דבר

יום שישי, י"ז בכסלו תשמ"ז, 19 בדצמבר 1986 • גליון 8994

היום 64 עמודים, כולל „דבר־השבוע" • המחיר 1.20 ש"ח, באילת 1.04 ש"ח

היום בדבר

- התכנית הכלכלית/ניתוח – גד יעקבי, אסף רזין, נירה שמאי, טדי פרדס, חגי אשד
- הרפואה השחורה/תחקיר – עליזה ולך, ניבה לניר, דנקה הרניש, טובה צימוקי, נועה גל, אורה זרניצקי
- השבוע/חיים גורי, יואב, אבנר תבורי, אמיר אורן, דני רובינשטיין, שולה אלוני, אהוד מנור
- „משא" לספרות ולאמנות ומגזין „דבר השבוע"

מזג האויר

הטמפרטורות החזויות להיום: ירושלים 7–8, רמת־הגולן 3–9, נהריה 9–14, צפת 4–6, טבריה 8–15, נצרת 7–10, עפולה 5–14, השומרון 5–11, תל־אביב 10–17, נמל התעופה בן גוריון 10–16, יריחו 8–18, עזה 10–17, באר־שבע 6–17, אילת 8–20.

שרי „העבודה" לא יצביעו בעד תכנית נסים במתכונתה הנוכחית

שר האוצר משה נסים איתן בדעתו, בשלב זה, להביא את התכנית לדיון בישיבת הממשלה הקרובה. קיסר: „תנועת העבודה תעשה משגה אם תיתן את ידה לתכנית זו. אני מציע לא להיות רכי לבב"

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

שרי מפלגת העבודה יתנגדו לתכנית שיציג שר האוצר משה נסים בממשלה אם תובא לפניהם במתכונתה הנוכחית, החליטה אמש לשכת מפלגת העבודה בדיון שבו נמתחה ביקורת על פרשיה ושחיציה הופנו בעיקר אל נגיד בנק ישראל, שחותמו טבוע על התכנית יותר מזה של שר האוצר.

שר האוצר איתן בדעתו, בשלב זה, להביא את התכנית לדיון בישיבת הממשלה הקרובה, גם אם לא תקויים הצבעה על אימוצה בסופו. במפלגת העבודה מעריכים שהתכנית לא תובא להצבעה קודם שתמוצה ההידברות בין האוצר להסתדרות ולתעשיינים. גם ראש הממשלה יצחק שמיר מעוניין בהידברות עם מיגזרי המשק ויתכן שימתן את להיטותו של משה נסים להביא לאישור התכנית בממשלה לאלתר.

לשכת מפלגת העבודה קיימה אמש ישיבה משותפת עם חברי הסיעה בכנסת ובוועדה המרכזת של ההסתדרות כדי לגבש עמדה מפלגתית אחידה בסוגיה. בהחלטתה נאמר ש„הלשכה מחזקת את ידי הנציגים בהסתדרות ובממשלה בעמדתם נגד התכנית המוצעת. יש להקים ועדה ציבורית לבחינת מדיניות המיסוי ולהצעת רפורמה במערכת המיסוי תוך הסכמה רחבה".

עוד נקבע בהחלטת לשכת מפלגת העבודה ש„יש להנהיג רפורמות במשק, בכלל זה במיסוי,

(המשך בעמ' 2)

הורביץ: זו טעות חמורה להתנגד

מאת מודיה אבנימלך, סופרת „דבר"

ההתנגדות לתוכנית הכלכלית מצד גורמים בממשלה, בהסתדרות, בהתאחדות התעשיינים ובארגונים הכלכליים היא טעות חמורה – סבור יו"ר הדירקטוריון של בנק לאומי, אלי הורביץ.

לדבריו, הרפורמות שמציעה התוכנית הכרחיות לצמיחת המשק ולהתפתחותו לטווח ארוך. עם זאת הוא סבור כי צריך לקיים דיון ציבורי מקיף בתוכנית, משום שהיא מציעה שינויים משמעותיים במבנה המשק, והנסיבות הנוכחיות – בשונה ממצב החירום ששרר ביולי 1985 – אינם דורשים סודיות והפעלה דראסטית.

הורביץ הציע למעצבי המדיניות הכלכלית להציג תוכנית רב־שנתית ולבצעה בהדרגה, לאחר שיכינו הכלים – בשוק ההון למשל – שיאפשרו הפעלתה. רפורמה בשוק ההון ללא כלים פיננסיים רק תוליד ריבית גבוהה ותפגע בהשקעות.

שר האוצר משה נסים שב לפגוש אתמול עם הכתבים הכלכליים והסביר את עיקרי התכנית. (צילום י.פ.פ.א)

הגזירות הכלולות ברפורמה במיסוי אינן ניתנות לביצוע

מאת שלמה קיסר סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

הרפורמה במיסוי ניתנת לביצוע רק בצד ההקלות וההטבות, דהיינו בצד הורדת שיעורי המס ושינוי במדרגות המס. מיסוי הפטורים וההעדפות במיסוי לא ניתן כלל לביצוע מלבד הזיכויים הניתנים לאשה עובדת.

אם יחולו על הרפורמה יהנו העובדים והעצמאיים מהקלות מיסוי משמעותיות ביותר ומהעובדה שלא ניתן יהיה לבצע את ביטול הפטורים וההעדפות יצאו היהודים נהנים.

זוהי חוות דעתם של מומחי הבטוח הלאומי אשר טוענים שבביטול הפטורים יוכל האוצר לגבות באופן מירבי סכום של כמאה מליון ש"ח, ולא כמיליארד ש"ח, כמתוכנן.

בגורמים מהימנים נודע לסופרנו שהאוצר מודע לכך ואף לקח זאת בחשבון. אך בכל זאת מעדיף לבצע את הרפורמה בתקוה שבתוך מספר שנים ידווח כל משתכר במשק באופן שנתי למס הכנסה, ואז ניתן יהיה לגבות את המס המגיע מקיצבאות למיניהן. לטענת אנשי הבטוח הלאומי, האוצר הצליח לגבות רק 50 אחוז מהמתוכנן במס שהוטל בזמנו על קיצבת ילד ראשון ושני. גם בענין מיסוי קרן ההשתלמות מתברר כי צירוף הפרשות המעביד לקרן השתלמות לשכר יביא לכך שמצבן האקטוארי של קרנות הפנסיה יוטב. כמו כן ברור שצעד זה יביא להגדלת השכר הממוצע במשק ולהגדלת הכנסות מקבלי קיצבאות הבטוח הלאומי הצמודות לשכר הממוצע.

שר האוצר: המפתח בדרך לצמיחה הוא בהורדת שכר

מאת מודיה אבנימלך, הסופרת הכלכלית של „דבר"

רווחיות היצוא ירדה בשנה שעברה משום שעלות העבודה עלתה. הדרך להגדיל את רווחיות היצוא הינה להפחית עלות העבודה בתעשיה, כך סבור שר־האוצר משה נסים.

שר האוצר הציג בפני כתבים כלכליים בתל־אביב את החישובים עליהם מבוססת קביעתו.

לדבריו, מהווה עלות העבודה השנה 24.2 אחוז מתמורות היצוא נטו בעוד בשנה שעברה היוותה עלות העבודה רק 17.2 אחוז מתמורות היצוא.

לדברי שר האוצר התעשיינים צועקים משום שהם רוצים שהאוצר יממן את תוספת היוקר שהם משלמים לעובדים הרף ויתור על חלק מדמי הביטוח הלאומי של המעסיקים.

הסדר זה עולה לאוצר 400 מיליון שקל לשנה.

שר האוצר התנער מאחריות הממשלה לרווחיות היצוא וטען כי זו בעיה שבין התעשיינים וההסתדרות.

„זהו המגרש שלהם" טען נסים, ויש להם אפשרות לפתור את בעיית רווחיות היצוא באמצעות הסכמי שכר.

החייל הפצוע בבית החולים „הדסה". פציעתו בינונית. (צילום הררי)

חייל צה"ל נפגע בראשו ממכת גרזן בעת סיור במרכז רמאללה

סמל אריאל האוסלר נפצע באורח בינוני, צה"ל עורך סריקות בעיר

(ע). – נסיון לערוף את ראשו של חייל בגרזן אירע ביום ה' בשעות הצהריים ברמאללה. החייל, סמל אריאל האוסלר, בן 20, נפצע ומצבו בינוני עד קל.

האוסלר וחייל נוסף, אלי אסיאס, שניהם בשירות סדיר, היו בסיור שגרתי בכיכר המרכזית „מנרה" ברמאללה. לפתע התנפל על האוסלר אלמוני מצוייד בגרזן, הניף את גרזנו ופגע בעוצמה רבה בעורפו. האוסלר נפל שותת דם.

הפצוע קיבל טיפול ראשוני במקום והועבר בג'יפ של משמר הגבול לבית החולים „הדסה" בהר הצופים ירושלים ומשם נמסר כי הוא סובל מחתכים עמוקים ומשבר קל בגולגולת. החתכים נתפרו בבית החולים ובשעות הערב הועבר הפצוע למרפאה צבאית בירושלים.

כוחות צה"ל ומשמר הגבול הוזעקו למקום ופתחו בסריקות וחיפושים כדי למצוא שותפים למעשה. לא ברור עדיין אם ההתקפה בוצעה על־ידי אדם אחד או יותר.

הגשם השוטף ברמאללה הקשה על פעולות הסריקה והחיפושים. ברמאללה נמשכו החיים כרגיל, לא הוטל עוצר ושקט יחסי שרר במקום לאחר האירוע. כוחות הבטחון ממשיכים בחקירת המקרה.

יחידתו של סמל האוסלר הובאה לאיזור רמאללה בתחילת השבוע.

אתמול בבוקר יצא האוסלר עם חבריו לפלוגה למשימות סיור בעיר. הוא סייר בצוות יחד עם עוד חיילים. סמוך לשעה 11.30 הגיע הצוות לאיזור כיכר „מנרה" ושם התפצל לחוליות. המקום היה הומה מאדם.

סמל אריאל האוסלר היה יחד עם חברו אלי אסיאס. בעודם הולכים באיזור הכיכר התנפל עליו לפתע מישהו מאחור והיכה אותו בגרזן. „לפתע בא מישהו מאחור, נתן לי מכה בראש. לא ידעתי מה זה", סיפר אריאל האוסלר. „הוא היכה אותי שוב ואז הסתובבתי והוא היכה פעם שלישית והגרזן שיפשף את המצח".

הוא סיפר כי מן המכה שספג בראש החל לרדת הרבה דם. הוא הרגיש חולשה אך הוא לא איבד את העשתונות. מן העבר השני הבחין במתרחש חבר נוסף לצוות, אבי שבתאי.

האוסלר היה מטושטש אך הוא סיפר כי הוא שמע את התוקף צועק צעקה בערבית, והכיר את המלה „פלשתין". „זה היה רק נס שלא נפגעתי בצורה חמורה יותר", אמר האוסלר.

למקום הגיע במהירות חובש פלוגתי אשר טיפל בו ואחר כך הוא הועבר בג'יפ לבסיס צבאי ומשם באמבולנס לביה"ח.

אריאל האוסלר טילפן לבני משפחתו בכרמיאל והודיע להם על פציעתו.

עד 31.12.86 בלבד

יותר תשואה ב"מטמון תשואה"

+ הלוואה מיוחדת בתום התקופה

• **יותר ריבית** בכל אחד מ־4 המסלולים של תכנית החסכון "מטמון תשואה", הצמודה למדד. חסכון לתקופות של 27, 43 ו־69 חודש ומסלול מיוחד לקבלת הכנסה חודשית שוטפת צמודה.
• **פטור ממס על הרווחים**
• **הלוואה מיוחדת בתנאים מועדפים** עד גובה סכום החסכון בתום התקופה.
• **תוספת ריבית** גם בתכנית החסכון "מטמון דולר מדד".

. פרטים מלאים בכל אחד מסניפי בנק הפועלים או בנק אמריקאי ישראלי.

שרות כמו שצריך

שרות השקעות מקיף

בנק הפועלים

אבנת' ארמון | שיפרין | נעמן

גירסת מקפרליין עולה בקנה אחד עם גירסתה של ישראל

מיז טוען כי משלוחי הנשק מישראל היו בלי אישור הנשיא

מאת אמנון דנקנר סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – שאלת המשלוחים ששיגרה ישראל לאיראן בקיץ 1985 עמדה במרכזה של עדות נוספת שמסר אתמול היועץ לשעבר לביטחון לאומי, רוברט מקפרליין, בפני ועדת המודיעין של הסינאט.

מקפרליין נקרא כדי לבדוק האם הוא עומד על גרסתו כי המשלוחים אושרו מראש, בעל פה, על ידי הנשיא רייגן. גרסת מקפרליין עולה בקנה אחד עם גרסת ממשלת ישראל, אולם שלשום הצטרף שר המשפטים, אד מיז, בעדות שמסר בפני ועדת המודיעין, לעמדה הרשמית של הבית הלבן הטוענת כי ישראל שלחה את הציוד בקיץ 1985 בלי אישור של הנשיא רייגן. מיז טען כי לנשיא נודע דבר המשלוחים רק לאחר שכבר הגיעו ליעדם ואז אישר אותם בדיעבד.

סופר "דבר" מעיר כי הוויכוח, בעצם, אינו בין ישראל לבין הממשל, אלא בין מקפרליין לבין דו"ח כתוב של קולונל נורת', שעליו מסתמכים אד מיז ודונאלד ריגן, ראש מטה הבית הלבן, בטענתם כי הנשיא לא נתן אישור. לגבי ישראל בכל מקרה ברור כי קיבלה את אישורו של מקפרליין מטעם הבית הלבן וזה מספיק. השאלה האם מקפרליין הבין או לא הבין את הנשיא רייגן, היא שאלה שכינו לבין הממשל ולא בין ירושלים לוואשינגטון.

נראה כי הסיבה שאנשי הבית הלבן מתעקשים על כך שלא היה אישור של הנשיא למשלוחים של קיץ 1985, היא שאם יתברר כי אכן היה אישור כזה, היה בכך צעד בלתי חוקי מכיוון שהמשלוחים שוגרו חודשים אחדים לפני שהנשיא רייגן חתם על צו נשיאותי שביטל למעשה את האמברגו האמריקאי על משלוחי נשק לאיראן.

נורת' הוא עדיין להיט תקשורתי. צלמי הטלוויזיה עטים על מכוניתו בנסיון להשיג צילום – או מידע. ההצלחה זעומה. (צילום אי.פי.)

התקדמות במאמצים למכירתו של מפעל „מנועי בית שמש"

ייעשה כל מאמץ ש„פרט אנד ויטני" לא יפרשו מהמפעל

מאת אריה אגיד, סופר „דבר"

גיורא גזית ינהל מטעם הממשלה את המו"מ על מכירת חלקה ב„מנועי בית־שמש", לאחר שהבנקים הסכימו לוותר על 20 מיליון דולר מחובות המפעל. על גזית הוטל להשלים את המו"מ עד 31 בדצמבר.

ההחלטה על כך נפלה אתמול בבוקר בוועדת פרס, שאימצה את כל המלצות השרים גד יעקבי ומשה ארנס, שבדקו את הנושא כטעמה. ההחלטה היא גם על דעת שר־האוצר משה נסים. הוועדה תכנס מחרתיים דו"ח־ביניים לממשלה ועם סיכום המו"מ על מכירת המפעל יובא הנושא לאישורה הסופי של ועדת השרים לענייני כלכלה.

גזית ינהל מו"מ מקביל עם שלושה קונים פוטנציאליים: „אורמת", התעשיין סטף ורטהיימר, ושותפות של „אלול" ו„תעשיית אבזרי תעופה". הקונה יחוייב להפקיד ערבות מתאימה, שיפעיל את „מנועי בית־שמש" לפחות במשך חמש שנים. ייאסר עליו לפטר יותר מ־170 עובדים, 25 אחוז מכוח האדם המועסק במפעל כיום.

אופן התשלום בעד רכושו הפיזי של המפעל ייקבע במהלך המו"מ. קיימת האפשרות, שהתשלום ייעשה במזומנים. עם זאת יתכן, כי הקונה יטול על עצמו חלק מהחוב ובכך ישלם את תמורת הרכישה. אפשרות אחרת היא, כי הרוכש ישלם לממשלה דמי חכירה.

החשב הכללי במשרד־האוצר ימשיך במו"מ עם הבנקים הנושים להקטנה נוספת של חובות המפעל. הממשלה מבקשת, שהבנקים יוותרו על 5 מיליון דולר נוספים. חובות „מנועי בית־שמש" לבנקים מסתכמים עתה ב־74 מיליון דולר.

הדחיפות בהשלמת המו"מ כולו נובעת מהודעת יצרן המנועים האמריקאי „פרט אנד ויטני", כי יפרוש מהשותפות במפעל. אם ההליכים לבכירת חלקה של הממשלה בו לא יושלמו עד סוף החודש. ועדת פרס החליטה אתמול לעשות כל מאמץ, כדי ש„פרט אנד ויטני" תמשיך בשותפותה במפעל.

נדחתה ההכרעה במשפט טחן בקהיר

מאת דן אבידן סופר „דבר" לענייני ערבים

בית המשפט בקהיר החליט אתמול לדחות ל־22 בינואר את הכרעתו בענין הערעור שהגישו עורכי הדין של יוסף טחן על גזר דין המוות שנגזר עליו בגלל הברחת סמים למצרים.

ההחלטה התקבלה בתום דיון קצר שנערך אתמול בבית המשפט בשכונת עבאסיה בקהיר בעניינו של טחן. הנאשם הופיע בבית המשפט עם עו"ד צבי לידסקי והעורך דין המצרי המייצגו בפני רשויות המשפט בקהיר.

עורכי הדין יצאו אתמול מעודדים מישיבת בית המשפט.

רנה נקש מבקשת גט על תנאי

(ע). – רנה נקש הגישה אתמול בקשה לגט על תנאי לבית הדין הרבני בירושלים נגד בעלה ויליאם נקש – מתחוור מבקשה שהגישה לבג"צ. שבה היא מבקשת להצטרף כמשיבה לעתירת חברי הכנסת נגד החלטת שר המשפטים שלא להסגיר את בעלה לצרפת.

הבקשה לגט על תנאי הוגשה בטענה כי אם יוסגר בעלה לצרפת, היא תישאר עגונה. אם יחליט בג"צ לאשר את החלטת שר המשפטים שלא להסגירו, תבוטל הבקשה.

רנה מבקשת מבג"צ גם לבטל את צו הביניים האוסר את שחרור בעלה מהכלא עד החלטת בג"צ בעתירה. „תהיה זו מחווה הומניטרית לגביה ולגבי בעלה אם תינתן להם האפשרות לחיות לפחות לתקופה מה חיי משפחה מאושרים כיחד", נטען בבקשה.

הנציב לשעבר סוויסה לא יועמד לדין

מאת טובה צימוקי כתבת „דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש החליט אתמול שאין מקום להעמיד את נציב בתי הסוהר לשעבר רפי סוויסה לדין פלילי.

יחד עם זאת קובע חריש, כי בהתנהגותו של סוויסה היתה משום חריגה מנינהל תקין שאינה הולמת עובד ציבור במעמדו ובדרגתו של סוויסה. אחת הסיבות, מציין חריש, להחלטתו זו היא העובדה שסוויסה כבר פרש מהסירות. בחוות דעתו של חריש שהעתק ממנה הועבר אתמול לשר המשטרה חיים בר־לב קובע היועץ המשפטי לממשלה, כי מהחומר החקירה עולה שחלק מהמעשים שבמשמו נושא לתלונות אינו מגלה אשמה כלשהי או שאין לגביהם חומר ראיות הנדרש להעמדה לדין בפלילים, ואילו חלק האחר נוגע לתחום עבירות משמעת.

(ראה החלטת בג"צ – בעמ' 3)

חברות בשליטה זרה לא משלמות מסים

מאת יואב יצחק, סופרו הכלכלי של „דבר"

מינהל הכנסות המדינה ערך בדיקה, ממנה עולה כי כמחצית מהחברות הנשלטות על ידי משקיעים זרים שהצהירו על הפסדים מסרו דיווחים כוזבים.

הממונה על הכנסות המדינה ישראל בראון מסר אתמול בוועדת הכספים של הכנסת בדיון אליו החשן, כי משרדו ערך מדגם שהקיף כ־80 חברות אשר ממנו עולה כי רק שליש מהחברות שילמו מס אמת, 17 אחוזים מן החברות לא שילמו מסים, כיוון שדו"חותיהם הצביעו על הפסדים ובשליש מהחברות התמקף כאמור בתשלום מסים בתואנה כי הפסידו.

נדגיש כי המדובר בחברות, אשר בהן ישנן משקיעי חוץ המחזיקים את המניות בחברות בחו"ל ואשר פעילותן של החברות נעשית רובה ככולה בישראל.

חוגים ישראליים צופים בדאגה בחילוף במועצה לבטחון לאומי

בעלי התפקידים החדשים יצננו את הקשרים עם ישראל

מאת אמנון דנקנר סופר „דבר" בארה"ב

רוברט אוקלי יהיה מנהל מחלקת המזרח התיכון במועצה לבטחון לאומי. על כך החליט השבוע היועץ החדש לבטחון לאומי בבית הלבן פראנק קארלוצ'י. אוקלי יחליף את דניס רוס שיפרוש כנראה מן המועצה.

פרישתו הצפויה של רוס, ביחד עם הפרישה שכבר נודע עליה של מנהל המחלקה הפוליטית צבאית במועצה לבטחון לאומי מדאיגות חוגים ישראליים. זאת מכיוון שהשניים היו ידועים בקשריהם המצויינים עם גורמים ישראליים. עם זאת ידוע גם אוקלי בקשריו הטובים עם ישראל והוא נחשב לידיד טוב של יועץ ראש הממשלה לענייני טירור עמירם ניר ושל שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו. אוקלי היה עד לחודש ספטמבר מנהל המשרד לענייני טרור של מחלקת המדינה.

חוגים ישראליים בוושינגטון אמרו השבוע כי גם שני מינויים אחרים של קארלוצ'י במועצה לבטחון לאומי גילו בעבר ידידות כלפי גורמים ישראליים. הגנראל פאוול המועבר למועצה ממשרד ההגנה היה מיודד ביותר בעבר עם מי שהיה נספח צה"ל בוושינגטון אלוף אורי שמחוני. הדיפלומאט ג'ו סורטצאנו גם הוא עמד בקשר יומיומי טוב עם משלחת ישראל באו"ם בתקופה בה כיהן בארגון הבינלאומי.

יחד עם זאת ברור לגורמים ישראליים כאן כי השינויים האישיים במועצה לבטחון לאומי מבשרים עידן חדש ביחסי ישראל והבית הלבן.

ג'והן פוינדקסטר, אוליבר נורת', הווארד טיישר ודניס רוס החזיקו דלת פתוחה לגורמים ישראליים, עברו בשיתוף פעולה מלא עם ישראל, כפי שהתברר מגילויי הפרשה האירנית, והעריכו את כוחה של ישראל לתרום לאינטרסים הגלובאליים של ארה"ב.

האנשים הבאים לרשת אותם בתפקידיהם אינם צפויים לגלות אותה מידה של נכונות לשיתוף פעולה עם ישראל, גם על פי הרקע האישי שלהם, האופי שלהם וניסיון הפרשה האחרונה.

שער הדולאר ימשיך לרדת

מאת מוריה אבנימלך סופרת „דבר"

שער הדולר ימשיך לרדת בשנים הקרובות בעקבות מדיניות ממשלת ארה"ב להפחית את הגרעון במאזן התשלומים שלה ולקצץ את הגרעון בתקציב הממשל. כך סבור פרופ' מרטין פלדשטיין מאוניברסיטת הארווארד, לשעבר יו"ר המועצה הכלכלית המייעצת לנשיא רייגן. הגרעון במאזן התשלומים האמריקאי, העומד היום על 150 מיליון דולר, ימשיך לרדת והגרעון בתקציב הממשלה יפחת בשנה הבאה לארבעה אחוזים מהתוצר הלאומי.

לדבריו הירידה החזויה בשער הדולר יחסית למטבעות היפאניים והאירופאיים לא תהיה תוצאה של החלטות שרי האוצר של המדינות האלה, אלא של מדיניות כלכלית אמריקאית. הוא אינו מאמין באפקטיביות של תיאום בינלאומי של מדיניות מאקרו־כלכלית. לדעתו, מפגשי שבע המדינות התעשייתיות בטוקיו, מפגש חמש המדינות הגדולות במלון „פלאז'ה" בניו־יורק בספטמבר 1985 והמפגשים בין שרי האוצר היפאני והאמריקאי ומפגשים דומים לא היו משמעותיים. ירידת שער הדולר החלה חצי שנה לפני מפגש חמש המדינות בניו־יורק ולא קיבלה תאוצה מאז.

אין עדיין הסכמה להפעלת קשר טלפון ישיר למצרים

שר התקשורת אמנון רובינשטיין נועד בקהיר עם ראש ממשלת מצרים עאטף סידקי.

אמש עמדו השר רובינשטיין ועוזריו לחזור ארצה מביקורם במצרים.

מקורות מצריים סיפרו כי השיחה בין השר רובינשטיין לראש הממשלה המצרי היתה טובה. ראש הממשלה גילה לבקשתו כי הוא ביקר כבר פעמיים בארץ כאורח כבוד בוועידות של מפלגת העבודה. השר רובינשטיין השיג הסכמה משר התקשורת המצרי סליכאן מותוואלי לפעול להפסקת שיבוש שידורי הרדיו והטלוויזיה במצרים ובישראל הנובעים מהעובדה ששתי המדינות משדרות חלקית על תדרים זהים.

לעומת זאת לא הושגה עדיין הסכמה מצד המצרים להפעיל קשר טלפוני ישיר בין שתי המדינות למרות שכל ההכנות הטכניות לכך הושלמו.

המצרים טוענים כנראה שהפעלת קו טלפוני ישיר בין מצרים לישראל היא החלטה בעלת משמעות מדינית שעדיין לא הגיעה השעה למימושה.

ערב עיון לזכרו של מיכאל אסף ז"ל

„זו אשלייה לחשוב שאפשרי להקים אלטרנטיבה לאש"ף"

מאת דן אבידן, כתבי „דבר" לענייני ערבים

ישראל משלה את עצמה אם היא סבורה שיש בידה להקים הנהגה „אלטרנטיבית לאש"ף" מקרב ערביי השטחים, זאת אמר אתמול זיאד אבו זיאד עורך עיתון „אלפג'ר" לשעבר ואחד מהדמויות הפוליטיות הידועות בגדה המערבית.

זיאד דיבר במסגרת ערב עיון שערכה מערכת „דבר" בשיתוף עם מרכז דיין ללימודי המזרח התיכון לזכרו של מיכאל אסף, שהיה במשך שנים ארוכות סופרו של „דבר" לענייני ערבים ומבנאי היסוד לאסכולה של הכתיבה העיתונאית המזמנת בענייני המזרח התיכון.

ברב שיח שנערך במסגרת ערב העיון בנושא העיתונות הערבית בשטחים השתתפו עורכת „דבר" חנה זמר, עורכו לשעבר של „מעריב" שלום רוזנפלד כיום ראש החוג ללימודי עיתונאות באוניברסיטת תל־אביב, סופר „דבר" לענייני הגדה ועזה דני רובינשטיין, והחוקר אלי רכס ואבו־זיאד.

בכהלך הרב־שיח התפתח ויכוח בין אלי רכס לאבו זיאד. הראשון טען שהעיתונות בשטחים משקפת במידה רבה את העמדות הפוליטיות של אש"ף וירדן שהם שני גורמי הכוח הקיצוניים והעיקריים ומכתיבים את התנהגותם הפוליטית של ערביי השטחים. אבו זיאד כפר בגישה זו וטען שהעיתונות בשטחים משקפת לא פחות את מאווים האוטונומיים של תושבי הגדה ועזה מהכיבוש הישראלי.

לדבריו העיתונות הפלשתינאית היוצאת לאור במזרח ירושלים מהווה בבואה של התנועה הלאומית הפלשתינאית בכללותה שאש"ף מגלמת כיום.

דני רובינשטיין עמד על העובדה שבשנים האחרונות גבר העיסוק בעיתונות בשטחים בנושאים הקשורים בישראל. כל המרצים ציינו שמאז 1967 כפרה העתונות בהזיקה של תושבי השטחים לערביי ישראל וכי זיקה זו באה לידי ביטוי גם בעיתונות היוצאת לאור במזרח ירושלים.

שלום רוזנפלד נשא בתחילת הדיון דברים לזכרו של מיכאל אסף.

זוג אתיופים מערער על החלטה לא לרשום נישואיהם

נישאו בנישואים פרטיים ודורשים להכיר בכך בבית דין רבני

(עז). – בית הדין הרבני הגדול לערעורים ידון בשאלת מעמדם של יהודי אתיופיה שנישאו בנישואין פרטיים, לאחר שהרבנות הראשית סירבה בשעתו לאשר נישואין של בני זוג מהעדה האתיופית בלי שיעברו גיור לחומרה.

בית הדין הרבני לערעורים ידון בשאלה זו בעקבות ערעור שהוגש לו ע"י שני בני זוג מהעדה האתיופית המתגוררים בקריית ארבע.

המערערים טוענים כי הם נישאו באפריל השנה בנישואין פרטיים, לאחר שהרבנות הראשית סירבה להשיאם בדרך המקובלת בלי שיעברו גיור לחומרה.

בערעור נטען כי הם נישאו כדת משה וישראל במעמד שני עדים ע"י אחד מהקסים של העדה. לאחר נישואיהם פנו לבית הדין הרבני האיזורי בקריית ארבע וביקשו פסק דין הצהרתי שנישואיהם מוכרים ותקפים, כדי שאפשר יהיה לרשום אותם כנשואים במירשם האוכלוסין ובתעודות הזהות שלהם.

בית הדין הרבני בקריית ארבע קבע כי לא ידון בבקשה אלא לאחר שהנדונים יטבלו ויקבלו אישור על יהדותם. בעקבות החלטה זו הוגש ערעור לבית הדין הרבני לערעורים.

המערערים טוענים כי רוב פוסקי ההלכה היהודית ומועצת הרבנות הראשית פסקו כי העדה האתיופית היא עדה יהודית ועל כן הנישואין על פי דת משה וישראל תקפים ויש לאשר אותם.

טרם נקבע מועד לדיון.

הקרן למען בטחון ישראל

פינה חמה ללב"י

★ ★ ★

השבוע

התרומה הגבוהה
„חרות" מושב עובדים להתישבות חקלאית שתופית בע"מ
1,140 ש"ח

התרומה המרגשת
מרים ויעקב תמר תרמו לאות תודה והערכה לד"ר גלעד רופא הקונסוליה הישראלית במרסיי על העזרה הנאמנה שהגיש להם
150 ש"ח

התרומה הצעירה
שוחרי מחזור 508 של ביה"ס הקדם צבאי לאלחוט ומודיעין
100 ש"ח!

היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' (א'נ"א) 17, הקריה, תל־אביב 64734

דבר DAVAR

מאוחד עם „למרחב"

העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פדהצור
מזכיר מערכת: מרדכי ברקאי
עורך „דבר־השבוע": טוביה מנדלסון
מנהל כללי: אהרון קראוס

המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת"ד 199, מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 286156, 281860, 298032
סניפים: ת"א בית „דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאזיה קומה ג' טלפון 242203 ת.ד. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־642111, ת.ד. 33104

גרמניה ממשיכה לסייע לסוריה

מאת זאב טרוזמינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר").– מערב גרמניה ממשיכה בביצוע פרוייקטים קיימים של סיוע לסוריה חרף החלטתה לעצור פרוייקטים חדשים של סיוע לארץ זו.

כעת מעורבת „החברה הגרמנית לשיתוף־פעולה טכני" (ג.ט.צ.), שהיא חברה ממשלתית המבצעת פרוייקטים של סיוע בארצות מתפתחות, שלושה פרוייקטים בסוריה: פיתוח ניצול יעיל יותר של מספוא, הרחבת מוסך תיקונים למכונות חקלאיות והעלאת רמתו, הכשרה מקצועית לעובדים טכניים. הפרוייקטים יושלמו ב־1988, בסוף 1987 ובמהלך 1987, בהתאם. כך נמסר לסופר „דבר" מ„ג.ט.צ."

לעומת זאת לא יוענק לסוריה סיוע טכני בגובה שמונה מיליון מרק שממשלת גרמניה תיכננה להעניק לה בשנה הבאה. סיוע זה יבוטל בגלל הסנקציות שעליהן החליטה גרמניה לאחר משפט האזי בברלין.

הסובייטים מפתחים תשתית גרעינית בסוריה

מאת נתן ידעי, סופר „דבר"

מומחים סובייטיים מסייעים לסורים בבניית תשתית לפיתוח כוח גרעיני־צבאי ומחקרי – מוסר פרסום רשמי של משרד ההגנה האמריקאי שהתפרסם באחרונה. המאמר, הנקרא „הכוח הצבאי הסובייטי" מוסר, כי ברה"מ מתכוונת לספק במהלך שנת 1987 מטוסי „מיג 29 פולקרם" שסופקו עד כה רק למזרח־גרמניה. המטוסים אלה מגיעים למהירות של 2.3 מאך (מהירות זהה לזו של המיג 23 פלוגר), הם בעלי טווח טיסה של 1,150 ק"מ, נושאים טיל אוויר־אוויר מסוג איי־איי־10 ואיי־איי־11 הנחשבים למתקדמים במזרח־אירופה.

הפרוייקטים החדשים המשותפים לסורים ולסובייטים, כוללים פיתוח תשתית להפקת כוח גרעיני לשימושים צבאיים ומחקריים. יותר מ־1,000 מומחים סובייטיים בתחומי פיתוח העשייתי שוהים בסוריה זה יותר משנה.

על פי אותו פרסום, סוריה היא הלקוחה הגדולה ביותר ברכישות נשק של ברה"מ בעולם השלישי וחוזי הרכישה שלה הם ב־19 מיליארד דולר.

לנדאו לשמיר: קודם החוב אח"כ הדיון בזיכיון

מאת סופר „דבר" בכנסת

ח"כ עוזי לנדאו (ליכוד) קרא לראש הממשלה יצחק שמיר לקיים דיון דחוף בממשלה במגמה לשנות את הכוונה להאריך ב־10 שנים את הזיכיון לחברת החשמל המזרח־ירושלמית. ח"כ לנדאו אומר כי ההחלטה לנתק את השכונות היהודיות בירושלים מחברה זו לא תפתור את בעיית החוב הכבד שלה, מפני שמקור החוב הוא בשכונות הערביות. לנדאו קורא לגבות את מלוא החוב לפני כל דיון בהארכת הזיכיון שלה.

חקלאים מיוון יגיעו לביקור לימודים בארץ

מאת דויד מושיוב, סופר „דבר" לענייני חקלאות

משלחת חקלאים מארגון הגג של הקואופרציה החקלאית ביוון תבוא בעוד חודשים מספר לישראל לשיחות על נושאי דרכי שיתוף פעולה בין הקואופרציה החקלאית היוונית לקואופרציה החקלאית הישראלית, כך מסר ד. גאיטונידיס סגן נשיא ארגון הגג של הקואופרציה החקלאית ביוון בפגישה עם נציגי המרכז החקלאי, שהתקיימה השבוע בבית המרכז החקלאי בתל־אביב.

מזכ"ל המרכז החקלאי שמחה אסף אמר, כי למרכז החקלאי יש ענין חיוני בהרחבת שיתוף הפעולה בין הקואופרציה החקלאית ביוון לבין המרכז החקלאי בכל תחומי הפעילות. הוא הוסיף, כי החקלאים בישראל מוכנים להקנות לחקלאים היווניים מנסיונם בתחומי ההדרכה, המחקר, הפיתוח והשיווק. אסף הוסיף ואמר, כי לארצות החקלאיות בדרום ובמזרח אגן הים התיכון בעיות ואינטרסים משותפים בתחום החקלאות, כולל מערכת היחסים עם השוק האירופי המשותף.

לדבריו האינטרסים אינם מנוגדים, אלא מקבילים ותופסים וניתן להגיע להבנה ותיאום.

עובדי מוסד רוחמה כפרו בהאשמות נגדם

שמונה העובדים ממוסד „רוחמה", בכפר־סבא, המואשמים בתקיפה ובאיומים כלפי חוסים במוסד, כפרו בהאשמות שיוחסו להם, בהיפתח אתמול משפטם בבית משפט השלום בכפר סבא.

הנאשמים הם: מזל אוחנונה, מריאנה גבץ, אליס סודיסה, רחל ביטון, רולי דיין, זכיה וועתד, מחמוד נסראת ורוני (רונלד) מרכוס.

כתב האישום כולל 23 סעיפים, ובעת קריאתו פירט השופט יהודה פרגו את האישומים המיוחסים לכל אחד מן הנאשמים. לנאשם מרכוס מייחסת התביעה תשעה אישומים, הכוללים תקיפת חוסים וחבטות בהם. לשש הנשים מייחסת התביעה אירועים של תקיפה באמצעות ידית ברזל. דיין מואשמת בפגיעה באחת החוסות בצרור מפתחות.

כתבת עת"ם מוסרת כי לאחר הקראת כתב האישום נענה השופט פרגו לבקשת פרקליטי הנאשמים והחליט כי לפני שמיעת ההוכחות יבקר במוסד, יפגוש את המטופלים שתיק זה דן בהם ויעיין בתיקים האישיים והרפואיים שלהם. השופט קבע כי הביקור יתקיים ב־20 בפברואר ולאחר מכן יישמע התיק החל ב־22 בפברואר במשך שלושה ימים רצופים עד סיומו.

מעונות היום של ויצ"ו שובתים היום

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

כ־200 מעונות־יום של ויצ"ו יושבתו היום עקב סיכסוך בין אירגון העובדים להנהלת ויצ"ו. העובדים במעונות דורשים להפחית שעה מיום עבודתם והכרה בהם כעובדי חינוך. הנהלת ויצ"ו הסכימה להכיר בעובדים באופן חלקי כעובדי חינוך וחזרה בה לאחר התערבות יושבת הראש העולמית של ויצ"ו.

אתמול הפגינו כ־700 עובדים של מעונות היום מול משרדי ויצ"ו במחאה על התנאים המחפירים ועל השכר הנמוך (500 ש"ח ברוטו).

כל מעונות היום של ויצ"ו מחדרה עד אשדוד שבתו בעקבות הצטרפות העובדים להפגנה. במהלך יום אתמול נעשו נסיונות לתווך בין אירגון העובדים להנהלת ויצ"ו באמצעות מזכ"ל הסתדרות הפקידים משה בית־דגן, אבל הנהלת ויצ"ו נמנעה מפגישה ודחתה אותה ליום א'.

ועד פעולה של ההורים יקיים היום משמרות מחאה עם ילדי המעונות מול משרדי ויצ"ו בתל־אביב משעה 8.15 עד שעה 11.00.

במעונות היום של ויצ"ו 14 אלף ילדים ו־1,900 עובדים.

אברהם שכטרמן – למנוחות

אברהם שכטרמן (76) הובא אתמול למנוחות בבית העלמין בקרית שאול בתל־אביב. בהלוויה השתתפו ראש הממשלה יצחק שמיר, סגן ראש הממשלה דוד לוי, שר התחבורה חיים קורפו. סגן יו"ר הכנסת דב בן מאיר, חברי מועצת עיריית תל־אביב, בוגרי מחזור כ"ח של גימנסיה הרצליה, בוגרי קורס הטיס ששכטרמן ניהל מטעם האצ"ל ב־1939, חברי ברית חיילי אצ"ל (ראשוני האצ"ל), חברי הסתדרות העובדים הלאומית, אנשי שכונות בתל־אביב ותושבי יפו העתיקה, יוצאי בריטניה בישראל, חברות ויצ"ו, ראשי חברות מסחריות ותושבי תל־אביב הקטנה.

לחברנו **יגאל בן אריה**

שפע ברכות להוצאת ספרך השני
„כמו בשירים"

ועד עובדי חברת החשמל
מרחב ירושלים

גדולתה של חברת קאל היא בכך שהיא הטיסה לחו"ל מטענים חקלאיים במחיר מוזל וגרמה לכך שגם חברת אל על שילשה את כמות המטענים שהטיסה לחו"ל במחיר מוזל – דברים אלה אמר אתמול אחה"צ שר התחבורה חיים קורפו בטקס לציון עשור לפעילותה של קאל שהתקיים בנמל התעופה בן גוריון בלוד. שר החקלאות אריק נחמקין הדגיש בדברי ברכתו כי קאל היתה סיפור הצלחה ואיחל לחברה להמשיך בהצלחתה לשם שגשוג החקלאות בישראל. (דוד מושיוב. צילום – ישראל סאן)

לפוליטיזאציה במערכת החינוך הערבי יש השלכות הרסניות על רמת הלימוד

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

המגזר המנהלי בבתי־ספר על־יסודיים ערביים נבחר לא לפי כישוריו החינוכיים אלא לפי יכולתו להפעיל השפעה פוליטית. לתופעה זו השלכות הרסניות על רמת החינוך הערבי ועל ערביו, טוענת שושנה בייר, יו"ר ארגון המורים העל־יסודיים בכינוס של ועדת המעקב לענייני חינוך של המועצות הערביות שנערך השבוע בירושלים.

לדבריה יש לעקור תופעה זו מהשורש. פרופ' אריה סימון טען כי מערביי ישראל נגבעת הזכות האלמנטרית להשפיע על חינוך ילדיהם מפני שאין לבתי הספר אוטונומיה להפעיל תוכניות לימודים ולבחור מורים בהתאם להשקפותיהם החינוכיות. פרופ' סימון „בוש בתופעה זו ולמרות שיש מתח בין הקניית המורשת הערבית לבין הנאמנות למדינת ישראל, יש לבטל את מירכוז מערכת החינוך הערבית".

ד"ר מג'יד אל־חאג', מאוניברסיטת חיפה, הוכיח כי המגזר היהודי מטפח את מורשתו בהיקף ניכר. במשרד החינוך מוקצות שמונה משרות לטיפוח מורשת המזרח, 18 לטיפוח התרבות התורנית ו־19 משרות להעמקת החינוך היהודי, אולם אין משרה לטיפוח המורשת הערבית. כן טען כי אין בכיר ערבי בצמרת משרד החינוך.

בעוד שמפקחים ומורים יהודיים נכנסים לבתי ספר ערביים לא קיימת התופעה ההפוכה. „בלי שילוב הדדי בחינוך, כל הערכים לחינוך לדמוקרטיה ודו־קיום יהיו ריקים מתוכן", הטעים ד"ר חאג'.

שר החינוך יצחק נבון הצביע בכינוס על הישגים והתקדמות שחלו בחינוך במגזר הערבי בשנים האחרונות, הן בתחומי הקצאת משאבים והן בתוכניות לימודים.

שרי „העבודה"

(המשך מעמ' 1)

ביצוא ובשוק ההון, כדי שהישגי התכנית הכלכלית שהושגה על־ידי הממשלה בראשות שמעון פרס יקוימו ולא יבוזבזו. הצעות שר האוצר אינן משרתות מטרות אלה – של אירוס הצמיחה, עידוד היצוא, חיזוק היציבות וקידום ענפי המשק ואזורי הפיתוח – ומפלגת העבודה תתנגד להן. הצעות שר האוצר עלולות לגרום לגידול היבוא, הצריכה ולפגוע בענפי המשק היצרניים והמייצאים ובאזורי הפיתוח ושכונות המצוקה, לפגוע בשכבות החלשות ולהרחיב את הפערים בחברה".

קיסר: קחו כסף בשם אידיאולוגיה

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר הדגיש שהמאבק נגד תכנית האוצר הוא „מאבק בין תפיסות־עולם בסיסיות על השאלה איך יתחלק העושר הלאומי. שום חברה לא תתקיים כחברה דמוקרטית כאשר היא מגדילה פערים". לדבריו, על־פי תכנית האוצר „לא האינפלציה תעשיר את העשירים אלא האמירה שבתכנית: קחו כסף בשם האידיאולוגיה ומלאו בו את כיסיכם. אני רוצה לומר, שאני אמנם קטונתי מכרונו ומאוהרים, אבל עושים זאת בשם אידיאולוגיה שאני כופר בה כלכלית".

את עיקר הויכוח ניהל קיסר עם נגיד בנק ישראל. „כולם אומרים עכשיו שיש להוריד את עלות העבודה", ליגלג מזכ"ל ההסתדרות. „זו סיסמה חדשה. שאלתי את ברונו למה לא להוריד פעם את עלות ההון? זה לא גורם ייצור? אנחנו נמוכים, גם אבסולוטית, בעלות העבודה יחסית לתפוקה, עלות ההון גבוהה".

קיסר דוחה את הטענה כאילו נובעת התנגדותה של ההסתדרות לתכנית המוצעת מנימוקים סקטוריאליים והעריך אותה בטענה, שמיגזרים שתים במחה הדיעו על צעדי מאתה שנים נגזה ושגם סיעת הליכוד בהסתדרות דוחה אותה. „ככל שמתקרבת עונת הבחירות יש לי הרגשה שמישהו מתכנן לא את השנה הקרובה אלא את השנתיים הבאות", אמר מזכ"ל ההסתדרות.

„תנועת העבודה תעשה משגה אם תיתן את ידה לתכנית זו", התריע קיסר. „רווח לי כאשר שמעתי ששרינו החליטו לא לתמוך בה וגם אני מציע לא להסתפק בתיקונים קוסמטיים. אני מציע לחברי לא להיות רכי לבב. אין מה להתבייש". הוא הדגיש, כי לא בגלל יופיה מחזרים אחרי ההסתדרות אלא מפני ש„יודעים שיש לנו הסכם תוספת־יוקר והסכם שכר ומחכים לקחת מאיתנו את ההסכמים הללו. ברונו אמר את זה ברורות, כי הוא עדיין לא פוליטיקאי, אך במשך הזמן ילמד משהו".

פרס: לא אתן ידי לקיצוץ בתקציב הביטחון

ממלא־מקום ראש הממשלה שמעון פרס ציין כי מפלגת העבודה רוצה רפורמה בשוק ההון „כדי שהכסף שיתפנה יילך לייצור ולא לבעלי ההון. בשתי הרפורמות המוצעות שני הפרטנרים העיקריים – ההסתדרות והתעשיינים – שוללים אותן". לכן תבע פרס, בהמשך לתביעתו של מזכ"ל מפלגת העבודה בתחילת הדיון, להשיב ועדה ציבורית שתבדוק את נושא המיסוי ושוק ההון.

פרס הדגיש, כי אילו ידע שיש הסתדרות שאי אפשר להידבר איתה, לא היה חושב על הצורך בכך, אלא שלא זה המצב ולכן תמה שרוצים את ההסתדרות רק כחותמת־גומי במקום להידבר איתה. לדבריו, בלי הידברות עם ההסתדרות לא יציע לממשלה לקחת פרוטה מזכויות העובדים, „כי נבנה כוח יצרני אתו האמון ביחסי העבודה".

ממלא־מקום ראש הממשלה חזר על התנגדותו להצעה לקיצוץ בתקציב הביטחון והבטיח שלא יתן יד לקיצוץ המוצע.

על התמיכה באי־קיצוץ תקציב הביטחון עמדו גם מזכ"ל המפלגה עוזי ברעם והח"כים אורה נמיר וחיים רמון, כולם יונים. „כחבר ועדת החוץ והביטחון אני רוצה לומר, שבתחום הביטחון, בחלק מהתקציב, הגענו לקו האדום", הדגיש ח"כ ברעם והוסיף שהדברים נכונים גם כשמדובר בתקציבי הבריאות והחינוך הגבוה.

ח"כ ברעם ציין, כי „במפלגה אנחנו נתונים גיבוי לעמדתם של חברינו בהסתדרות. אבל נדמה לי שגם העמדה שהתגבשה בפורום 'שרינו' מחייבת אותנו להיות פוזיטיביים בנושא העקרוני של התכנית הכלכלית, אבל גם להשמיע ביקורת על התכנית שמביא השר נסים".

ח"כ נמיר: לשבור את הקואליציה

ח"כ אורה נמיר הוציאה את הדיון מהרמה הכלכלית־חברתית העקרונית לרמה הפרקטית וטענה, שעל התכנית „מרופחת רוחו של נגיד בנק ישראל, שאינה מבית מדרשה של תנועת העבודה. לפיכך, הדגישה, „על נושא כזה צריך לשבור את הקואליציה. איני רואה הצדקה להמשך השותפות".

ח"כ חיים רמון הציע לחבריו השותפים המפלגתיים לא לצאת נגד הרפורמה. „היישום מטעה", הדגיש, „אבל אסור לצאת נגד העקרון". ח"כ רמון ביקר את ההגשה למה שכינה „ירידה דרסטית בשיעורי המס" והציע מדרגת מס עליונה בשיעור 50 אחוז או 55 אחוז.

יעקבי: אין שום צורך בתחושת חירום

שר הכלכלה גד יעקבי הרחיב את הדיבור על ליקויי התכנית שהציע השר נסים וטען ששרי העבודה אינם יכולים לתמוך בה. לדבריו, אם יאומצו ההצעות כלשונן וכתבן, „ייתכן שהניתוח יצליח, אבל החולה גם אם לא ימות, יהיה חולה יותר". לכן, התריע יעקבי, „אין שום צורך בתחושת חירום ובהלילות בקבלת החלטות אחרי השיפור בזכות הישגי התכנית הכלכלית. אין צורך ביצירת אווירה של עליקום, שאם לא יחליטו היום, הכל אבוד".

לדברי יעקבי, „יש אווירה מתירנות בתכנית ואווירה זו שכירה וכוונות שהייתי רוצה להיפך מזו. ריח של להיטיב עם העם עולה מן התכנית". שר הכלכלה ליגלג על הגדרתו של שר האוצר במישדר „מוקד" שלשום, כי „זו התכנית היחידה ואין בלתה". „זה אישור כתב קודש קרמוז שניתן לנו בהר סיני?" שאל יעקבי והשיב: „התכנית הזאת נכתבה בידי בני־אדם ברמה הפקידותית, היא מחייבת שינויים".

יצויין, שכל הדוברים בדיון בישיבה המשותפת ללשכת המפלגה ולסיעותיה בכנסת ובוועדה המרכזית הדגישו שהתנגדותם אינה מפלגתית צרה, שכן הם מחייבים עקרונות שעליהם מושתתת התכנית של נסים. עם זאת, ציינו, שבמפורט טמונה בתכנית סכנה להגדלת הפערים החברתיים והעדפת היבוא על הייצור והיצוא התעשייתי.

סיכוי טוב שינתן מימון נוסף למערכת הבריאות

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

סיכוי למימון נוסף לבריאות, במטרה לאפשר למערכת לקיים פעילות סדירה עד סוף שנת התקציב הנוכחית, הסתמן אתמול אחרי פגישת שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו עם שר האוצר משה נסים.

שר האוצר הורה להקים לאלתר ועדה בראשות איש משרדו שתבדוק את הנושאים שהעלתה שרת הבריאות, ותגיש את המלצותיה עד יום ג' הקרוב. הוועדה גם הוסמכה להורות מיד כספים אם יתברר שבתחומים מסוימים נוצרו מצבים קריטיים.

לפי הערכת המצב, שהציגה שרת הבריאות בפני שר האוצר, זקוקה מערכת הבריאות לתוספת של 25 מיליון דולר עד סוף שנת התקציב.

זכו בפיס

בהגרלת רב פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 51/86 שהתקיימה ביום 18/12/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר 829506

הפרס המצטבר בסך 100,000 ש"ח עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 380,000 ש"ח (כולל צבירה).

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 060216.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 321570 889731.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים:
008976; 035214; 052015; 081526; 084964; 200984; 237678; 260006; 262424; 326530; 416481; 417854; 432836; 450529; 492090; 518582; 525056; 525256; 612471; 619653; 623447; 693843; 707915; 724066; 725853; 750907; 759543; 778367; 787585; 797865; 807406; 853212.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 3607; 6135.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 825; 412.

בסך 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 061; 528; 861.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים:
014; 054; 064; 127; 198; 220; 235; 369; 390; 500; 570; 599; 606; 657; 678; 730; 754; 756; 804; 806; 853; 854; 941; 956; 961.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים:
00; 03; 05; 08; 09; 14; 15; 21; 22; 27; 28; 34; 45; 46; 47; 64; 74; 75; 79; 80; 83; 85; 92; 94; 98.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	0 – 0	מעונן
אמסטרדם	5 – 8	מעונן
בואנוס איירס	8 – 24	בהיר
הלסינקי	0 – 2-	שלג
הונג קונג	8 – 20	מעונן
וינה	0 – 6	מעונן
ג'נוה	3 – 7	מעונן
יוהנסבורג	6 – 24	מעונן
לונדון	7 – 9	מעונן
ליסבון	6 – 10	מעונן
מאדריד	0 – 3	מעונן
מונטריאול	8- – 4	מעונן
ניו־יורק	4 – 6	מעונן
סאן פאולו	20 – 28	מעונן
פאריס	6 – 10	גשום
פרנקפורט	2 – 5	גשום
ציריך	2 – 4	גשום
ריו דה ז'נרו	22 – 37	מעונן
שטוקהולם	5- – 0	מעונן
שיקגו	2 – 4	מעונן

תל אביב: רחוב בן יהודה 41, טל' 243350; ירושלים: רחוב יפו 30, טל' 225233; חיפה: דרך הים 2, טל' 384655; באר שבע: רחוב האבות 38, טל' 35262

swissair

יחד עם המשפחה אנו אבלים על מותו של חברנו

מנדל גלפנשטיין ז"ל

עובד הסניף בגימלאות

בנק הפועלים בע"מ

למשפחת שרירא

הננו להביע לכם את השתתפותנו העמוקה באבלכם הגדול בהילקח מכם הבעל והאב

שרירא צבי

בלא עת

מי יתן ולא תדעו דאבה עוד

הנהלת „נשר"
העובדים וועד עובדי „נשר"

עובדי מוסד רוחמה כפרו בהאשמות נגדם

שמונה העובדים ממוסד "רוחמה", בכפר־סבא, המואשמים בתקיפה ובאיומים כלפי חוסים במוסד, כפרו בהאשמות שיוחסו להם, בהיפתח אתמול משפטם בבית משפט השלום בכפר סבא.

הנאשמים הם: מזל אהרונה, מריאנה גנץ, אליס סודיסה, רחל ביטון, הלי דיין, זכיה ועתד, מחמוד נסראת ודוני (רונלד) מרכוס.

כתב האישום כולל 23 סעיפים, ובעת קריאתו פירט השופט יהודה פרגו את האישומים המיוחסים לכל אחד מן הנאשמים. לנאשם מרכוס מייחסת התביעה תשעה אישומים, הכוללים תקיפת חוסים והכאות בהם. לשש הנשים מייחסת התביעה אירועים של תקיפה באמצעות ידית ברזל. דיין מואשמת בפגיעה באחת החוסות בצרור מפתחות.

כתבת עת"ים מוסרת כי לאחר הקראת כתב האישום נענה השופט פרגו לבקשת פרקליטי הנאשמים והחליט כי לפני שמיעת ההוכחות יבקר במוסד, יפגוש את המטופלים שתיק זה דן בהם ויעיין בתיקים האישיים והרפואיים שלהם. השופט קבע כי הביקור יתקיים ב־20 בפברואר ולאחר מכן יישמע התיק החל ב־22 בפברואר במשך שלושה ימים רצופים עד סיומו.

הפתעות בבחירות במחוז הגליל המערבי

(ע). – הפתעה נפלה אתמול בערב בבחירות למוסדות מפלגת העבודה במחוז הגליל המערבי, כאשר המועמדים שנחשבו ל"בטוחים" נכשלו, ובמקומם נבחרו דווקא אלה שנחשבו לחסרי סיכויים כלשהם.

כמועמדים לנציגי האיזור בלשכת מפלגת העבודה הציגו את עצמם ראש עיריית עכו אלי דה קסטרו, ראש עיריית נהריה חיים לבב ומנהל סופרמרקט בשלומי, אלברט פרץ. למרבה ההפתעה נבחרו דה קסטרו ופרץ בעוד שראש עיריית נהריה, שאמור היה לקבל את המקום הראשון, נכשל.

על תפקיד מזכיר המחוז התמודדו שניים. מזכיר מועצת פועלי כרמיאל עזרא פיק ורכז הנוער העובד והלומד בעכו מנדי בראון. בסופו של דבר נבחר לתפקיד דווקא האחרון, בעוד שכולם היו בטוחים כי עזרא פיק יבחר לתפקיד.

ליו"ר מועצת המחוז, שהוא תפקיד כבוד ותפקיד ייצוגי, נבחר חיים שריד, שהיה בזמנו ראש עיריית נהריה.

חוסל סכסוך העבודה בחברת "אמישראגז"

סכסוך העבודה הממושך בחברת הגאז "אמישראגז", המעסיקה 420 עובדים ברחבי הארץ, חוסל בתום 13 ימי עיצומים שהחלו ביום סיום תקופת הצינון, על ידי חתימת הסכם עבודה קיבוצי בין הסתדרות הפקידים והועד הארצי של "אמישראגז" והנהלת החברה – על כך מסר מרדכי גרונברג, המזכיר הארצי של עובדי חברות הגאז בהסתדרות הפקידים.

כל העובדים חזרו היום, מיד, לעבודה סדירה והבטיחו להחיש את אספקת הגאז לכל הצרכנים שהזמינו, במהירות האפשרית.

בהתאם להסכם, שתוקפו מ־1.4.86 למשך שנתיים, יקבלו כל העובדים 7% תוספת שכר ברוטו ועוד 2% בתנאים הסוציאליים, לפי הסדר שייקבע בין הנהלת החברה ונציגות העובדים.

אספקת הגז ללקוחות "אמישראגז" התחדשה אתמול בהיקף מלא.

נשות אקדמיה יתנדבו ל"טנק המוחות" בח"ן

מאת מלי ולינגר, הכתבת הצבאית של "דבר"

שורה של נשות אקדמיה מתחומי הסוציולוגיה והחינוך נמצאות כעת בתהליך התנדבות לשירות מילואים בצה"ל, כדי להוות "טנק־מוחות" לחיל הנשים בצה"ל.

נודע, כי קצינת ח"ן ראשית תא"ל עמירה דותן, הקימה צוות לעיבוד תכניות ארוכות־טווח לשיבוץ חיילות בצה"ל, במקביל למערך התעסוקה במשק האזרחי, ולבחינה מתמדת של מעמד האשה בצבא.

בהעדר מערך מילואים בחיל הנשים (שכן נשים מקבלות פטור משירות מילואים בהגיען לגיל 24) הורגש מחסור באינטלקטואלים שיקיימו מעקב שיטתי בתחום המחקר והתכנון בנושאי מעמד האשה בצבא.

רבקה בר־יוסף, דפנה יזראלי ואחרות התנדבו לעבוד בצוות כזה, ולצורך העניין נמצאות הנשים, וחלקן הגדול בגיל מתקדם, בתהליכי גיוס בהתנדבות למילואים, דרך הבקו"ם, על־פי הנוהלים השגורים בצה"ל. דרך אגב, בצוות האמור, חברים גם גברים אחדים.

מועצת ה"קן הקיבוצי" של השומר הצעיר

מאת יצחק מירוז, סופר "דבר" בעמק

מועצת "הקן הקבוצי" של תנועת "השומר הצעיר" נפתחה אתמול אחה"צ במוסד "השומריה" בקבוץ משמר העמק.

על קיום מועצה מיוחדת שתעסוק בבעיות המאפיינות את פעילות "השומר הצעיר" בתנועה הקבוצית החליט במועצה הקודמת שנערכה לפני שנה ב"בית רני" בשכונת התקווה.

רכז "השומר הצעיר", חגי הלוי מסר שבשלושת ימי המועצה ידונו המשתתפים בהשקפת העולם של "השומר הצעיר" ודרכו הרעיונית.

המועצה אמורה לדון גם ב"עשרת הדברות" של התנועה ולבחון את הרלוונטיות שלהן לתקופתנו. הכוונה לעסוק בנושאים הרעיוניים, חברתיים, תרבותיים ולהשאיר את הצעדים הארגוניים שידרשו מכך לתקופה מאוחרת יותר.

"השקפת העולם של 'השומר הצעיר' ודרכו" – היא הנושא המשותף לכל קני התנועה ב"שנת העבודה" הנוכחית. לקראת המועצה התקיימו בקני "השומר הצעיר", בקבוצים ברחבי הארץ דיונים, ונבחרו הצעות פעולה.

כ־250 איש נוטלים חלק בדיוני המועצה ב"שומריה", בהם חניכים, "משלחת המדריכים", חברי ההנהגה הראשית והורים.

חוק שיאפשר לעשות סדר ברשות השידור

(ע). – שר החינוך והתרבות מר יצחק נבון ביקש להכין הצעת חוק שתבטיח שירותים סדירים במקרה של שיבושים בשידורי רשות השידור בכלל ובטלוויזיה בפרט.

השר ביקש זאת מהיועץ המשפטי לממשלה מר יוסף חריש ומחברי ועדת משפטנים בראשות הפרופסור שמעון שטרית.

על הכנת הצעת החוק סוכם בפגישה שקיים השר בלשכתו בהשתתפות היועץ המשפטי לממשלה. בפגישה התקיים דיון ראשון על המלצות ועדת המומחים שהוקמה על ידי שר החינוך. הועדה, שהגישה את המלצותיה לשר בראשית החודש מציעה תיקונים בחוק רשות השידור שיסדירו את הסמכות ואת הדרכים להפסקת שידורים ולחידושם.

השר החליט על הקמת הועדה לאחר שהתברר לפני כשנה, בעקבות שיבושים חמורים שהיו בטלוויזיה כי על פי החוק הקיים אין לרשות השידור סמכות להפסיק שידורים כדי לעסוק בהתארגנות מחדש.

תחרות שחמט בינלאומית בחולון

מאת עמרם גבאי סופר "דבר"

כ־250 שחמטאים, ביניהם רבי אמנים בעלי שם ואמנים מקומיים, יטלו חלק בתחרות השחמט הבינלאומית שתיערך בחולון בשבוע הבא בחסות שר החינוך יצחק נבון וראש העיריה פנחס אילון. התחרות היא במסגרת חגיגות ה־50 לעיר. התחרויות, שייערכו בבית־הספר "גולדה מאיר", יתנהלו על פי חוקי פיד"א ולזוכים בהם יוענקו פרסים כספיים. לזוכה במקום הראשון יוענק פרס של 5000 דולר.

שר המשטרה נתן אישור להעברת אנשי שב"ס מתפקידם בלי בדיקה

קובע בג"צ בנימוקי ההחלטה להחזיר את העותרים לתפקידיהם הקודמים

(ע). – דברי ביקורת על נציב שירות בתי הסוהר היוצא רפי סויסה, ועל שר המשטרה, חיים בר־לב, כלולים בנימוקי בג"צ להחלטתו בענין עתירתם של שלושה קציני שירות בתי הסוהר, שהודחו מתפקידיהם על ידי סויסה. בג"צ החליט לפני כשבועיים שיש להחזירם לתפקידיהם הקודמים, ועתה פורסמו נימוקי ההחלטה.

קובעים השופטים בנימוקיהם: "מצאנו כי העברת העותרים מהתפקיד נעשתה תוך הפעלת הסמכות של הנציב שלא כדין, ואישורו של השר ניתן בלי לבחון ולבדוק את כל הגורמים הרלוואנטיים שהנסיבות חייבו לבחון. הסדר וההיגיינה הציבוריים מחייבים כי הם יחזרו לתפקידיהם. לא מן המותר להוסיף, כי בינתיים עזב הנציב את השירות והטענה של אובדן אימון שוב אינה תופסת".

בנימוקי פסק הדין מביאים הנשיא מאיר שמגר והשופטים משה בייסקי ושושנה נתניהו לראשונה, ממצאים מדו"ח מבקר המשטרה. "המדובר בעשרות מקרים שנבדקו ונמצאו בהם מעשים שאינם תואמים מינהל תקין, כהם מעשים וחריגות בעלי חומרה רבה ובעלי משמעות מהותית".

ללא בסיס עובדתי

"ממצאי המבקר העלו כי הנציב הגיש לשר ולאחרים דיווחים בחלקם לא נכונים, בחלקם לא מדוייקים ולא מלאים, נגועים במגמתיות מטעה, ובחלקם נמסרו בקלות ראש ללא בסיס עובדתי. המבקר קבע כי הנציב פעל בדרך של מעורבות אישית, תוך הפעלת פרוטקציוניזם בקבלת והכנסת מכרים מקורבים לעבודה בשב"ס, תוך מתן הטבות חריגות", קובעים השופטים בצטטם את מסקנות מבקר המשטרה.

עוד נאמר בדו"ח המבקר המצוטט בפסק הדין: "ניתנו רשיונות ואישורי כניסה חריגים למקורבים לתוך בתי הכלא והוענקו הטבות ופריווילגיות לאסירים הקשורים במקורבים. כן הוענקו חופשות חריגות לביקורי בית, לפעמים תוך התעלמות מסיכון ולמרות התראות המשטרה, והכל בניגוד לפקודות שב"ס ולנהלי וכללי מינהל תקין".

"נמצאו מקרים של התנהגות הנציב בדרך שאינה הולמת את מעמדו ותפקידו בעניינים כגון קבלת החלטות הנוגדות להחלטותיו של השר, התנערות מאחריות והסלתה על פיקודיו, עשיית שימוש ברכילות ובהשמצות כלפי כפופים במגמה להשחירם ולהפחידם, הזמנת מכתבים מגמתיים מדרגים נמוכים להלבנת מעשיו ולהשחרת מתנגדיו וערבוב עניינים אינטימיים בתפקודו כנציב שירות בתי הסוהר", נאמר בדו"ח המבקר.

מעשים ללא עדים

השופטים קובעים כי יחסים בין מפקד או מנהל בכיר לבין הסרים למרותו ומצויים בסביבתו הקרובה, חייבים להיות מושתתים על אמון. אך עם זאת יחסי אמון אינם מלת קסם ויש לבחון כיצד אימון זה נפגע. "אין ספק כי הנציב איבד את אמונו בעותרים משום שלא השלימו עם מעשיו ועוד העזו להתלונן עליו וביקשו להגיע עד השר. הם סברו כי זו חובתם כקצינים, אחרת הם עלולים להיחשב כנותני חיפוי בשתיקה למעשים שאסור שייעשו. ואילו הנציב החליט כי אם יועברו המתלוננים מתפקידיהם, שוב לא יהיו עדים למעשיו וחסל סדר פרשת התלונות", נאמר בפסק הדין.

השופטים קובעים כי ניתן אישור להעביר את העותרים: שמעון מלכה, חיים גליק ודבורה שגיא מתפקידיהם בלי לבדוק בשלב זה מה מקור אי אמונו של הנציב בהם וללא כל התייחסות לתלונות של העותרים נגד הנציב.

עוד קובעים השופטים כי דברי העותרים לא נשמעו על ידי השר בטרם הועברו מתפקידיהם. "רק לאחר מכן נעתר השר לשמוע מה בפיהם וכתוצאה מכך הורה על בדיקת התלונות על ידי המבקר. גדולה יותר התמיהה כי לאחר שהגיע המבקר למימצאים ולמסקנות החמורים ביותר ביחס לנציב, לא זו בלבד שלא נמצא צידוק להחזיר העותרים לתפקידיהם, אלא הנציב המשיך בתפקידו כאילו לא אירע דבר". מכך מגיעים השופטים למסקנה כי "העברת העותרים מתפקידיהם היתה נעוצה בתלונות שהם הגישו לרשויות המשטרה בדבר פעולות חריגות של הנציב במילוי תפקידו".

שימוש לרעה בסמכות

השופטים מגיעים למסקנה נוספת כי טעה הנציב היוצא בטענתו שהשלושה הועברו מתפקידיהם בשל אובדן אמון בהם והצורך לדאוג ליחסי עבודה תקינים היא טענה לא לגיטימית. "ודאי שאין לעודד תלונות סרק או מעשי חתירה תחת מפקד או ממונה, אך כאשר שלושה קצינים מתמידים להלין על מעשים שאין המערכת צריכה לסבול אותם, הרי סילוקם ללא בירור מהווה שימוש לרעה בסמכות", קובעים השופטים.

עוד נאמר בפסק הדין: "משהתברר ממסקנות המבקר כי צודקות היו תלונות העותרים וכי טובת המערכת ותקינותה היו ביסוד דאגותיהם, מדוע יצא דווקא עליהם הקצף? זו פגיעה בהם שלאור מניעיהם אינם ראויים לה. בינתיים הגיש נגדם הנציב תלונות שונות. אך טרם התברר ואין לדעת אם יש בהם ממש או זו רק התקפה נגדית".

דרישה בבית־שאן: גדר מפרידה בין תלמידים חילוניים ודתיים

מאת יעל פישביין סופרת "דבר" לענייני חינוך

הניסיון יוצא הדופן שנערך השנה בבית־שאן – ליצור קמפוס משותף לשני בתי הספר המקומיים, כללי ודתי, מעורר התנגדות בקרב הורים ומורים דתיים. לדבריהם הקמפוס המשותף גורם לכך שהמורים אינם מצליחים להשליט משמעת והמסגרת על התלמידים ואינם מצליחים לחנך כהלכה לדרך ההתנהגות המיוחדת למגזר הדתי.

בפגישה שנערכה שלשום עם מנהל מחוז הצפון במשרד החינוך, ד"ר יוסף לוי, טענו המורים כי יש להקים בדחיפות "גדר שתחצוץ בין התלמידים הדתיים לחילוניים", שכן הבעיה עלולה להיות חמורה יותר בתקופת הקיץ כשהתלמידות החילוניות נוהגות ללבוש מכנסיים קצרים והשפעתן על התלמידים הדתיים עלולה להזיק.

מנהל בית הספר הכללי, קובי מימון, ניסה להציע פשרה לפיה יתחייבו התלמידות החילוניות ללבוש לבוש צנוע, אולם מחנכי בית הספר הדתי לא קיבלו הצעה זו.

אין גב דתי חזק

מפקח האגף הדתי, אלי אביקסיס, הודיע באותה הזדמנות כי האגף לחינוך דתי מתנגד ללימודים משותפים של דתיים וחילוניים בבית שאן אפילו בשיעורי מדע וטכנולוגיה משום ש"האוכלוסיה הדתית בבית שאן אין לה גב דתי חזק ואם מפגישים אותה עם אוכלוסיה אחרת, עלולים התלמידים הדתיים לחשוב שאין הבדל בין חילוניים ודתיים".

הודעת אביקסיס נמסרה בשם מנהל האגף לחינוך דתי במשרד החינוך, יעקב הדני, והיא מנוגדת להודעה הפוכה שנמסרה בשבוע שעבר לשר החינוך, לפיה האגף לחינוך דתי אינו מתנגד ללימודים משותפים במדעים וטכנולוגיה, לנוכח המחסור במורים למקצועות אלה.

נבון יבדוק

בתגובה מסר שר החינוך, יצחק נבון, כי יבדוק את הודעותיו הסותרות של הדני.

ראש מועצת בית שאן, שלמה בן לולו, מסר בתגובה: "לבית הספר הדתי יש בעיה לשמור על יהודיותו. יש בבית שאן רמת פתיחות גבוהה מאוד בין בית הספר הדתי והחילוני, ואם המורים וההורים רוצים הפרדה, צריך לגלות הבנה לבעייתם".

ד"ר לוי מסר כי לא תקום גדר בין שני בתי הספר. לכל היותר יסכים משרד החינוך להקמת מחיצה דקורטיבית של שיחי נוי.

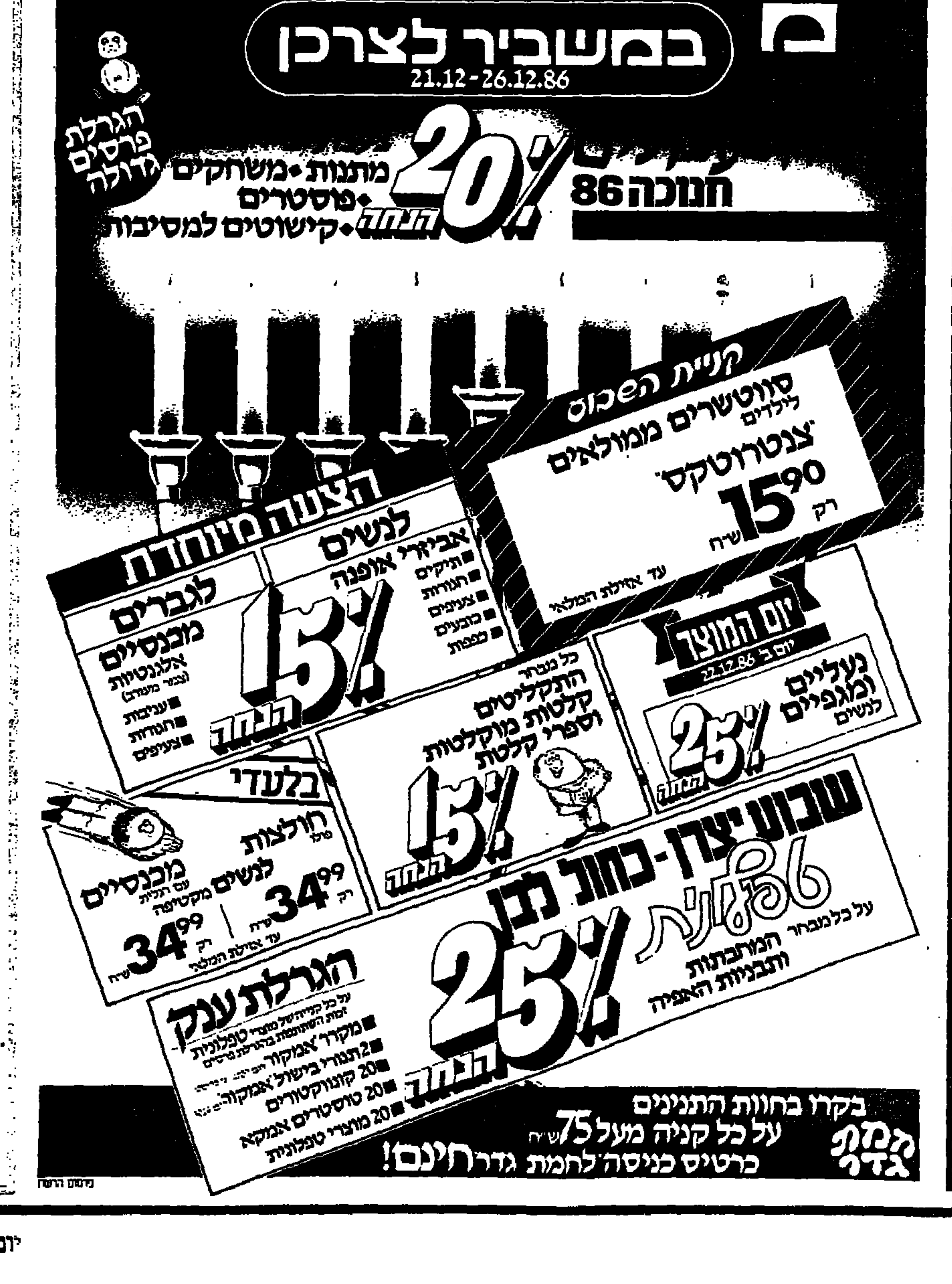

אנשים

המלחמה העיקרית

"המלחמה העיקרית שלנו היום היא על קיומו והצלתו של העם היהודי. אנו מודאגים מהחלשות העם היהודי בעולם והתמעטות מספרו ומחפשים דרכים כיצד למנוע תהליך חמור זה". דברים אלו אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר (בתמונה) למשלחת קרן היסוד מוונצואלה אותה אירח בלשכתו בירושלים. ראש הממשלה הוסיף כי כל יהודי באשר הוא חייב להתגייס למניעת תופעה זו. "יש לחזק את החינוך היהודי, להגביר את הידע על ישראל ואת הקשר עם ישראל. אני מקווה", סיים שמיר, "כי תשאבו מביקורכם בארץ יותר כוח לעמוד יחד איתנו במלחמה למען קיומו של העם היהודי".

יקיר צור

הפעם הראשונה

קבוצה של חסידי ברסלב ובתוכה נשים וילדים נושאי דרכונים ישראליים חזרה בימים אלה ארצה מביקור באומאן, ברית־המועצות, לשם נסעו להשתטח על קבר רבם רבי נחמן ז"ל, ולהתפלל לשלום החיילים הישראליים שנעדרו במלחמת לבנון ולשובם ארצה. מי שסייע לנסיעתם היה לא פחות ולא יותר ח"כ וילנר (בתמונה) מסיעת חד"ש. הקשר ביניהם נוצר על רקע נעדרי הקרב על "סולטן יעקב" במלחמת לבנון ובה נעדרו שלושה חיילים ישראליים. יהודה כץ מרמת גן, צבי פלדמן וזכריה באומל מירושלים. במסגרת הטפול בנושא פנו ההורים גם לח"כ מאיר וילנר, הוא קיבל אותם בסבר פנים יפות, התייחס לבעיה הקשה באופן אישי, נרתם למשימה והבטיח כי יעזור להם. באחת הפגישות ביקשו הורי יהודה כץ מוילנר שיעזור להם בארגון נסיעה של "מניין" חסידי ברסלב לאומאן, ביניהם בני משפחת כץ. לפני כחודש קבלו אשרות, נסעו, התפללו, ובימים אלה חזרו בשלום. יצויין כי זו הפעם הראשונה שברית המועצות התירה לחסידי ברסלב בעלי דרכון ישראלי לבקר באומאן.

נח זבולוני

בחזרה לקאהיר

החל מראשית השבוע הבא יתחלפו שני דיפלומטים בצוות השגרירות הישראלית בקאהיר. מרסל שגיא, הכתבת המדינית של הטלוויזיה בערבית, תחליף את דובר השגרירות יצחק בר־משה, בעלה של מרסל. דוד שגיא יחליף את הנספח התרבותי בשגרירות יצחק גוריאל. בני הזוג שגיא יצאו אמש מהארץ למצרים. הם ייכנסו רשמית לתפקידיהם בסוף החודש, כאשר יצחק בר־משה ויצחק גוריאל ישובו ארצה. אגב, מרסל שגיא היא ילידת מצרים שהיתה עצורה בקאהיר בראשית שנות ה־50 בקשר לפרשת "עסק הביש". בעלה, דוד שגיא שימש בעבר כראש מחלקת החדשות ב"קול ישראל" בערבית ולאחרונה הוא פירסם מילון עברי־ערבי ראשון מסוגו.

דן אבידן

עמית־כבוד

ההיסטוריון ד"ר ארתור הרצברג, סגן נשיא הקונגרס היהודי העולמי ומהדמויות הבולטות בין אישי היהדות האמריקאית, גאה בתוארו החדש – עמית־כבוד של המרכז לשלום במזרח התיכון, שהוענק לו אמש. הרצברג, יונה מובהקת, הנמנה עם התומכים הנאמנים של המרכז מאז ייסודו, מרוצה מאוד מביקורו בקאהיר השבוע, שם עמד בראש משלחת המרכז לשלום בשיחות עם אישים מצריים בכירים כגון מוסטפה חליל, כמל חסן עלי ואחרים. הרצברג חש בנחישותם של המצרים להביא לחידוש תהליך השלום בתחילת השנה הבאה – מחשש שהידרדרות עקב המשך הקיפאון תסכן גם את עתידו של המשטר הנוכחי בקאהיר.

שי"ן

אורחים

משלחת רמת־דרג של פדרציית האיגודים המקצועיים באוסטריה עומדת לבקר בימים הקרובים בארץ כאורחת ההסתדרות – זאת לאחר תקופת־ביניים של אי־בהירות ביחסי ישראל־אוסטריה בעקבות בחירתו של קורט ולדהיים לנשיא אוסטריה. בישיבת הועדה המרכזת השבוע אושרה המגמה להעמקת קשרי הגומלין בין ההסתדרות בישראל והפדרציה המקצועית האוסטרית שבראשה ומנהיגיה תמכו במועמד הסוציאליסטי לנשיאות אוסטריה שהתייצב נגד קורט ולדהיים. עם זאת מלווה ההחלטה על העמקת הקשרים עם האיגודים האוסטריים הצהרת המזכ"ל ח"כ ישראל קיסר שבה נאמר: "ציבור העובדים בישראל וההסתדרות הכללית רואים בחומרה ובדאגה את בחירתו של קורט ולדהיים לנשיא אוסטריה ומצטערים שחלק גדול באוכלוסיה האוסטרית הצביע כפי שהצביע". מזכ"ל ההסתדרות ציין שההסתדרות והאיגודים האוסטריים, בראשותו של נשיא הפדרציה אנטון בנייה, מקיימים קשרים הדוקים מזה שנים רבות ועם העמקת הקשרים בין הארגונים יש יסוד שהתודעה בעם האוסטרי להחליש את הניאו־נאציזם, שבא לידי ביטוי בבחירות ולדהיים לנשיא – אכן ישא פרי.

מ. שמואל

מי יהיה היורש

נצחון הדמו־נוצרים בבחירות הכלליות במערב־גרמניה בסוף החודש הבא אינו מוטל עוד בספק. אך תוצאות הבחירות ישפיעו במידה רבה, מי יירש את מקומו של ווילי בראנדט כיו"ר המפלגה ב־1988. אם אומנם לא יצליח המועמד לתפקיד קנצלר יוהאנס ראו (הטוב בין ידידי ישראל במפלגה) להבטיח לסיעתו לפחות ארבעים אחוז, אפשר שיגברו סיכוייו של אוסקר לאפונטיין מראשי האגף השמאלי והצעיר מראו בכעשר שנים. אגב, לאפונטין שהוא כיום ראש ממשלת חבל הסאר הזמין לא מכבר לערוך ביקור ראשון בארץ. המועד המדוייק של ביקור זה טרם נקבע, אך הוא ייצא לפועל ב־1987.

שלמה שפיר

הנצחה

למרות שמשה דיין, ביקש לא להנציח את שמו, אין מפסיקים לעשות כן. בטקס קריאת ה"שער" וכביש הגישה הראשי לעיר הרצליה על שמו של משה דיין, נשא דברים ראש הממשלה יצחק שמיר אשר ציין שתרומתו של דיין להיסטוריה היהודית, היתה חשובה כמו זו של בנימין זאב הרצל. זלמן שרבל (בתמונה), שדיבר בטקס לצד רה"מ התייחס לעניין ספציפי יותר: "אם היה זה דיין שבזכותו נקבע אחרי מלחמת השחרור חלק מה'קו הירוק' היכן שנקבע – ובכך הורחב שטחה של המדינה – כך גם היה זה משה דיין שבמלחמת ששת הימים ובועידת קמפ־דייויד העביר למעשה את 'הקו הירוק' מהעולם".

פרידה

פרופ' דן מיכאלי (בתמונה), המנכ"ל היוצא של משרד הבריאות, נפרד בסוף השבוע מהצוות הבכיר של בית החולים רמב"ם בחיפה. פרופ' מיכאלי שלא צידד, בזמנו, בהקמת המכון להשתלות כבד ברמב"ם אמר בדברי הפרידה שלו כי רמב"ם ימשיך בניתוחי השתלות הכבד, וימלא גם להבא תפקיד חשוב ומרכזי במתן שרותי בריאות ציבוריים באזור הצפון. במסיבה השתתף גם המנכ"ל המיועד של בית החולים רמב"ם, תא"ל ד"ר משה רווח, קצין רפואה ראשי של צה"ל אשר אמור להכנס לתפקידו ב־18 בינואר לאחר שיפשוט את מדיו. כיום ממלא את תפקיד מנהל בית החולים בפועל, ד"ר אלברט סטינגר.

אריאלה ראובני

שייח' אמין טריף, ראש העדה הדרוזית ונכבדי העדה באו להודות לשר הבטחון יצחק רבין בלשכתו בת"א על מינוי בן עדתם לדרגת תת־אלוף – הדרוזי הראשון בצה"ל בדרגה זו. בתמונה: שר הבטחון עם השייח' בלשכה.

צילם: יונתן שלינגר/ישראל סאן

המדור נערך ע"י אורה זרניצקי

„הפסיקו את זיהום הריין", נכתב בשלט שתלו אנשי „גרינ־פיס" כדי לחסום את מוצא מפעל כימיקלים גרמני לנהר הריין. השלט, שאותו תולים הצעירים המשתלשלים מהגשר, נועד למחות על הזיהום הגובר בנהר. (צילום: א.פ.)

פאקיסטאן נלחמת בסוחרי הסמים הערכות במערב: הסחר לא ייפגע

קאראצ'י (רויטר) . - פאקיסטאן הכריזה השבוע מלחמה על סחר הסמים בתחומה, אולם מקורות מערביים מעריכים כי המאבק נגד הסמים, שהצית את המהומות הגזעיות החמורות ביותר בתולדות המדינה, לא יצליח לחסל את הסחר הנרחב והרווחי בסמים.

אתמול נרשמה רגיעה במהומות הגזעיות ודווח על הרוג אחד בלבד וזאת לעומת כ־175 ההרוגים במהומות שפרצו בתחילת השבוע. כוחות צבא התפרשו בכמה נקודות רגישות באזור העיר קאראצ'י והמשטרה דיווחה כי המהומות חדלו.

החיילים הוצבו בשכים מפרברי העיר קאראצ'י, שם היו המהומות חריפות במיוחד והתלוותה אליהם ביזה רבתי. תושבי האזורים אמרו אתמול, כי מבחנה האמיתי של הממשלה יהיה היום, כאשר מפלגות האופוזיציה יערכו תפילות לזכר ההרוגים במסגדים המוסלמיים, ותפילות אלה הביאו בעבר להתפרצות אלימה.

כידוע התחילו המהומות לאחר שהמשטרה הפאקיסטנית פשטה על מגורי השבט הפאשטונים הידוע לשמצה בעסקי הסמים הרחבים שלו. הפשיטות העיקריות נערכו בסוהראב גות לא הרחק מעיר הנמל קאראצ'י, המהווה את נקודת הקשר המסחרית בין פאקיסטאן לעולם.

לפי דיווחים רישמיים, נתפסו במהלך הפשיטות 300 ק"ג הירואין וכ־6 טונות מריחואנה. אולם עדי ראיה אמרו, כי המשטרה חששה להרחיב את הפשיטות, ומקורות מערביים ציינו כי הכמויות שנתפסו היו רק חלק זעיר ממאגרי הסמים המצויים במקום.

סוהראב גות שוכנת בקצה הנתיב הארוך העובר באזור הררי פראי שבין גבולות פאקיסטאן ואפגניסטאן והיא משמשת משך שנים רבות כמרכז סחר חשוב לסמים ולנשק בלתי חוקי. לצורך המבצע פינתה המשטרה יותר מ־10,000 מתושבי האיזור והעבירה אותם למאהלים מצפון לקאראצ'י. המשטרה ניסתה בעבר לפשוט על האיזור, אולם נהדפה מירויות נשי שבט הפאשטונים, הלבושות בבגדים המסורתיים של השבט.

מקורות מערביים אמרו, כי ממשלת פאקיסטאן עצמה עין עד כה לגבי סחר הסמים ולא ברור מדוע החליטה עתה לנקוט פעולה כה חריפה. מקור אחר הסביר, כי תושבי קאראצ'י החלו לחשוש בעת האחרונה מהתפשטות נגע הסמים וכמו־כן בני שבט המהאג'ירי חששו שילדיהם יתמכרו לסמים. כזכור, מיד לאחר הפשיטות, נקמו הפאשטונים בבני שבט המהאג'ירי, דבר שהביא לפריצת המהומות.

זני קופים קדומים משנים ההשקפות על מוצא האדם

סאן פראנציסקו (א.פ.) . – שלושה זני קופים לא ידועים, שנכחדו באפריקה לפני 16 עד 18 מיליון שנה, נתגלו לאחרונה על ידי אנתרופולוג קניאתי. הגילוי עשוי לשנות את ההשקפה המדעית לגבי מקור האדם.

האנתרופולוג ריצ'ארד ליקי אמר כי הזנים שנתגלו היו אבות־אבותיהם של בני האדם, של הגורילות ושל האורנגאוטנגים. האנתרופולוג הקניאתי הנודע טען, כי הגילוי הזה משנה את התמונה לגבי אבות־אבותיהם של בני האדם והקופים בני זמננו. עד כה חשבו, כי המין האנושי יצא מחלציו של זן קופים, שנכחד לפני 5 מיליון שנה.

ליקי, שהציג את מימצאיו בהרצאה בסאן פראנציסקו, אמר שהממצאים כוללים רק חלק זעיר „מכמות אדירה" של מאובנים, המצויים באותו איזור. „הגילויים מקדימים את נקודת הפיצול, שממנה יצאו הזנים המודרניים", אמר ליקי.

החוקר סיפר, כי מצא את מאובני הקופים בעת שעבד יחד עם אשתו בראש משלחת באיזור סלעי במחוז מדברי למתצה, המיושב על ידי שבטי הטורקאנה הנוודים. גודלו של אחד מהקופים היה כגודל שימפנזה בת ימינו, ואילו שני הקופים האחרים היו קטנים יותר.

חלקי המאובנים שנמצאו כללו בעיקר גולגלות, עצמות פנים ולסת וכן רסיסי עצמות גוף. אולם צורת השיניים והמראה הכללי שכנעו את החוקר, כי מדובר בקופים קדומים. ליקי מסר, כי בדיקת הממצאים תארך לפחות שנה.

הקומוניסטים בוייטנאם בחרו מנהיג חדש התומך ברפורמות

באנקוק (רויטר). – המפלגה הקומוניסטית הוייטנאמית מינתה אתמול את נגוייין ואן לין לעמוד בראש המפלגה לאחר פרישתם של שלושה ממנהיגי המפלגה הבכירים ופיטוריהם של שלושה חברי פוליטביורו נוספים. לין נחשב לתומך ברפורמות כלכליות מרחיקות לכת.

לין בן ה־71 קיבל את התפקיד מהמזכ"ל הקודם טרונג צ'ינג בתום הקונגרס השישי של המפלגה, שהסתיים אתמול. הקונגרס סיכם אמש את דיוניו בקריאה להנהגת מדיניות נועזות והכנסת שינויים בהנהגת המדינה.

„הקונגרס מוכיח כי חידוש פני ההנהגה נחוץ למציאות המהפכנית בארצנו", אמר לין בנאום הסיום שלו, לאחר שחיבק לעיני צירי הקונגרס את המנהיג היוצא. הקונגרס פיטר את שר ההגנה ואת הקומיסאר הצבאי הראשי מהפוליטביורו, הגוף השלטוני הבכיר במדינה הקומוניסטית. לגוף זה צורפו חמישה חברים חדשים.

דיפלומטים מערביים אמרו, כי לין ומנהיגים מתונים אחרים הוציאו את המפלגה מאחיזתן של המארקסיסטים הקיצוניים שהקימו את המפלגה יחד עם המנהיג האגדי הו צ'י מין בשנות השלושים.

במהלך הדיונים אישר הקונגרס תוכנית חומש חדשה ודו"ח פוליטי, ששניהם היו ביקורתיים ביותר לטעויות המפלגה בעבר בענייני כלכלה. מקורות מערביים אמרו, כי נראה שהמפלגה מחפשת למצוא פתרונות למחסור הכרוני בסחורות ובמזון, לאינפלציה המתגברת ולאימון הפוחת מצד הציבור במפלגה ובממשלה.

לין ועמיתיו המתונים הם שהציעו לראשונה את הרפורמות שנועדו לבטל הריכוזיות בכלכלה הוייטנאמית ולתת תמריצים חומריים כדי להגביר את הייצור. לין שהה בזמן המלחמה נגד האמריקאים בדרום וייטנאם ואירגן את המחתרת שם. בתקופה זו גם הנהיג נסיונות כלכליים מוצלחים בשטחים שהיו בשליטת הוייטקונג.

בקונגרס נכח גם איגור ליגאצ'וב, אחד מבכירי הקרמלין. הוא אמר, שמוסקווה תגדיל את הסיוע לוייטנאם, המוערך עתה בשלושה מיליון דולאר ליום, אולם טען כי יש לעשות בו שימוש מוצלח יותר.

המומיה חוזרת הביתה

בוסטון (א.פ.) . – פאדי, מומיה בת 2,500 שנה, חזרה השבוע לביתה עם שיניים מצוחצחות, רגליים מיושרות וראשה על צווארה. המומיה – גופתו של סתת מצרי ושמו פאדיהרשף – שהתה שנתיים במוזיאון לאמנות „וולטר וינסנט סמית" שבספרינגפילד. מומחי המוזיאון תיקנו את הנזקים שנגרמו במומיה במשך אלפיים וחמש מאות השנים האחרונות ואף השיבו אותה לארון הקבורה שלה. המומיה הוחזרה לבעליה, בית החולים הכללי של מאסצ'וסטס, בתוך בועת פלסטיק המיועדת לנשיאת נגעים במקרה של הפצצה גרעינית.

„בכל הנראה המומיה נמצאת היום במצב טוב יותר מאשר בעת שנקברה", אמר צ'ארלס הייוארד, פרופסור לאמנות, שניצח על מלאכת השחזור.

המומיה נתרמה לבית החולים ב־1823 על ידי סוחר הולנדי ועמדה במשך שנים ארוכות בתא זכוכית באולם ההרצאות במקום. סטודנטים לרפואה במקום העניקו לו את כינוי החיבה „פאדי", על פי השם שהודפס באותיות הירוגליף על ארון הקבורה. עם המצאת טכניקת הרנטגן, ניסו אותה רופאים בבית החולים על המומיה, ואחד הרופאים אף הסיר את ראשה כדי לבחון אותה.

המשחזרים חשפו את התחבושות שבהן נעטפה המומיה, ניקו אותה מהאבק שהצטבר עליה במשך השנים וחיסלו את תולעי־העץ, שחדרו לארון הקבורה הפנימי.

„הוא רק קצת מבוגר", אמר אמיל שנור, האוצר הראשי של המוזיאון. שנור בילה שישה חודשים בחקר המומיה. „עד שלא יכולתי לעמוד בכך". הוא הסביר, כי ריח הנאתרון, מלח מיוחד שבו השתמשו המצרים כדי לשמר את המומיות, „משכר אותן כעבור זמן מה".

„המומיה תוכל להחזיק לפחות עוד 2,500 שנה ללא כל קושי", אמר שנור.

איסלנד חסרת הצבא רוצה לכונן שירות ביון חשאי

רייקיאוויק (רויטר, עתי"ם) – לאיסלנד אין חיילים משלה, אך בקרוב יהיה לה שירות חשאי, אם אכן יאושרו תוכניות הממשלה.

בעידן של סחר וחיכוכים גוברים והולכים בין מעצמות העל, רוצה ממשלת איסלנד, המורכבת ממפלגות המרכז והימין, לחזק את הבטחון הפנימי במדינה, ומשקיפים אומרים כי הדבר עשוי להוביל להקמת שירות ריגול נגדי.

המתנגדים לתוכנית טוענים, כי שירות זה יסתור את המסורת של פתיחות במדינה זו של 240,000 תושבים בצפון האוקינוס האטלנטי. „האם הם מתכוונים להגברת הפיקוח המעקב על אזרחי איסלנד או על החיפוש אחר מחבלים זרים", שאל אולאפור גרימסון, חבר מפלגת העם השמאלנית.

דוברים במשרד החוץ אומרים, כי קיומה של ועידת הפסגה בין רייגן וגורבאצ'וב ברייקיאוויק באוקטובר, הוכיחה את הצורך בארגון, שיהיה מסוגל לאסוף מידע על טרוריסטים.

כיום אין כל הגנה על המנהיגים הפוליטיים באיסלנד מפני התקפות בארצם, ושומר יחיד מופקד על הכלא הקולוניאלי הדני לשעבר, שבו נמצאים המשרדים, נשיא איסלנד וראש הממשלה.

לפני חודשים ספורים הוקמה ועדה כדי להמליץ על דרכים לשיפור הבטחון הפנימי באיסלנד.

„אירועים כאן וכחו"ל הוליכו אותנו למחשבה רצינית על תוכנית זו. מדובר ברציחתו של ראש ממשלת שבדיה, גירושיהם של דיפלומטים סובייטים מנורבגיה, מבריטניה ומארה"ב. כל אלה הוכיחו לנו, כי אנו זקוקים לגבי תכנית זו", אמר דובר רשמי.

הועלו גם סימני שאלה לגבי היקפה הגדול יחסית של השגרירות הסובייטית, המעסיקה סגל של כ־80 איש באיסלנד, למרות שלברה"מ רק אינטרסים פינאנסים מצומצמים במדינה.

הסי.אי.איי. סיכל חקירות על פושעי־מלחמה נאצים

ריקלנד, ארה"ב (רויטר, עתי"ם). – צייד נאצים לשעבר של ממשלת ארה"ב אמר אמש, כי סוכנויות ביון אמריקאיות לא הניחו לו לעזור לוועדות ממשלתיות של קנדה ואוסטרליה בחיפוש אחר נאצים־לשעבר בשתי מדינות אלה.

עו"ד ג'ון לופטוס מסר לכתב „רויטר", כי סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב ושירות הריגול הנגדי של הצבא האמריקאי דחו את בקשתו לספק לחוקרים ממשלתיים של אוסטרליה וקנדה מידע, שהיה זקוק לו בעת שבדק ארכיונים אמריקאיים בוואשינגטון.

„אני יודע את פרטי הסיפור, אך ממשלת אוסטרליה איננה מסוגלת להמשיך ולפעול, משום שממשלתי איננה מניחה לי לעזור לה", אמר לופטוס בראיון טלפוני.

ועדה פרלמנטרית אוסטרלית הודיעה בראשית החודש, כי אפשר יהיה להעמיד למשפט כ־70 נאצים לשעבר החיים באוסטרליה, מכיוון שנכנסו שלא כחוק למדינה.

עוד אמר לופטוס, כי נמסר שוועדה ממשלתית קנדית עומדת להגיש דו"ח על נאצים־לשעבר בקנדה, וגם היא מבקשת להעמיד לדין פושעי מלחמה שהגיעו אליה שלא כחוק.

משלחת ראשונה בראשות אשה יצאה לקוטב הדרומי

אוסלו (רויטר) . – המדענית והחוקרת הנורווגית מוניקה קריסטנסן יצאה אתמול למסעה לקוטב הדרומי בניסיון להיות האשה הראשונה שכף רגלה תדרוך שם. עם זאת המשלחת התעכבה והובעו חששות, כי תגיע ליעדה באיחור.

קריסטנסן בת ה־36 אמרה אתמול לפני צאתה, כי עקב ערפל כבד נבצר ממטוס זעיר להציב אספקה בנקודות מוסכמות לאורך הנתיב המתוכנן של ארבעת חברי המשלחת. בעיה זו ובעיות אחרות עיכבו את יציאת המשלחת ביותר מחודש ימים. אורכו של המסע המתוכנן עומד על 1,350 קילומטר.

קריסטנסן הסבירה, כי המשלחת חייבת לחזור מהקוטב לתחנת מפרינץ ויילס עד סוף חודש פברואר, לפני שהחורף הארקטי הקשה יחסום בקרח את האניה האמורה להוציאם משם. אל החוקרת הנורווגית מתלווים מדען בריטי ושני נהגי מזחלות שוודים.

24 כלבי קוטב יגררו את שתי מזחלות המשלחת, שנושאות כל אחת כ־450 קילו ציוד.

העריק האמריקאי האחרון מוייטנאם נעצר בסידני

סידני (רויטר) . – מלח בצי האמריקאי, שלא חזר לבסיסו בוייטנאם מחופשה באוסטרליה, נעצר בסידני 16 שנה לאחר שנעדר מיחידתו – כך מסר דובר בצי האוסטרלי.

המשטרה המקומית עצרה את דוגלאס בין, בן ה־39, בביתו שמול הים בעיירה בניו סאות וולס לפי בקשת הצבא האמריקאי. בין, בעל מעמד של תושב קבע באוסטרליה, נשוי ואב לשני ילדים, נלקח לסידני אתמול ושם ייחקר היום, מסר הדובר.

„אנו רוצים לשמוע ממנו, מדוע לדעתו מותר לו להישאר באוסטרליה ולא להיות מוסגר לשלטונות האמריקאים", הסביר הדובר. „אם יוחזר בין לארה"ב, הוא עתיד לעמוד למשפט צבאי".

בין אותר על ידי השלטונות האמריקאים, בשעה שהגיש בקשה לדרכון אמריקאי בשגרירות ארה"ב בקאנברה, כדי לבקר את אביו החולה. השגרירות גילתה כי מדובר בעריק והיא הגישה בקשת מעצר לאוסטרליה על פי החוק המקומי.

רעייתו של בין, קארן בת ה־37, סיפרה לכתבים, כי בעלה חי בפחד מתמיד פן ייתגלה באחד הימים. „הוא לא היה מסוגל לחיות חיים רגילים, לעשות דברים רגילים", אמרה.

בין עצמו סיפר לאחר מעצרו, כי נפקד מיחידתו לאחר ששירת שנה במלחמת וייטנאם ונמאס לו מהמלחמה.

מבצע דחף
חודש שלם של פרסום
בלוח הכללי של „ידיעות אחרונות"
למפרסמים במדורי דירות ונכסים
רוצה למכור, לקנות, להשכיר דירה או נכס?
ההצעה הפרסומית הכי טובה
כדי שתוכל לקבל את המחיר הטוב ביותר תמורת הנכס שלך.
ב־90 שקל בלבד מודעתך תתפרסם (כולל מע"מ)
במשך חודש שלם 8 פעמים
בימי שלישי ושישי בלוח הכללי!
חייג לדחפון של דחף טל' 03־611001
מתקבלות מודעות גם בפרסום און טל' 885־885
מתקבלות מודעות גם בפרסום יצחקי טל' 666־280
מתקבלות מודעות גם בפרסום אדיר טל' 537־861
מתקבלות מודעות גם בפרסום ביל טל' 713־218
מתקבלות מודעות גם בלוח פון טל' 292777
לפרסום מודעה! דחף — 3 דרכים תקבל יותר
ת"א דחף מרכז | ת"א דחף דיזנגוף | ת"א דחף בן יהודה | ת"א דחף אלנבי | חיפה דחף | ירושלים דחף
הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר
* המבצע מוגבל לחודשיים

טבת תשטית
כרומצבטיות בט"מ

בתי מרקחת ליום שישי 19.12.86

תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
רימונה – דיזנגוף 16, נחלת יצחק – 257678
ירושלים
מרפאת רוממה – הצ"ג 28 – 523191
חיפה
הנשיא – שדרות הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
אסותא – ברנר הרדש 21 – 911710
בני־ברק – רמת־גן
המגן – ביאליק 30 רמת־גן – 723674
בת־ים – חולון
מוזר – חביבה רייק 20 בת־ים – 583360
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
אסותא – כרומפלדור 4 חולון – 5058197

בני־ברק – רמת־גן
הרצל – הרצל 52 רמת־גן – 722372
בת־ים – חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
ד"ר חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433
בתל־אביב
בימים א' – עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערב חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא 49 – 03־284649
בימים א' – ה' מ־21.00 עד 23.00
בימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
חיפה
הנפן 26 קומה ג' 04־523566
כל יום כולל ערבי חג, שבת ושבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

ער"ן – עזרה ראשונה נפשית
תל־אביב
קו למבוגרים 03־261111
קו לילדים ונוער 03־261113
בירושלים – 02־227171
בחיפה – 04־672222/3

שבת 20.12.86

תל־אביב
בבלי – עזיאל 1 פינת טולדנו 10 בבלי – 440552
בס – פרישמן 66 – 237326
בבלי – עזיאל 1 פינת טולדנו 10 בבלי – 440552 – מוצ"ש
שור סבצ'ניק – המלך ג'ורג' 54 – 280644 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – הצ"ג 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
קרית אליעזר – ככר מאירהוף 6 – 511707
פתח־תקוה
כפר גנים – לוחמי הגיטו 6 – 9227416

קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)
מידען
מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה על מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.

אלומקס® לכל המשפחה!

חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965

הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו בקשה ליתן אשור להקלה מתכנית הבינוי ברחוב בן חיל מס' 7 גוש 6134 חלקה 550 תיק בנין 6/19674
בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת היתר/אשור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו, שד' בן גוריון 68, את התנגדותו המנומקת ולציין כתובתו המדויקת וטלפון.
ההתנגדויות תתקבלנה במשך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו והתובאנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.

י. ממטי
סגן ראש העיריה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו

חגיגות מאגלר שעון הקיר ... כל בוקר במיתב

סוף שנת הכספים!
זה הזמן להתחיל על התצאה מוכחת שתהיה השקעה מוכרת לכל השנה
זה הזמן לעשות את עסקת השנה, עכשיו, בסוף השנה
פרסום משולב
במדריך העסקי השנתי הטוב ביותר קונים
ובעיתונים המובילים קול הדרום
קול המזרח
המגיעים לקהל המטרה שלך - כל השנה!
קבל שנה של פרסום במינימום מחיר ובתנאי תשלום נוחים
פעם בשנה · לכל השנה · בסוף השנה
קול הדרום + קול המזרח + קונים
התקשר עוד היום למחלקת המודעות „קונים" ו„קונים"
הרצל 77 ת"א טל: 03-829903, 829590
זווית אחרת

הזדמנות אחרונה לאקדמאים!
פנסיה מגרמניה
לאו דווקא לנרדפי הנאצים
בגלל איחור ביום אחד אתה עלול לאבד פנסיה לכל החיים!
לאור החלטת ממשלת גרמניה לגבי הרשמת ישראלים לביטוח הלאומי הגרמני, נוכל לטפל בבקשות הרשמה ל„תכנית הפנסיה הגרמנית למשכילים", בתנאי שתגענה
עד מוצ"ש 27.12.86 בשעה 22.00
השקעה חד־פעמית 375 ש"ח + 7 רנטות בגיל פרישה
הסניפים פתוחים גם במוצ"ש 19.00–22.00
ת"א: בן יהודה 1 (בנין מגדלור), א'–ה' 8.00–21.00 ו' 8.00–12.00 טל. (03)659155/6.
ירושלים: בית הרופא, הנביאים 72, א'–ה' 15.00–21.00, ו' 8.00–12.00 טל. (02)224083
חיפה: בית המהנדס, שבתי לוי 24 א'–ה' 15.00–20.00, ו' 8.00–12.00.
ב"ש: ב. הסתדרות רפואית, השלום 20, ב',ד' 15.00–20.00 ו' 8.00–12.00
ראשל"צ: „אורפז", ז'בוטינסקי 65, א'–ה' 8.00–19.00 ו' 8.00–12.00 טל. (03)954730 במיוחד לתעשיה האוירית
בת־ים: „גיר", שד' העצמאות 52 טל. (03)860203
סניפים הפתוחים בימי השבוע בשעות המשרד:
ב"ש: משרד כלכלי (גל) קק"ל 52 טל. (057) 79661
רחובות: „נעורים", לוין אפשטיין 32, טל. (08) 454641
איגוד מקבלי גימלאות מגרמניה / בנין מגדלור

ישום החזקות בע"מ
הודעה
על אסיפה כללית שנתית
של בעלי המניות בחברה אשר תתקיים ביום 28.12.86 בשעה 11.00 לפני הצהריים במשרדי החברה ברחוב ז'בוטינסקי 1, רמת־גן.

על סדר היום:
1. הגשת הדו"חות הכספיים ודו"ח המבקרים לשנת 1985.
2. מינוי רואה חשבון 1986.
3. מינוי מנהלים.
4. שונות.

גל־יל (נהריה) טכנולוגיות מתקדמות בע"מ
הודעה
על אסיפה כללית שלא מן המנין של בעלי המניות בחברה אשר תתקיים ביום 28.12.86 בשעה 10.00 לפני הצהריים במשרדי החברה ברחוב ז'בוטינסקי 1, רמת־גן.

על סדר היום:
1. קבלת החלטה, ברוב רגיל, לאישור הקצאת מניות החברה, לכלל פתוח ופרוייקטים תעשייתיים חקלאיים בע"מ, לאמפל אינדסטריז אינק ולשלגי פז בע"מ – בעלי עניין ולאחרים, בתמורה לקבלת מניותיהם בישום ניהול ופיתוח (1984) בע"מ ואת כפוף לקבלת ההיתרים הדרושים על פי כל דין.
2. שונות.

במלאת שלושים לפטירת הנכיד
אברהם קצנלסון ז"ל
נעלה לקברו בבית העלמין בקבוץ שפיים,
ביום ראשון י"ט כסלו תשמ"ז 21.12.86
בשעה 3.30 אחר הצהריים.
יוצאים מבית הבנים
המשפחה
ובית שפיים

מיליון 'אצבעות' מצידון

מאת נתן רועי

יחידת הקישור לדרום לבנון, אחת היחידות הקרביות של צה"ל בצפון הארץ, מקיימת קשרים עם צבא דרום־לבנון, בפיקודו של אנטואן לאחד, ומסייעת לצה"ל בבלימת החדירה של לוחמי אש"ף לצפון. במשך השנים, ובעיקר לאחר מלחמת לבנון, עברה יחידה זו תהליך של „לבנוניזציה" ונהפכה לאחת היחידות המכוערות בצה"ל. הדבר התבטא בסיוע להברחות של מכשירי חשמל ומוצרים אחרים לישראל או בהקלטת־עין מזון, וברעות חולות אחרות, שהגרועה מכולן היא סבת יבוא הסמים. באמצעות אנשי היחידה מוצפת המדינה, מאז יוני 1982, במאות קילוגרמים של חשיש וסמים קשים.

השבוע עלה שמה של היחידה שוב בהקשר שלילי. בבית־הדין הצבאי המיוחד בתל־אביב הודה סא"ל דוד לידר, מי שהיה קצין אג"ם של היחידה, בחלק מסעיפי האישום נגדו. התובע הצבאי הראשי של צה"ל, אל"מ אורי שוהם, אמר לשלושת השופטים – ובראשם אלוף־משנה צבי טרפינקל – כי סוכם עם פרקליטו של דוד לידר, עורך־הדין מאיר ויז מתל־אביב, על עסקת טיעון. על־פי עסקת טיעון זו, שאין בית־המשפט חייב לקבלה, תחזור בה התביעה מן האישומים שיוחסו לקצין – יבוא וסחר ב־267 קילוגרם חשיש והברחת 10 רשמי־קול למכוניות. לידר מצידו הודה בשבעה סעיפי־אישום אחרים והחמור בהם: הברחת 594 קילוגרם חשיש מלבנון וקשירת קשר לביצוע עסקות סמים עם נהגים ועם רס"ר מטבח ביחידתו.

במהלך המשפט הוגלו פרטים מדהימים על הברחות סמים וסוכנין מלבנון ונחשפה הפקרות קשה ביחידה, שאמורה להיות יחידה קרבית של צה"ל. העדות המרכזית במשפט – אף שהעד לא הופיע בבית־המשפט – היא זו של עד המדינה, יוסף (זוזו) עבלה, קצין המפקדה בצבא דרום לבנון. בעדות, שנגבתה והוגשה לבית־המשפט על־ידי פקד אסיף תנאורי, ממשטרת מרחב הגליל, ועאוף תנאורי, מגולל עבלה את שיטות ההברחה והקשרים, שהיו מעורבים בהם הוא ועשרות אזרחים ישראלים, קציני צבא, נהגי מכליות וחיילים.

„שמואליק וקצין־מבצעים ישראלי בשם ליידר פנו אלי ושאלו על־אודות החשיש. עניתי: אם אתם רוצים, אני יכול להביא לכם. אחרי שבועיים אמרו לי: תביא לנו חשיש. הם ביקשו 60 קילוגרם" פרטים מדהימים על הברחות סמים ומוצרים תוך הפקרות קשה ביחידת הקישור ללבנון – כפי שנחשפו במשפטו של סא"ל דוד ליידר

■ ה„רומן" של זוזו

יוסף (זוזו) עבלה, נשוי לסוניה ואב לארבעה ילדים, הוא תושב ג'דידה שבגבעת מרג' עיון. בשנת 1975, כשפורק הצבא הלבנוני, עזב גם הוא את הצבא וישב בביתו. שנה אחר־כך הצטרף לצבא „אלקלע" של מייג'ור סעאד חדאד ושירת כאלחוטן במרכז הקשר שבכפרו. לדבריו, הרומן שלו עם חיילי צה"ל החל בשנת 1982, כשצה"ל הקים בכפרו תחנה וכה היו מוצבים 15 חיילים. „אז הכרתי חלק מהאנשים", סיפר זוזו עבלה בחקירתו, „ואז גם הכרתי רס"ר ששמו חיים, השפוט היום על עבירות סמים."

בתחילת הדרך לא היתה לזוזו עבלה חנות. זמן־מה אחר־כך, בעקבות שיחה עם סמיר אלשופי, בעל חנות למכבר מוצרי חשמל, הקים עבלה בביתו מכשירים חשמליים, כדי שיוכל למכור אותם לחיילים ולהתחלק עם סמיר אלשופי ברווחי המכירה. סמיר אלשופי, ששירת עם זוזו עבלה בצבא הלבנוני בעבר, ידע מה חייל באיזור לבנון מחפש והבהיר זאת היטב לזוזו עבלה. בתוך זמן קצר מאד כבר היו ידיו של עבלה מלאות עבודה – הוא מכר סמים מכל הסוגים, מכר מכשירי חשמל ובעצם, כל מצרך שחייל עשוי לבקש. ב־1982 התחיל המפנה בעסקיו של זוזו. וכך סיפר עליה: „אחרי הכניסה של צה"ל ללבנון – בשנת 1982 – המשכנו למכור מכשירי חשמל מהחנות של סמיר ואז אני נפרדתי מסמיר ופתחתי חנות ליד ביתי. זו היתה חנות למכירת מכשירי חשמל. באותו זמן נפוצה שמועה שהסחר בסמים טוב יותר לעסקים והאיזור שלנו הולך למכור בכמויות. אני הייתי אז מגויס לצבא חדאד וכשראיתי שיש ביקוש רב לחשיש מצד הישראלים, התחלתי גם אני למכור להם חשיש".

בחקירתו סיפר עבלה על קשרי הסמים הראשונים שלו עם חיילי צה"ל. „פעם, בשנת 1983, בא לחנות חייל בלונדיני שלא דיבר ערבית. הוא ביקש קילוגרם חשיש ונתן לי מאתיים דולאר בעד הסחורה." ובהמשך: „בשנת 1984 הייתי במחנה אל־חיאם במרג'־עיון ונהג מיכלית ישראלי בא אלי וביקש ממני הרואין. קבענו להפגש למחרת היום עם הסחורה על הכביש. למחרת, באותו מקום, מסרתי לו 50 גרם הרואין. הוא שילם לי את תמורתם ואחרי יומיים שלושה הוא ביקש ממני עוד 150 גרם הרואין".

■ קשרי ידידות

זוזו עבלה, מקצין דרום לבנוני, הכניס בסוד העניינים גם את רעייתו ובנותיו הקטנות. [illegible] לקצינים הישראלים [illegible] אליה, במשלחות, כדי לרכוש סחורות שונות. „אני זוכר שמאמצע 1985 עד תחילת 1986 היו באים אלי, לחנות שלי במרג'־עיון, ארבעה אנשים – אזרחים ישראלים – אחד מהם שמן, שדיבר גם ערבית. הם היו באים יחד ולפעמים כל אחד לבדו. החבורה הזאת היתה רוכשת שעונים וטייפים למכוניות. כל פעם היו קונים 20 או 30 שעונים ו־10 טייפים. הם היו מסתירים אותם בדפנות דלת הרכב. פעם שאל (זה השם שנתן זוזו עבלה לאחד הקונים – נ.ר.) הביא קנו מכשירי וידאו הסתירו אותו מעל הגלגל הרזרבי". „עד כמה שאני יודע שאול נכנס עדיין, גם היום, ללבנון," אמר זוזו עבלה בעדותו במשטרה.

את סא"ל שמואל ברדיק, שנשפט יחד עם סא"ל דוד לידר, הכיר זוזו עבלה בתקופת עבודתו עם הישראלים האחרים. הפגישה הראשונה, לדבריו, בבסיס של צבא הדרום במרג' עיון. שמואל ברדיק היה מגיע מדי פעם לבסיס, כדי לבדוק את חיילי הישראלים, ואז הכיר גם את עבלה ואת סמיר אלשופי, שותפו לעסקים של זוזו האחראי למוצב דרום־לבנון בבסיס צד"ל בבנת־ג'בייל. זוזו ביקש לעבור לשרת קרוב לביתו ו„האחראי הגדול של הישראלים, אבו אברהים ביסן, הסכים", העיד זוזו. ואכן, זוזו עבר לבסיס צבא דרום לבנון באלקבעה, ושם נרקמו קשרי הידידות הראשונים בינו לבין שמואל ברדיק. „שמואליק החל לבקר אותי בביתי," סיפר זוזו עבלה. „היינו אוכלים והיינו שותים קפה ואחרי זה עברנו – כל החיילים – עם סמיר ושמואליק למוצב אל־חיאם ושם בינינו מוצב. שידענו באל־חיאם שבעה חודשים בערך ובתקופה הזו היה שמוליק קונה לפעמים שעונים ולפעמים לא היינו לוקחים ממנו כסף, כי היינו חברים. אחרי זה היתה הוראה להעביר את שמואליק ברדיק למוצב מרג'־עיון (וברדיק מרצה ארבע וחצי שנות מאסר על הברחות סמים לישראל בעת מילוי תפקידו הצבאי).

כשעברו זוזו עבלה ושמואליק ברדיק לאיזור מרג'־עיון עסק זוזו עבלה כממכר סמים. „בתקופה הזו כבר מכרתי חשיש לחייל ישראלי מוצגר וזומנתי או כמה פעמים לתת עדות נגדו. שמואליק ברדיק היה מצטרף אלי ונודע לו שאני מוכר סמים," סיפר עבלה. כך נרקמו קשרי העבודה עם שמואליק ברדיק ודוד לידר. את עדותו של עבלה על הקשרים הללו הגדיר בית־הדין כ„מגוחכת מאד". זוזו עבלה לא היה שם כדי לשמוע את הסתייגויותיו. עדותו, כאמור, הוגשה לבית־המשפט על־ידי חוקריו.

■ „תביא לנו חשיש!"

וכך סיפר באותה עדות: „באחד הימים, בהיותי במתנה, פנו אלי שמואליק וקצין מבצעים ישראלי בשם לידר ושאלו אותי על־אודות החשיש ואם אני מסוגל להביא חשיש. עניתי להם: אם אתם רוצים אני יכול להביא לכם. אחרי שבועיים אמרו לי שמואליק ולידר: תביא לנו חשיש, וביקשו ממני שישים קילוגרם חשיש. הבאתי אותם בבית, לאחר שקניתי אותם ממישהו בלבנון. שמואליק בא עם רכב של צבא דרום־לבנון, מסוג מרצדס. הוא היה לבדו, הכניס את השישים קילוגרם חשיש, שהיו ארוזים בשני קרטונים, לתוך המרצדס. הוא נסע איתנו. שילם לי 250 דולארים על כל קילוגרם חשיש ולידר ידע הכנה במקום כשסגרנו על המחיר לקילוגרם חשיש." כאז אותו מקרה, הסביר זוזו עבלה, היה שמואל ברדיק מגיע כל שבוע כמעט לרכוש סמים. פעם בא עם רס"ר המטבח, שמעון רביבו (נשפט אף הוא בפרשה), ועם הנהג של דוד לידר לידר.

שמואליק ברדיק, לטענת זוזו עבלה, שאל אותו גם לגבי „לבן" (הרואין). זוזו הביא דוגמא כדי ששמואליק יבדוק אותה. גם לשמעון, הרס"ר, היו דרישות. הוא ביקש מזוזו עבלה שיבדוק אם יש כדורים (סמים) בשם „ריגה". „אני שאלתי בלבנון על כדורים כאלה אצל האיש שהיה מספק לי את החשיש והסוחר הלבן אמר לי, שאין כדורים כאלה בלבנון."

זוזו עבלה טוען כי לידר הזמין אותו למטולה ושם נרקמו קשרים בינו ובין קצינים אחרים בצבא הישראלי. „זכור לי שהייתי במתנה. לידר הזמין אותי לארוחת ערב באיזור מטולה. באתי איתו. הם אכלו ואני שתיתי בירה. היו עם לידר שני קצינים שלא מוכרים לי. לידר הזמין אותי בערב למרג'־עיון וזה היה לאחר ששוחחנו על כך שאני אביא להם חשיש. בקשר למכשירי החשמל זכור לי, ששמואליק ברדיק קנה ממני בפעם הראשונה שני טייפים ופעם שניה לקח שני מכשירי וידיאו ושלושה טייפים לרכב ובפעם הזאת נתפסה הסחורה עימו והוא נעצר. לידר לא היה בא לקנות מכשירים, אך כאשר שמעון רביבו ושמעון הנהג קנו, הם היו אומרים שכל הסחורה הולכת לדוד לידר".

לאחר ששמואליק ברדיק נתפס עם מכשירי החשמל, נותר החוב שהוא חב לזוזו עבלה בעד הסחורה. עבלה לא ויתר, לדבריו, ופנה לדוד לידר כדי שהלה יפרע את החוב. „הם היו חייבים לי 5000 דולאר ואני הלכתי למשרדו של דוד לידר במחנה במרג'־עיון. נכנסתי למשרדו והוא היה לבד. אמרתי לו שאני רוצה את הכסף ואז לידר אמר לי שיש בעיה עם הכסף. אחרי שבוע בערך בא שמואליק ברדיק אלי עם רכב צבאי של צה"ל, הרכב הצבאי של דוד לידר, הביא לי את הכסף".

זוזו עבלה אינו מספר רק על לידר וברדיק. הוא מגלה פרטים על חיילים שרכשו אצלו סמים, אנשי עסקים שרכשו אצלו חשיש, ועוד. „לפני כשנה וחצי נפגשתי עם חייל ישראלי ששירת במרג'־עיון והוא חיפש אדם לבנוני בשם ג'וזף, בעל מסעדה. אני שאלתיו מה הוא רוצה ממנו. הוא אמר לי כי הוא רוצה לקנות ממנו 'לבן', היינו הרואין. אמרתי לו בוא איתי ברכב. הוא בא עימי לבית. שאלתי אותו כמה הוא רוצה ואמר לי שהוא רוצה ארבעים גרם. הבאתי אותם (את הכמות) ומכרתי לו אותם. בפעם הנוספת חזר וקנה ממני 25 או 40 גרם הרואין והיה מסתיר אותם במתסנית של הרובה. לאחר שנתתי לו שקיות ניילון היה מרוקן את הכדורים ומסתירם במחסנית של הרובה ולא חזר יותר לקנות ממני. רק פעמיים הוא קנה ממני הרואין".

במקרה אחר הוא אמר לחוקרו: „זכור לי כי בשנת 1983 בא אלי לחנות אדם ישראלי, אזרח עם רכב פולקסוואגן ירוקה וקבינה כפולה. מאחורי הרכב יש ארגז. הוא ביקש ממני 50 קילוגרם חשיש, מסרתי לו אותם בדרך צדדית ליד מרג'־עיון אך למחרת חזר עם הרכב והחזיר לי את החשיש כי אמר לי שהסחורה שנתתי לו אינה טובה".

„בשנת 1983 בא לחנות שלי חייל ישראלי בלונדיני שאינו מדבר ערבית. הוא ביקש קילוגרם חשיש ונתן לי מאתיים דולארים וברח ולא חזר יותר", מוסיף זוזו עבלה.

אבל הסיפור המורחב ביותר בעדותו של זוזו עבלה שנחקר ב־5 במאי 1986, נוגע לדודזי בשם מונדאר אבו־סאלאח. מונדאר – מספר זוזו עבלה – אמר לי כי אביו גר בכפר מג'ד ויש לו את כשם עלי. הוא הכיר את מונדאר, שהיתה לו חנות על הכביש למרג'־עיון, כיוון שהיה מגיע במיכלית מים צבאית שאותה נהג. „מונדאר נכנס לחנותי מספר פעמים והחל לרכוש שעונים ומכשירי חשמל כמו טייפים למכונית. מונדאר ביקש ממני להביא לו חשיש, כי אמר לי שהעבודה לא שווה והוא רוצה חשיש והוא לוקח סחורה (התכוון לחשיש) לא משובחת. הוא ביקש ממני שכל פעם אביא לו 8 או 10 קילוגרם חשיש ואז מחיר החשיש לקילוגרם היה מאתיים דולארים. לפעמים מונדאר היה נעצר חודש או חודשיים והיה חוזר ומבקש חשיש. כל זה היה מתרחש אז ליד הכביש במרג'־עיון. אני רוצה לומר שמונדאר בתקופה הזו היה לוקח כמויות קטנות של 7 או 8 קילוגרם חשיש".

מונדאר מגלה, כי בתקופה מסויימת של שנת 1982 – 1983 אסרו על מכוניות צבא לנסוע לבקעה דרך מרג'־עיון. לכן, נסעו דרך העמק. המכוניות שהיו מיועדות להגיע למרג'־עיון היו נוסעות דרך עמק מרג'־עיון ומגיעות מאחורי הכפר. זו הסיבה שמונדאר, שנהג במיכלית צבאית, היה מבקש מזוזו עבלה שיביא לו את החשיש לכביש שבעמק. „לפעמים היה מקבל ממני את הסחורה ולפעמים היה מבקש להשאירה למועד אחר. לפעמים המתנתי לו יום או יומיים או שלושה ומונדאר לא היה בא ואז אני הפסקתי לרדת (לכביש שבעמק) ואחרי יומיים או שלושה היה מונדאר בא אלי הביתה וקובע עימי בדרך העמק, לשם מסירת החשיש. מונדאר המשיך לקבל ממני בדרך העסק כמויות קטנות של בין 9 ל־10 קילוגרם חשיש כל פעם ותמיד היתה נלווית אלי בתי הקטנה, נסרין, שהיתה אז בת שלוש שנים".

„אני לא ידעתי למי היה נותן מונדאר את החשיש, אבל בטוח שהיה מעביר אותו לישראל. זכורה לי פעם אחת שהמתנתי למונדאר בדרך העמק והוא הגיע עם המשאית ועימו שני חיילים. אחד מהם שמו מחמוד. לא ידוע לי מאיפה הוא. מונדאר מסר את רכבו למחמוד וכשהם נעצרו, מונדאר בא לרכבי שעמד בצידי הדרך. שוחחנו – אני ומונדאר – על אודות החשיש, ואחרי זה נסענו בעקבותיהם. הדבקנו את הרכב שנסע לפנינו. מונדאר ירד מרכבי ואז עלה על משאית... במקרה אחר: מונדאר קנה ממני קילו חשיש, שם אותה על בטנו והדביק את החבילה ברבק עבה".

מונדאר היה – מסתבר מעדותו של זוזו עבלה – לקוח גדול של סמים. בתחילת 1985 בא אליו מונדאר הביתה ועימו החייל מחמוד, אותו הכיר זוזו מפעמים קודמות. הוא ביקש מזוזו עבלה שיכין לו 100 קילוגרם חשיש ומונדאר שילם עבור הסחורה במקום. על־פי הסיכום, היה זוזו צריך להגיע לגדר הגבול ולזרוק את שקי החשיש מעל הגדר, לכיוון ישראל. וכך מספר זוזו עבלה: „סיכמתי עם מונדאר על־מועד בלילה שאני אגיע לגדר, ליד מוצב צבא הדרום. אני הייתי האחראי על אותו מוצב. סיכמנו שאני אגיע לגדר והוא – מונדאר – ישרוק לי מהעבר השני (הצד הישראלי). לאחר הישמע השריקה, הייתי צריך לזרוק לו שקי חשיש. אני ארזתי את החשיש בשקיות של 4־5 קילוגרם בשקיות של יוטה כדי שלא ייקרעו ...הגעתי לגדר, מונדאר נתן לי את הסימן. היה עימו עוד אדם שאותו לא זיהיתי בגלל החושך, אך אני מעריך שהיה זה מחמוד. זרקתי את החשיש, יחד עם חיילים של צבא דרום־לבנון מהמוצב שלי, לצד הישראלי של הגדר".

עד המדינה, זוזו עבלה, מספר בחקירתו גם על אחר, משה, יהודי־עיראקי המתגורר בהרצליה. בין השניים התפתחו יחסי ידידות. משה היה נהג של משאית 'מק' והוא הכיר את זוזו עבלה בשנת 1982 כשהקימו מתנה ליד ביתו של זוזו עבלה. כבר בתחילת מערכת היחסים בין השניים החל משה לרכוש מזוזו עבלה שעונים וטייפים שאותם הבריח לישראל. בתחילת שנת 1986 ביקר זוזו עבלה, יחד עם חברים, בביתו של משה בהרצליה. היחסים בין השניים התהדקו בעיקר בעקבות עסקי הסמים בין השניים.

„משה בא אלי הביתה רגלית וביקש ממני כ־8 קילוגרם חשיש. אני מכרתי לו את הכמות", מספר זוזו עבלה בעדותו. „אחרי תקופת מה בא אלי משה שוב והפעם היה במשאית 'המק' וביקש שאביא לו בתוספת 15 קילוגרם חשיש ונתן לי את הכסף". והוא מוסיף: „כאשר הכרתי את משה היה מכיר לי נהגי משאיות (ישראלים) שהיו קונים ממני מכשירי חשמל".

חן המקום

צבי אילן

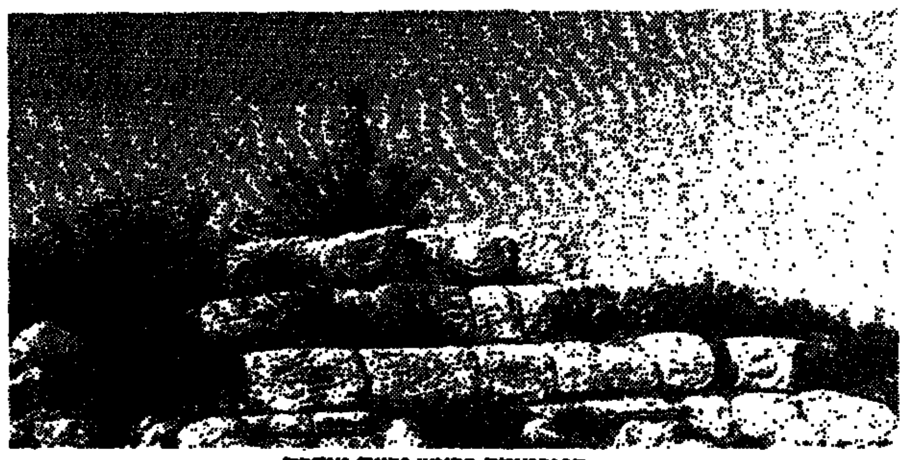

• הפירמידה בראש גבעת מידרס

האופציה החורפית: עולם תת־קרקעי

הרקפות והסתוניות גדלות שם כמו על שמרים, בין טיפות המים. אם הגשם חזק מדי, תוכל למצוא מסתור במעמקים. טיול למפונקים.

חשבתי שאנו מפונקים ואיננו מקיימים טיולים בחורף. יותר קשה גשם ובולם מתיישבים בבית ליד התנור. טעות!

בשבת שעברה הייתי בשפלת יהודה, באיזור בית גוברין, והופתעתי. היתה שבת גשומה אך בשטח נראו טיולים רבים, טיולי מכוניות פרטיות ואוטובוסים. אנשים טילו בבית־גוברין עם מטריות ושום אסון לא קרה. ממש כמו שמטיילים חיים אנשים בחו"ל. בכל זאת, כדי להימנע מ'התאכזבות עצמית', נזכיר כי בשפלה יש נתון המאפשר טיול גם בימי גשם. הכוונה לטיול בעולם התת־קרקעי של השפלה.

בשנים האחרונות נתגלו מערכות מסתור בעשרות רבות של אתרים בשפלה. אחד האתרים, בחורבת חזן, פותח בידי מושב אמציה ונמשך מטיילים רבים מאד (הגישה אליו דרך המיספוי למושב לכיש ולתל לכיש). ויש, כמובן, מערות הפעמון המפורסמות של בית גוברין ו'מערות הצידונים' של מראשה שבקירבתן, שאליהן מוביל כביש סלול לקיבוץ בית גוברין. בין המערות שאפשר לטייל בהן גם ביום גשום נמצאת מערכת מסתור בחורבת מידרס, שהפכה להיות אבן שואבת למטיילים רבים, טיולי בתי ספר ביומות חול וטיולים פרטיים בסופי שבוע.

במידרס נתגלו עשר מערכות, לרוב מתחת למבנים, שרובם מצא כהן מסתור. חורבת מידרס נמצאת כ־41 ק"מ מבית־שמש, 2 ק"מ מהפנייה למושב צפריריה והפניה למצפה משואה (יש חניון גם ליד הכביש וגם ליד המצפה). מוליכה אליה דרך עפר קצרה וטובה לכל רכב (לא בגשם ממש, אמנם). מה עושים? ראיתי שיש המחנים את הרכב ליד הכביש ועושים את כמה מאות המטרים ברגל). מהכביש יש שלט של הקרן הקיימת והחברה להגנת הטבע. גופים אלה שילטו גם את הפניות לאתרים נוספים בסביבה, כגון תל־עזקה וחורבת צורה, וסימנו שביל, בצבע אדום, ביניהם. גם באתרים הללו עצמם יש שלטי הסבר כלליים על כל מקום. שילוט וסימון זה הוא חלק מפעולה רחבה של שני גופים אלה להכשרת איזור השפלה לאיזור טיול מאורגן ומסודר.

במידרס ניתן לבקר על פני השטח ולהיכנס למערות ולמסתור בעת הצורך, בעת הגשם. בחורבת מידרס, עת נקראה עיירה „דרוסיה", ביקרו נוסעים כבר במאה הקודמת, האחד מהם, הצרפתי גרן, סיפר על מבנה ציבור שלידו פריטים ארכיטקטוניים נאים. לפני כ־ג שנים סקר י.ל. רחמני את האתר, סיפר על בית־הקברות הזה, וכן על פירמידה, „יד" או „נפש" לקבר מתחתיה. הוא העלה את ההשערה, שמא הקבר שנקרא בתלמוד בר דרוסי (דרוסאי) אינו אלא כן המקום. לאחר מכן, חשף עמוס קלונר קבר יהודי מפואר במקום וגילה משקוף גדול ומעוטר, כנראה של בית־הכנסת. הכבר, בכל המקומות הללו ניתן לבקר בקלות. הקבר נמצא ליד שלט ההסבר הכללי, ולא הרחק משם נמצאים שרידי מבנה הציבור, שלידו עדיין מונחת אבן עם גומחה חלקה בתוכה, אולי אבן „קונכי", האופיינית לבתי־כנסת הקדומים. הפירמידה נמצאת בראש הגבעה, ומסביבה, בבסיסה, רצועה של אבנים מגולפות. הקבר שמתחתיה נחשף בחפירה. „נפש" כזו נדירה ביותר בארץ. מבנים לזכרון מעל קברים יש בבית שערים ואחר. ייתכן, גם במרות שבגליל.

מכיוון השלט מובילה דרך עפר מזרחה. כעבור כמאה מטרים היא עוברת ליד מערת־פעמון גדולה ורחבה, שתקרתה התמוטטה. מעל חלקה הצפוני יש שרידי מבנה, שישבו הצבר, כנראה, השתמשו במערכת שהולה בתוך ביתם. במערת הפעמון יש שני פתחים למחילות מערכת המסתור. אורך המערכת כמאה מטרים. יש בה 9 חדרונים, והצביה ביצלו במהלכה גם מערת קולומבריום גדולה. מערכת זו ואחרות בחורבה נסקרו בידי אנשי המרכז לחקר מערות בחברה להגנת הטבע (פרטים ב'נקרות צורים' 5). לדעת אביתר כהן, מהמרכז, נועדה המערכת למשפחה גדולה או למשפחות אחדות, יחד 20־30 איש. המערכת נחצבה ברמנית ב־8 נקודות שונות, כנראה כדי להחזק, וגם או אנך הדבר כחודש ימים.

יורדים פנימה ונכנסים כדי לזחול במחילה הצרה ולעבור את הורייה. מותר להשתמש, כאן ובמקומות אחרים, בפנסים, ולא בנרות. המחילות כאן ובשאר אתרי השפלה נעשו בתקופה הרומית, אולי תחילה בסוף הראשון, המשכה אולי בימי הגזירות שבתקופת מרד בימי טראינוס (115–117 לספירה), וביותר־שאת־לקראת מרד בר כוכבא, עת הגיעה התנופה לשיא.

ארבע מטבעות שנמצאו בעת סקר המערות במידרס כולן מן המאה הראשונה לספירה, דורות אחרים לפני מרד בר־כוכבא. היה זה מאמץ חציבה גדול, שנעשה בהסתר, והקיף איזור שלם. הכפריים היהודים, שאיכלסו את האיזור, נחבאו במערות ובמחילות מאימת הרומאים. זה עתה התפרסם מאמר חשוב ביותר בנושא זה ב'נקרות צורים' מס' 31. הרב אלתן סטס מגלה, כי מערכות המסתור מוזכרות פעמים אחדות בספרות ההלכה. מתברר כי כונו בשם 'מחבוא' או 'מחבואה' ושימשו מקלט לאוכלוסיה הבלתי־לוחמת, עד שבצבא הרומאי שכבש את הכפר „עצב." מהמקורות עולה, שנשים אפילו ילדו במסתורים החשובים הללו והתעוררו בעיות הלכתיות בקשר לכך. בכל זאת, אוסיף דעה שהועלתה בעבר, ולפיה ייתכן שפה ושם שימשו המערכות למסתור ליהודית לחומות קטנות שפגעו ברומאים ואחר כך נבלעו והסתתרו במערכות הללו. המערכת כאן מיועדת למוכבים לתבאים 'הלוחמים'. בחורבת חזן שליד אמציה התגאים יותר נוחים, יש תאורה והסבר, אך להתכופף ולכרוע – צריך גם שם.

יצאתם מן המערכת והנה הגשם פסק. אפשר עתה לבקר גם באתרים העיליים של מידרס. המשקוף הגדול שהוזכר נמצא מצפון לדרך המובילה למערת המסתור. יש לפניו שתי מוחות פתח, כנראה באתרו. נראה, שהמשקוף שייך למוחות ואולי באמת היה כאן בית־הכנסת של יהודי מידרס. באיזור יש עוד אבנים שהשתייכו בוודאי לבניין ציבורי. במדרון פזורות אבני פסיפס, שנידרדרו מרצפת פסיפס שנהרסה, מן הסתם מאותו בניין ציבור. במקומות שנים תמצאו פתוחים, רקפות ונמחולות לפרוח, חוראים, ושאר צמחים – חלמית, טרפד ועוד, הגדלים כעל שמרים, הודות לגשמים הרבים. משום כך, ראוי להצטייד במעילים טובים. מגפיים גם הם טובים מאוד. גמרתם פה־דולפניכם פתוחים כל המקומות האחרים שהוכרנו כאן, ולא במקרה.

ניב הגימלאי

הופיע

תוכן

דבר המערכת
ימים ראשונים / שמעון הגיגמן
בוקד / אוריאל אברהמוביץ
המאבק על זכויות הגימלאים / אורי אלפרט
הסתדרות הגימלאים מקיפה ומלוכדת / אפרים ליפשיץ
שדולת הגימלאים בכנסת / ח"כ נאוה ארד
הביטוח הלאומי והפנסיה בדיוני הכנסת / ח"כ אורה נמיר
איחוד קרנות הפנסיה / דב פלג
פרישה מאונס או מרצון / ברוך מניב
ישראל קרגמן לקראת גבורות / עדנה גיל לביא
הגימלאים ומס הכנסה / ד"ר אלחנן הורוביץ
לעקור מהשורש שוד קשישים
על הפרק / אלי"ף
באגף לאיגוד מקצועי
במערכה / א.ק.
במעגלי הגיל / שולמית אור
גרנטולוגיה / ד"ר דוד לרצקי
לבריאות
בסניפים ובאירגונים
במועדוני תעסוקה / ישראל כרמי
ראוי לדיון
מכתבים למערכת
בן המדף
המערך הפנסיוני בגרמניה / מרדכי הורוביץ
צרור עצות שימושיות
מיומנו של מתנדב / אברהם גל
לזכר נעדרים

תוצאות הגרלת חידון „חברת העובדים" – 1986

כרטיס טיסה לאירופה במחיר של בול דואר

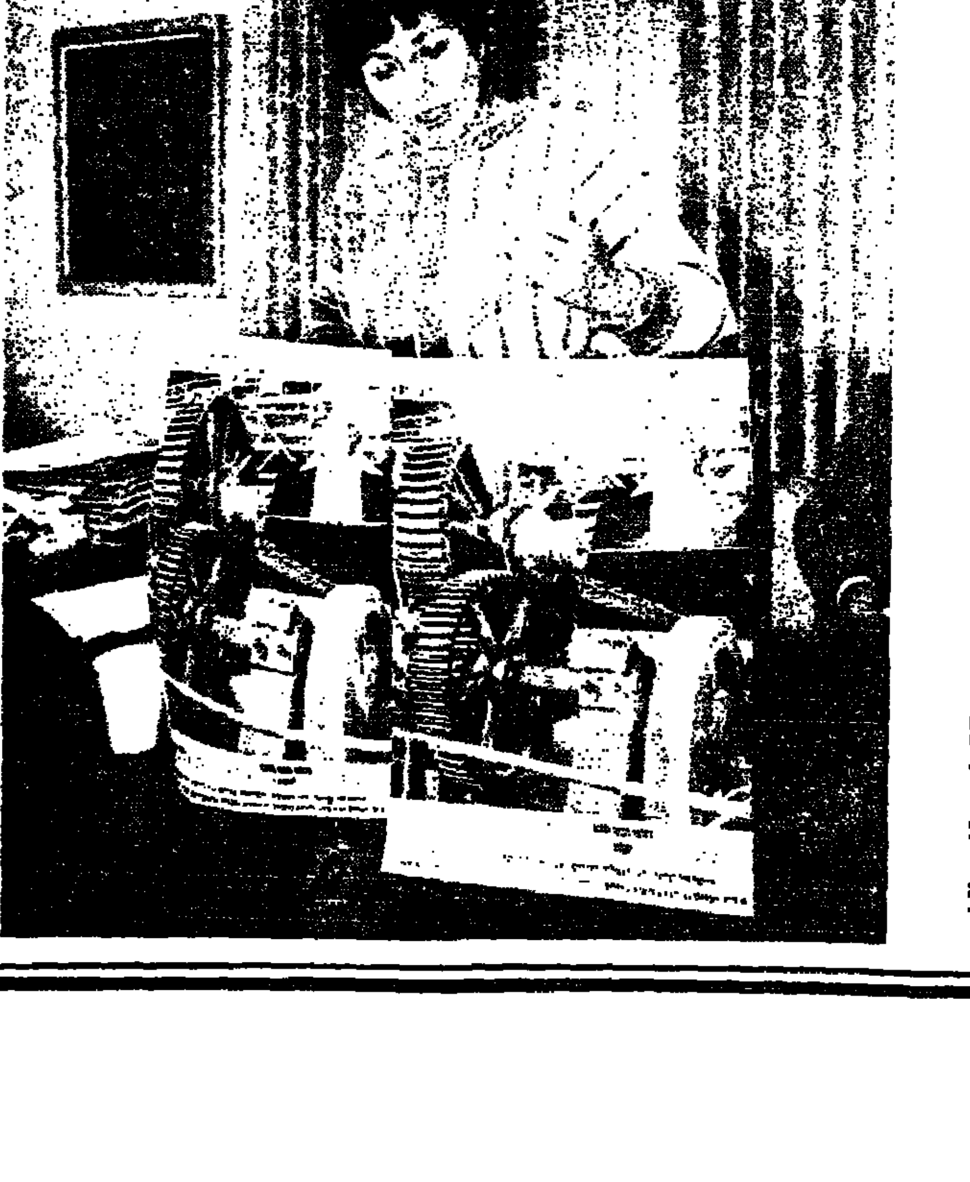

• שרה איינהורן מקיבוץ שדה־נחום, שזכתה בפרס הראשון, כרטיס־טיסה לאירופה, מתנת חברת „היסתור" בעת קבלת הפרס. (צילום: „ישראל סאן")

ביום שלישי 16.12.1986 נערכה בבית „דבר" ההגרלה המסורתית לחידון „חברת העובדים 1986", בהשתתפות מנכ"ל העיתון, אהרון קראוס, נוברת „חברת העובדים" עדה אהרונסון, נציגת חברת „היסתור", אתי גולדמן, רואה החשבון מחברת „האמט את האמט" אליהו בוק, ומנהל מחלקת המודעות של „דבר", ניסן גרנות.

מתוך אלפי התשובות שהגיעו במרוצת השבועיים האחרונים, הועלו בגורל 93 מכתבים עם פתרונות נכונים, אשר זיכו את מחברי התשובות בפרסים נאים.

בפרס הראשון, כרטיס טיסה לאירופה מתנת חברת „היסתור", (לא כולל מסים), זכתה: שרה איינהורן מקיבוץ שדה־נחום. בפרס השני, סוף־שבוע במלון „מוריה" מתנת חברת המלונות „מוריה", זכתה סיגל גורן מקיבוץ „גבע". בפרס השלישי „סט כלים של נעמן", מתנת „נעמן", זכה: אברהם אפשטיין מנווה־שאנן בחיפה.

ב־5 פרסים מתנת חברת „סולתם", זכו: דרור כהן מקריית־מוצקין, י. גולדברג מנווה־עוז בפתח־תקווה, עזה אברמסקי מרעננה, שלמה שניאור מכרמיאל, ואסתר סגל מהוד־השרון.

ב־5 זוגות נעלי „מגה", מתנת מפעלי ה„בגפר", זכו: צפרירה דוידוב מכפר־הס, טובה ישראלי מראש־העין, חנן כהן מגבעת־חיים־מאוחד, דוד פקנטבנגר מגבעתיים וליאו גלרט מקיבוץ יזרעאל.

ב־10 חבילות שי מטעם „בלו־בנד תלמה" זכו: אשל נירות מחיפה, יצחק צבי בירנבוים מקריית־מוצקין, יעקב רוכמן מקריית־אל־עזר־חיפה, איתי פישהנדלר מחיפה, מנדל מוזדיק מקריית־טבעון, רב פלד מכפר־סבא, יוסי גלרון מתל־אביב, סופיה שרייבר מחולון, שי אברהמי מחיפה ויעקב גרון מרעננה.

ב־20 הכילות שי מהגנת חברת „סמן", זכו: חנה אברמוביץ מפתח־תקווה, משה שחורי כיפעת, ב. קסיינברג מגבעתיים, טובה אורן בפתח־תקווה, יעקב פרלמן מתל־אביב, משה חיים מפתח־תקווה, רונן שרה ממעין־ברוך, שמואל וולקן מגבעתיים, שמואלי אלישבע מחולון, דבורה רובינשטיין מתל־אביב, מוריס ספר מגבעתיים, דניאל עיני מחולון, יהודה חוטמלנסקי מהמושבה יקנעם, עמנואל אבני מהוד־השרון, נגה גל מכפר ויתקין, אברהם בירנבוים מתל־אביב, יאיר בדהד מאשדות־יעקב־איחוד, קרני שי מכפר־גלעדי, צאלה חיים מקיבוץ בארי וזיגר דוד מפתח־תקווה.

ב־30 ספרים מתנת „דבר" – „עם־עובד" ו„ספרי", זכו: אמציה מוסקוביץ מעין־הכרמל, גאולה קני מכרכז שפיר בערבה, אורה ניב ממשגב־עם, ישראל שוהם מכפר־רופין, זאבה שמולביץ מנווה־שאנן־חיפה, עדנה גרינברג מחיפה, שלמה ויסנברג מחיפה, מיכאל סלומון מחיפה, מיכאל בורנשטיין מחולון, יהודית המר מרגניה ב', מיכל מיכאלי מפתח־תקווה, כרמלה פינס מנחשולים, יוסף היימן מקריית־טבעון, חנוך מדיינקוב מכפר־גלעדי, רוזמרין מקיבוץ רבדים, ישי וישקובסקי מרמת־גן, מאירה פרג מבית־השיטה, נעם מרגלית מקיבוץ כרתביה, חיה מיצנברג מפלמחים, דברי קורצמן מתל־אביב, גד רוזנברג מתל־אביב, דורית פריסקולניק מאשדות־יעקב־מאוחד, יהודה ניר מחיפה, נועה פלר מבית־זית, מאיר זילברברג מקריית־חיים, חנה שופמן מקריית־חיים, יהודה ברק משכונת־התקווה בתל־אביב, בלהה ריישר מרעננה, גיורא הרציג במגדל־העמק, ואמיתי מרון מרמת־חן ברמת־גן.

★ ★ ★

פרסי הספרים וחבילות השי מטעם חברת „סמן" יישלחו לבתי הזוכים. הזוכים בחבילות־שי מטעם „ביג־הקל", ו„בלו־בנד־תלמה", וכן חבילות השי של „סולתם", „נעמן" וחברת „המגפר" יוכלו לקבלו בבית העיתון „דבר" החל מתאריך 25 בדצמבר 1986 ועד 7 בינואר 1987 ברחוב שינקין 45 תל־אביב, קומה שניה אצל: ניסן גרנות, בין השעות 9־14 לפני הצהריים בלבד, כנגד תעודת זיהוי.

הנהלת „דבר" והנהלת „חברת העובדים" מודה בזאת לכל הפותרים את החידון ולחברות שהעניקו את הפרסים לזוכים.

هكذا من الاصل

מבצע הגאולה
כחול לבן
רשת קו-אופ צרכן
- דצמבר - 1986 -

מחלקת מכולת

			מחיר רגיל	מחיר מבצע
טונה בשמן / במיץ	טבעיונה	קופ' 180 גרם	3.44	2.50
נתחי טונה	יונה	שלישית	6.70	5.50
מקרל במיץ טבעי	יונה	קופ' 225 גרם	2.09	1.75
סרדינים קולוס	יונה	קופ' 120 גרם	1.13	0.85
דבש	יד מרדכי	צנצ' 500 גרם	4.40	3.99
תירס באקום	גן	קופ' 410 גרם	1.24	0.99
נרות חנוכה	נר ציון	קופ'	0.74	0.70
ורמוט	שטוק	בק' 750 מ"ל	3.59	3.00
יין מוסקט	כרמל מזרחי	בק' 750 מ"ל	6.99	5.20
יין גרנש רוזה	כרמל מזרחי	בק' 750 מ"ל	3.58	2.95
מיץ ענבים	תל ארזים	בק' 750 מ"ל	2.42	2.20
קרם קרקר	פרומין	חב' 250 גרם	1.34	1.23
ערגליות מצופות	פרומין	חב' 1 ק"ג	6.26	5.75
תה לימונית	ויסוצקי	חב' 200 גרם	1.51	1.32
חיטה שבורה	טבעונית	חב' 500 גרם	1.36	1.05
אורז מלא עגול	טבעונית	חב' 1 ק"ג	1.32	1.19
ממרח שוקולד אביגן		צנצ' 500 גרם	1.70	1.36
מיונז	מטע	צנצ' 500 גרם	2.40	1.92
בוטנים מסוגנים	מטע	1 ק"ג	5.02	4.41
פיסטוקים	גת	קופ' 100 גרם	4.47	2.62
צמר גפן	גת	חבילה	0.60	0.48
מגבת מתנה למטבח	וינוגרד	יחידה 77/37 ס"מ	3.17	2.54
מגבת מתנה מודפסת	וינוגרד	יחידה 37/70	4.26	3.40

מחלקת הבשר והדגים
(עד גמר המלאי)

		מחיר רגיל	מחיר מבצע
בשר הודו אדום	1 ק"ג	10.05	9.70
סול (פתית) מצופה	1 ק"ג	9.80	7.49
גולש מבשר בקר	1 ק"ג	10.80	8.99
חזה עוף (רוק)	1 ק"ג	11.45	9.99
פילה אוניה (הייק)	1 ק"ג	4.70	3.50
בשר קפוא מוכשר			
שריר הזרוע וצוואר	1 ק"ג	8.10	7.50
סטייק עגל מוכשר	1 ק"ג	23.00	16.00

מבחר מוצרי סנוקרסט, ריאו, אסם, פרומין בהנחה מ־8% עד 10%

מבחר מוצרי יצהר, חוגלה, הלטיס, ביתנים בהנחה 15% – 30%

מבחר מוצרי ויסוצקי בהנחה עד 13%

מבחר מוצרי וינוגרד, מטע בהנחה עד 20%

מבחר מוצרי טבעונית בהנחה עד 23%

מבחר מוצרי גת בהנחה עד 40%

הקונפיטורה הטובה ביותר לסופגניה הטובה ביותר
778
עכשיו במבצע חנוכה בכל רשתות השיווק והמרכולים
בית יצחק

וינוגרד
מגבות טובות

אופיפל
קמח תופח "אפיכל"
במבצע ארצי
בכל רשתות השיווק
והמרכולים
בחודש דצמבר

זה טוב-זה
אסם

מבצע "כחול-לבן" בשיתוף עם היצרנים והספקים המפרסמים במודעה זאת

מגמה מעורבת בעמדות המתנה לבאות

מאת שמואל רוזנבלום

שוק המניות מצוי בעמדת המתנה לסיום הפרשה של התכנית הכלכלית החדשה. מקורבי השוק מגלים הססנות בולטת בפעילות שכן לדעתם במידה והתהליך הכלכלי „יתמוטט" זמן רב, עשוי חוסר הבהירות להשפיע על שוק המניות.

פעילות בורסאית חיובית מתאפשרת בדרך כלל כאשר מצב המשק נוחיר לגורמי הבורסה השונים. במצב של אי בהירות נוטים כולם לשבת על הגדר ולהמתין. התנגדות וההסתדרות חלק מהמעוך לביצוע התכנית הכלכלית גורמים לספיקות בנוגע לאישורה הסופי, ובוודאי לגבי אפשרות ביצועה. אלה הם הסיעונים העיקריים להססנות בפעילות בשוק. מבחינת שוק ההון ככלל והבורסה בפרט הרי שהתכנית החדשה טומנת בחובה פריחה ועדנה מסויימים, במיוחד בתחום גיוס ההון בהנפקות לציבור.

לגיוס ההון ישנה השלכה חשובה וישירה על המתרחש במסך הבורסאי, שכן לא סביר להניח שכספי יגויים בשוק רע או אפילו בינוני. נראה לפיכך שבמידה והתכנית תאושר, צפויה תקופה טובה בשוק המניות לטווח זמן סביר. נראה שגיוס הון בבורסה מכספי הציבור מהווה כמעט אינטרס לאומי, עקב הרצון לצמיחה כלכלית ועקב העובדה שגיוס הון ציבורי הינו הזול ביותר מבחינת עלותו הכוללת והשפעתו על המשק. המחזורים ונפח העיסקאות הכספי קטנו באורח ניכר בימיים האחרונים אך השוק בממוצע הכללי לא נשחק אלא שמר על רמתו.

שינויי שער במסחר

אוירת המסחר היתה ביסודה אופטימית שקטה בנפח פעילות קטן. היצע של כ־6500 ע.ב. בפטרוכימיים נקלט ללא שינוי. במרבית ני"ע הבכירים והחצי בכירים סופקו ביקושים בעליות קלות למדי, הסנה 0.6%+ שופרסל ב־1.8%+ נכסים 2.9%+ גבים 5 1%+, בחלק אחר כלליק, אוזרים, הבינלאומי, ופ.בי וסבע נסגרו השערים ללא שינוי תוך מחזורים בינוניים. במניות הקליליות שררה מגמה מעורבת לגמרי תוך תנודות שערים קלות יחסית. בלטה פעילות ערה במניות אבריץ 5 שעלו ב־4.8% תוך ביקוש של כ־2050 ע.ב. ובמחזור של כ־946 ע.ב. מניות תאת 5 עלו 75 נקודות בביקוש נאה.

פעילות ערה מלווה באיסוף סחורה מאסיבי מתבצעת במניות לורינשטיין 5 תוך נפח מחזורים גדול יחסית באחרונה. קרנות הנאמנות המתמחות במניות צברו באחרונה כ־3.5 מיליון דולר המהווים תיקון מסויים לבריחות הכספים מהקרנות בבהלת המיסוי. כללית הסתיים יום המסחר המתלף באוירה טובה תוך ציפיות לשוק טוב בשבוע הבא.

אינקובה – גיוס הון לפריקן חובות

אחת המניות הפעילות ביותר בבורסה הינה ללא ספק חברת ההשקעות אינקובה. עקב הנפקת זכויות, החלטת בעלי המניות לאחד את מניות אינקובה 5 עם מניות אינקובה 1, נרשמו למניות 5 ש"ח ביקושי עתק גדולים פי כמה וכמה מהון מניות 5 ש"ח הרשומות למסחר. באחרונה הפסיקה הנהלת הבורסה את המסחר במניות 5 עקב אי יכולת לספק את עודפי הביקוש. חברת אינקובה מבקשת לגייס 6.3 מיליון ש"ח בבורסה מהציבור. עצם קומה של אינקובה מהווה הישג אדיר בהישרדות של גוף פיננסי מרור עד מאוד.

הנהלת הבורסה דרשה מאינקובה לציין בבירור בתשקיף החברה פרטים כדלקמן: ההפסדים הכספיים הגדולים שצברה החברה בשנים האחרונות, החלפת רו"ח של החברה, פירסום ברור של הסכמי הוויתור הסבוכים בהנפקה. לפנינו מספר נתונים „מהורים" בהנפקת אינקובה: מתוך סך גיוס הון של 6.53 מיליון ש"ח תחזיר החברה חוב בשיעור 3.2 מיליון ש"ח לבעל עניין בחברה ה"ה אודי אבן. בעלי המניות העיקריים ה"ה אודי אבן ושלמה אליהו התחייבו לרכוש את מלוא הזכויות שיעמדו לרשותם בהנפקה. מתחילת 1982 גייסה אינקובה חמש פעמים הון מהציבור בסך כולל של כ־4.75 מיליון דולר לערך. כל חמש ההנפקות לא הועילו כדיעבד לחברה והיא צברה הפסדים במיליוני דולרים. כיום מחזיקים בעלי השליטה כ־47.7% מזכויות ההצבעה באינקובה, במידה והזכויות ינוצלו עשויים בעלי השליטה לאבד את שליטתם בחברה. עיון בפרטי הנפקת אינקובה, „ובמסורת" שהפגינה החברה מהנפקתה הראשונה בתחילת 1982, מלמדים בבירור על ההבדל המהותי בינה לבין חברות בורסאיות אחרות. מעניין מדוע הבורסה מאפשרת גיוס הון מהציבור לחברה שעתידה הכלכלי לוטה בערפל.

הרגיעה בדולר השחור

סיום עונת המלפפונים בענף האיומים הממשלתי בנוגע למיסוי ופיחות ומיצי צרות נוספות בשוק ההון הביא לרגיעה מוחלטת בדולר השחור. שער השחור נע סביב 1.49–1.50 ולא נערכות בו עיסקאות של ממש. ראוי לציין שבעת האחרונה מרכז הפעילות בדולר השחור עבר מרחוב לילינבלום המסורתי לשכונות החרדיות בבני ברק ובירושלים. פרשנים אינם צופים התעוררות קרובה במסחר בדולר השחור.

★ הכותב הינו יועץ השקעות

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

אגוד ש	20000	50.0	-700	-5.4	-50.0
המסחר 0.1	1120 *	706	-17	-1.5	-1281
* ביצוע חלקי 98.20%					
המסחר א 0.5	800	1300			+542
המסחר אופ 2	778	1500			+852
כללי לא להסדר	22100	62.0	+50	+.2	+133
בנק צפ' אמריק 1.	— הפסקת מסחר				
בנק צפ' אמריק 5.	— הפסקת מסחר				
בנק צפ' אמ אופ1	— הפסקת מסחר				
הבינלאומי 5.0	3475	1148			+378
פ.י.ב.י 0.5	4415	1582			-774

בנקים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	85060	982	+100	+.1	+470
אידיבי ב 100.0	83500	15.0			-15.0
אידיבי בכ א 2.0	502000				
צמוד ושה	61670	894	+300	+.5	+520
דיסקונט ב	106000	64.0	+1000	+1.0	+210
דיסקונט א	105886	323	+606	+.6	+607
דיסקונט שה ב	12489	37.0			-37.0
המזרחי ש	34200	821			-1088
המזרחי מ	34130	5.0			-5.0
המזרחי שה 9	15475	7.0			-7.0
הפועלים מבכ	105900	1.3	-100	-.1	-5.7
הפועלים ש	56320	2451	+110	+.2	+2944
הפועלים מ	56100	176			-38.0
כללי א 1.0	143900	127	+1100	+.8	+259
כללי שה 5	113657	2.0	-3500	-3.0	-82.0
כללי שה 7	6850	50.0	-100	-1.4	-125
כלל ספוק 100.0	35920	1649	+103	+.3	+1698
כלל שה 11	13530	640	+70	+.5	+976
מימון ומסחר 1.0	47999		-201	-.4	-2.0
מימון ומסחר 5.0	24400		-207	-.8	-25.0

בנקים למשכנתאות

אדנים 0.1	20999	51.0	-386	-1.8	-51.0
לאומי משכנתא' ש	6640	43.0			-42.0
לאומי משכנתא' מ	6640				
כרמל ש	— הפסקת מסחר				
כרמל שה 1	— הפסקת מסחר				
בנין ב 5.0	7266	7.0	-264	-3.5	-155
פת משכ ש	2280	45.0	+20	+.9	+494
משכן ב ש	2500	80.0	+51	+2.1	+993
עצמאות 0.1	9739				
טפחות מבכ ש	17200 תב		+1200	+7.5	+157
טפחות רג ש	17410 תב	251	+1500	+9.4	+541
טפחות שה 1	8535				
טפחות שה 2	4510	113			-113
יעסור 1.0	2750	307			+260
יעסור 5.0	1301	1542			-1042
מירב 1.0	6180	29.0	-220	-3.4	-45.0

מוסדות מימון

שלמון א ש	504	3155			-693
התקלאות מבכ א	— לא נסחר				
התקלאות מבכ ג	— לא נסחר				
לאומי תעשיה א ש	8750	154	+180	+2.1	+228
פתוח תעשיה מבכ	— לא נסחר				
פת תעש בכ ג	— לא נסחר				
פת תעש בכ גג	— לא נסחר				
פת תעש בכ גגג	— לא נסחר				
פת תעש בכ ד	— לא נסחר				
פת תעש בכ דד	— לא נסחר				
ברוך קבלנים 5.0	1271	5168			-1160
תיירות בכ	— לא נסחר				
כלל ליסינג א0.1	19340	8.0	-50	-.3	-8.0
כלל ליסינג ב0.5	13600	77.0			-9.0
כלל ליסינג אג"ח1	12390	29.0	-10	-.1	-19.0

ביטוח

איתן ביטוח ושה	272	23188	+7	+2.6	+22511
אדום 0.1	1408 תב	1007	+87	+6.6	+2625
אדום א 0.5	725	1717	+12	+1.7	+1196
בטוח מנוחה 0.1	525	95.0	-6	-1.1	-95.0
בטוח מנוחה 0.5	180.0	2718	+3.0	+1.7	+2212
הדר 1שה	382	900	+4	+1.1	+1808
הדר 5שה	225	5673	+8	+3.7	+4815
הסנה ש	335	32344	+2	+.6	+20024
המניקס 0.1	703	5395			+286
המניקס 0.5	650 תב	2805	+31	+5.0	+1965
המשמר-הראל 1.0	6860	40.0	+60	+.9	+12.0
המשמר-הראל 5.0	3710	191	+70	+1.9	+191
כנורה 1.0	2160	1.0			-1.0
כנורה 5.0	1090	298			-90.0
כתר פתוח השקע'	5640	201			-26.0
סהר־כס 1שה	840	469	-5	-6	-688
צור ש	356	3175	-2	-.6	-1022
ציון החזקות 1.0	8730				+5.0
ציון החזקות 5.0	2479				

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרטאבא 1.0	5301	255	+1		+210
אינטרטאבא 5.0	2991	109			-7.0
באיר עורא 1.0	1272	1912	+12	+1.0	+18.0
באיר עורא אופ 1	7181	40.0			-52.0
כלל סחר 1.0	256	12996			-1034
קריסטל 1.0	860	2062	-5	-.6	-1576
רפק 0.1	34000				-2.0
רפק 0.5	10400	20.0			-15.0
שופרסל א 2.0	8000	1498	+155	+2.0	+1460
שופרסל ב 10.0	6410	1891	+110	+1.8	+1531

שרותים

דלק נ 0.1שה	3211	2068			+554
הראל 1.0	3400	69.0	-67	-1.9	-69.0
הראל 5.0	2496	52.0	-30	-1.2	-298
סבנות הספקה 0.1	14100	6.0	-564	-3.9	-36.0
סבנות הספ' 0.5א	5000	93.0			-131
קידר 0.1	2010	348			+153
קידר 1.0	306	22726	+2	+.7	+21766
חברת החשמל 0.1	— הפסקת מסחר				
מוסגי ערוכה 0.1	4450	171	-3	-.1	-185
מוסגי ערוכה 0.5	2340	400	-10	-.4	-562
קונטרוסיום 0.1	4165	250			-95.0
קונטרוסיום 0.5	3290	592	-10	-.3	-133
קסטל 1.0	3511	59.0			-25.0
קסטל אופ 1	2658	62.0	-80	-2.9	-533

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	— הפסקת מסחר				
גלי זהר 5.0	— הפסקת מסחר				
מלונות דן 1.0	1500	225	-50	-3.2	-121
מלונות דן 5.0	1063	142	-15	-1.4	-142
חוף האלמוג 0.1	5069	60.0			-30.0
כנס 1.0	2320				-40.0
מלונות ירדן 1.0	2631				+70.0

מחשבים ושרותי מחשב

איכות 1שה	1900	1441	+50	+2.7	+1258
דטה מיכון 1.0	7180	176	-100	-1.4	-289
חי.ל.ן. 1.0	24700	14.0	-1280	-4.6	-24.0
יעוצא 1.0	7851	196	+100	+1.3	+46.0
כלל מחשבים 1.0	12812	98.0	-199	-1.5	-117
מ.ל.ל. 1.0	20000	12.0	-200	-1.0	-12.0
מ.ל.ל. 5.0	6970	207	+50	+.7	+47.0
משוב 1.0	805	2609			+776
משוב אופ 1	682	200	+40	+6.2	+125
ניקס 1שה	19000	20.0	+684	+3.7	+56.0
ניקס 5שה	12072	62.0			-41.0
תים מחשבים 1.0	1899	853	-1	-.1	-132
תים מחשב אופ 1	18500	10.0	+300	+1.7	+30.0

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אברהם גינדי 1.0	— הפסקת מסחר				
אברהם גינדי 5.0	— הפסקת מסחר				
ארזן מבנים 1.0	844	827	-1	-.1	-960
ארזן מבנים 5.0	362	2064	+1	+.3	+9336
אזורים 1שה	830	4860			-4212
אזורים אופ ו	522	6185			-3681
אזורים אגח 3	108.0	52000			-5433
אילון 1.0	521	14056	+5	+1.0	+11705
אל-רוב 1.0	1197	3184	-63	-5.0	-3052
אבנתים 1.0	3229	43.0	+29	+.9	+21.0
אפריקה 0.1שה	35920	48.0			-24.0
אפריקה 1שה	30720	47.0	+120	+.4	+120
אפריקה אופ 5	17000	28.0	+196	+1.2	+72.0
אדים 1.0	2380	291	-1		-291
אילדן 1שה	2695	287			-235
אילדן 5שה	1470	782	-39	-2.6	-1088
בן-יקר-גת 1.0	4250	114			-98.0
בנבניץ 1שה	3140	202	+40	+1.3	+409
בנבניץ 5שה	2100	334			-229
הנקר 1.0	4400	100	+150	+3.5	+262
דוויקר 1.0	338	423			+27.0
דוויקר 5.0	276	1641	+2	+.7	+218
דרעד 0.1	7020	24.0	-20	-.3	-24.0
דרעד 0.5	4780	219	-50	-1.0	-359
הכסליל 1.0	1656	192	+1	+.1	+192
הכסליל 5.0	1211 קו		+56	+4.9	+3184
חלב. 0.1	— הפסקת מסחר				
חלב. 0.5	— הפסקת מסחר				
נכסים ובנין 1.0	3230	2030	+90	+2.9	+3462
נב-ים 0.1	4400	893			-139
נב-ים 0.5	3130	524	+30	+1.0	+498
הכשרת הישוב 1.0	57400	158			-60.0
יקפרו 1.0 ש"ח	3420	865	+20	+.6	+626
ירושלים 1.0	1427	1255			-170
יקרים 10.0	16100	140	-120	-.7	-173
כהן פיתוח 1.0	10200	90.0	-1		-320
כלל בניין 0.1	465	8247	+2	+.4	+4564
לומיר 1.0	4999		-159	-3.1	-135
לומיר 5.0	1640	597	+63	+4.0	+504
מ.ח.ב. 1.0	395	28000	-13	-3.2	-32542
מ.ח.ב. אופ 2	231	6410	-11	-4.6	-18097
מ.ח.ב. אג"ח א	98.0	17137			+6630
מאגרי בניה 1.0	776	9086	+26	+3.5	+23086
מישואל 5.0	327	3104			-1119
מגרב 5.0	1590	1805	+63	+4.1	+743
מי-לו 1.0	667	2910	+17	+2.6	+5392
לורינשטיין 1.0	403		+3	+.8	+200
לורינשטיין 5.0	150.0	45352			+288
ליפשיץ 1.0	1810 *	370	+80	+4.6	+571
* ביצוע חלקי 94.60%					
ליפשיץ 5.0	999	3590	+14	+1.4	+3165
נאות אביב 0.5	7601	214			+11.0
נכסי אזורים 1.0	835	255			-349
סהר החזקות 1.0	13830	30.0			+26.0
סהר החזקות 5.0	9702	67.0	+101	+1.1	+94.0
סוף 1.0	6665		-100	-1.5	-51.0
סוף 5.0	3275 *	40.0	-33	-1.0	-100
* ביצוע חלקי 80.00%					
עמי וסלע 1.0	841	2442	+30	+3.7	+5544
עזר 3.0	— הפסקת מסחר				
קיסריה 0.1	2600	200			-8.0
קיסריה 0.5	1551	1240	+1	+.1	+3032
רובינשטיין 1שה במה	447	5837			-388
רובינשטין 5שה במה	196.0	9934	-2.0	-1.0	-6094
רובינשטין אופ 2	1170	1931			+54.0
רובינשטין אג"ח א	98.5	23580			+50425
רסקו מבכ	9685 *	86.0	-1076	-10.0	-117
* ביצוע חלקי 69.90%					
רסקו רג	8153 תב	123	-906	-10.0	-219

חקלאות

מטעי הדר 0.1	3000	326	-16	-5	-443
מטעי הדר 0.5	2245	245			-58.0
מהדרין 0.1	7400	291			-30.0
נכסי הדרים 1.0	1341	1354	+51	+4.0	+2997
פרי אור 0.5	3010	527	+60	+2.0	+977
שגור 0.1 ש"ח	12600	371	-400	-3.1	-427

תעשייה

מזון ומבק

אסאס 1.0	1489	72.0	+44	+3.0	+300
גולדפרוסט 1.0	3228				
גולדפרוסט 5.0	1827 תב	857	-203	-10.0	-900
גולדפרוסט אופ 1	1350	132	-50	-3.6	-215
דובק מב ש	4830	2735	-40	-.8	-768
דובק מב מ	4825	3678	-45	-.9	-1498
הנלבל 1.0	1065	2346	+20	+1.9	+2466
הנלבל 5.0	665	3659	+30	+4.7	+4170
פרי-זה 1.0	— הפסקת מסחר				
פרי-זה 5.0	— הפסקת מסחר				
טמפו בירה 1.0	18999 תב	42.8	+1089	+6.1	+69.0
טמפו בירה 5.0	15020	23.8	+620	+4.3	+89.0
יצהר 1 ש"ח	1520	264			+263
יצהר 5 ש"ח	1002	2122	+3	+.3	+2028
מן 1 ש"ח	14193 תב	50.0	+1290	+10.0	+175
מן מ"ר 5 ש"ח	7000 תב	85.0	+400	+6.1	+163
מנפרוסט 1.0	11800	170	+455	+4.0	+164
עלית 0.1	17800	254			-271
עסיס ב 0.5	355 תב	8234	+21	+6.3	+21059
שלמה אבגל 1.0	2900	185	-21	-.7	-53.0
שמן מבוכ ש	5100	170			-49.0

טקסטיל והלבשה

ארגד 1.0	545	3082	+5	+.9	+1004
אפיס 1.0	1463	181	+18	+1.3	+81.0
אופנת ברוך 1 שה	665	936			-328
אופנת ברוך 5 שה	434	1612	+31	+7.7	+1491
ארגמן רג ש	16950	116			-10.0
דלתא-גליל 1.0	3075	1472			-972
דלתא-גליל א 3.0	2285	645	+20	+.9	+355
מסוריות מאוחד 1.	1650	20.0	+20	+1.2	+130
מסוריות מאוחד 5.	945	250	-5	-.5	-680
דיסלנד 1.0	1515	355			+39.0
דיסלנד 5.0	950	258	-10	-1.0	-258
הודינגן 1.0	8323	37.0	-80	-1.0	-78.0
דיקית 1.0	1900	709	+32	+1.7	+419
דיקית 5.0	1250	3145			-393
לודזיה 0.1	2680	55.0			-80.0
לודזיה 0.4	1341	1950	+10	+.8	+1243
ליגת 1.0	768	3862	-7	-.9	-6659
מיס גליק 1.0	580		-30	-4.9	-678
מקס 0.1	5200	425	-100	-1.9	-425
מקס 0.5	2701	667	+13	+.5	+551
עיט 1.0	15500 תב	173	+1250	+8.8	+448
עיט 5.0	8393 תב	486	+763	+10.0	+716
עמק 1.0	— הפסקת מסחר				
פולגת א 0.1	3556	447			+87.0
פולגת ב 0.4	2413	460	+6	+.3	+552
פולימן א 0.5	8250	180			+355
פוטר 1.0	3690	210	-10	-.3	-101
ניבור סבריגה	15000	50.0			-23.0
קשת רוכזין 1.0	— הפסקת מסחר				

מתכת ומוצריה

אוקטנן 5.0	2620	371	-100	-3.7	-521
אורדן 10.0	6880	342	-220	-3.1	-367
אורדן 50.0	6466 תב	170	+588	+10.0	+169
אלומית 1.0	6050	41.0	-20	-.3	-21.0
אלומית 5.0	4300	40.0	-190	-4.2	-40.0
כבלים ש	27850	1.0	-100	-.4	-1.0
התכוף 1.0	8740	4.0			-4.0
התכוף 5.0	5199	227			-37.0
התכוף אופציה	4220	224			-91.0
דיקה 1.0	5610				-2.3
דיקה 5.0	2340	100			-167
קומסאות מו 1.0	2807	4261	+87	+3.2	+6467
קומסאות מו 5.0	2600	465			-1.0
מתכת מרום 1.0	— הפסקת מסחר				
כבלי ציון 1.0	2300	1442	-100	-4.2	-1625
כבלי ציון 5.0	1299	3345			-750
כבלי ציון אופ 3	595	762	-9	-1.5	-658
מורגן 1.0	— הפסקת מסחר				
מורגן אופ א	— הפסקת מסחר				
קרמני 1.0	1775	1706			-419
קרמני 5.0	1200 תב	6140	+100	+9.1	+11176
נחושתן 0.1	34310	10.0	+10		+5.0
נחושתן 0.5	12001	76.0	+1		+39.0
מקר פלדה 1.0	14630	78.0	-70	-.5	-68.0
קינג 1.0	1128		-12	-1.1	-275
קינג 5.0	650	478			-503
קליל 1.0	6970	97.0	+70	+1.0	+47.0
קליל 5.0	4400	166	+50	+1.2	+105
שלזרזה 5.0	6000	155			-140
תעשיות לכיש 1.0	1215	126			-89.0
תעשיות לכיש 5.0	625	628	-5	-.8	-373

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	385500	6.0	+2000	+.5	+2.0
אלקו 0.1	7700	37.0			-6.0
אלקו 0.25 ש	3896	317	+40	+1.0	+132
אלקו 0.25 ב	3979	284			-154
אלקטרה 0.1	3850 *	165	-123	-3.1	-332
* ביצוע חלקי 93.20%					
אלקטרה א 0.5	2100	596			+352
אלרון 3.0	284500	3.0			-3.0
אריה 0.02 ש"ח	31600	12.0	+200	+.6	+38.0
כלל תעש אלקטר'	2000	1248	-10	-.5	-2092
ספקטרוניקס 1.0	2010	1019			-219
ספקטרוניקס 5.0	1450	690			-191
פייכטנגר 1שה	529	1328			-1308
פייכטנגר 5שה	340	2253			-40.0
ציקלון 1שה	2250	125	+20	+.9	+493
ציקלון 5שה	950	762	+40	+4.4	+2961
קנבסקיין אילר 1.	4980	30.0	-20	-.4	-14.0
קנבסקיין אילר 5.	3600				-24.0
ת.א.ת. 1.0	4200	162			-42.0
ת.א.ת. 5.0	2090	2723	+75	+3.7	+2495
ת.א.ת. אופ 1	17540	164	-10	-1	-184
תראה 1.0	7670	51.0			+49.0

מוצרי בניה

אי.פ.כלל בנין 1.	970	2761			-426
אי.פ.בנין אופ א	476	3640			-1034
אי.פ.בנין אגח א	105.5	15671	+1.5	+1.4	+83829
אלקול 5.0	11190	131	+190	+1.7	+21.0
אקרשטיין 1שה	841	2690	-17	-2.0	-2480
אקרשטיין 5שה	622	2300	-3	-.5	-3183
אקרשטיין אופ א	350	2090			-1209
אקרשטיין אג"ח 1	98.0	62000			-18115
בטון תדיר 1.0	— הפסקת מסחר				
בטון תדיר 5.0	— הפסקת מסחר				
בר-טון 1.0	1570 תב	2000	+120	+8.3	+2131
בר-טון 5.0	615	3700			-1143
פרומאסבסט 1.0	6800	9.3	-70	-1.0	-7.3
פרומאסבסט 5.0	2690	378	+30	+1.1	+702
ב.ל.ב. 1.0	929	200	+20	+2.2	+400
ב.ל.ב. 5.0	583	390			-544
מחזל הסק בתעש	5610 תב	343	+510	+10.0	+673
מונאיקה ולסכן 1	— לא נסחר				
מונאיקה ולסכן 5	11600				

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 3.0	16970	168			+90.0
אליאנס ב 200.0	2450	270	-6	-.2	-16.0
גל תעשיות 1.0	10999	45.0			-45.0
גל תעשיות 5.0	7030	131			-131
דקסטר 1.0	3070	67.0	+20	+.7	+68.0
דשנים 0.1	5000				-131
דשנים 0.5	1410	1190	-10	-.7	-790
חיפה כמיקל 10.0	452	11121			+15151
מכע 0.01 ש"ח	8100	380			-645
ליפסקי 1.0	3225	909	-25	-.8	-732
ים המלח 0.1	— הפסקת מסחר				
פטרוכימיים 10.0	559	9915			-6622
מקסימה 1.0	6690	50.0	-10	-.2	-60.0
מקסימה 5.0	3260	141			-69.0
נקה 1 ש"ח	7151	323			-4.0
סנו 1.0	16700	174	-400	-2.3	-75.0
סנו 5.0	12400	233			-49.0
פריקלאס 1 ש"ח	564	9826			+1154
פריקלאס אופ 1	250	10237			+5533
קים כימיקל 1.0	7300	120	-150	-2.0	-60.0
ת.נ.ג.ל. 1.0	3820	55.0			-45.0
ת.נ.ג.ל. 5.0	3315 *	40.0	-35	-1.0	-88.0
* ביצוע חלקי 69.00%					
תיא 5.0	9770	45.0	+370	+3.9	+44.0
פיוטפרום 10.0	13840	7.0			-13.0
תרד א 5.0	8010	266	+10	+.1	+367

עץ ומוצריו,נייר ודפוס

רשרון 1.0	7000				-34.0
רשרון 5.0	4650				-36.0
ח.מ.נ. 1.0	8400	142	-200	-2.3	-188
יאה 1.0	4700				-20.0
לבידי אשקלון 1.	506	1614			+276
לבידיאשקלון אופ1	879	75.0	-19	-2.1	-150
מולט ב 0.5	38600	3.0			-3.0
כמעלי נייר 10.0	262000	52.0	+6500	+2.5	+118
סקאנדיה 1.0	3651	401	+3	+.1	+117
רים 0.1	2440	46.0			-244
רים 0.4	1450	600	+20	+1.4	+112
תעל ב 0.2	14701	12.0	+51	+.4	+8.0

תעשיות שונות

אבניין 1.0	7204	96.0			-14.0
אבניין 5.0	3285	946	+150	+4.8	+2052
המישה יר 1.0	10120	12.0	+120	+1.2	+93.0
ה.נ.פולק 1שה	1870	715	-40	-2.1	-1265
ה.נ.פולק 5שה	1128	418			-194

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	8500	200	+30	+.4	+18.0
כור בב 1.0	6600000	.5	+40000	+2.2	+.4
כלל תעשיות 1.0	1495	5073			-2140
מאגרי טכנולוגיה	489	4645	-1	-.2	-7191

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אמפיק ש	5390	11.0			+54.0
אידיבי פתוח 2.0	4860	1373	+40	+.8	+2023
אינקובה 1שה	— הפסקת מסחר				
אלגר ש	11300	19.0			-1.0
אלגר מ	11199	45.0	-100	-.9	-45.0
אלרן ש	3420	1422			+406
אלרן מ	3450	128			-128
אמיסר בב 1.0	— הפסקת מסחר				
אפיק 1.0	233	2125	-2	-.9	-3082
אפיק 5.0	178.0	2161	-2.0	-1.1	-2160
גוזלת השקעות 1שה	1471	196	+11	+.8	+152
חברה לישראל 1שה	10950	1494			-709
חברה לישראל 5שה	8010	1060	+160	+2.0	+1241
הלפמן 0.1	114000				
הלפמן 1.0 ש	26800	74.0	+250	+1.0	+73.0
אמפא א 0.5	15851	45.0	+1		+4.0
מעלים השק ש	6590	160			-210
דיסקונט השק ש	2880	2752	+20	+.7	+3075
מזרחי השק ש	22970	107			-7.0
כור השק אגח 124	12600	1.0	-159	-1.3	-1.0
חירון 1.0	2890	205	-40	-1.4	-95.0
חירון 5.0	1370	1289	-18	-1.3	-1244
ישום החזקות 1שה	261	12102	-4	-1.5	-15626
יצוא ש	11150	266			-86.0
ירדן א 0.1	3380	422	-20	-.6	-353
כלל ישראל 10.0	906	3550	+1	+.1	+1332
כלל ישראל 50.0	829	400			-400
לנדקו 1 ש"ח	4000	46.0			-52.0
לנדקו 5 ש"ח	1155	601			+56.0
מגור 1 ש"ח	715	2412			-1383
מגור 5 ש"ח	400	2967			-967
מגור אופ ב	340	3453			-2353
מגור אג"ח 1	100.0	3590			+1660
עוז השק ב 0.1	3650	90.0	+84	+2.4	+410
עוז השק ג 0.5	2000	6.0			+156
פז השק ש	6909	490	+110	+1.6	+842
פמה א 0.1	10900	82.0			-75.0
פמה 0.5	6600	356	+100	+1.5	+298
פריון ב 0.2 ש"ח	4620	370			-71.0
קרדן 1 ש"ח	660	3105	-5	-.8	-3715
קרדן 5 ש"ח	546 תב	3930	+32	+6.2	+4680

מחקר ופיתוח

גליל טכנולוגיות	452 תב	2265	+24	+3.6	+9247

דלק ונפט

דלק חיפושים 1.0	3220	715			-528
דלק חיפושים 5.0	1880	92.0			+64.0
דלק נפט אופ 2	1171	2251			+1944
מז חיפושי נפט	18950	51.0	+300	+1.6	+63.0
יבאל. 5.0	3800	899	+99	+2.7	+527
מ.ג.ה. 1.0	4650 תב	1091	+250	+5.7	+1827
פ.ג.ה. 5.0	1800	800			-980
פרשיל ב 0.3	8400	347			-401
צפון אמר נפט 1.	293	1369			-936
צפון אמר נפט 5.	261 תב	3719	+24	+10.1	+2964
בפכאו ש	1565000	1.0			

נסחרות במט"ח

גזית ב	225	30.0	-3	-1.3	-330

שערי מטבע חוץ ביום 18.12.86 יציג – 1.4910 נוסעים – 1.765 שחור – 1.51 – 1.50

המטבע	השינוי	בנקנוטים: לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות: לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.001	1.45	1.522	1.45	1.51	1.45	1.52	1.4793	1.4977	1.4783	1.4967	1.4793	1.4979	1.4880
1 מארק גרמני	-0.002	0.72	0.76	0.72	0.76	0.72	0.76	0.7349	0.7440	0.7354	0.7446	0.7359	0.7452	0.7394
1 ליש"ט	-0.011	2.07	2.17	2.07	2.17	2.07	2.17	2.1147	2.1410	2.1104	2.1367	2.1123	2.1389	2.1265
1 פרנק צרפתי	-0.001	0.22	0.23	0.22	0.23	0.22	0.23	0.2243	0.2270	0.2244	0.2272	0.2241	0.2269	0.2256
100 ין יפאני	-0.002	0.89	0.93	0.89	0.93	0.89	0.93	0.9067	0.9180	0.9072	0.9185	0.9075	0.9189	0.9120
1 גולדן הולנדי	-0.001	0.64	0.67	0.64	0.67	0.63	0.67	0.6505	0.6566	0.6500	0.6582	0.6498	0.6580	0.6542
1 פרנק שוויצרי	-0.002	0.85	0.90	0.86	0.90	0.85	0.90	0.8712	0.8820	0.8732	0.8841	0.8732	0.8842	0.8767
1 כתר שוודי	-0.001	0.21	0.22	0.21	0.22	0.20	0.22	0.2128	0.2154	0.2128	0.2154	0.2128	0.2155	0.2139
1 כתר נורבגי	-0.001	0.19	0.20	0.19	0.20	0.19	0.20	0.1949	0.1973	0.1949	0.1973	0.1949	0.1974	0.1961
1 כתר דני	-0.001	0.19	0.20	0.19	0.20	0.19	0.20	0.1944	0.1968	0.1942	0.1967	0.1945	0.1969	0.1954
1 מארק פיני	-0.001	0.29	0.31	0.29	0.31	0.29	0.31	0.3004	0.3041	0.3001	0.3038	0.3006	0.3044	0.3021
1 דולר קנדי	-0.005	1.05	1.10	1.05	1.10	1.05	1.10	1.0720	1.0853	1.0703	1.0836	1.0713	1.0847	1.0782
1 דולר אוסטרלי	-0.005	0.94	1.03	0.95	1.02	0.95	1.02	0.9837	0.9960	0.9820	0.9943	0.9826	0.9950	0.9885
1 ראנד דרא"פ	-0.002	0.43	0.52	0.45	0.67	0.45	0.62	0.6605	0.6687	0.6612	0.6695	0.6609	0.6692	0.6643
10 פרנקים בלגיים	-0.001	0.34	0.36	0.34	0.36	0.34	0.36	0.3500	0.3544	0.3531	0.3575	0.3536	0.3580	0.3554
10 שילינגים אוסטריים	-0.002	1.02	1.07	1.02	1.07	1.02	1.08	1.0449	1.0579	1.0442	1.0572	1.0450	1.0581	1.0506
1000 לירטות איטלקיות	-0.003	1.04	1.10	1.04	1.11	1.03	1.11	1.0608	1.0740	1.0616	1.0748	1.0623	1.0756	1.0666
1 ECU	-0.005	—	—	—	—	—	—	1.5311	1.5501	1.5322	1.5513	—	—	1.5399
1 דינר ירדני	-0.017	4.06	4.31	4.03	4.29	4.01	4.24	—	—	—	—	—	—	4.1664
10 לירה לבנונית	-0.001	—	—	0.21	0.22	0.18	0.25	—	—	—	—	—	—	0.2204
1 לירה מצרית	-0.003	0.73	0.78	0.72	0.76	0.74	0.79	—	—	—	—	—	—	0.7738

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	4314.97	4259.01
אבוקה	376.66	369.32
אגה	204.45	283.47
אדיר	1401.04	1373.58
אדם	2041.28	2001.68
אופיר	1684.28	1663.68
אור	393.04	384.87
אורין	143.70	142.93
אורלי	226.74	225.03
אורן	649.15	646.02
איל	3316.62	3251.37
אילת	4087.56	4000.96
אירים	4336.66	4243.36
איתן	621.77	609.15
אלון	518.37	515.23
אלמוג	616.16	604.15
ארז	520.34	514.17
אש	125.81	123.14
אשל	167.27	166.47
אתרוג	201.26	200.27
בדולח	2037.06	1997.71
בדש	421.98	420.04
ברק	415.83	413.65
ברקת	768.74	764.88
בשם	1250.55	1226.36
גבע	906.03	892.52
גדרון	634.98	622.65
גיא	8256.53	8133.99
גיל	2609.10	2559.57
גלית	530.86	528.34
דובים	325.06	323.61
דוכיפת	585.27	571.82
דולב	193.57	192.28
דורון	1295.63	1270.67
דוכן	227.29	225.09
דליה	450.38	442.43
דרור	361.28	354.74
דקל	321.43	319.94
הדס	322.77	319.66
הוד	443.02	434.71
זהבית	2592.25	2537.03
זהר	17474.03	17214.84
זר	16263.13	16022.85
זמיר	771.15	761.80
זמורה	132.70	130.91
חליפין	118.54	118.01
חלמיש	574.33	571.39
חן	119.38	118.90
טופז	1217.24	1188.77
טל	4662.25	4599.09
יובל	710.60	702.27
יהלום	1840.56	1804.58
יאורות	358.51	355.17
יעלה	606.85	598.02
כוכב	922.78	904.77
כחל	118.60	116.27
כלנית	499.79	490.96
כספית	645.83	642.42
כרמל	124.78	122.30
כתר	974.93	956.47
להב	3822.83	3749.30
למשקיע	103477.5	101637.89
לפיד	307.94	301.96
לקט	1556.58	1524.98
לוטם	865.21	860.54
מבור	1054.29	1033.35
מבטח	3877.04	3807.42
מגד	200.87	197.94
מגדן	2823.89	2796.27
מגל	664.89	657.39
מור	1412.34	1392.20
מורן	751.80	744.75
מנה	25499.64	24973.85
מיתר	783.82	768.03
מעוף	3373.52	3308.29
מעיין	672.17	658.99
מקשה	900.49	896.10
מרגלית	1115.17	1093.46
מרווה	100.29	99.83
מרום	1030.22	1009.72
נוגה	22930.08	22590.01
נטיף	732.74	729.65
נסע	420.66	412.49
נילי	4880.44	4808.67
נביון	500.86	490.77
סגולה	122.22	120.68
סלע	884.71	880.06
סגולית	619.68	612.05
סער	673.49	660.79
ספיר	504.32	504.32
עדיף	735.30	721.36
עדית	1911.17	1901.46
עידן	6336.16	6243.29
ענבר	1126.33	1101.58
ענת	2084.27	2064.87
עפרוני	595.85	582.70
ערמון	134.11	133.48
פלא	1352.09	1325.35
צבר	510.94	500.84
צופית	560.04	549.05
צוק	105.62	105.62
צמיד	900.05	887.99
צמיחה	6948.79	6846.77
צמרת	1577.35	1546.33
קלע	1870.29	1868.95
רונית	15620.87	15483.76
ריטון	108.71	108.49
רקפת	604.08	594.34
רשף	673.46	659.11
שביט	703.86	698.18
שהם	853.93	826.59
שירה	347.50	345.02
שמיר	326.20	322.27
שנהב	688.04	678.34
שסק	663.21	647.87
שקף	165.07	164.25
תאנה	199.85	198.90
תדהר	427.72	427.72
תירוש	445.85	443.74
תמר	195.49	194.61
תפוח	180.36	179.13
תרשיש	1314.03	1298.02
תשרי	419.67	413.86

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי	בנקי
4% מלוות (100% הצמדה)			
ש4001	632822.0		
ש4002	560000.0		
ש4003	552200.0		
ש4004	545000.0		
4.25% מלווה מדינה (שנתי)			
ק–301 תשואה 3.99%			
4101	322.1		
ק–302 תשואה 3.85%			
4102	130.1	+.1	
4103	124.9	+.1	
ק–303 תשואה 4.35%			
4104	118.8	+.3	
4301	118.8	+.3	
4302	113.1	+.3	
4303	112.2	+.3	
4304	110.2	+.2	
ק–304 תשואה 4.66%			
4105	96.9	+.1	
4106	94.2	+.1	
4107	91.3	+.1	
ק–321 תשואה 4.61%			
4201	111.7	+.1	
4202	109.6	+.1	
4203	107.5	+.2	
4204	103.6	+.1	
4205	101.6	+.2	
4206	99.6	+.2	
4207	99.2	+.2	
4208	97.8	+.2	
4209	95.6	+.2	
4210	93.0	+.2	
ק–322 תשואה 4.61%			
4211	98.1	+.5	
ק–342 תשואה 4.35%			
4305	100.4	+.7	
7%			
ק–201א' תשואה 2.85%			
ש3601	36098.0	+627.0	
ק–201ב' תשואה 3.36%			
ש3602	32694.0	+459.0	
ק–202א' תשואה 3.01%			
ש3603	30765.0	+232.0	
ק–202ב' תשואה 3.18%			
3604	27449.0	+481.0	
ק–203א' תשואה 3.23%			
ש3605	24998.0	+393.0	
ק–203ב' תשואה 3.22%			
ש3606	23549.0	+188.0	
ק–203 ב' תשואה 2.74%			
ש3607	22277.0	+11.0	
ק–203ב' תשואה 2.40%			
ש3608	21784.0	+12.0	
ק–204 א' תשואה 2.61%			
ש3609	20580.0	+28.0	
ק–204 ב' תשואה 2.64%			
ש3610	18537.0	+11.8	
ק–204 ב' תשואה 2.49%			
ש3611	18014.0	+3.0	
ק–204 תשואה 2.60%			
ש3612	17411.0	+25.0	
ק–205 תשואה 2.48%			
ש3613	16520.0	-61.0	
ש3614	15859.0	-60.0	
ש3615	14644.0	-56.0	
ש3616	13407.0	-52.0	
ק–206 תשואה 2.41%			
ש3617	12640.0	+76.0	
ש3618	11996.0	+74.0	
ש3619	11039.0	+68.0	
ק–207 תשואה 2.46%			
ש3620	10618.0	+76.0	
ש3621	10088.0	+74.0	
ש3622	9097.0	+67.0	
ק–208 תשואה 2.27%			
ש3623	8623.0	+90.0	
ש3624	8122.0	+86.0	
ק–209 תשואה 2.52%			
ש3625	7329.0	+46.0	
ש3626	6780.0	+43.0	
ש3627	6288.0	+48.0	
ק–210 תשואה 2.56%			
ש3628	5777.0	+34.0	
ש3629	5413.0	+32.0	
ש3630	5118.0	+31.0	
ק–211 תשואה 2.66%			
ש3631	4676.0	-3.0	
ש3632	4493.0	-2.0	
ש3633	4244.0	-3.0	
ק–212 תשואה 2.61%			
3634	3750.0		
ש3635	3546.0		
ש3636	3415.0		
ק–213 תשואה 2.68%			
ש3637	3194.0	-2.0	
ש3638	2974.0	-2.0	
ש3639	2723.0	-1.0	
ק–214 תשואה 2.74%			
ש3640	2234.0		
ש3641	1937.0		
ק–215 תשואה 2.65%			
3642	1741.0	-1.0	
ש3643	1511.0	-1.0	
ק–216 תשואה 2.32%			
3644	1404.0		
3645	1267.0		
4.25% מלווה מדינה (גליל)			
ק–231 תשואה 4.68%			
3701	957.3	-10.3	
ק–232 תשואה 4.25%			
3702	752.5	+21.6	
ק–233 תשואה 4.32%			
3703	663.1	+15.8	
3704	567.7	+13.8	
ק–251 תשואה 4.52%			
3751	294.8	+3.3	
ק–252 תשואה 4.68%			
3752	117.0	-1.5	
3753	112.3	-1.5	
ק–253 תשואה 4.62%			
3754	105.4	+.4	
3755	101.4	+.5	
3756	97.8	+.5	
3757	95.9	+.5	
3758	94.0	+.5	
3759	93.6	+.4	
3760	92.2	+.4	
3761	90.2	+.4	
3762	87.7	+.4	
3763	85.0	+.4	
ק–261 תשואה 4.68%			
3791	85.8	+1.4	
ק–271 תשואה 4.58%			
3826	106.6	+.4	
3827	104.5	+.4	
3828	100.8	+.4	
3829	98.8	+.4	
3830	96.9	+.4	
3831	96.5	+.4	
3832	95.1	+.4	
3833	93.0	+.5	
3834	90.5	+.4	
ק–290 תשואה 4.66%			
3901	108.8	+.1	
3902	103.5		
3903	102.7	+.1	
3904	100.9		
ק–281 תשואה 4.70%			
3861	91.1	-.6	
ק–"ס 4%–6% מלווה פיתוח ומדינה (הצמדה 80%)			
ש3202	211100.0	+1500.0	
ש3203	209100.0	+1500.0	
ש3204	204500.0	+1000.0	
ש3205	202100.0	+100.0	
ש3206	202000.0	+3500.0	
ש3210	193000.0		
ש3211	194400.0		
ש3212	187861.0	+1861.0	
ש3213	177901.0	+301.0	
ש3214	174070.0		
6%			
ש3501	173465.0		
ש3502	169500.0		
ש3503	181416.0		
ש3504	158607.0		
ש3505	148245.0		
7%			
ש3521	150500.0		
ש3522	146500.0		
ש3523	131800.0		
ש3524	132355.0		
ש3525	132506.0		
ש3526	130600.0	+1300.0	
ש3527	126600.0		
ש3528	122800.0	-500.0	
ש3529	124500.0	+1500.0	
ק–704 תשואה 3.06%			
ש3530	121034.0	+71.0	
ש3531	120734.0	+71.0	
ש3532	117200.0	+69.0	
ש3533	117049.0	+68.0	
ש3534	110361.0	+65.0	
ק–705 תשואה 3.15%			
ש3535	110376.0	-129.0	
ש3539	104001.0	-129.0	
ק–706 תשואה 3.10%			
ש3536	110340.0	+65.0	
ש3537	110208.0	+65.0	
ש3538	103733.0	+62.0	
ש3540	103534.0	+61.0	
ש3541	100035.0	+59.0	
ש3542	99903.0	+50.0	
ש3543	95019.0	+48.0	
ק–707 תשואה 2.98%			
ש3544	99623.0	+268.0	
ש3546	97189.0	+270.0	
ש3547	96957.0	+270.0	
ש3548	96841.0	+271.0	
ש3550	91813.0	+262.0	
ש3551	91430.0	+263.0	
ק–708 תשואה 3.05%			
ש3545	96771.0	+151.0	
ש3549	91414.0	+146.0	
ש3552	83905.0	+138.0	
ש3554	83747.0	+140.0	
ש3555	83747.0	+140.0	
ק–709 תשואה 3.30%			
ש3553	82963.0	+49.0	
ש3571	71904.0	+43.0	
ק–710 תשואה 2.97%			
ש3556	79937.0	+395.0	
ש3558	79848.0	+406.0	
ש3559	77010.0	+393.0	
ש3560	72900.0	+383.0	
ש3561	72683.0	+384.0	
ק–711 תשואה 3.09%			
ש3557	80296.0	+261.0	
ש3572	72994.0	+252.0	
ק–712 תשואה 3.08%			
ש3573	72575.0	+497.0	
ש3574	66919.0	+459.0	
ש3577	66872.0	+471.0	
ש3578	61768.0	+437.0	
ק–713 תשואה 3.15%			
ש3575	65565.0	-123.0	
ש3576	63365.0	-123.0	
ש3579	61253.0	-119.0	
ק–714 תשואה 3.16%			
ש3580	57027.0	+181.0	
ש3581	51864.0	+169.0	
ש3582	47825.0	+159.0	
ש3583	44445.0	+148.0	
ק–715 תשואה 3.03%			
ש3584	44282.0	+26.0	
ש3585	41984.0	+25.0	
ש3586	38024.0	+23.0	
ש3588	37976.0	+23.0	
ק–716 תשואה 3.16%			
ש3587	37987.0	+23.0	
ש3591	34614.0	+21.0	
ש3592	34572.0	+20.0	
ש3593	34510.0	+21.0	
ק–717 תשואה 3.30%			
ש3589	34390.0	+20.0	
ש3594	32782.0	+20.0	
ש3596	31324.0	+19.0	
ש3597	31218.0	+19.0	
ק–718 תשואה 3.05%			
ש3590	34506.0	+437.0	
ש3595	32879.0	+428.0	
מ 2	107.5	+.9	
מ 3.	110.5		
כרמל 4 .	106.3	-1.1	
מימון 157	120.2	+.2	
מימון 160	109.1		
ת דן 2	109.1	+.2	
מ 82	107.5	+1.3	
מ 85	111.7	+.2	
בנין סר א	104.6	+.2	
1 ו	107.5	-.1	
ו כרמל 2	105.8	+1.0	
5% מלוה פיתוח ומדינה (בחירה הצמדה)			
ש2001	142400.0	+400.0	
ש2002	142000.0	+900.0	
ש2003	136000.0		
ש2004	137100.0	+300.0	
ש2005	129200.0		
ש2006	129400.0	+1400.0	
ש2007	126300.0	+300.0	
ש2008	125000.0	+800.0	
ש2009	127200.0	+400.0	
ש2010	126300.0	+300.0	
ש2011	122400.0		
ש2012	120700.0	+400.0	
ש2013	124400.0	+1400.0	
ש2014	119900.0	+300.0	
ש2015	118500.0		
ש2016	121200.0		
ק–108 תשואה 3.12%			
ש2017	118000.0	-21.0	
ש2019	117702.0	-26.0	
ש2020	114256.0	-26.0	
ק–109 תשואה 3.10%			
ש2018	118806.0	+71.0	
ש2021	114968.0	+67.0	
ק–110 תשואה 3.20%			
ש2022	107436.0	+63.0	
ק–111 תשואה 3.15%			
ש2023	108357.0	+1189.0	
ק–112 תשואה 2.90%			
ש2024	101588.0	+783.0	
ש2027	97982.0	+786.0	
ש2031	93637.0	+790.0	
ק–113 תשואה 3.30%			
ש2025	101514.0	-497.0	
ש2026	101145.0	-500.0	
ק–114 תשואה 2.17%			
ש2028	99958.0	+56.0	
ש2030	95132.0	+49.0	
ק–115 תשואה 3.02%			
ש2029	92867.0	+1017.0	
ש2033	88246.0	+1019.0	
ש2035	80999.0	+971.0	
ק–116 תשואה 3.05%			
ש2032	93970.0	+158.0	
ש2034	88768.0	+145.0	
ש2036	81477.0	+137.0	
ק–117 תשואה 2.72%			
ש2037	77550.0	+45.0	
ש2052	65153.0	+38.0	
ק–118 תשואה 3.37%			
ש2038	77026.0	-300.0	
ש2040	74137.0	-301.0	
2051	70116.0	-296.0	
ק–119 תשואה 3.20%			
ש2039	73907.0	+44.0	
ש2041	69950.0	+41.0	
ק–120 תשואה 2.50%			
ש2053	65929.0	-128.0	
ק–121 תשואה 2.00%			
ש2054	* 61254.0	+1426.0	
ש2056	* 56719.0	+1361.0	
ש2058	* 51651.0	+1275.0	
ש2060	* 47657.0	+1212.0	
ק–122 תשואה 3.18%			
ש2055	59861.0	-87.0	
ש2057	55376.0	-85.0	
ש2059	50331.0	-81.0	
ק–123א תשואה 1.75%			
ש2061	37711.0	+21.0	
ק–123ב תשואה 2.60%			
ש2062	33519.0	-87.0	
ק–123ג תשואה 0.74%			
ש2063	ק 33970.0	+1005.0	
דולרים			
ב 18	104.2		17/12/86
ב 19	102.0		
ב 20	101.7	-4	
ב 21	101.7	-3	
ב 22	103.8	-3	
ב 23	90.5		
ש24	88.2	-3	
ש25	87.5	+5	
ש26	93.0	-1.3	
ש27	91.0	+1	
ש28	88.5	-1.5	
ש29	88.2		17/12/86
ש30	96.2	+7	
ש31	97.0	+8	
תית 15	89.5		11/12/86
32	98.0		
33	94.0	+1.8	
מימון 12	95.0		17/12/86
2	85.9		11/12/86
34 מר"ב	97.4	+4	
35 מר"ב	98.3		
36 פר"ש	105.6		15/12/86
אגרות חוב מלוה מובטחות במט"ח			
אמפל מ	98.0		11/12/86
וקס ש	— הפסקת מסחר		
ישראל 11	98.4		11/12/86
ישראל 12	98.4		11/12/86
ישראל 13	96.3		11/12/86
ישראל 14	98.7		11/12/86
מביב 24 ש	89.0		11/12/86
מביב 25 ש	88.0		11/12/86
מביב 26 ש	88.0		11/12/86
מביב 28 ש	84.8		11/12/86
מביב 30 ש	86.4		11/12/86
ה מימון 1	89.5		16/12/86
אגרות חוב צמודות לדולר (100% הצמדה)			
סד' 2501	159.0	-3.0	
סד' 2502	155.7	+1.3	
סד' 2503	158.5	-1.5	
סד' 2504	150.6	+.2	
סד' 2505	145.0	+1.1	
סד' 2506	139.8	+1.3	
סד' 2507	136.0	+1.0	
ק–604 תשואה 3.65%			
סד' 2508	101.4	-.4	
[illegible] צמוד דולר ריבית קבועה			
ק–901 תשואה 9.20%			
7001	225.8	-2.5	
7002	218.8	-2.5	
ק–902 תשואה 9.15%			
7003	209.4	+1	
7004	199.5		
ק–903 תשואה 8.90%			
7005	187.6	+3	
ק–904 תשואה 9.10%			
7006	175.8	+2	
ק–905 תשואה 9.30%			
7007	163.0	-2	
7008	154.7	-3	
ק–906 תשואה 9.15%			
7009	150.5	-2.4	
ק–907 תשואה 9.46%			
7010	141.1	-3	
ק–908 תשואה 9.45%			
7011	133.4	-5	
7012	128.6	-5	
ק–909 תשואה 9.45%			
7013	121.4	-3	
ק–910 תשואה 9.50%			
7014	105.5	-2	
ק–911 תשואה 9.54%			
7015	90.3	-3	
7016	89.5	-2	
7017	88.6	-3	
7018	88.4	-3	
7019	88.8	-3	
7020	88.6	-3	
7021	87.8	-2	
7022	87.5	-2	
ק–951 תשואה 9.48%			
7201	85.8	-.1	
7202	87.1	-.1	
7203	86.8	-.1	
7204	87.2	-.1	
7205	87.3	-.1	
[illegible] צמוד דולר ריבית משתנה			
ק–801 תשואה 3.24%			
ש6101	11840.0	-52.0	
ק–802 תשואה 3.80%			
ש6102	7007.0	+24.0	
ק–803 תשואה 4.00%			
ש6103	6226.0	-28.0	
ק–804 תשואה 4.02%			
ש6104	5727.0	-25.0	
ש6105	5425.0	-11.0	
ק–805 תשואה 4.03%			
ש6106	5248.0	-19.0	
ש6107	5054.0	-18.0	
ק–806 תשואה 4.30%			
ש6108	3576.0	-13.0	
ש6109	3425.0	-15.0	
ש6110	3364.0	-15.0	
ק–807 תשואה 4.40%			
ש6111	2777.0	-7.0	
ש6112	2691.0	-7.0	
ק–808 תשואה 4.39%			
ש6113	1827.0	-3.0	
ק–821 תשואה 4.75%			
ש6151	727.6	-8.1	
ש6152	696.7	-7.8	
ק–822 תשואה 4.75%			
ש6153	605.5	-6	
ש6154	594.4	-6	
ק–823 תשואה 4.72%			
ש6155	386.9	-13.3	
ק–824 תשואה 4.65%			
ש6156	314.4	+1.7	
ק–825 תשואה 4.70%			
ש6157	232.9	-1.0	
ש6158	220.6	-.9	
ק–826 תשואה 4.75%			
6159	185.4	-3.6	
ק–827 תשואה 4.75%			
6160	173.6	-.7	
6161	167.7	-.6	
ק–828 תשואה 4.75%			
6162	152.7	-.7	
ק–829 תשואה 4.75%			
6163	141.9	-.6	
6164	136.3	-.7	
ק–830 תשואה 4.75%			
6165	128.1	-.6	
ק–831 תשואה 4.75%			
6166	121.2	-1.0	
6167	118.5	-1.0	
6168	116.6	-1.0	
ק–832 תשואה 4.75%			
סד' 6169	109.7	-.4	
ק–833 תשואה 4.75%			
6170	103.1	-.4	
ק–834 תשואה 4.75%			
6171	73.4	-.6	
6172	72.1	-.6	
ק–851 תשואה 4.72%			
6801	80.6	-1.3	
אל־אופ 86	1005.0		
אלביט 85	194.4	+.1	
אלרון 85	1115.0	-10.0	
אלקטרה 83	— הפסקת מסחר		
כאוסקס 85	647.0	+4.0	
תדיראן 84	114.0	+.5	
תדיראן 85	431.0		

בני־יהודה מצפה שבנתניה יכניעו בשבילה את המוליכה

מאת ברוך הגון

מי תעצור את בית"ר ירושלים? אולי מכבי נתניה. הנתנייתים יארחו את מוליכי הטבלה באיצטדיונם החדש וינסו לבלום את הדהירה הבית"רית כדי "להציל" את קופת הנקודות המצומקת שלהם, ואולי גם להציל את הליגה משעמום מלא.

בני־יהודה, שכבשה את המקום השני, מאמינה, כי תוכל לצמק את פער חמש הנקודות בפסגה לאחר קרב החוץ שלה מול מכבי פ"ת בהנחה, שבנתניה תיעשה עבודה וחלק מהמלאכה.

מאבק צמרת מעניין אחר יהיה בפ"ת בין קבוצת הפועל המקומית לבין חבורת בריאלובסקי מחיפה. ת"א תתבשם משני משחקי "דרבי": מכבי תארח את שמשון והפועל את בית"ר.

אחד המשחקים החשובים של המחזור ה־13 יהיה ביפו, שם יתעמתו מכבי יפו ומכבי יבנה הצמודות מתחת ל"קו האדום". כדאי גם להעניק תשומת־לב למשחקה של באר־שבע עם הפועל לוד המצליחה.

המשחק הנוסף נראה גם הקל ביותר לניחוש מאחר שהפועל כפ"ס הביתית טובה יותר מיריבתה, בית"ר נתניה.

מכבי יפו – מכבי יבנה

שתי הקבוצות מודעות היטב לחשיבותו של הקרב הפרטי ביניהן. עימות זה נושא עמו את המפתח לסיכויי הישארות שלהן בליגה, ולפיכך הן יאבקו עד כלות הנשימה כדי להבטיח לעצמן את שלוש הנקודות. יבנה, שרשמה נצחון לאחר בצורת ארוכה, תהיה, אולי, מרוצה מתיקו, אולם יפו לא תרשה לעצמה להחמיץ את ההזדמנות בביתית.

התחזית: נצחון ליפו.

באר־שבע – הפועל לוד

לוד, לאחר שלושה נצחונות רצופים וזינוק מרשים במעלה הטבלה, תהיה, ודאי, יריבה שקולה וקשוחה. באר־שבע תעשה טעות אם תסמוך על האווירה הביתית מבלי לחזק אותה ביכולת טובה על המגרש. בכל מקרה, תיקו יספק את שאיפות האורחים, כשמדובר בקרב־חוץ במגרש עליו נכנעה המוליכה.

התחזית: תיקו.

הפועל כפ"ס – בית"ר נתניה

אף שהנתנייתים ניצחו בשבת שעברה והמארחים רכשו נקודה אחת, אין להטיל ספק ביתרונה של כפ"ס. לחניכיו של נסים בכר שאיפות לחזור לצמרת הגבוהה וזו תהיה ההזדמנות הגדולה שלהם. נתניה תנסה לנצל את התנופה המחודשת שלה, אולם סיכוייה אינם ורודים.

התחזית: נצחון לכפ"ס.

הפועל ת"א – בית"ר ת"א

להפועל אין שום כוונות להנציח את עובדת שייכותה לקבוצות התחתית ואילו בית"ר מחפשת אחר זינוק כלפי החלק העליון של הטבלה. חוסר היציבות של הבית"רים יאפשר, אולי, לחניכי שווייצר לשוב למסלול הנצחונות אף שבית"ר מסוגלת לאכזב את יריבתה פעם נוספת.

התחזית: נצחון להפועל.

מכבי ת"א – שמשון

מכבי תצטרך להתגבר לא רק על יריבה שאפתנית ומצליחה כשמשון אלא גם על משבר אבי כהן. חבריו של "הקפטן" המודח יאלצו להפגין על היעדרו ולהוכיח, כי הם מסוגלים לגדולות גם בלעדיו. שמשון, בכל מקרה, תשחק בשקט נפשי מבלי להתחשב בבעיות המוראליות של יריבתה.

התחזית: נצחון לשמשון.

מכבי נתניה – בית"ר י־ם

אם ישכילו אוחנה וחבריו לשחזר את ה"סריפ" האיכותי שלהם מן המחזורים האחרונים, לא ינתנו למארחים סיכויים רבים. נתניה תהיה, ודאי, נחושה יותר מתמיד מול האתגר הגדול, אולם גורלה יופקד דווקא בידי יריביה. עדיפות לאורחים עם אפשרות להפתעה.

התחזית: נצחון לבית"ר.

הפועל פ"ת – מכבי חיפה

לא כדאי להמר על התוצאה דווקא על סמך תוצאות המחזור הקודם. שכן, פ"ת המנוצחת עשוייה לקום מן הקרשים ולהלום בשאיפות של חיפה לשוב למאבק האליפות. קרב פתוח ומעורר עניין.

התחזית: תיקו.

מכבי פ"ת – בני־יהודה

"ההודובים" ינסו לכבוש את פ"ת כדי לשמור בידיהם את האופציות למאבק על הכתר. מכבי "מזייפת" ומקרטעת, אולם האווירה הביתית תאפשר לה לאזן את הכוחות. למרות הפער במיקום, צפוי מאבק שקול.

התחזית: תיקו.

ארסנל תארח במגרשה את לוטון במשחק קשה

מאת ג. שרון

שתי הראשונות בליגה האנגלית ישארו מחר בבית כדי לארח יריבות קשות. בעיקר צפויה מלאכה קשה לארסנל שתארח את לוטון הרביעית בטבלה.

נוטינגהאם פורסט תארח את סאוטהמפטון המנסה להתאושש. ליברפול, יוצאת למשחק חוץ נגד צ'רלטון.

בלונדון שני משחקי דרבי. טוטנהאם תארח את סוגרת הטבלה, צ'לסי. ווסטהאם תארח את קווינס פארק ריינג'רס.

ביתר המשחקים: אברטון – וימבלדון; מנצ'סטר יונייטד – לסטר; אוקספורד – אסטון וילה.

● טורניר הטניס "הכל נשאר במשפחה" יפתח ביום חמישי הבא במרכז הספורט בהדר יוסף וימשך שלושה ימים.

הטורניר מחולק לתשע קטגוריות, שבמסגרתן ישחקו: בעלים ונשים, אבות ובנים, אמהות ובנות, אמהות ובנים, אחים ואחיות, סבים ונכדים.

הצמרת הארצית בוערת: שש קבוצות מעורבות בקרבות

מאת שמואל כל

הצמרת הארצית בוערת. שש מתוך שבע הראשונות בטבלה יהיו מעורבות בקרבות בינן לבין עצמן. ואם לא די בכך צפוי גם דרבי רמת גני ושני מאבקים על שש נקודות בתחתית.

המוליכה, הפועל חיפה, תנסה להתאושש מהפסדה בשבוע שעבר על חשבון צעירים חולון, החמישית. הפועל חדרה המפגרת רק בהפרש שערים אחרי החיפאים, עולה לבירה למבחן קשה מול הפועל ירושלים, ההולכת מחיל אל חיל. מכבי שעריים (רביעית) תצפין לעכו להתמודדות נגד הפועל המקומי המפגרת אחריה שני שלבים בדירוג.

בר"ג דרבי מעניין. מכבי רמת עמידר תארח את הפועל שספגה הפסד באמצע השבוע במשחק החוזר. הרמת גנית השלישית, הכח תארח את הפועל בית־שאן.

ובתחתית שם תארח מרמורק את הפועל דימונה, כאשר שתיהן ממוקמות מתחת לקו האדום. הפועל טבריה תארח את בית"ר נהריה ובית"ר רמלה את הפועל יהוד.

טבריה – בית"ר נהריה

משחק קל למארחים מעיד הכרת ההזדמנות מצויינת עבורם לשפר את מאגר נקודותיהם. על הנייר אין לנהריה סיכויים, אבל כשגבם אל הקיר כדאי לטברינים להתייחס אליהם ברצינות. מכל מקום הסיכויים נוטים בבירור לטובת טבריה.

התחזית: נצחון לטבריה.

הפועל עכו – שעריים

מפגש צמרת מרתק בו כל תוצאה לא תפתיע. שעריים עלתה באמצע השבוע למקום הרביעי ודחקה את העכואים לשישי, אולם עכו היא ביתית והיא יודעת לנצל עובדה זו כדי לצבור נקודות. צפוי מאבק שקול עם יתרון קל למארחים.

התחזית: תיקו ומעלה לעכו.

הפועל חיפה – צעירים

מבחן בית קשה למוליכה. לאחר הפסדם בשבוע שעבר בחדרה חייבים החיפאים לנצח כדי לשמור על מקומם בפיסגה. אולם מולם תתיצב קבוצה עיקשת המודעת לכך שנצחון יהפוך אותה לבעלת סיכויים ריאלים להאבק על התואר. חיפה אמנם עדיפה מבחינה טכנית, אך כדי לנצח יצטרכו שחקניה גם להלחם.

התחזית: תיקו ומעלה לחיפה.

רמת־עמידר – הפועל ר"ג

ההפסדים של שתי הקבוצות במחזור האחרון מגבירים את המתח. עמידר עדיין לא איבדה תקווה בכל הקשור לצמרת. מאידך זקוקה הפועל לנקודות כדי להתחמק מאימת התחתית. מאחר שלמשחקי דרבי חוקים משלהם קשה להתנבא, נראה שתיקו יספק את שתי הקבוצות.

התחזית: תיקו.

הכח – בית־שאן

משנה מאמן משנה מזל. נאמנים לאימרה זו ינסו שחקני הכח עם מאמנם החדש בן חור מחזיר לזכות סוף סוף בשלוש נקודות. המשימה לא תהיה קלה מול הקבוצה הלוחמת מבית שאן, אבל הביתיות מעניקה לסגולים יתרון שכנראה יספיק לה הפעם.

התחזית: נצחון להכח.

בית"ר רמלה – יהוד

על פי מיקומן בטבלה יהוד עדיפה, אולם הרמה שמפגינים שחקני יהוד בשבועות האחרונים מאכזבת. עובדה זו ינסו הרמלאים לנצל כדי להוסיף נצחון למאזנם הדל. אם תשכיל בית"ר לנצל את יתרונה הביתי צפויות הנקודות להשאר אצלה.

התחזית: תיקו ומעלה לרמלה.

מרמורק – דימונה

מפגש תחתית בין שתי קבוצות הממוקמות מתחת לקו האדום. מרמורק טובה יותר מה עוד שהיא תשחק בביתה. דימונה בצרות. היא גונבת נקודות פה ושם אך בעקרון זו הקבוצה החלשה בליגה, ועל כך מעיד מיקומה, לכן סביר להניח שמרמורק תצא מההתמודדות כשידה על העליונה.

התחזית: נצחון למרמורק.

הפועל י־ם – הפועל חדרה

אחרי נצחונה הנאה על המוליכה יוצאת חדרה למבחן חוץ קשה ביותר נגד הפועל ירושלים. הירושלמים עם מאזן של שישה נצחונות רצופים עשויים בעזרת נצחון נוסף להשתלב במאבק על הבכורה. חדרה לא תרצה להפסיד במשחק כה גורלי. מכל מקום למהמרי הטוטו זו היא משימה קשה. אני מהמר על הירושלמים.

התחזית: נצחון לירושלים.

בליגות א'

צפון: טירת הכרמל – מכבי עפולה; הפועל טייבה – קרית אתא; הפועל טירה – אור־עקיבא; בית"ר חיפה – מכבי טמרה; בני טמרה – קרית־שמונה; מכבי חדרה – עליה כפ"ס; אחד נצרת – הפועל רעננה.

דרום: הפועל אזור – בית"ר באר־שבע; רמת־השרון – הפועל רמלה; הפועל בת־ים – קרית־מלאכי; אשקלון – קרית־אונו; אור יהודה – קרית גת; הפועל ירוחם – ראשון לציון; לודוס חולון – בית שמש.

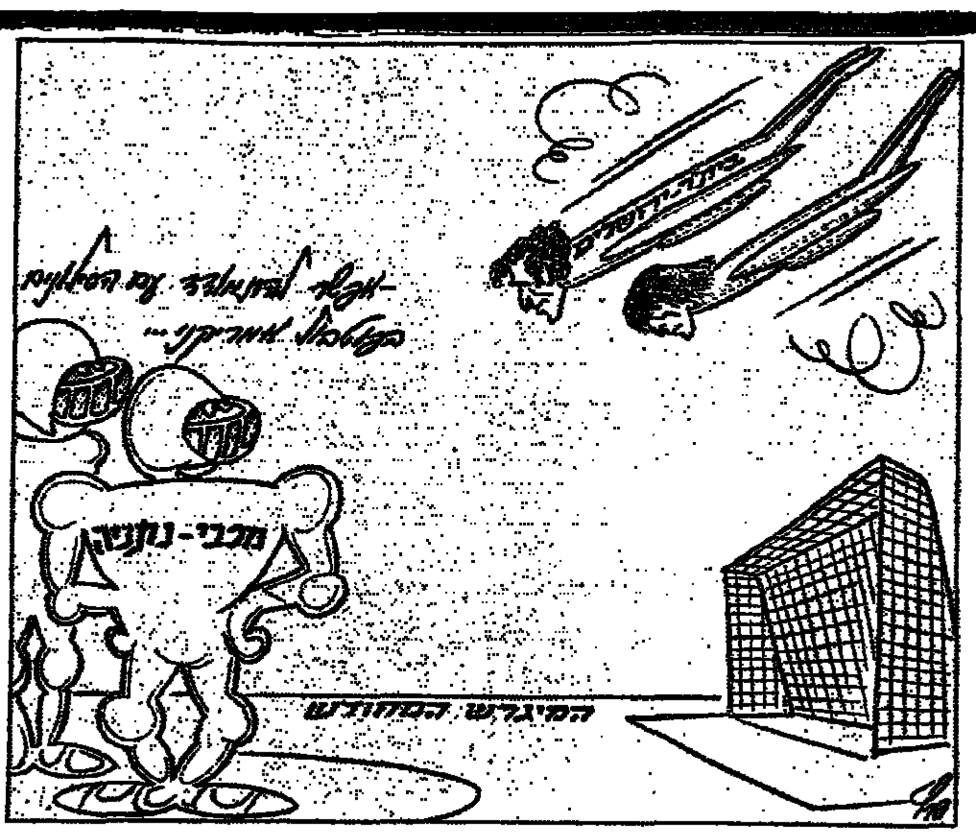

אליצור – גליל־עליון; מכבי ת"א – מכבי חיפה בחצי גמר גביע המדינה

מאת משה כהן

משחקי רבע גמר גביע המדינה בכדורסל הסתיימו אמש ללא הפתעות. כל הקבוצות הפייבוריטיות זכו בנצחונות ועלו לשלב חצי הגמר, שיערך ב־12 בפברואר.

המשחק המרתק ביותר נערך בנתניה, שם הצליחה הפועל ת"א, ללא מייק לארגי הפצוע, להכריע את אליצור נתניה עד לשניות הסיום, אך לבסוף נאלצו ה"אדומים" להכנע ולוותר בפעם השניה ברציפות על הופעה במשחק חצי הגמר.

יריבתה של נתניה בחצי הגמר תהיה הפועל גליל עליון, שנאלצה להתאמץ בביתה כדי לגבור על הפועל חולון. החולונים, השרויים במשבר חריף, עומדים להחליף את מאמנם מולי קצוריו. אייבן דאנקו, המועמד להחליפו, עמד להגיע אמש לארץ.

הסינדרלה של משחקי הגביע, הפועל נהריה, לא הצליחה להוות יריב שקול למכבי חיפה, שתפגוש במשחק חצי הגמר את מכבי ת"א, שהביסה בהיכל הספורט ביד־אליהו את בית"ר ת"א.

אליצור 74 – הפועל ת"א 72

השחקן שחום העור, דון רובינזון, היה אמש האיש המצטיין ביותר בנתניה. במשך כל דקות המשחק הוא הצטיין ושלט ללא עוררין מתחת לסלים, אך סל עצמי שלו תרם למעשה את גורל המשחק וקבוצתו, הפועל ת"א, נוצחה במשחק שקול ומרתק ע"י אליצור נתניה בתוצאה 74:72 (41:41).

למרות הפסדם ראויים ה"אדומים" למירב המחמאות, שכן גם ללא מייק לארגי הפצוע הם הייטיבו לשחק והצליחו להוות יריב שקול לנתנייתים. השחקן המצטיין במגרש היה כאמור, דון רובינזון, שקלט 11 כדורים חוזרים מהסל ואף קלע 27 נקודות. גם ללאבאן מדסר היו דקות טובות מתחת לסלים.

שחקני החוץ של ת"א איכזבו כליל. עמוס פרישמן הירבה להחטיא ונראה, כי ל"אדומים" אין תחליף הולם לזולוטיקמן ולארגי הפצועים. אין ספק, כי התל־אביבים שיחקו בצורה נבונה מול הנתנייתים.

חניכיו של משה ויינקרנץ, הניעו את הכדור באיטיות וביססו את משחקם על הכנסת כדורים לשחקניהם הגבוהים.

"להטוטני" נתניה שיחקו מתחת לרמתם, הם הירבו לאבד כדורים ונראו חסרי אונים מול משחקה המבוקר של ת"א. רק דני ברכה, ווילי סימס וג'ים ג'ונסטון גילו יכולת סבירה בנתניה.

המשחק היה שקול בכל שלביו. בדקה ה־33 הצליחו התל־אביבים לעלות ליתרון 58:62, אך הנתנייתים במשחק הקרבה הצליחו בדקות הסיום להשיב לעצמם את היתרון.

בדקה האחרונה עלה המתח באולם. במצב של 72:74 לנתניה, יצאו שחקני ת"א להתקפה, אך המאיבדו את הכדור והתיידו את הנצחון בעיר היהלומים.

רובינזון קלע את הסל העצמי שלו במחצית הראשונה, אך על־פי תוקת הכדורסל נזקף הסל לזכות השחקן היריב, שזרק את הכדור. השחקן בר המזל היה וילי סימס.

שפטו וורניק וזגול לעיני 1000 צופים בנתניה.

נקודות לאליצור נתניה: סימס (19), ג'ונסטון (18), ברכה (16), נברסון (14), פייד (5).

נקודות להפועל ת"א: רובינזון (27), מדסר (16), ריליס (8), פרישמן (7), דיקמן (6), קאליש (6), פליישר (2).

דוד בבר

מכבי חיפה 97 – הפועל נהריה 86

דרכה של סינדרלת הגביע, הפועל נהריה, הגיעה אמש לקיצה, לאחר שקבוצת מכבי חיפה זכתה בנצחון קל – 86:97 (31:40).

גם חסרונם של ריצ'ארד ג'ונסון ותומר שטיינהאור הפצועים לא מנעה משחקני עיר הכרמל לשלוט ללא עוררין מתחת לסלים. שחקני נהריה לא מצאו מענה ליתרון הגובה החיפאי ונאלצו להניף דגל לבן כבר בדקות הפתיחה.

לאחר תקופת שפל ארוכה היו אמש קלעי החוץ של חיפה במיטבם. אדי רוזנברג קלע בדייקנות רבה מהפינות ודרדון שפע קלע ללא קושי מטווחים בינוניים.

שחקני נהריה איכזבו את אוהדיהם הרבים. הם לא נצלו את חסרונם של שני השחקנים הגבוהים של חיפה ולא הצליחו להוות יריב שקול ליריבתם מהלאומית.

כאמור, המשחק היה חד־צדדי לכל אורכו. עובדה זו איפשרה למאמן החיפאי, פנחס גרשון, לשתף גם את שחקני הספסל במשחק.

שפטו ולינגר וספיד לעיני 1000 צופים בנהריה.

נקודות למכבי חיפה: ארי רוזנברג (21), פלוארס (17), שפע (16), גודרון (12), ירדן רוזנברג (12), שלכטר (10), גברלמן (5), גולדשטיין (4).

נקודות להפועל נהריה: רוקח (23), דוברבני (21), ג'קי דוד (16), ועקנין (12), גולדשטיין (11), סופר (3).

יצחק ציביון

גליל־עליון 84 – הפועל חולון 76

הארועים בסיום המשחק העצבני בין קבוצות הפועל גליל־עליון והפועל חולון אמרו למעשה הכל. המאמן החולוני, מולי קצוריו, שחרב הפיטורים מרחפת מעל צוארו, התחבק בהתרגשות עם ישראל אלימלך ושניהם פרצו בבכי.

אכן היתה להם סיבה לבכות, כיוון שגם אמש איכזבה חולון לאחר שנוצחה ע"י הפועל גליל־עליון בתוצאה 84:76 (43:38).

החולונים שיחקו אומנם בשאפתנות רבה, אך עצבנותם הרבה וכושרם הלקוי היו בעוכריהם. ה"חיה", קני באניסטר, בלט במשחקו האגרסיווי, שגרם לא אחת להתלהטות יצרים במגרש. משחק ההגנה של "החיה" היה חלש, אך בהתקפה הוא הייטיב לשחק ונראה היה, כי שחקני הגליל חוששים לשמור עליו.

דייוי בורמור פתח את המשחק הייטב. בדקות הפתיחה הוא קלע 11 נקודות, אולם בהמשך שיתק אותו לחלוטין השחקן הכשרוני, גרב הנפלד.

שחקני הגליל שיחקו מתחת לרמתם. קרטיס ברי יצא כבר בדקה ה־25 מהמשחק בגלל חמש עבירות אישיות. שמואל זיסמן ישב במרבית דקות המשחק על ספסל המחליפים וארז חזן לא היה בכושר.

השחקן המצטיין במשחק היה ללא ספק, טרי ווייס, ששיחק ללא דופי מתחת לסלים והחזיק את קבוצתו בתמונת המשחק. גם לברד ליף היו דקות טובות.

שחקני הגליל פתחו את המשחק הייטב והוליכו בדקה ה־11 14:23, אולם משחק מעולה של דייוי בורמור גרם למהפך ובדקה ה־16 הוליכו החולונים – 28:35.

שחקני הגליל במאמץ רב הצליחו לעלות ליתרון עד לסיום המחצית. במחצית השניה הם הצליחו לשמור על יתרונם, כשכל מאמצי החולונים לחולל מהפך עלו בתהו.

שפטו וירובניק והרמן לעיני 1000 צופים באולם בית־ציפורי.

נקודות לגליל־עליון: וייס (23), ליף (22), ברי (14), חזן (13), הנפלד (7), דיכמן (5).

נקודות להפועל חולון: באניסטר (27), אלימלך (17), בורמור (17), טרי (6), בוגין (6), יעקבי (2).

הודה שרייבר

מכבי ת"א 105 – בית"ר ת"א 81

כדורסלני מכבי ת"א לא נזקקו להציג את מלוא יכולתם, כדי להביס את יריבתם העירונית בית"ר ת"א בתוצאה 81:105 (41:55).

נראה, כי שחקני ה"מנורה" כלל לא האמינו ביכולתם לחולל הפתעה. החל משריקת הפתיחה הם שיחקו בזהירות רבה, במטרה לא לספוג תבוסה. לרוע מזלם של הביתריים לא היו כוכביהם מיי־כנם.

רון דייויס קלע אומנם את מנת הנקודות הרגילה שלו (31), אך הוא הירבה להחטיא והיה רחוק מכושרו הטוב. ביורן ג'ונס סבל מחוסר יציבות ביכולתו. במחצית הראשונה הוא הסתדר ללא קושי עם קוין מאגי, אך במחצית השניה הוא נעלם מהמגרש.

הצמד ברקוביץ־ג'מצ'י העניק אמש קורת רוח למנהלי קבוצתו. הם הירבו להחליף ביניהם מסירות ושיתוף הפעולה ביניהם בלט לעין.

גם אמש היה קוין מאגי יעיל מתחת לסלים. הוא שלט תחתם ללא עוררין ואף קלע 31 נקודות.

פתיחת המשחק של מכבי היתה מהוססת – 4:20. שחקני בית"ר לא נשברו והצליחו ברוב דקות המחצית הראשונה לשמור על פער של 10 נקודות לחובתם.

במחצית השניה כבר לא היה כח לביתרים להתמודד מול המכונה המשומנת של מכבי. במחצית זו עשו חניכיו של צבי שרף ככל העולה על רוחם והגדילו את פער הנקודות בהדרגה.

שפטו עמית ועוזריה לעיני 200 צופים בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות למכבי ת"א: מאגי (31), ברקוביץ (26), ג'מצ'י (16), ג'ונסון (16), לאסוף (6), קרנליוס (5), ליפין (3), ארואסטי (2).

נקודות לבית"ר ת"א: דייוויס (31), ג'ונס (22), חזוז (18), סאלינס (6), קלאוס (4).

יוסי משהוד

איש לא ישוחרר מהסגל הלאומי

מאת אשר גולדשלגר

"שום שחקן לא ישוחרר מהסגל הלאומי גם אם יבקש זאת", אמר אמש מלינקי מיהרין, מאמן נבחרת ישראל בכדורגל.

מיהרין הדגיש, כי רק אחרי סדרת משחקי הידידות בישראל הוא יחליט באופן אישי על הרכב הסגל הלאומי. "שיקולי יהיו מקצועיים בלבד", הדגיש המאמן הלאומי.

בגלל טורניר הנוער, שיערך בתחילת חודש ינואר לא תתאפשר פגישה של שחקני הסגל הלאומי. מיהרין ציין, כי הוא לא מחה על הארועים החריגים, שהיו במשחקה של הנבחרת מול נבחרת רומא, בגלל שהוא מועסק ע"י ההתאחדות לכדורגל רק היא רשאית להגיב.

ביום שלישי ידריך מיהרין את נבחרת העתודה במשחק אימון מול הפועל חולון. כמה משחקני הסגל הלאומי, שצורפו רק בשבועות האחרונים, ישולבו במשחקה של נבחרת העתודה.

"אפועל" דורשת פיצוי גדול מממשלת קפריסין

קבוצת הכדורגל הקפריסאית אפועל תידרוש פיצויים בסך 134,000 דולר מממשלת קפריסין, בעקבות ביטול משחק בגביע האלופות אירופה באוקטובר נגד קבוצת בסיקטאס מאיסטנבול.

כפר גלעדי: כדורסל של מקצוענים בחצר הקיבוץ

מאת שמעון וייס

עשר בבוקר. חצר קיבוץ כפר גלעדי באחד מימי השבוע. למראית עין לא שונה חצר הקיבוץ הותיק הזה מחצרות קיבוצים עמלים אחרים בגליל. טרקטורים חוצים את הדרכים, במחצבה עולה האבק הניצחי וקיבוצניקים בבגדי עבודה כחולים ובארשת חשיבות עצמית מסתובבים בחצר. עוד יום עבודה קיבוצי רגיל.

באולם הכדורסל שבפאתי הקיבוץ האווירה כלל וכלל אינה קיבוצית. שחקני קבוצת הכדורסל של הפועל גליל־עליון, מקום שני בליגה הלאומית, נכון לעכשיו, מתאמנים במרץ רב בהדרכתו של מאמן הבשר. יש שם גבוהים ויש גם כמה נמוכים, כולם באימוניות כחולות ואדומות, ויש גם שני כושים גבוהים שמזדקרים מעל, תרתי משמע. המאמן אריה מליניאק ועוזרו, אריק מנקין, יושבים בצידי האולם ומתכננים את המערך הטאקטי לקראת ההתמודדות הקרובה עם מכבי תל־אביב. משחק שיא בגליל לא רק מפני שמדובר במקום ראשון נגד מקום שני. כל ביקור של מכבי הגדולה בגליל זה יום חג לחובבי הכדורסל בצפון. אז עולות שוב השאיפות הכמוסות לנצח סוף סוף את האלופה הנצחית ולקבל קצת כותרות שמנות בעיתונים שלא לדבר על האפשרות הבלתי חוזרת לסתום אחת ולתמיד את הפיות לכל האפיקורסים הקיבוצניקים, שחושבים שקיבוץ וכדורסל טוב לא יכולים ללכת ביחד.

עמית גל, 33, מקיבוץ עמיר, מנהל הקבוצה מאז ראשית העונה, לוקח את קרטיס בארי, אמריקאי שחור, כוכב הקבוצה, לטיפול רפואי בקרית־שמונה. מה שאמור היה להימשך רבע שעה, הפך לשעתיים, ובשובו לאולם, מביעות פניו את הדאגה הגדולה לבריאותו של קרטיס. בלעדיו אין מה לחשוב בכלל על נצחון נגד מכבי. מליניאק המאמן נשמע אופטימי יותר. "ניתן לו קורטיזון והוא יעלה לשחק", קבע מליניאק המנוסה.

לא אוהב עתונות

אריה מליניאק, 37, מאמן ופרשן כדורסל, חניך השומר הצעיר בצפון תל־אביב, נושם, אוכל וישן כדורסל. העתונות בארץ לא אוהבת אותו, בלשון המעטה, והוא מחזיר לה יחס של תיעוב. עתונים הוא לא קורא באופן עקרוני, והוא מסוגל לשבת לילה שלם ולהסביר, שעתונאי הספורט בארץ לא יודעים ולא מבינים על מה הם כותבים. צריך להודות שמקצת מדבריו נכונים, אף כי אינם נטולי דעה קדומה ואיבה אישית. אף פעם לא נתנו לו קרדיט. כשהיה מאמן הנבחרת הפסדנו לשווידיה החלשה באליפות אירופה והעתונאים לא סלחו לו על כך. אחר כך היה מאמן הפועל רמת־גן והכתבו, שצריך לקוות שעוזרו לא יתקלקל לידו. לפני שבא לגליל היה מאמן הפועל חולון. גם כאן לא מצאו אצלו העתונאים נקודת זכות לדעתו. לא בגללם, אבל אולי בהשראתם, הגיע מליניאק לגליל.

מה שלא יגידו, אריה מליניאק הוא טיפוס מרתק. פיו מפיק מרגליות, וכשהוא נתון למצב רוח קרבי, צריך רק להקשיב. את הידע שלו בכדורסל אי אפשר לקחת ממנו. מכריו אומרים שפיו הכשילו לא אחת. היום קבע לעצמו נוהג. אין הוא מדבר עם כתבי ספורט לאחר המשחקים. הוא שואל אותם מאיזה עתון הם, וכשהם עונים, הוא אומר: "עכשיו תסתלק מפה". פלא שלמחרת כותבים עליו, שקבוצתו ניצחה לא בגללו, אלא למרות שניהל את המשחק בצורה כושלת?

גרוש פלוס שני ילדים. היום הוא מתגורר בקיבוץ חולתא ואף שאינו חבר משק, הוא מצטרף לגיוסים במדגרה ובמטעים ועושה תורנות במטבח ובחדר האוכל. ברור לו, שאינו יכול להיות מנותק מהסביבה. זה גם לא האופי שלו, אבל רק שסדרן העבודה לא יתלבש עליו באופן קבוע. את התמורה לעבודתו זו, שאין הוא חייב בה, הוא מקבל ביחס החם והחברי של חברי הקיבוץ, ולדידו זה חשוב.

מנטליות שונה

הוא מסכים לעובדה, שהמנטליות של הספורטאי הקיבוצניק שונה מזו של העירוני. האווירה והאופי של הספורטאי מהקיבוץ [illegible] אבל לא תמיד הוא [illegible] לסוף", אומר מליניאק, "היו אומרים אחרי הפסד: לא נורא, [illegible] למשחק הבא בנסיון לתקן; ואם גם אז הפסדנו, גם זה היה לא נורא. אני התחלתי להלחם באווירה הסלחנית זו. היום מבינים, שהקבוצה זה לא עוד איזה חוג של פעם בשבוע. התוכנה היא להיות מקצוען כמו כל הקבוצות בתל־אביב ובכלל זאת לשמור על איזה אופי ויחוד שונים. בינתיים, מתברר שאפשר למצוא את הנוסחה ואין סתירה בין שני הדברים. אפשר להתאמן פעמיים ביום, להתעסק גם בדברים אחרים ולהישאר קיבוצניק טוב".

אולי משום שהוא כיום זר וחושש בכדורסל קיבוצי, מרשה לעצמו אריה מליניאק להיות ביקורתי במידה, שאפילו קיבוצניק ותיק היה נוהג ממנה. ראו את מי הוא משווה לחברה הקיבוצית. "הבעיה היא, שהקיבוץ היום הוא כמו היהדות האורתודוכסית. עדיין לא הבינו בקיבוץ, שהזמנים הם לא קפואים וסטאטיים. הבעיה בקיבוץ, שלא יודעים להתמודד עם החריג, עם השונים ועם השינויים, וזה בהחלט חריג שחבורה קיבוצניקים מתמודדים על מקום שני בליגה הלאומית בכדורסל. ארז חזן לא יכול לקבל אותו יחס ותנאים כמו כל חבר משק. הוא צריך לקבל יחס ותנאים, שיאפשרו לו להתאמן כמתחייב מקבוצה המתמודדת על אליפות. והוא לא יפסיק לשחק. או שהוא ימצא את מקומו בקיבוץ, שיעניק לו את התנאים הללו, או שהוא לא יהיה בקיבוץ. צריך להבין שנגמרה השוויוניות המוחלטת בחברה הקיבוצית. לדעתי, היא לא היתה קיימת אף פעם. היום בודאי שלא".

הישג אדיר

לדידו של אריה מליניאק, הצלחתה הנוכחית של קבוצת הכדורסל היא בבחינת הישג אדיר על רקע האווירה, ששררה באזור בתחילת העונה עם ההתחמה על הכרזה, הקורא להזן בבעשה בקבוצת הכדורסל ההשקעות הכספיות שהיא צורכת במצב הכלכלי הקשה של הקיבוצים באזור. "כתבו שאנחנו משחיתים את הנוער מכיוון שאנחנו רוצים להצליח בכל מחיר, והצלחה בכל מחיר פירושה לשקר ולרמות בכל מחיר, אם צריך. זו הרי דמגוגיה זולה, שמתאימה לפוליטיקאים ולא למתנגדים", אומר מליניאק ומכוון את דבריו למי שעמד מאחורי מבצע ההתחמה על המבשר, יאיר אופנהיים, מנהל ביה"ס "עיינות ירדן" שבגליל.

מליניאק מעיד על עצמו, כי הגיע לגליל לא רק מפני שחשב, שיש לקבוצת הייצוג של הגליל בכדורסל פוטנציאל ללכת קדימה, אלא גם מפני שהרגיש שמדובר בקבוצה ובאווירה שונות מהקבוצות שהכיר עד אז. בשיקוליו האישיים הוא לקח בחשבון גם את החיים שמחוץ למגרש. השנה הראשונה שלו בגליל, בשנה שעברה, היתה בבחינת היכרות הדדית. אולי משום כך החלו הנצחונות וההישגים להגיע רק לקראת הסיום, כאשר הקבוצה ניצחה בשבעת משחקיה האחרונים.

העונה הנוכחית נרשמת, כמובן, כמוצלחת יותר לפחות עד כה. הסטאטיסטיקה היבשה מדברת בעד עצמה. לפני שנה במחזור ה־13 עמד המאזן על חמישה נצחונות ושמונה הפסדים. היום מורה המאזן על עשרה נצחונות ושלושה הפסדים. "היום זה לא הזמן של מותחי הביקורת", יודע מליניאק, "היום צריך להיות מאד חזק כדי להעביר ביקורת, אבל אני יודע שיכולה לבוא תקופה של משבר ואז כל המבקרים יצאו מחוריהם. צריך להתכונן גם לכך".

אריה מליניאק אינו מסתיר את הפתעתו מעצם ההתרסה של קיבוצניקים כלפי העיסוק המקצועני בספורט ובמקרה שלו, בכדורסל. "החברה הקיבוצית יכולה להצליח בצורה בלתי רגילה בספורט", הוא אומר, "משום שתנאי הפתיחה שלה הרבה יותר נוחים. אין לה קשיי עיר מוכרים, יש כאן גיבוי של איזור שאחרי הקיץ האחרון איני בטוח שהוא באמת קיים, אבל מה לעשות והחברה הקיבוצית עוד לא השתחררה מתסביכי הבושה מההצלחה. בקיבוץ עוד לא קלטו, שבמציאות הישראלית של היום כבר לא מעריכים את אלה, שגרים באוהל ואוכלים לחם ומים. היום זה הכל ההיפך. היום מעריכים את המצליחים ולא את אלה, שסובלים למען מטרה נעלה, שאיש לא יודע [illegible] יפה בקיבוצים נמקיפים אותה בעצי ברוש גדולים, [illegible] מליניאק לא [illegible] את קבוצת הכדורסל, יתחילו אנשים לבוא לקונצרטים של המקהלה".

ללכת חזק

בין אם זה בהשפעת מליניאק ובין אם לאו, עושה רושם, שבגליל העליון החליטו ללכת חזק על הכדורסל. השנה הביאו לקבוצה שלושה צעירים מוכשרים, שסיכוי נבון יעלה אותם לא רק בחמישיה הקבועה, אלא גם יביא לגליל הצלחה ספורטיבית לטווח ארוך. מדובר בגרב הנפלד, בן 18, מטר ותשעים, אבי מזרחי הטבריייני, בן 18, שני מטר וחמישה ס"מ, וגיר מטלון, גם כן בן 18, שגובהו מאה תשעים ושישה ס"מ. שמואל זיסמן עבר לגור בגליל והקים בראש־פינה משרד עורכי־דין, ארז חזן, תושב הגליל, ברד ליף, שנה חמישית בקבוצה ובקיץ הוא עתיד להתגייס לצבא. אריק מנקין עובר עתה קורס מאמנים ומתגורר בקרית שמונה. במציאות שכזו, אין פלא, שהנוער נוהר למגרשי הכדורסל. באימון הבוקר של הקבוצה ממלאים את יציעי העץ של האולם ילדי ביה"ס היסודי של כפר גלעדי, שמנצלים את ההפסקות להזין עיניהם במבצעי ההטבעות הקליעות של הגדולים. אריה מליניאק בטוח, שאם כך זה ימשך, תקום בגליל אימפריה גדולה ומצליחה של כדורסל. "עכשיו", הוא אומר, "צריך לדעת לנהל את העסק באופן מקצועי ואחראי". וגם מליניאק יודע, שזו אופרה קיבוצית אחרת לגמרי.

להיפרשוק "תנובה" כפר סבא
דרושים
● אחראי למחלקת ירקות ופירות
● עובד כללי
מועמדים מתאימים, תושבי כפר־סבא וסביבתה הקרובה, מתבקשים לפנות ישירות למנהל החנות מר א. שטיינפלד רחוב המייסדים 9 כפר־סבא, טלפון: 052-22168, לצורך ראיון וקבלת פרטים בקשר לעבודה.
– סודיות מובטחת –

אסם
תעשיות מזון בע"מ
למפעלנו המתרחב בשדרות
דרוש/ה
עובד/ת אחזקה
* בעל נסיון בהחזקת דודי קיטור
* בעל נסיון רב בעבודות צנרת תעשייתית (מים, קיטור, אויר דחוס וכו').
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים למנהל כוח־אדם ת.ד. 111 שדרות 80150.

חברה תעשייתית העוסקת בייצור חומרי אריזה
מעוניינת:
1. בוגר
מנהל עסקים
לתפקיד אחראי בעל אתגר
2. מבקרת
איכות
שעות העבודה 8.00–16.00 מיום א'-ה'
לפנות לטל' 03-805143 ימים א'-ה' בין השעות 10.00–15.00 או בכתב לת.ד. 1318 ת"א

קופ"ח מאוחדת
לסניפנו בתל־אביב
דרושים/ות
1. עובד/ת מעבדה רפואי/ת
מוסמך, בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות בלקיחת דמים ועריכת בדיקות, למשרה חלקית – 3 ימים בשבוע באזור חולון בת־ים.
2. רוקח/ת
בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות למשרה מלאה.
3. רנטגנאי/ת
עם ידע בהפעלת מכשיר אולטראסאונד בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות למשרה חלקית.
המעוניינים מתבקשים לפנות לגבי תפקידים 3, 2, 1 למחלקת כוח אדם רח' ארלוזורוב 100 תל־אביב טלפון: 03-233251.
4. סייע/ת מוסמך/ת
לרופא שיניים
בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל סניף רחובות רח' בנימין 4. טלפון: 08-457993

פילת
מפעל תעשייתי יזום
מחפש
מהנדס מפעל
המועמד המתאים יהיה מהנדס מכונות, עם נסיון של עשר שנים בתעשיה, בעל רקע במכניקה, אוטומציה תעשייתית, קור וחום, פנאומטיקה וחשמל.
התפקיד מחייב נסיון ניהולי ונסיון במו"מ עם ספקים ועם לקוחות.
מקום העבודה - באיזור הצפון.
נא לפנות בכתב יד, בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, רח' ירושלים 24, חיפה, מיקוד 33131.
נא לציין על המעטפה: "מהנדס מפעל", משרה מס. 1950.
המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד.
סודיות תשמר בקפידה

עבור לקוחנו – סוכנות ביטוח בת"א
דרוש:
עורך/ת פוליסות במחשב
רקע קודם הכרחי, נסיון בהוכנת שדר יתרון.
לפנות בכתב למכון דור
יהודה הלוי 108 ת"א
03-295445

מכון דור
שירותי מיון, אבחון והשמת כח אדם
תל־אביב, רח' יהודה הלוי 108, טל. 295445
עבור לקוחנו – משרד הנדסי גדול דרושים:
1. מהנדס אזרחי בעל ניסיון של שנתיים לפחות במשרד טכני. דובר עברית/אנגלית
2. שרטטת טכנית ניסיון של כשנתיים בהנדסה אזרחית או מדידות.
3. פקידה – כתבנית, השכלה תיכונית, הדפסה על מעבד תמלילים
לפנות בכתב יד למכון דור – יהודה הלוי 108 ת"א טל' 03-295445

כיף לעבוד במלון בלו ביי
למלון "בלו־ביי" בנתניה
דרוש
סגן מנהל
בעל ניסיון של 5 שנים לפחות, בתפקידי ניהול בכירים במלון 4-5 כוכבים.
נא לפנות בצירוף קורות חיים וניסיון קודם לת.ד. 178 נתניה - למזכירות המנהל
סודיות מובטחת
ישרוטל
ניהול מלונות בע"מ
המלך שלמה · לגונה · ספורט · סנ.טרופז · בלו ביי

לחברת פרסום והוצאה לאור
דרושות/ים
3 נשות/אנשי מכירה
דרישות התפקיד:
– נסיון במכירות, עדיפות ברכש מודעות פרסום
– בטחון עצמי, יכולת ביטוי וכושר שכנוע
– התמדה, סדר, משמעת עצמית
– נכונות לעבודה רבה, רכב יתרון
תנאים:
– תנאי שכר טובים למתאימים
– אפשרויות קידום לתפקידי ניהול פרוייקטים
להתקשר בימים ו',א',ב' בין השעות 9.00 – 16.00 בלבד טל' 03/332004

טבע

לחברתנו דרושים/ות
למשרדנו בפתח-תקוה

לחטיבת הסחר

פקיד/ה

הכישורים הדרושים:
- שליטה טובה בשפה האנגלית
- רצוי ידע בנהלי רישום יבוא/יצוא
- הדפסה טובה

העבודה במשרה מלאה

ליחידת ענ"א

תוכניתן/ית

הכישורים הדרושים:
- מנוסה בסביבת DOS/VSE ובעל נסיון מעשי של לפחות שנתיים ביישומי IBM-PC, בעיקר WM, LOTOS, DBASE-3
- עדיפות לבעלי רקע טכני

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למנהל כח-אדם ת.ד. 3190 פתח-תקוה

למפעלנו בכפר-סבא

למערך היצור

1. **רוקח/ת**
לעבודה בשעות אחה"צ או זמן עבודה גמיש. משרה מלאה או חלקית.
2. **עוזר/ת רוקח/ת**
3. **הנדסאי/טכנאי כימיה**
למשרה מלאה בשתי משמרות
4. **מפעיל ציוד יצור פרמצבטי**
למשרה מלאה בשתי משמרות, עדיפות למועמדים הגרים באזור השרון.

למערך האחזקה

1. **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה**
לפיתוח ותחזוקה שוטפת של ציוד מתקדם.
2. **הנדסאי/טכנאי מכונות**
לתחזוקת ציוד יצור
מועמדים בעלי השכלה מקצועית מתאימה, הגרים באזור השרון.

עבודה קבועה, תנאי רווחה מתקדמים, 5 ימי עבודה בשבוע.
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למנהל כח אדם ת.ד. 353 כפר-סבא

Dr. Fischer

למפעלי ד"ר פישר
דרושים

1. מנהל חשבונות ראשי
בעל/ת נסיון לניהול צוות עובדים ועבודה מול מחשב

2. תועמלנים רפואיים/ אנשי מכירות
לאזור המרכז והדרום

לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים
לת.ד. 39071 ת"א 61390

מגדל
חברה לביטוח בע"מ

דרוש

מזכיר חברה

הכישורים הדרושים:
- ★ עורך דין
- ★ 3 שנים נסיון בעבודת מטה או עבודה משפטית
- ★ בעל כושר ארגוני
- ★ גיל עד 35

יש לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 37633 תל־אביב 61375 עבור מחלקת כח אדם.

EAGLE

דרוש

עוזר מנהל שיווק

העיסוק: • אחריות לשוק המקומי, פיתוח שווקים חדשים בארץ, ניהול מו"מ, מכירות, מגעים הדוקים עם משתתפים רבים.
• ניהול אדמיניסטרטיבי של הייצוא.
הדרישות: יכולת מכירה, ניהול מו"מ, כושר ארגוני ויחסי אנוש מעולים. השכלה אקדמאית, שליטה באנגלית. הכרת השוק הבטחוני – יתרון.
קורות חיים יש להביא בהקדם אל חברת "אקספרטס" ביאליק 45, רמת־גן. סודיות מובטחת

לחברה מסחרית גדולה בחיפה העוסקת בייצוא, ייבוא, ושיווק חומרי גלם לתעשיה הכימית
דרושה

מזכירת שיווק

לתמיכה במערכות השיווק והייצוא של החברה וקיום קשר עם לקוחות.
יידרש מן המועמדת:
- נסיון בעבודה משרד.
- כושר ארגון ויוזמה.
- יכולת הדפסה בעברית ואנגלית.
- נדרש נסיון בהפעלת טלקס.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד לת.ד. 70 חיפה.

טבע

למפעלנו בירושלים, הנמצא בשלבי הרחבה והתקנת קווי יצור חדשים
דרושים

מכונאי אחזקה

- בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכניקה או מכשירנות עם ידע בפנאומטיקה וחשמל.
- עדיפות לבעלי נסיון באחזקת מכונות אריזה.
- יתרון לבעלי כושר קריאה בשפה האנגלית.
- עבודה קבועה • תנאי רווחה מתקדמים • 5 ימי עבודה בשבוע

המשרות מיועדות לתושבי י־ם ובית שמש.
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כח־אדם ת.ד. 1142 ירושלים 91010
או טלפונית 02-810790

GIGA

ל"GIGA", בית מערכות העוסק בפיתוח מערכות זמן אמת ובשיווק תיבים וגרפיקה דרושים:

★ **מהנדסי תוכנה בכירים**
בעלי נסיון של 4 שנים לפחות על מערכות אינטל 286 או VAX
ידע באנליזה מערכות, אינטגרציה בין מחשבים.

★ **מהנדס יישומים** (חלקית)
לסימולצית SPICE או לעריכת PCB

לקביעת פגישה נא להתקשר 03-842750, או לשלוח קורות חיים לת.ד. 6060 חולון.

קבוצת

השמירה

מס' 1 בישראל בנושאי בטחון ואחזקה
דרושים

בעלי רקע טכני

★ מגיל 25 ומעלה בעלי רשיון נהיגה שיוכשרו כאנשי מכירות בענף המיכון וחומרי הניקיון.
המעוניינים יפנו טלפונית למחסן מכירות מרכזי, חברת "השמירה" בע"מ – טל. 03-374113 — לגבי איריס

למוסד בנקאי בתל־אביב

דרושה

מזכירה/פקידה

בוגרת תיכון,
הדפסה עברית

לפנות — טלפון 03-430198

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

יפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה ציבורית בת"א
דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

בת כ' עם נסיון של 5 שנים לפחות
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ומספר טלפון לת.ד. 20551 תל־אביב.

מנת דם חיים לאדם

זכור
תרומת דם אחת מצילה ביטוח דם שנתי למשפחתך ולך.

למחלבת "תנובה" תל-אביב

דרושים

הנדסאי/טכנאי מכונות
- לטיפול ואחזקת מכונות ייצור משוכללות
- בעלי ידע בפניאומטיקה ובאוטומציה.

הנדסאי/טכנאי חשמל
- לטיפול ואחזקת מכונות ייצור משוכללות
- בעלי ידע באוטומציה ובקרה.

לבורנט/טכנאי מעבדה
- לעבודה במשמרות

מפעילי מכונות
- בעלי רקע טכני
- לתיפעול מכונות ייצור ואריזה אוטומטיות
- העבודה במשמרות.

מסיק דודים מדופלם
- בעל הכשרה נוספת בתחום האינסטלציה
- העבודה במשמרות.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלבת "תנובה", מחלקת המנגנון, דרך פתח-תקוה 144 תל-אביב, מיקוד 64921, או טלפונית 03-210161, שלוחה 227, למנהל מחלקת המנגנון.
– סודיות מובטחת –

WANTED

דרושה

זוכה בסוף שבוע

כתבנית/ מעבדת תמלילים

את מחפשת עבודה מעניינת, תנאים טובים ויחס אישי?
באי ל"חבר".
ב"חבר" חושבים עליך!

מבצע החודש-
הצטרפי החודש ותשתתפי מיד בהגרלת סוף שבוע זוגי במלון פאר בארץ.
באי אלינו, עוד היום.
להתראות.

חבר

המרכז הגדול לכוח אדם מקצועי
מיסודה של חבר המתרגמים

משרד ראשי: תל-אביב, בן-יהודה 100, טל': 245128, 03-221214. סניפים: חיפה, טל': 04-663966 ירושלים, טל': 02-225154

למוסד ציבורי דרושה

מזכירה

במשרה מלאה

כישורים נדרשים: ידיעה מושלמת בעברית ובאנגלית, הדפסה וניהול תכתובת בשפות הנ"ל, יכולת ניהול משרד ברמה גבוהה, נסיון בתפקיד דומה. רקע באמנות יתרון.
נא לפנות בכתב יד למחלקת כוח אדם ת. ד. 33288 תל־אביב 61332

מעבדות שרון בע"מ

דרוש מנהל מחסן

- ★ לניהול מחסן חומרי גלם וחומרים מוגמרים.
- ★ נסיון 5 שנים.
- ★ אנגלית חובה.

לפנות טלפונית לברוך גלעד.
רח' הבושם איזור התעשיה אשדוד
ת.ד. 832 אשדוד 77106
טלפון: 055-23227/35570/35955

לחברה צעירה ודינמית
דרושים:

מנהל מכירות מעולה
אנשי מכירות/רוכשי מודעות מנוסים

למוצר שיווקי-פירסומי בלעדי יחיד בסוגו בעולם

- ★ נסיון עשיר, חריצות, נכונות לעבודה מאומצת.
- ★ יכולת משא ומתן עם דרגי ניהול בכירים.
- ★ רכב

המתאימים יהנו מתנאי שכר מעולים
1. משכורת בסיסית טובה
2. עמלות גבוהות
3. אחזקת רכב
4. תמריצים והנאות שוראליים

אנשי מכירות מצטיינים יוכלו כראשי צוותים אזוריים
רק ראם רוך הוצג נויש ון ושוה יכל התיאום הקונקרטים. כתוב בצירוף קורות חיים וניסי טלפון לת.ד [illegible]
סודיות מובטחת

דנאל
ניהושע אדירו בע"מ

החברה הגדולה והותיקה לשרותי העסקת עובדים

מ.י.ל. המכון הישראלי למינהל
ביה"ס הותיק והגדול
להכשרת עובדי משרד וחשבונאות

אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינת ומכניסה

אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות והשכלתך בכל מקום בארץ למקצועות: ללא תלות בגילך
- ◄ מעבדת תמלילים על מחשבי P.C
- ◄ כתבנית עברית־אנגלית
- ◄ מנהלת חשבונות
- ◄ קלדנית
- ◄ מפעילת מסוף מחשבי P.C

בוגרות הקורסים תופננה לעבודה ברשת דנאל
המעסיקה כיום למעלה מ־1200 עובדים במפעלים ומוסדות שונים בארץ

פני עוד היום לסניפי המכון הישראלי למינהל:
הסניפים פתוחים בין השעות: 9.00-1.00 לפנה"צ, 16.00-19.30 אחה"צ

תל־אביב בן־יהודה 28 ליד בנין אל־על טל 287421	חיפה ביאליק 13 פינת הרצל טל 664506	ירושלים יפו 36 מול בית ישל טל 221933	באר־שבע החלוץ 86 מול ק. שביט טל. 32972	רמת גן ביאליק 43 מול אורדע טל. 726132	פתח־תקוה [illegible] טל 912866	רחובות הרצל 143 טל 451532	
ראשל"צ רוטשילד 35 פסג' חיים טל. 958801	בת ים רוטשילד 18 פינת בלפור טל. 584161	חולון סוקולוב 48 בנין הסיטי טל 880889	רמלה הרצל 84 [illegible] טל. 242366	הרצליה סוקולוב 36 פ בן גוריון טל [illegible]	כפר סבא [illegible] טל 444206	אשדוד [illegible] טל 38624	נתניה הרצל 24 [illegible] טל 22404

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

הצטרף לצוות המייצר את המעגלים של דור העתיד
למחלקת הנדסת מוצר דרוש:

פיזיקאי/ מהנדס אלקטרוניקה

משרה: 6212
לתפקיד מהנדס פיתוח תהליכי VLSI
תאור התפקיד:
- אפיון רכיבי MOS
- פיתוח ואינטגרציה של תהליכי ייצור מתקדמים למעגלי CMOS/VLSI

התפקיד מיועד לפיסיקאי או מהנדס אלקטרוניקה.
לבעלי ידע במיקרואלקטרוניקה - התקני מצב מוצק - יתרון
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות וציונים אל:
נשיונל סמיקונדקטור אי.סי בע"מ ת.ד. 619 מגדל-העמק 10556 עבור מחלקת כח אדם, לציין את מס' המשרה וטלפון להתקשרות

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

ELECTRONIC DESIGN ENGINEER

(B.S. or M.S. in EE)
in Zurich, Switzerland

ALOS is a medium-sized Swiss company in office automation with daughter companies in Germany and the U.S. *The small development group has taken the* commitment to integrate microfilm – still the cheapest storage means today – into electronic data processing environment. Outstanding features require advanced techniques to succeed in a competitive market.

Suitable candidates will have the following skills:
- at least 2 years of proven experience in software development, preferably in C and assembly for Motorola 68000 and 6809
- familiarity with digital test equipment and microprocessor development systems
- good background in hardware

We look towards a long-term engagement. English is a must, German an advantage. Residence and work permit in Switzerland will be provided.
To apply, send your resume to:
ALOS AG, Personalabteilung,
P.O. Box 143, CH-8045 Zurich

Dynamic International
Advertising Agency Seeks
Bilingual (English/Hebrew)

EXECUTIVE SECRETARY

If you possess excellent organisational and administrative skills, including bilingual word-processing:
if your mother tongue is English and you're a "self-starter", we can offer you a promising career.

Call Sheri Sun.-Thur., 03-200212

סמדר

חברה לנוי בע"מ
תכנון וביצוע גנים, כפר סבא
דרושים:

אנשי מקצוע בתחום הנוי וההשקיה

- ★ אחראי/ת מחסן מכירות ומשתלה
- ★ ראשי צוותים לאחזקת גינות
- ★ ראשי צוותים לביצוע גינות

נא לפנות לטל. 052-31636

דרוש

מלגזן מנוסה

לעבודה בבית קירור בחולון
בדבר פרטים להתקשר:
03-802617 לדוד או לאיציק.

אסם

תעשיות מזון בע"מ
למפעלנו המתרחב בשדרות

דרושים/ות

חשמלאי/ת תעשייה
- בעל/ת תעודת חשמלאי ראשי/ת, או מוסמך/ת
- בעל/ת ידע בפיקוד ובקרה
- בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות בתעשייה

טכנאי/ת מכונות אריזה
- בעל/ת הכשרה של הנדסאי/ת, או טכנאי/ת מכונות
- בעל/ת ידע בפיקוד ובקרה
- בעל/ת נסיון במכונות אריזה

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, למנהל כוח-אדם, ת.ד. 111 שדרות 80150.

למשרד פרסום
דרושה
מזכירה מעולה

רצוי נסיון קודם במשרד פרסום
ידיעת השפות אנגלית ועברית על בוריין, כולל הדפסה, הכרחית.
5 ימי עבודה בשבוע, מ־8.30 עד 16.00.
רח' אוסישקין 96, תל־אביב, טל' 03-454195

"קונתהל" מרחיבה פעילותיה ומזמינה – אנשי מקצוע המעוניינים לשלב התפתחותם המקצועית בצמיחת תחומי עסקים מבטיחים בחברה מבוססת – להגיש מועמדותם לתפקידים הבאים:

1. מתכנן/מתכנת
- נסיון של שנתיים לפחות במחשב IBM S/38
- היכרות טובה של COBOL, RPG III

2. מתכננים/מתכנתים
- בעלי ידע ונסיון על מחשבי VAX בסביבת VIA.

3. מנתחי מערכות/מתכננים
לעבודה בירושלים
- בעלי רקע במחשבי IBM MAIN FRAME

מועמדים מתאימים בלבד מתבקשים לפנות עבור 1 ו־2 טל: 03-749711 ללאה אבני.
עבור 3 נא לפנות בכתב יד בצירוף תולדות חיים, כורזין 1 גבעתיים 53583
– סודיות מובטחת –

קונתהל בע"מ
יעוץ תוכנה ומידע · בחשיבה יוצרת

IPL
אינטרפרם מעבדות בע"מ

חברתנו מקבוצת Ares-Serono העולמית, מפתחת ומייצרת תרופות ייחודיות, עוסקת בהנדסה גנטית ובתחום הביו־טכנולוגיה

דרושה:
מזכירה בכירה
לניהול אדמיניסטרטיבי של מחלקת התפעול והייצור.
הכישורים:
- ★ נסיון קודם בתפקיד דומה.
- ★ ידיעת עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסות.
- ★ יכולת ארגון ועבודה עצמאית.

משרה מלאה ★ 5 ימי עבודה באוירה נעימה ★
מגורים באזור רחובות — יתרון ★ סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב ולפרט קורות חיים [illegible]
לאינטרפרם מעבדות בע"מ מחי כח אדם, קריית ויצמן נס ציונה 76110

לרגו LARGO

לרגו מחשבים בע"מ
דרושים/ות

מהנדס אלקטרוניקה לאגף הטכני
בעל ידע ונסיון בתחום המיקרו מחשבים ובתכנון מערכי בדיקה דיאגנוסטיים (יתרון לבעלי נסיון ב־IBM PC)

מחסנאי בכיר
בעל ידע ונסיון בניהול מחסן על רמותיו השונות.
רצוי ידע פורמלי בניהול מלאי ועבודה עם מחשב.

פקידת מחלקת שירות
- בעלת השכלה תיכונית • לאחר שרות צבאי.
- בעלת כושר ארגון והדר ברמה גבוהה!

נא לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות חיים, ל: לרגו מחשבים, קרליבך 27 ת"א, מיקוד 67132

פקר פלדה

מרכז שירותי פלדה –
אזור התעשיה כפר־סבא

דרושים:

1. חשמלאי ראשי
הכישורים:
- תעודה מקצועית מתאימה.
- נסיון בתעשיה 5 שנים לפחות.
- תושב האזור.
עדיפות לבעלי ידע באלקטרוניקה.

2. מפעילים
לתפעול ציוד וחיתוך מתכת
הכישורים:
- בוגרי 11 שנות לימוד לפחות.
עדיפות לבוגרי בי"ס מקצועי.

נא לפנות בכתב־יד, או טלפונית, אל: פקר־פלדה, ת.ד. 720 כפר־סבא, מיקוד: 44425. טל. 052-440150.

לחברה הגדולה בעולם בתחום עיסוקה
דרוש/ה
רכז/ת משאבי אנוש
תאור התפקיד:
★ גיוס, מיון, קליטה והשמת כוח־אדם במקצועות משרדיים.
★ קיום וטיפוח יחסים עם עובדי ולקוחות החברה.
הכישורים:
★ כושר ארגון ותודעת שרות גבוהה.
★ השכלה אקדמאית במדעי ההתנהגות – יתרון.
מקום העבודה: תל־אביב
אם את/ה עונה לדרישות ומוכן/ה להיענות לאתגר, אנא פנו בכתב יד בלבד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23032 ת"א, 61230, עבור „מספר 210".
רק פניות מתאימות ייענו.
סודיות מובטחת.

למכללת אורט גבעת רם
ליד האוניברסיטה העברית ירושלים
דרוש
רכז מכללה
לכיתות העל־תיכוניות (טכנאים והנדסאים)
★ כישורים נדרשים:
1. השכלה אקדמית בתחומי האלקטרוניקה ו/או המחשבים
2. נסיון פדגוגי וניהולי – רצוי בבי"ס טכנולוגי
★ המועמד המתאים ידרש ללמד מספר שעות כחלק ממשרתו.
★ על המועמד להתגורר בירושלים.
נא לפנות טל' 02־636549

היית איש מכירות טוב וכעת... מדוע לא תבנה ותפעיל עסק עצמאי משלך?!
לחברת יבוא בינלאומית דרושים/ות
רכזים/ות
מכל רחבי הארץ
אנו מחפשים אנשים עצמאיים, בעלי יוזמה, כושר ניהול ושיכנוע עם יכולת לנהל ולפקח על צוות מכירות. (קרוב למקום מגוריך).
המעוניינים יפנו בכתב יד ובפירוט מלא לת.ד. 3195, תל־אביב 61031
– סודיות מובטחת –

חברה העוסקת
בנגרות ושיפוצים בבנין
בעלת הזמנות לעבודות נרחבות
מעוניינת במשקיע ו/או שותף
לרציניים נא לפנות בכתב לת.ד. 48103 תל־אביב מיקוד 64180 לציין „משקיע"

לחברה בת"א דרוש
סוכן מכירות
לעסקי דלא ניידי
* בעל נסיון קודם
* בעל רכב
* דובר כמה שפות
תנאים טובים במיוחד למועמד המתאים
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 3171 ת"א
עבור סוכן מכירות
סודיות מובטחת

לחברה לשיווק
דרושים
אנשי מכירות
למכירת ציוד בתחום האלקטרוניקה וציוד טכני/אופטי
הכישורים הדרושים:
★ יכולת טכנית גבוהה
★ נסיון במכירות
★ יוזמה ומעוף
★ שליטה טובה בשפה האנגלית
מקום העבודה – בכל חלקי הארץ
המועמדים המתאימים יפנו בכתב־יד בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 10513, ר"ג 52150 עבור 750
– סודיות מובטחת –

לחברה מתפתחת בקציר
דרושים
מהנדסי תכנה
לעיבוד נתונים וזמן אמת
נא לפנות ל„יגב מחשבים" 9־61468־069
ולבקש את הילה

דרושה במגדל העמק
עובדת סוציאלית
לעבודה במרכז שיקום
לתפקיד של איתור מקומות עבודה לנכים וטיפול השמתי
לפנות לטלפונים: 065־41426
065־40764

לחברה ליבוא
דרושים
1) **מנהל/ת חשבונות** סוג 2
עם נסיון להתאמות
2) **פקידה כתבנית עברית**
עם ידיעה באנגלית
03־797855 03־700650

למשרדנו ברמת־גן
דרושה
מנהלת חשבונות
למשרה מלאה.
נא לפנות בכתב לת.ד. 29870 ת"א 61298, או להתקשר טלפון: 03־623577/8.

למשרד אדריכלים
דרושים
אדריכלים
מבנאים והנדסאים
עם נסיון
בתכניות עבודה ופרטים
טל. 239470
234656, 224382

למשרד שילוח בינלאומי
דרוש/ה
★ אחרי צבא
★ אנגלית טובה מאוד (שפת אם יתרון)
★ הדפסה עברית אנגלית
★ הרבה מרץ ונכונות להשקיע
להתקשר מיום א' 03־291188 לאיטה

למועצה מקומית
מגדל העמק
דרוש
מנהל מחלקה
לעבודה סוציאלית
לפרטים נוספים
לטלפן 065־40730
למזכיר המועצה
שאול עמור
ראש המועצה

למשרד פרסום
דרושה **מזכירת מחלקת מודעות**
למשרה מלאה (5 ימי עבודה)
ידע בקליטת מודעות פרסום והעברתן לעתונים – חובה!
טלפון 03־331251
לקביעת ראיון נא לפנות לחנה
מיום ראשון בין השעות 09.00־13.00

לחב' ליבוא רכב
דרוש
חשמלאי רכב מוסמך
נא לפנות 03־333440

די. אר. ג'ורדן
יצרנית אופנת עור בע"מ
דרושים
תופרים/ות
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון:
053־39672.

לחברת שיווק דרושות
דיילות – מקדמות מכירה
ברשתות מזון, במרכז הארץ.
התפקיד כולל:
סידור סחורה במדפים/סטנדים,
הכנת ומסירת הזמנות וכו'.
רכב חובה.
נא להתקשר לנחמה 9231552 (03) בין השעות 9.00 – 13.00

לחברה העוסקת בשיווק מחשבים אישיים
דרוש/ה
מנהל/ת מכירות
נא לפנות בצרוף תולדות חיים בכתב יד ל: קומפסטרייד מחשבים בע"מ, רח' בוגרשוב 19 תל־אביב 63342

חבר/ת מושב
ניתנת לך האפשרות להשתכר
עד 1000 ש"ח לחודש
תמורת 2 שעות עבודה בשבוע,
אם אתה (את) בעל/ת התכונות והנתונים האלה:
● בעל/ת משפחה
● השכלה תיכונית ומעלה
● ותיק/ה במושבך
● בעל/ת כושר הסברה ושיכנוע
● מקובל/ת על חבריך במושב
נא לפנות בכתב אל:
פרסום שמשי, ת.ד. 14101 תל־אביב, מיקוד 61140, עבור ב.ב., תוך ציון מספר הטלפון שלך, ואנו נתקשר אליך בהקדם.
– סודיות מובטחת –

לחברת אורפק תעשיות (1983) בע"מ
דרושה
מזכירה למחלקת מכירות
שליטה מלאה באנגלית, רצוי שפת אם.
נסיון של 3 שנים לפחות.
הדפסה + טלקס באנגלית.
ידע בעברית הכרחי.
5 ימי עבודה בשבוע.
08.00 – 17.00 (הרצליה).
טלפון: 052־555906.

דרושים/ות
רוכשי/ות מודעות
תנאים מעולים למתאימים/ות
עמלות גבוהות + תמריצים
לפרטים: 03־337192/6 (לי־אור)

לחברה המשווקת
מוצרי קוסמטיקה והיגיינה
דרושות
דיילות/ מקדמות מכירות
הופעה נאה ונסיון במכירות הכרחיים.
להתקשר בימים א'–ב' בלבד לויטל
טוויג פרסומאים
טל': 03־289821־286504

לבית תכנה
דרוש
מתכנת מומחה
COBOL / CICS
בעל יכולת עבודה עצמאית
ונסיון מוכח של מספר שנים
לקביעת ראיון טל' 03־612952
סודיות מובטחת

למפעל תעשייתי גדול
בענף ההלבשה
דרוש/ה
מנהל/ת שיווק מכירות ארצי
על המועמדים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 50360, ת"א.
בציון על גב המעטפה עבור מכירות.

למושב קדש ברנע
(ליד מסוף ניצנה)
דרוש
איש אחזקת מטעים
נתונים: ידע ונסיון במטעים ומנגו.
מגורים במקום
טלפון: 057־79107 057־77278
ד.נ. חלוצה 84900

לחברה מסחרית דרוש/ה
פקיד/ת יבוא
עצמאי ונמרץ עם נסיון רב בתהליכי יבוא, ליום מלא.
טל' 9־03־5463714 לשוש.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה בצפון הארץ דרושים
1. **איש אחזקה לציוד חקלאי**
בעל הכשרה מתאימה וניסיון בציוד למספוא.
2. **מפעילי ציוד חקלאי**
בעלי ניסיון בכלי קציר ומכבשים.
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 33684 חיפה

לחברת סוכני מכס ומשלחים
דרוש/ה
פקיד/ה להנהלת חשבונות
סוג 2
למשרה מלאה רצוי ידע בהתחשבנות עם ספקים
03־375211 לרינה

למפעל מתכת באזור ת"א
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3 לפחות ומעל 3 שנות ותק.
חשיבות לעצמאות וזריזות בעבודה.
נא לפנות בכתב־יד בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. מס' 9294 תל־אביב מיקוד 67443, עבור שלמה

דרוש/ה
איש/ת מכירות
לנדל"ן יוקרתי, באזור המרכז.
טל: 03־425370/1, 03־424915. לבקש את כרמן.

לחברת ייצור אופנה
דרושה
מזכירה בכירה
★ ידע ונסיון ביצוא יבוא
★ שליטה מלאה בשפות עברית אנגלית כולל הדפסה
★ הפעלת טלקס ממוחשב
★ משרה מלאה, 6 ימי עבודה
★ תנאים טובים, אוירה נעימה
03־660427 ליאורה

לרשת מרפאות שיניים בדרום
דרושים
מומחים
לפריודונטיה, כירורגיה פה ולסת, רפואת שיניים לילדים.
לפנות לדירנה 057־31288 057־31240

לחברה לעמילות מכס ושילוח בינלאומי
דרוש/דרושה
פקיד/ה
למשרדנו בנתב"ג.
טל: 03־286133

דרושים
טפסנים מעולים
לעבודת שלד ברחובות
לפנות: 053־24606
053־46220 050־23314

ש. אנגל מהנדסים בע"מ
מהנדס/ת בניין
מנוסה בתכנון
טלפון: 03־238374

ליקב ראשל"צ דרושים
נהגי משאית
לחלוקת סחורה
בחורים לאחר שרות צבאי מלא
• בעלי רשיון ג'
נא להתקשר 03־942021

טכנאי ייצור
בעל נסיון בענף המתכת
לפנות בכתב יד ת.ד. 25014 ת"א 61250

ליקב ראשל"צ
דרוש
מלגזן מנוסה
בחור לאחר שרות צבאי מלא
לעבודה קבועה
03־942021

דרוש
מרכז בשכר
לשבט צופים אבן יהודה
053־698396
בערב רזיאל

למפעל ליצוא
דרושה
מזכירה
מנוסה ואחראית
★ השכלה תיכונית
★ הדפסה עברית – אנגלית
ערן בע"מ
הגדוד העברי 31, ת"א
טל. 379492

למשרד רואי חשבון בת"א דרוש
בוחן ראשי
למשרה מלאה
בשלבי סיום של לימודי ראיית חשבון, נסיון בעבודה – לפחות שנתיים במשרד רו"ח
לקביעת ראיון להתקשר 03־684561

למשרד תכנון
דרושה
שרטטת קונסטרוקציות בנין
עם נסיון
לפנות טלפון
03־451779

דרושים
נהגים
למערבלי בטון
בעלי נסיון
מרעננה והסביבה
לטלפן 052־27792

מלון הילטון ת"א
דרושים
★ **חשמלאי מוסמך**
– עם ידע בלוחות פיקוד.
★ **טייחים**
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות עם תעודות מקצועיות למח' המנגנון, בין השעות 14.00־15.30, או טלפונית 3־03־640292.

חברה מסחרית בתל־אביב
מחפשת:
1. **מנהל עבודה**
למדור מלגזות
2. **מנהל עבודה**
למדור טרקטורים
המעוניינים יפנו בכתב יד בלבד עם פירוט מקצועי ותולדות חיים אל ת.ד. 866, תל־אביב 61008 למס' 528.

אנחנו מחפשים רוכשי מודעות שלא מסתפקים ב־2000$ לחודש.
אם את/ה
★ בעל הופעה נאה.
★ מעורה בענף הפרסום.
ובעל כושר מכירה אגרסיבי יש על מה לדבר.
מתאימים בלבד יפנו לטלפון 03־622704 לעירית.

חברה לייבוא רכב איטלקי
דרושים
מכונאי רכב
נא להתקשר: 336081, 03־331942 לש. קפלן

לדיזנהויז
נסיעות למחלקת העסקים
דרוש/ה
פקיד/ת נסיעות בכיר/ה
כישורים:
1. בעל/ת נסיון בעבודה עם לקוחות מסחריים.
2. תעודת מורשה מומחה.
נא לפנות טלפון 03־652140 לניר.

לחברת שלטים גדולה במרכז הארץ
דרוש
חשב ומנהל חשבונות ראשי
למשרה מלאה
* מדופלם, נסיון של 5 שנים לפחות במפעל תעשייתי
* נסיון בניהול כספים
* בעל כושר ארגון לניהול מחלקה
* בעל נסיון בעבודה עם מחשב I.B.M רצוי תוכנה חשבשבת
* בעל יכולת עבודה עצמאית
בפרטים נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים והמלצות אל ת.ד. 3966 פ"ת עבור „מנהל חשבונות"
מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד

לחברת ביטוח בתל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות בכיר/ה
עם ידע ונסיון בביטוח
טל' 03־292836 כ"א

למטבח מוסדי בהולון דרוש
מחסנאי מזון ראשי
★ שעות עבודה 15.30–6.30 א־ה, ו' עד 14.00.
★ רק בעל נסיון בענף יקבל
לפנות לגברת אורים 7־03־5503446
בין השעות 8.00–16.00.

דרוש
מומחה לתיירות נכנסת
נסיון של 5 שנים, בעל קשרים אישיים, לעבודה במשרה מלאה.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 290 ראשל"צ ולציין עבור „מסורתי" בצירוף קורות חיים

למפעל תעשייתי ידוע בת"א
דרושים
אנשי מכירות מנוסים
★
רכב מסחרי יתרון
★
משכורת+אחוזים
טל' 4־03־822383

קראופ הרצליה רמת השרון
דרושות
קופאיות
(גם מתחילות)
תנאים טובים למתאימות
לפנות אחה"צ בימי ג, ה, ה, רחוב בן גוריון 56 הרצליה

לחברה מסחרית גדולה ליבוא
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
★ נסיון מוכח בחב' מסחרית
★ תכתובת והדפסה עצמאית עברית/אנגלית
★ נכונות לעבודה מאומצת
קורות חיים בכתב יד לת.ד. 214 הרצליה
עבור מזכירה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

עבור רשת חינוך ארצית המעסיקה כ־2500 עובדים
דרוש
סגן / מ"מ מנהל כוח־אדם
אקדמאי, בוגר לימודי עבודה / התנהגות ארגונית – בעל יכולת ניהול, לתפקיד אחראי ביותר, מעניין ובעל אתגר. נסיון של 5 שנים לפחות בניהול כוח־אדם – רצוי במערכות חינוך. ידע בסיסי במערכת איגוד מקצועי ומערכות עבודה, נסיון במיכון וממוחשב הכרחיים.
– למתאים אפשרויות קידום – לפנות בכתב־יד לת.ד. 6610 ת"א 61066 משרה 206
– סודיות תשמר בקפידה –

לכפר הנוער דרור דזיאל, הרצליה
דרושים:
● **מדריך חברתי**
מגורים במקום חובה
● **מזכירה**
ידע בהדפסה
● **מנהלת מטבח**
נסיון קודם
● **שתלן**
נסיון קודם
● **שומר לילה**
לטלפן בשעות 8.00־14.00 052־551774

למפעל תעשייתי בפרדס חנה
דרושים
מהנדס חשמל
עם נסיון בתעשיה
מנהל אחזקה
נסיון בניהול צוות אחזקה גדול במפעל תעשייתי.
לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 28 פרדס חנה, למנהל כ"א.

לקונצרן תעשייתי גדול בת"א
דרוש/ה
רואה/ת חשבון צעיר/ה
לתפקיד סגן מנהל חשבונות ראשי
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ופרטי נסיון לת.ד. 33263 ת"א מיקוד 61332 עבור מס' 105
– סודיות מובטחת –

לחברה גדולה ומובילה בתחומה בענף המזון
דרושים/ות
מוכרנים/יות
מקום העבודה אזור המרכז
★ גיל 25 עד 45
★ בעלי רכב פרטי
יועדפו מועמדים בעלי נסיון בענף המזון
מועמדים רציניים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 33263 ת"א מיקוד 61332 עבור „מוכרנים"

מנת דם חיים לאדם
תרומת דם אחת מצילה 3 חיי אדם
להתרמת דם
מגן דוד אדום הקרוב

ירחון מחשב — התחבורה הגדול בישראל

1. משרדים פעילים ... בעלי נסיון ברכש מודעות באיזורים: באר־שבע, ירושלים, חיפה. למתאימים מובטחות בלעדיות באיזור ע״פ הסכם מיוחד.
2. רוכשי מודעות מנוסים באיזור גוש דן ומרכז בעלי רכב, למתאימים מובטחים תנאים מעולים (בסיס + עמלות +).

לתאום ראיון נא להתקשר 03-494588 03-470897

לחברת קבלנות דרושים
טכנאי מזוג אויר בכירים
בצפון ובמרכז
בעלי נסיון רב במערכות מזוג אויר מרכזיות ובקרור. יועדפו בעלי נסיון בניהול צוותי־עובדים בצורה עצמאית.
נא לפנות בכתב לת.ד. 1432 ת״א מיקוד 61013

לשבועון ידוע ונפוץ
דרושה
מנהלת מח׳ מודעות
בולדוזרית אמיתית
עם נסיון וכשרון, בענף הפרסום.
סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 4445
ת״א 61043 עבור יגאל.

לחברת ליבוא רכב
דרוש:
חשמלאי רכב
בעל הסמכה וניהול מחלקת חשמל במוסך המרכזי. על בסיס קבלני.
לפנות לחיה
טל. 03-334166 03-335235,6

ליפמן הנדסה ואלקטרוניקה בע״מ
דרושים
מלחימות/מחווטות
עדיפות לבעלות נסיון
בקרת איכות
מבקרת/הנדסאי/טכנאי
הנדסאי/טכני
לבדיקות סופיות
מחסנאי
להקמת וניהול מחסן ממוחשב
תנאים טובים, ארוחות חמות, תחבורה נוחה. עשר טחנות 14, רמת־החייל
טל׳ 03-493945

דרוש
מנהל חשבונות
לחברה ארצית
סוג 2-3 בעל 3 שנות נסיון,
לפנות בכתב יד, לת.ד. 5283 רמת־גן
מיקוד 52152, עבור מנהל־חשבונות.
מקום עבודה פתח־תקוה.

לצה״ל דרושים קצינים
לתפקידים באזור ת״א.
הכישורים הנדרשים:
א. קצינים בדרגות סגן, סרן, רס״נ.
ב. אקדמאים בתחום הכלכלה, חשבונאות או סטטיסטיקה.
ג. רצוי בעלי נסיון בתחום ניהול תקציב.
יש לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 7081 ת״א מיקוד 61070 (עבור ע״ג).

למושב ״אמץ״
דרושה
מזכירה
ידע בהזמנה, ניהול משרד ועבודה עם מחשב אישי.
לקביעת ראיון: טל׳ בעבודה 063-66272, 063-65033
טל׳ אחה״צ וערב 063-72004

לצה״ל
דרושים
אקדמאים
באזור ת״א במקצועות:
א. פוטוגרמטריה.
ב. קרטוגרפיה.
ג. גאודזיה.
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 14171 ת״א מיקוד 61141 עבור ר.ר. בצירוף תולדות חיים וכישורים מקצועיים.

אאסקור
למפעל אמנור בע״מ
בית־שמש
לעבודות תיכנון ופיתוח מוצרי חשמל ביתיים, מתקני ייצור
דרושים
★ **מהנדס/ת מכונות**
4-2 שנות נסיון רצוי בתחום עבודות פח ומבלטים. שליטה מלאה בשפות אנגלית עברית – הכרחית.
★ **הנדסאי/ת מכונות**
5-2 שנות נסיון בתחום המתכת ידיעת השפה העברית – הכרחית.
★ **טכנאי/ת מכונות**
5-2 שנות נסיון בתחום המתכת. ידיעת השפה העברית – הכרחית. מקום העבודה בית שמש.
על המועמדים להתקשר טלפונית 02-913656/7. או בכתב לת.ד. 79 בית־שמש מיקוד 99100.

לצה״ל דרושים קצינים
לעבודה יחודית, דינמית ובלתי שגרתית.
כישורים נדרשים:
א. גיל 24 – 32.
ב. פרופיל 64 – 97.
ג. ידיעת השפה הערבית – יתרון.
המעוניינים מתבקשים לפנות לת.ד. 37342 ת״א מיקוד: 61373. בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים (מספר אישי, כתובת וטלפון).
מועמדים שימצאו מתאימים יוכשרו לתפקיד.
פונים מתאימים ייענו.

המכון לפיתוח ארגוני וניהול כח אדם
עבור אחד מלקוחותינו – מפעל הלבשה גדול באיזור המרכז
אנו מחפשים
מנהל מחלקת גמר
כישורים נדרשים:
★ נסיון קודם בתחום דומה – הכרחי.
★ בעל יכולת ניהול מוכחת של צוות עובדים.
★ בעל מרץ ויוזמה לשינויים והכנסת שיפורים.
תנאי עבודה טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 8144 רמת־גן 52181, לצרף קורות חיים, השכלה ונסיון מפורטים.
התפקיד מיועד לגברים ונשים.

דרושים
ליובל־גד
אשקלון
1. **מהנדס ביצוע**
בעלי נסיון בביצוע של 5 שנים לפחות, לאזור הדרום והמרכז.
2. **מנהלי עבודה בבנין**
בעלי נסיון של 10 שנים לפחות לאזור אשדוד והדרום.
3. **אחראי על משרד מכירות בתל־אביב**
בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
מועמדים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף מינהל כוח־אדם.
סודיות מובטחת.
כתובת: ת.ד. 12 אשקלון, 78100
טלפון: 051-21621

... בע״מ תל־השומר 52621
דרושים
בוגרי בית־ספר מקצועי
במגמת מכונאות – לקורס ...
לפנות בכתב ...

מצנח – שרות בטוח
בע״מ
דרך בן גוריון (מודיעין) 120 רמת־גן
מחפש/ת אתגר בחיים?
באם את/ה מוכנ/ה לעבוד קשה, להתמיד וברצונך להצליח –
אותך אנו מחפשים
★ גיל 25 פלוס (רצוי בעל משפחה)
★ השכלה – רצוי אקדמאית
★ מוכן לעבוד בשעות לא שגרתיות
אנחנו במצנח – נעמוד מאחוריך ונכשיר אותך כסוכן עצמאי
טלפונים: 03-734351,
03-725358, 03-725696

דרושות
דיילות להדגמת מוצרי קוסמטיקה ברשתות השיווק
שעות העבודה 16.00–19.00.
להתקשר ימים א׳, ב׳ 21.12, 22.12
לרויטל 03-238490.

לטופר
TOPPER
דרוש
מחסנאי ראשי
אחראי על צוות עובדים.
הכישורים הנדרשים:
★ נסיון מוכח בענף האופנה.
★ גיל 35-25.
★ יועדפו בעלי נסיון יוצאי צבא הקבע.
על המועמדים לפנות לטל׳ 03-284678/9 החל מיום א׳.

דרושים מורים ל־
מתמטיקה 5 יחידות
פיסיקה 4-3 יחידות
תנ״ך
ספרות
להוראה בשעות הערב
★ בעלי נסיון בהכנה לבגרות
★ תנאים נוחים ושכר הולם למתאימים.
תיכון רון טל. 288121 בשעות הערב.

לחברת מכונות למכירת ציוד לתעשיית הטקסטיל
דרוש/ה
איש/ת מכירות
נסיון ו/או השכלה בשטח הטקסטיל, ידיעה טובה מאוד באנגלית/גרמנית.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 940 רמת־גן

להוצאת ספרים
דרושה
פקידה
★ מעל גיל 30
★ עדיפות לבעלות נסיון במקצוע
★ שעות עבודה א׳-ה׳ 15-8
לפנות בכתב בצרוף המלצות ופרטים אישיים לת.ד. 4810 ת״א 61047

לעבודה בטחונית בחו״ל
דרושים
קציני מילואים
• כישורים נדרשים:
★ גילאי 24-35
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים. עדיפות לבעלי נסיון ניהולי.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפה אירופאית אחרת.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).
המתאימים ייצאו לשליחות בת שנתיים־שלוש בחו״ל, בקיץ 87.
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו לת.ד. 17824 ת״א מיקוד 61170 עבור א.א. ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס׳ ת.ז. וטלפון.
פונים מתאימים ייענו.

למוסד ממלכתי בתל אביב דרושים
עובדים
בעלי נסיון בטיפול במערכות תקשורת
דרושה השכלה של 12 שנות לימוד וכושר גופני תקין.
המעוניינים יפנו לקבלת פרטים נוספים אל
מר פנחס פולישוק 03-619265, 03-619275.

לחברה בינלאומית
לשיווק מוצרי טיפוח והיגיינה
דרושים
מקדמי מכירות נמרצים
לאזור הצפון
לרשתות השיווק הגדולות, לבתי־מרקחת ולחנויות הכל־בו לחמרי נקוי.
רצוי בעלי קשרים.
רק בעלי נסיון מוכח והגרים באזור הצפון – ייענו.
נא לפנות בכתב בלבד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 1708 ת״א 61016 עבור ״מקדמי מכירות״.

ל מודלית
עיצוב, ייצור ושיווק רהיטי סלון
דרוש **מנהל מכירות**
נסיון בתחום המכירות חובה. טל׳ 03/826503, 03-821148, למאיר.

דרושים
לקו־אופ רשת הרבוע הכחול דרושים
בעלי מקצועות בתחומים הבאים עם נסיון של שנתיים לפחות
• **הנדסאי בנין** בתחום ביוב ואינסטלציה.
• **טכנאי קירור** - טיפול במערכות מרכזיות
• **טכנאי חשמל**
• **טכנאי מיזוג אויר**
• **מסגרים**
• **מכונאי / בוחן רכב**
תנאי עבודה ושכר טובים.
המעוניינים יפנו לבית התמ״ת של הרשת ברח׳ הקישור 4 אזור (אזור התעשיה בחולון). לקבלת פרטים וקביעת ראיון נא לפנות לטלפון 03-5560722-3-4 לאיריס.
הצטרף אלינו
טוב לעבוד בקו־אופ!
קו־אופ רשת הרבוע הכחול ...

כ.ד. מערכות אריזה בע״מ
למפעלנו המוקם במגדל העמק
דרוש
חשמלאי
הכישורים הדרושים:
• חשמלאי מוסמך – עדיפות לבעלי תעודת חשמלאי ראשי
• נסיון מעשי כחשמלאי במפעל תעשייתי
• יכולת מוכחת כעובד עצמאי
• שליטה בשפה העברית ויגיעה טובה באנגלית
• ידע בתחומים נוספים כמו אלקטרוניקה, מכשור ובקרה, מערכות ממוחשבות וכד׳ – יתרון.
• מגורים באזור בו מוקם המפעל או נכונות לעבור לגור באזור זה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב, תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם, אל ת.ד. 24149 תל־אביב מיקוד 61240 עבור חשמלאי
– סודיות מובטחת –

אגודת שוחרי המרכז הגריאטרי
של משרד הבריאות בפרדס־חנה, מודיע שבעקבות ההכרה להתמחות בגריאטריה קיימות משרות פנויות
לרופאים מתמחים
מסלול מקוצר של התמחות לנרשמים עד 1.1.87. על המתעניינים לקבוע ראיון עם מנהל המרכז הגריאטרי טלפון 063-77789.

לחברת שירותים ארצית
דרושים לאזור המרכז
★ **טכנאי שרות למכונות כביסה**
★ **מחסנאי טכני לאחר שרות צבאי**
לקביעת ראיון לפנות
052-448112

למרכז ורה סלומונס כפרסבא
דרושים
★ **פיזיותרפיסטית**
לחצי משרה
052-21257 לחיותה
★ **מנהלת חשבונות**
למשרה חלקית וזמנית
052-21252, 052-21258

תעשיות אוירי תעופה בע״מ
דרושים לפתיחת פתוח אלקטרוניקה והשתתפות בפרוייקט צבאי גדול
1. **מהנדס/ת תוכנה בוגר/ת מדעי המחשב**
בעל ת שתי שנות נסיון לפחות בפתוח תוכנה למערכות משובצות מחשב (INTEL) בסביבת מערכת הפעלה ...MX86 ובשפות PASCAL, PLM, C.
טלפון ... לבקש את ישראל בר לקביעת ראיון
2. **מהנדס/ת אלקטרוניקה עם רקע בפיתוח מערכות צבאיות**
★ נסיון במעגנים אנאלוגיים וספרתיים
★ הכרת מיקרופרוססורים של INTEL
★ ידיעה טובה באנגלית.
3. **מהנדס/ת אלקטרוניקה/בקרת**
בעל כישורים
★ נסיון בבקרה ספרתית ...
★ יכולת ניתוח ביצועים ויציבות של חוגי בקרה
טלפון ... לבקרת את משה קלרון או בשעות הערב בבית ...
למועמדים תנאי עבודה טובים
★ 5 ימי עבודה בשבוע
לפנות טלפונית ... או לת.ד. ...

אנו זקוקים לך למפעלינו בבתיים
שליח
בעל רשיון לטוסטוס, הטוסטוס יעבור לבעלותך – אם תוכיח עצמך במשך שנה. מכונאי רכב.
לפנות לטלפון 03-5614111/2 החל מיום א׳ בשעות הבוקר בלבד.

חברה אמריקאית משיקגו
מחפשת
מזכירה בכירה
משרה מלאה,
אנגלית/עברית מושלמת,
הדפסה והפעלת מעבד תמלילים,
תנאים טובים למתאימה.
טלפון: ת״א – 423093 או 428161 קו 903.

טמפו
לטמפו תעשיות בירה בע״מ
מפעל נתניה
דרוש
חרט/כרסם
• בוגר בי״ס מקצועי
• נסיון מוכח של 5 שנים בתעשיה.
המועמדים המתאימים יפנו טלפונית 053-58131 לכח אדם.

משרד החקלאות
המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית
מכרז מס׳ 4/86
לסיוע החקלאי של ממשלת ישראל דרוש לתקופה של שנתיים
מומחה לגידולי שדה וירקות
כישורים דרושים: אירגון מבצעי ייצור ושיווק, ידע בגידול וריבוי זרעים, נסיון בהדרכה וחישובים כלכליים למשק משפחתי.
תואר אקדמאי בחקלאות עם 5 שנות נסיון מעשי או נסיון של 10 שנים בגידולי שדה וירקות.
ידיעת אנגלית על בוריה.
לפרטים נא לפנות לטל: 211942, 03-211490.

למפעל גדול העוסק ביצוא
דרוש
מנהל מתפרה עצמאי
בעל נסיון מוכח בניהול צוות של כ־60 עובדים.
מקום העבודה: דלית אל כרמל
סודיות מובטחת
לפנות בכתב יד בפירוט מלא של קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 53124 תל־אביב

לחברת שווק גדולה
דרוש
קניין
מוצרי צריכה ביתיים חשמליים.
נסיון בענף חיוני.
המעוניינים יפנו בכתב עם קורות חיים לת.ד. 2761 רמת גן מיקוד 62102 (עבור כח אדם).

למשרד רואי חשבון בת״א
דרושים
1. **רואה חשבון מנוסה**
בעל נסיון של 6 שנים או יותר בראיית חשבון.
2. **רואה חשבון צעיר**
בעל נסיון של 3-4 שנים בראיית חשבון.
3. **בוחן מנוסה**
למעוניינים לפנות איה
טל. 03-661231

לחב׳ ״אלפא־גת״
מחשבים ותקשורת
דרוש
איש מכירות
למכירת:
• תוכנות עיסקיות ל־ IBM-PC
• רשתות תקשורת
נסיון קודם הכרחי.
תנאים טובים למתאים
טלפון – 03-284743

דרושים
לקו־אופ רשת הרבוע הכחול דרושים
• **עוזר למנהל חשווק** - בעל השכלה אקדמאית ונסיון בשווק קימעונאי.
• **עוזר למנהל המחלקה הכלכלית** - בוגר כלכלה, נסיון קודם אינו הכרחי
המעוניינים יפנו בכתב עם קורות חיים ל״קו־אופ״, רשת הרבוע הכחול רח׳ ... ישראל ..., גבעתיים מיקוד ... עבור אגף כח אדם.
הצטרף אלינו
טוב לעבוד בקו־אופ

לחברת שיווק בחיפה
דרושה
פקידה
מעל גיל ...
למשרה מלאה 5 ימי עבודה ...
הכישורים:
ידע בסיסי בהנהלת חשבונות ממוחשבת
הדפסה במכונת כתיבה וחישוב
רצוי ידע במעבד תמלילים
כרבר פרטים לפנות בכתב יד לת.ד. ... חיפה. מיקוד ...
מועמדות מתאימות תענינה
— סודיות מובטחת —

לחברת רמות של אוניברסיטת תל־אביב
עוזר/ת למנהל מו״פ
תאור תפקיד: טיפול בקשרי חו״ל
קשר עם חוקרי האוניברסיטה
טיפול בפטנטים.
דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית במדעי הטבע או הנדסה.
ידיעה טובה באנגלית
עבודת צוות.
טלפון: 03-428765 החל מיום א׳

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בין עובדיו או בין דורשי עבודה מחמת מינם או מחמת היותם נשואים או הורים, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

هكذا من الأصل

כרסם דגאל
חרט
שירותי כח אדם

מכל סוג

אנחנו צריכים אותך לעבודה מיידית ומוכנים לשלם לך לפי כישוריך:

תנאים סוציאליים מלאים

ביגוד, הסעות, הבראה, ימי חג, מחלה, מתנות בחגים, ביטוח מנהלים (שיזף) ועוד.

פנה עוד היום לאחד מסניפינו.

תל־אביב – רח' גורדון 88 טל' 03-245541, 222266

רחובות – רח' הרצל 187, טל' 08-455904

אשדוד – רח' רוגוזין 8, טל' 055-32221, 33644

עובדים רצינים בחברה אמינה!

תל־אביב · ירושלים · באר־שבע · רחובות · אשדוד

לקונדיטוריה "שלי" דרושים:

מחלקים עצמאיים

באיזורים:

ראשון־לציון, נס־ציונה, רחובות, יבנה, אשדוד, חולון, בת־ים, רמת־גן.

אפשרי בעלי קו חלוקה קיימים

בעלי רכב מתאים ועדיפות לבעלי רכב ...

ראיון לטלפון 9610433 בין השעות 10:00-7:00 וטלפון 190369 בין השעות 13:00-10:00

דרוש

לבית דפוס באזור ת"א

דרושים

אנשי מקצוע בעלי נסיון בתחומים:

1) צילום + ידע בעבודות מונטז'.

2) דפס אופסט גליון 100.70.

3) דפס בלט שטיבית גליון.

לפנות ביום א', ב'.

בין השעות 10:00-16:00

ליעד 6:55 ... 03

שרית מוכשרות.

הלוח הכלכלי

בשקל ובגלל

תלמה

למפעל שפע בעירד

דרושים

1. מהנדס/הנדסאי תעשיה וניהול.

הכישורים הדרושים:

• בוגר הנדסת תעשיה וניהול/ב"ס להנדסאים.

• נסיון במערכת ת.פ.י. בתעשיה.

• ידיעת השפות עברית ואנגלית.

2. מכשירן.

הכשורים הדרושים:

• השכלה תכונית מקצועית ומעלה.

• ידע ונסיון באלקטרוניקה ופנאומטיקה בתעשיה (רצוי במכונות אריזה אוטומטיות).

• ידיעת השפות עברית ואנגלית.

3. חשמלאי אחזקה

הכשורים הדרושים:

• בוגר ב"ס מקצועי מוכר.

• נסיון במערכות חשמל ופקוד בתעשיה.

• רשיון חשמלאי מוסמך.

4. עובד אחזקה למכונות אריזה אוטומטיות.

הכשורים הדרושים:

• בוגר ב"ס מקצועי.

• נסיון בתעשיה במכונות אריזה אוטומטיות.

• ידע באוטומציה ובפנאומטיקה תעשייתית.

בכל המשרות:

מגורים בעירד וגבסביבתה חובה.

המעוניינים מתבקשים לפנות לטל' 057-988049, 057-967880.

לגבי אלה.

ביום א'-ה' בשעות 08:00-10:00 לשם קביעת ראיון, או לפנות בכתב יד באמצעות קורות חיים לשפע תעשיות פחטאין בע"מ ת.ד. התעשיה 12 ערד.

דרושות **מטפלות**

למעון לילדים שבשכונת קריית שומרון

תנאי עבודה טובים

אפשרות למגורים בישוב לרווקות

פרטים: 052-38336 052-39214 למזכירות קריי שומרון בעריב בבית 052-921401 אחי

דרוש/ה:

מנהל/ת חשבונות

הכישורים הדרושים

השכלה תיכונית מלאה.

בעל/ת סוג מקצועי בהנהלת חשבונות

רצוי נסיון בטיפול במטבע זר.

שליטה מלאה בקריאה ובהבנת מסמכים באנגלית.

ידיעת שפות נוספות יתרון.

מספר המשרה: מו/197.

מזכירה כתבנית דו־לשונית.

תאור התפקיד:

מתן שירותי מזכירות, הדפסה וצילום לכלל חברי הסגל של הפקולטה. טיפול ואחריות להזמנות שבסגל, מחסן ועבודות משרד משונות.

הכישורים הדרושים

השכלה תיכונית מלאה או בוגר/ת ב"ס מקצועי לפקידות.

ידיעת השפה העברית על בוריה.

יכולת קריאה והבנה בשפה האנגלית – רצויה.

נסיון בעבודה על מעבד תמלילים ותכנת WA (Rainbow)

בעברית ובאנגלית.

כושר לקיים מגע נאות עם קהל.

מספר המשרה: מו/49.

דפס אופסט

הכישורים הדרושים:

10 שנות לימוד לפחות.

ידיעה טובה מאד בשפה העברית.

התמצאות טכנית במכונות אופסט.

נסיון של 3 שנים לפחות בהפעלת מכונות אופסט GTO 1.4, 1/8 גליון.

הערה: העבודה הינה במשמרות.

מספר המשרה: מו/20.

מועמדים/ות מתאימים/ות העונים/ות לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים, נסיון קודם, שמות ממליצים ומספר המשרה עד יום 28.12.86, אל: אגף כח אדם, קרית הטכניון, חיפה 32000.

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

זמיר
שרותי כח־אדם בע"מ

למחלקת הטכנית בסניפינו בת"א וברחובות

דרושים/ות

★ **מכונאים** בוגרי בתי"ס מקצועי – יוצאי ח"א / חימוש – למשמרות

★ **חשמלאים מוסמכים** נסיון וידע באלקטרוניקה – למשמרות

★ **מכשירניות / מלחימות / מחווטות** נסיון וידע בקריאת שרטוט חשמלי

תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה

תל־אביב: שדרות מוצקין 22, טל. 03-5464514

רחובות: הרצל 202, טל. 08-473832

תעסוקה ברמה גבוהה

דרושים

איירטור, תור אויר (ישראל) בע"מ

דרושים/ות

פקידי הזמנות (כרמל)

לעבודה בשתי משמרות יום בתל־אביב

• בוגרי תיכון בעלי בגרות מלאה.

• עד גיל 30 לאחר שרות צבאי מלא.

• שליטה באנגלית.

• התחייבות לפחות ל־12 חודשי עבודה.

לפנות בכתב לת.ד. 26284 תל־אביב עבור מחלקת פקידי הזמנות

בצרוף קורות חיים ומספר טלפון.

רק פניות בכתב של המתאימים תענינה.

דרושה

גננת

לעבודה בקיבוץ נחשונים

טלפון: 08-238100

בערב: 08-238332

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים סעיפים עונש על פי החוק.

דרוש

תברואן מוסמך/הנדסאי איכות הסביבה

כישורים דרושים:

• בוגר ב"ס לתברואנים או הנדסאי איכות הסביבה.

• ידע ונסיון בתחום התברואה.

• ידע ונסיון בתחום המזון ובמוסדות ציבור או רשות מקומית.

• בעל רשיון נהיגה רכב.

הגדרת התפקיד

• פיקוח על תברואה בעיריה.

• פיקוח על אכיפת חוקי עזר לתברואה.

• פיקוח על חוק רישוי עסקים בכל הקשור לתברואה בעסקים.

• פיקוח על שפכים מהתעשייה.

• פיקוח על איכות מי השתיה.

• פיקוח על ... בתחום רעש, זיהום אויר.

סוג העסקה חוזה מיוחד לתקופה של שנה ונשנה שנה קיומה מאפשרת להמשיך את החוזה.

דרגה ודירוג – ע"פ הכישורים.

עיקור המשרה – 1 ( )

מועמדים יפנו לעיריה בכתב יד לתאריך 15.1.87 לסמנכ"ל העיריה.

ברוך ננר

ראש העיר

למפעל טקסטיל בבת־ים

המבנים לשיווק צורך חדש לאריגה

דרושים:

● **אורגים**

● **עוזרים להפעלת הציוד**

רקע טכני בטקסטיל או מכונות יתרון

לפרטים טלפון 5514301

בנבעתיים.

מזכירה

למחלקת הזמנות ושירות מורכבת, דינמית.

כושר מגע עם לקוחות ונסיון קודם.

שליטה מלאה באנגלית ועברית כולל התכתבות והדפסה.

ידע ביבוא יתרון.

משרה מלאה, 5 ימים 08:00-17:00

נא לפנות בכתב ל.ת.ד. 21029, ת"א 61220

לחברה מחקר ופיתוח

דרוש/ה

הנדסאי/ת אלקטרו אופטיקה

נדרש רקע ונסיון תאורטי ומעשי

03-7513547

דרושים

1. מהנדס תעשייה וניהול

רצוי בוגר מנהל עסקים.

2. הנדסאי ייצור

כישורים נדרשים:

נסיון מעשי בניהול פרוייקטים בענפי הפלסטיקה, עץ ומתכת.

3. מזכירת מינהלה בכירה.

נא לפנות בכתב אל ת"ד 33236 ת"א 61331

Maquette מקט
Leather Fashions

דרושה

תופרת לתקונים

לחנות בגדי עור

– לחצי משרה –

03-231068

לחברה תעשייתית גדולה באיזור תל אביב

דרושים/ות

1. מנהל חשבונות

סוג 3

הכישורים הדרושים:

• סוג 3 בהנהלת חשבונות

• נסיון בהנה"ח של 5 שנים לפחות

2. פקיד/ת חשבונות

סוג 1־2 בהנה"ח

מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2144 תל־אביב עבור "חשבונות".

כפר הנוער "נוה־הדסה"

ע"י קיבוץ תל־יצחק דרושים

1. מדריכים חברתיים

מגורים במקום חובה

2. עובדי מטבח

המעוניינים יפנו בפרטים בטל. 053-699196

בשעות 14.00-8.00 053-697154 053-699926

למפעל תעשייתי באזור ראשון־לציון

דרוש

מהנדס חשמל

לפיתוח וניהול מערך שיווק גנרטורים.

• נסיון 3־5 במכירות

• אנגלית, עברית על־בוריין

• יכולת ניהול מו"מ

• נסיון בציוד חשמלי

– 5 ימי עבודה בשבוע –

בדבר פרטים נא לפנות לפרישמן 7 ת"א.

03-240207/8

דחפון
03-611001
24 שעות

שרות מודעות טלפוני של **דחף**

לבעלי כרטיסי אשראי

ויזה, ישראכרט, דיינרס

ת"א דחף מרכז	ת"א דחף דיזנגוף	ת"א דחף בן יהודה	ת"א דחף אלנבי	לפרסם מודעה! דחף	חיפה דחף	ירושלים דחף	דחפון	ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 94) מול קולנוע מוגרבי	רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל. 239952	רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל. 656120	רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל. 614433	כ דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון	רח' הרצל 5 (הדר) טל. 645333/4	רח' יפו 43 (ככר ציון) טל. 226335	שרות מודעות טלפוני 03-611001	

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

לקבוצת מפעלי עלית
לעלית ברמת־גן

דרוש

מנהל מחלקת אריזות

מהות התפקיד:

* תכנון ופיקוח על אריזות מוצרי החברה
* קשר עם ספקים
* קשר עם כל יחידות הייצור של החברה

דרישות התפקיד:

* ידע מקיף בתכנון אריזות למוצרי מזון
* כושר ניהול מו"מ עם ספקים
* שליטה מלאה בשפה האנגלית
* יוזמה ומקוריות
* נכונות לעבודה מעבר לשעות העבודה הרגילות
* יכולת עבודה בצורת רב מקצועי.

המעוניינים יפנו בכתב יד לעלית, ת.ד. 19 רמת־גן תוך ציון המשרה המבוקשת על גבי המעטפה.

להנהלת מערך החנויות של עלית

דרושה

מנהלת משרד

מהות התפקיד:

ניהול משרד, עבודות מזכירות, טיפול בכח אדם ועבודה על מחשב.

כישורים דרושים:

* השכלה תיכונית לפחות
* הדפסה שוטפת בעברית ואנגלית
* יכולת ניהול משרד באופן עצמי
* נסיון בעבודה עם מחשב
* ידע בסיסי בהנה"ח
* עדיפות למתגוררת באזור ר"ג.

נא לפנות בכתב יד לעלית, ת.ד. 19 רמת־גן תוך ציון המשרה המבוקשת על גבי המעטפה.

למפעל ברמת־גן

דרושים/ות

מבקרי/ות איכות

דרישות התפקיד:

* בוגרי/ות תיכון
* לאחר שרות צבאי
* נכונות לעבודה בשלוש משמרות לסירוגין.

המעוניינים/ות יפנו למפעל, ארלוזורוב 84 ר"ג, החל מיום א' בין השעות 10:00-12:00 למנייש

טוב לי עם עלית

למפעל עתיר ידע בתחום הכימיה והביולוגיה

מנהל רכש ואספקה

המועמד המתאים יהיה אחראי על ניהול מערכת הרכש והאספקה בחברה עם גורמים בארץ ובחו"ל.

הכישורים:

* רקע טכני – רצוי בתחומים הנ"ל.
* שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית.
* יכולת ניהול משא ומתן מסחרי בין לאומי.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 10212 ת"א, 61191.

עבור: "מנהל רכש"

סודיות מובטחת

למשרד אדריכלי נוף

דרוש/ה

אדריכל/ית

טלפון: 03-440973

447858

דרוש

איש מכירות

כבן 40 לפרוייקט דירות יוקרה בת"א

נסיון קודם. הופעה נאה.

לפנות 03-252570.

לצופיה.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחר המינים לעבודה הנדונה. העברינים צפויים לעונש על פי החוק.

אלקו בע"מ
ELCO

למפעלינו ברמת השרון

דרוש

איש מכירות

הכישורים הדרושים

* הנדסאי/טכנאי חשמל
* ידע ונסיון ומתקנים ומערכות חשמל.
* כושר ניהול מו"מ.
* יחסי אנוש מעולים.
* ידיעת אנגלית טכנית.
* נכונות לעבודה מאומצת.
* נסיון קודם במכירות בהיקף.
* נמרץ ומנוסה.

על המועמדים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים אל ת.ד 1176 רמת השרון 47100 לידי משה רוס.

דרושים:

* **צלם אופסט**
* **מונטג'רים**

למעבדת פוטוליטו משוכללת

תנאים טובים 03-810861

דרושה

קלדנית

עם נסיון

רצוי על מערכת י.ב.מ.

03-262383

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920

סגנ/ית מנהל/ת המדור לניתוח מערכות מינהל ופתוח ארגוני

במחלקה למנגנון

משרה מס"ח/318/86 מקום המשרה ירושלים

הגדרות תפקיד

– מבצע/ת בדיקות ארגוניות, שיפור שיטות, ניתוח תהליכי עבודה, קביעת תקנים וניתוח עיסוקים.

– מבצע/ת בדיקות ומחווה דעה לגבי צרכים איכותיים וכמותיים בתחום ציוד, שיטות, עורים משרדים ומבצע ניתוחי כדאיות בהתאם לצרכים.

– מכין/ה הצעות לנהלים ועדכון נהלים קיימים ברמות הארגוניות השונות.

הכשורים הנדרשים

– תואר בוגר/ת – רצוי במינהל ציבורי, מדעי הניהול או פסיכולוגיה ארגונית.

– בוגר/ת קורס למנתחי מערכות מינהל או קורסים מקבילים בתחומי מינהל שונים.

– בעל/ת רקע בתחום מערכות ממוחשבות או בוגר/ת קורס ניתוח מערכות ענ"א.

– בעל/ת נסיון של מספר שנים בתחום מערכות מינהל.

– ידיעת השפה העברית על בוריה וידיעה של השפה האנגלית כדי קריאת ספרות מקצועית.

– בעל/ת רשיון נהיגה ורכב.

– התפקיד מחייב נסיעות מחוץ למקום העבודה הקבוע ועבודה בשעות לא שגרתיות.

מתח דרגות

6־8 בדירוג המח"ר.

המועד האחרון להגשת מועמדות 4.1.87

בית־הספר הארצי להנדסאים מבוגרים

קרית – הטכניון

דרוש

מהנדס אלקטרוניקה

לתפקיד מרכז מגמת אלקטרוניקה

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות למנהל ביה"ס, טכנון 04-329111 לקביעת ראיון.

אחראית

נאה ממוסמת בעיקר לשעות אחה"צ.

דרוש

נהג־מחסנאי

03-823889

03-838110

דרושות

בחורות נאות מאוד

איטלקיות גבוהות, רזות, עם הופעה נאה, נוספות מתאימות.

בריחוב 124 תל־אביב "ויופי"

דרוש

בעל נסיון בסלפום

עם רוק

נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 2331

מקור 76122 רחובות

לחברת תרופות באיזור המרכז

דרושים

1. כתבנית באנגלית

2. שליח עם רשיון לוספה

להתקשר בין 12:00-14:00

טלפון 767136

ORS
או.אר.אס שרותי כח אדם

למפעל בטחוני במרכז הארץ

דרושים:

★ **מכנאי מטוסים**

יוצאי ח"א עם נסיון בעבודה.

לתושבי ירושלים יש הסעות מאורגנות.

★ **מאבטחים**

שרות מלא בצה"ל.

פרופיל צבאי – מינימום 72.

עד גיל 35.

משרה מלאה.

עבודה במשמרות.

עדיפות במקומות מגורים: רמלה, לוד, פ"ת, אור יהודה.

★ **צבע ריסוס / מבנים**

בעלי תעודה ונסיון קודם.

★ **חמ"מ**

נסיון בכל המטוסים.

★ **אלקטרונאי/ממ"ס**

נסיון במטוסים אמרקאיים חדשים.

★ **שרטטות מכונות**

נסיון בצנרת E.C.S.

★ **הנדסאי מכונות**

מדופלם, נסיון במערכות מיזוג אויר במטוסים.

★ **טכנאי חשמל**

רקע חמ"מ בצה"ל נסיון בתכנון ושרטוט מערכות חשמליות.

★ **שרטטות חשמל**

נסיון של שנתיים בתעשיה.

★ **הנדסאי תעשיה וניהול**

נסיון של 5 שנים בתפ"י ולו"ז.

★ **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה.**

יוצא ח"א.

נסיון בצב"ד, רקע במחשבים בתחום חומרה.

★ **טכנאי אלקטרוניקה**

רקע בקרת ירי בטיסה.

★ **חווט תעופתי**

נסיון צבאי חובה.

★ **סטודנטים להפעלת מחשב**

בוגרי 12 שנות לימוד באלקטרוניקה.

שכר גבוה, תנאים סוציאליים מלאים, הסעות וארוחות

או.אר.אס, ככר אתרים 134 ת"א,

טל. 03-202460

מועצה אזורית ברנר

טלפון 08-411218 08-413166

דרוש

ג י ז ב ר

מתפנה תפקיד גיזבר המועצה

בהיקף 0.50 משרה עבודה מיידית

מועמדים הרואים עצמם מתאימים לתפקיד יתקשרו טלפונית לקביעת ראיון

מיכאל גלס

ראש המועצה

לקבוץ תל־יוסף

דרושים:

דפסי אופסט
G.T.O ומולטיליט

לדפוס מתפתח, בעלי נסיון אוירת צוות, תנאים טובים אפשרות מגורים במקום

065-34828/9 צור

065-24825 בערב צור

חבר
המרכז הגדול לכוח אדם מקצועי

ל"חבר" תל אביב
המחלקה הטכנית
דרושים

1. **חרט כלים מעולה**
לעבודה זמנית. רצוי מאזור אשדוד, רחובות, קרית גת
2. **מסיק דודים מנוסה**
בעל תעודה למפעל בפ"ת
3. **חשמלאי מוסמך מנוסה**
בעל תעודת נסיון באחזקה למפעל בכפר סבא
4. **מסגר אחזקה מנוסה**
למפעל תעשייתי בחולון
5. **אלקטרונאים מנוסים**
למפעל חוטי מעגלים מודפסים

עבודות זמניות/קבועות ★ תנאים מעולים
תל-אביב, בן יהודה 100, טל: 03-221214

לחברה לתובלה בינלאומית בת"א
דרושים
פקיד/ות יבוא ים, אויר
* ידע באנגלית טובה
* הדפסה באנגלית חובה
* עדיפות לבעלי נסיון יבוא
לפנות טל. 03-621751 החל משעה

לחברה מתפתחת באזור הדרום
דרושים
אנשי מפתח בכירים

1. **מתכנן מכני בכיר**
בעל נסיון ברכזו ונהול תכנון מכני העוסק בתחום לפחות 5 שנים.
2. **מתכנן צנרת בכיר**
בעל נסיון של 5 שנים לפחות בתכנון צורת בתעשיה הכימית.
3. **מנהל רכש**
בעל נסיון של 5 שנים לפחות בנוהול רכש בפרוייקטים תעשייתיים.

מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב ולצרף קורות חיים ונסיון מקצועי אל ת.ד. 481 עומר מיקוד 84965
- סודיות מובטחת -

מרכנית/פקידת קבלה
ידע בסיסי באנגלית
משרה מלאה 08:00-17:00
חמישה ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב יד
איסטרוניקס בע"מ
ת.ד. 39300 תל אביב 61392

לחברת פיננסית בת"א
דרוש
מתכנת
בעל נסיון של שנה לפחות בשפת DATA BVS
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 11296 ת"א עבור "מתכנת"

הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול
דרושים/ות
* **מורים** (במשרות חלקיות) למתמטיקה, פיסיקה ואלקטרוניקה
* **עובד למכונת שטיפת כלים**
משרה מלאה
נא לפנות בכתב יד להנהלת הכפר הירוק לפי הכתובת: הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול
מ. 47800

ח.ב.ש.ה. (יזום) בע"מ
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
לתפקיד נמרץ ובעל אותר
עם אפשרות לקידום
פניות בכתב בליווי קורות חיים ונסיון קודם ת.ד. 8058 רמת-גן 52180 עבור משרה מס' 1

לודזיה רוטקס
דרושים/ות:
* **תדמנית**
בעלת נסיון במוצרי טריקו.
* **תיקונצ'יק**
נסיון באחזקת מכונות
* **מסיק דודים**
בעל הסמכה
* **מחסנאים**
לפנות לת.ד. 34 חולון טלפון: 807111

עתון הכרזות
דרושים
* **רפדים** * **תופר/ת**
* **נגרים** * **מחסנאי**
* **צבעים** * **נהגים**
נא להתקשר מיום ראשון 03-9241246
03-9241594

דרושים
רופאים
1) לעבודה קבועה בשעות הבוקר (בעל רכב) חכנסה נכרת מאד.
2) לעבודה במכון רפואי בשעות הבוקר. רופא פנימי או כללי (חצי משרה).
3) רופאים בכל הארץ, עם או בלי מכשיר א.ק.ג. לעבודה בשעות הפנאי.
טלפונים: 03-208121 03-216830

טמבור צעצועי איכות
דרוש
איש מכירות
דרישות התפקיד:
בעל נסיון במכירות, יוזמה אישית, בעל רכב.
נא לפנות לת.ד. 179 בת-ים.
"עבור משרה 1"

Kodak
במרכז חברת בהרצליה
דרושה
מזכירה
עברית — אנגלית
* נסיון בניהול משרד
* הדפסה ב-2 השפות
ליום עבודה מלא
לקביעת ראיון לפנות 052-521863

לחברה ותיקה ומתפתחת
דרוש
איש מכירות נמרץ
כישורים:
* הנדסאי טכנאי קירור או טכנאי אויר
* ידיעת אנגלית
* נסיון מוכח במכירות
קורות חיים בכתב יד לת.ד. 214 הרצליה עבור מס' 20

זמיר
שרותי כח-אדם בע"מ
למחלקה הטכנית
בסניפנו בתל-אביב
דרושים/ות
* **מהנדס מכונות** מנוסה בתכנון מיכלים דודי קיטור
* **הנדסאי מכונות** חכרותי נסיון צנרת ותכנון מכני
* **הנדסאי אלקטרוניקה** נסיון בטיפול בתיקי יוצר ושינויים הנדסיים, קשר עם קבלני משנה ושליטה באנגלית
תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
תל-אביב: שדרות מוצקין 22, טל. 03-5464514
תעסוקה ברמה גבוהה

לחברת מחשבים קטנה
העוסקת בפיתוח ושיווק של תוכנות
דרוש
מהנדס/הנדסאי מחשבים
דרישות התפקיד:
רקע ונסיון בתחומים הרחבים של פי.סי., מערכות הפעלה, תכנות, מחשבים ברשתות
הכרת החצי-ורכב
נא לפנות בכתב וצרף נסיון ודרישות השכר (בחתום) לת.ד. 30652 תל-אביב.

נשר מפעלי מלט ישראליים בע"מ
למפעלנו ברמלה
דרוש
מנהל "ייצור"
הכישורים הנדרשים:
* מהנדס מכונות עם נסיון בתעשייה.
* כושר ניהול צוות עובדים.
* נכונות לעבודה במשמרת ומעבר לשעות המקובלות.
* תנאים טובים למתאים.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם אל נשר ת.ד. 5, רמלה 72100 בציון עבור "מנהל המפעל".
שמירת סודיות מובטחת

החברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ
מעוניין בשליחות עם אתגר, לרוצה ומוכן לתרום בתחום הקהילתי-חברתי מוצע תפקיד של
מנהל/ת מתנ"ס
בקרית שמונה
דרישות התפקיד:
* השכלה אקדמאית (ב.א. לפחות)
* עדיפות לבעלי השכלה בתחום החינוך
* נסיון בנהול ועבודה עם נוער
יש לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 2.8.7 עם ציון התפקיד
רק המועמדים המתאימים יענו.

החברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים בע"מ)
מעוניין בשליחות עם אתגר לרוצה ומוכן לתרום בתחום הקהילתי-חברתי מוצע תפקיד של-
מנהל/ת מתנ"ס
ב-קצמון ח-ם
דרישות התפקיד:
* השכלה אקדמאית
* נסיון בנהול
יש לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון עד 2.8.87
רק מועמדים מתאימים ייענו.

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
להכנת כיתות לבחינות לבגרות בשעות הערב
בת"א (03-5460518):
מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, ביולוגיה, ואומנות.
בירושלים: (02-222376)
מתמטיקה, אנגלית ואומנות.
בחיפה: (04-641040)
מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית וביולוגיה.
ב"ש (057-71690):
מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית ואזרחות.
רק מורים בעלי נסיון בהכנת כיתות לבגרות מתבקשים לפנות.

להתקלאי הדרה בע"מ
דרוש
מנהל לאגודה
הכישורים הדרושים:
* רקע כלכלי חקלאי נרחב
* ידע והיכרות של המערכות החקלאיות בארץ
* יכולת מוכחת בניהול מערכת מסחרית וכספים
* נסיון וכושר בניהול עובדים
* יחסי אנוש מעולים
* כושר ביטוי מעולה בעברית בכתב ובע"פ
* מגורים באזור חובה
על המעוניינים העונים לדרישות הנ"ל במכתב, לפנות בכתב יד אל רוטמן אחוד, יו"ר האגודה בהקדם, לת.ד. 36 חדרה ולפרט קורות חיים, נסיון עבודה, המלצות ודרישות שכר. התחלת העבודה מיידית.
— סודיות מובטחת —

ORS או.אר.אס שרותי כח אדם
* **מזכירת עברית אנגלית**
— מזכירת מנכ"ל
— תדפסות עברית אנגלית
— שעות עבודה 14:00—19:00
— 5 ימי עבודה בשבוע
* **קלדניות**
קלדניות עם נסיון בדיסקטים 37/42
* **כתבניות**
כתבנית עברית עם נסיון
כתבנית אנגלית עם נסיון
* **מעבדת תמלילים**
— מעבדות תמלילים על כל סוגי תחוכנה
* **פקיד/ה יצוא יבוא**
— שלטות טובה בשפה האנגלית
— עבודה במשרה מלאה
* **מזכירות עברית אנגלית**
— תדפסות בשתי שפות
— עבודה במשרות מלאות באזורים: מרכז, תל-אביב, פ"ת, לוד, הרצליה.
* **כתב טכני**
— שפת אם אנגלית
— ידע במדעי מחשב או באלקטרוניקה
— עבודה במשרה מלאה באזור הרצליה.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס, כפר אתרים 134 ת"א, טל. 03-202460

ש.ח.פ ישראלי
דרושים
* **מחסנאים טכניים**
באיזור אשדוד ותל-אביב
* **קלדניות**
באיזור אשדוד
נא להתקשר לטלפון 08-234036

לרשת מלונות בזול
דרוש
קניין
לפנות: יצחק גוטמן - מנהל רכש
טל: 03-455281

חבר
המרכז הגדול לכוח אדם מקצועי
ל"חבר" תל-אביב
המחלקה הטכנית
דרושים
1. **מהנדס כימיה מנוסה**
רצוי ידע בקוסמטיקה/חמרי ניקוי
2. **רוקח/עוזר רוקח**
למפעל תעשייתי בשרון
3. **טכנאי כימיה / לבורנטים**
ידע באנגלית טכנית ונסיון בתעשיה
4. **הנדסאי מכונות, חשמל ולאקטרוניקה**
לעבודה במפעלי תעשיה באיזור כפר סבא ורמת גן
נסיון של שנתיים לפחות.
עבודות זמניות/קבועות ★ תנאים מעולים
תל-אביב, בן יהודה 100, טל: 03-221214

אלקו בע"מ
דרוש/ה
גזבר/ית
* בעל נסיון בעבודה במערכת כספית
* הכרה והבנה של המערכת הבנקאית ידע ונסיון בהנהלת חשבונות
* ידע ונסיון בעבודה במערכות ממוחשבות
נא לפנות בכתב לאלקו בע"מ ת.ד. 1176, רמת-השרון 47100
לציין "עבור גזבר"

דרוש
מהנדס ביצוע
בעל נסיון בבנין ועבודות תחום אזרחי.
מגורים גוש דן, תולדות חיים ונסיון בכתב לת.ד. 353 פתח-תקוה, עבור מהנדס

לרשת ארצית
נשות ואנשי מכירה
שכר 1600 + אחזקת רכב עדיפות לבעלי נסיון
במכירות בכל חלקי הארץ
03-472636 052-541291 052-541946
052-425078 03-952898 02-414456

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

רוברט הלף
ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם בהשמת כח אדם בתחומי מקצועי החשבונאות
ללקוחותינו דרושים/ות:
* **קלדניות מסוף**
לעבודה מגוונת בת"א ובפ"ת, בעלות 3 שנות נסיון לפחות
* **מנה"ח**
בעלי 3 שנות נסיון לפחות, לעבודה זמנית וקבועה
* **מנה"ח עצמאיים**
(בעלי הכרת מחשב), רצוי נסיון ניהולי, לעבודה זמנית וקבועה
התקשרו לתאום פגישה עם יועצינו ת"א: 03-204711, 02-243856

לרב בריח אריאל
דרושים*
חרש כלים
בעל נסיון בייצור תבניות למפעל מכונות אוטומטיות לעיבוד שבבי
וידע ברזג עיבוד שבבי
נדרש נסיון של 10 שנים לפחות בתעשיה.
חשמלאי תעשיה מוסמך
לתחזוקת מפעל תעשייתי עם נסיון בסכמות אוטומטיקה ופיקוד
נסיון של 5 שנים לפחות בתעשיה.
שכר הולם ותנאים טובים למתאימים
לפנות: ליעקב בטלפון 03-9366168
רב-בריח: מקום גדול לעבוד בו.

רו"ח
צעיר ונמרץ, B.A. בחשבונאות, דרוש למשרד רו"ח בתל אביב
ת.ד. 11178 תל-אביב

למלון עמי בת"א
פקיד קבלה
מנהח"ש
2 זוג
חדרנית
03-248141/5

המשביר המרכזי
המוסך למכונות חקלאיות
מחפש:
1. **מכונאים מנוסים**
לטרקטורים ומלגזות
2. **חשמלאים**
עם נסיון באחזקה ותיקון מלגזות חשמליות וטרקטורים.
תנתן עדיפות לבעלי הסמכה.
לקביעת מועד לראיון נא לפנות למנהל המוסך טל. 03-800235 בימי א'-ה' בשעות העבודה.

למפעל תעשייתי בגוש-דן
דרוש
חשמלאי מוסמך
* בעל תעודת חשמלאי מוסמך.
* בוגר 12 שנות לימוד.
* לאחר שירות צבאי.
* 3 שנות נסיון לפחות, בתעשיה.
* תעבודה במשמרות.
מגורים באזור גוש דן.
המתאימים יפנו לטל' 03-740851, מח' כח אדם.

לסוכנות ביטוח גדולה
דרושים:
א. **פקיד/ת תביעות אלמנטרי**
הכישורים הדרושים:
1. בעל/ת נסיון מוכח.
2. תפקוד עצמאי.
3. יחסי אנוש טובים ויכולת השתלבות בצוות.
ב. **קלדנית פוליסות אלמנטרי**
* נסיון בנוסחי רכב ואש.
* 5 ימי עבודה בשבוע, במשרה מלאה.
* תנאי עבודה ושכר הולמים.
נא לפנות 03-242347 למיכאל.

רבדים לפרוייקט
חברה מובילה בתחום הנדסאי תשתית

אם את בעלת מקצוע בתחום
עיבוד תמלילים בעברית ו/או אנגלית
עם נסיון באחד מסוגי המעבדים הקיימים
אנו נקבלך לעבודה בשכר החולם את כישורייך ותנאים סוציאלים מלאים (חופש, הבראה, ימי חג, מחלה, מתנות בחגים, ביטוח מנהלים (עדיף) ועוד...)
פני עוד היום לאחד מסניפינו:
תל-אביב: רח' גורדון 88 טל: 03-245541, 222266
רחובות: הרצל 187 — למירב
אשדוד: רח' רוגוזין 8 טל: 08-455904 — ליעל
טל: 055-32221, 33644 — לנילי.
דנאל
עבודות רציניות בחברה אמינה!

לסוכנות ביטוח גדולה בת"א
דרושים
1. **מזכירה למנכ"ל**
* גיל 35-20.
* השכלה תיכונית מלאה לפחות.
* ידע בביטוח חיים - יתרון.
2. **פקידת הנהלת חשבונות**
* נסיון של שנתיים לפחות.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1334 ת"א 4168/7

עירית חולון
האגף לשירותים חברתיים
המחלקה לשרותי רווחה
דרושים
עובדים סוציאליים
כשירים
1. מדריך - ראש צוות בשיעור 0.75 משרה
2. לטיפול בהולני
3. לטיפול בקשישים
4. ע"ס קהילתי.
המעוניינים יפנו לגב' ברנמן במחלקה לשרותי רווחה רח' הרצל 32 בחולון טל 053-32962

לחברה לייבוא רכב
דרושים
1. **חשמלאי רכב מוסמך**
2. **מכונאי רכב**
נא לפנות 03-333440

עירית תל-אביב-יפו
מנהל החינוך הנוער והתרבות
הסימטה
להצגה חדשה
דרוש/ה
אחראי/ת
על הפצה, מכירות ויחסי ציבור.
נא לפנות לתאטרון הסמטה. טל': 828729, 834709

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
תשמ"א 1981

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
תשמ"א 1981

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

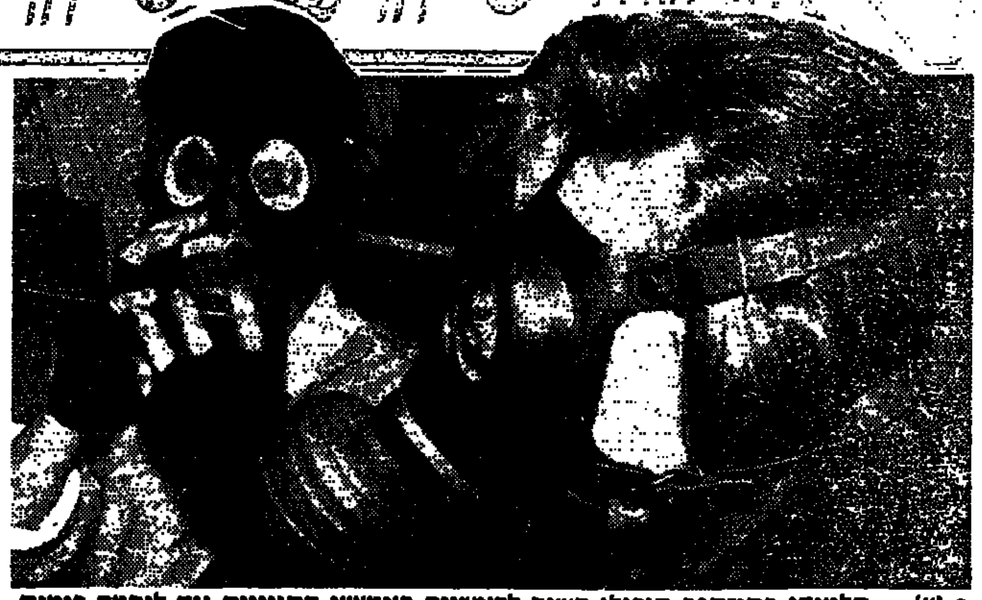

(ע). – תלמידי בתי־ספר תורגלו השנה לראשונה באמצעי התגוננות נגד לוחמה כימית. בתצלום: תלמידי עירוני א' בת"א עם מסיכות אב"כ (צילום: י.פ.פ.א)

תלמיד ב"שובו בנים" חשוד בהצתה בבירה

אלמונים הציתו אתמול לפנות־בוקר תחנת אוטובוסים נוספת בירושלים.

הפעם הוצתה תחנה ברחוב ירמיהו בשכונת רוממה וגרם לה נזק כבד. זו תחנת האוטובוסים השישית שהוצתה בשבועיים האחרונים בבירה.

משטרת ירושלים תפסה מכונית השייכת לתלמיד ישיבת "שובו בנים", ובה נמצאו סמרטוטים וחומר דליק. בעל המכונית. שבא שלשום למשטרה להתלונן על גניבתה, נעצר.

ביום ג' בלילה הבחין סיור משטרתי במכונית מסוג ב.מ.וו. חשודה, שבה ישבו שלושה אברכים. ניתנה הוראה לעצור את המכונית ליד צומת שער מנדלבאום. שוטרים חסמו את דרכה, אך משהבחין נהג המכונית במשטרה, הוא שעט קדימה, חלף על פני הצומת ב"אור אדום" ונסע במהירות לכיוון מאה שערים. התפתח מרדף קצר, ובאיזור צומת הרחובות שבטי ישראל – מאה שערים, נטשו שלושת האברכים את המכונית ונמלטו ברגל אל בין סימטאות השכונה. במכונית נתגלו סמרטוטים וחומר דליק מסוג טרפנטין. כמו כן נתגלו מסמכים שונים. המכונית נגררה על־ידי המשטרה.

ויזל יעלה מצוקת יהודי ברה"מ בפגישה עם גורבצ'וב – בקרוב

(ע). – חתן פרס נובל לשלום, הסופר אלי ויזל, יפגש בעוד שבועות אחדים עם מיכאיל גורבצ'וב ויעלה בפניו את מצוקת יהודי ברה"מ ובכללם מסורבי העלייה ואסירי ציון המבקשים לעלות לישראל. ויזל יפגש ביום ב' הקרוב גם עם נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן וגם בשיחה עימו תיהיה בעיית יהודי ברה"מ.

ויזל הודיע על כך אתמול בעת שנשא דבריו במושב חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית בירושלים. הוא קרא למנהיגות היהודית בעולם לפתוח בפעולה גדולה ומהפכנית כדי לעורר התעוררות והתלהבות מחודשת בקרב העם היהודי על תפוצותיו.

"מציקה ומדאיגה העובדה שבחיים היהודיים חסרה כיום ההתרגשות וההתלהבות הטמונה בעצם הקיום היהודי כי הדי ביהדות יש רגשות, יופי, חזון, אמונה ושאיפה, ואלה אינם מורגשים כלל", אמר.

להלן הדגיש את זיקתו העמוקה למדינת ישראל למרות שאינו חי בה. "אמנם אינני חי בירושלים, אבל ירושלים חיה בקרבי כל הזמן", אמר.

ויזל ציין כי מדינת ישראל היא שהחלה במאבק הרצוף והעקשני למען יהודי ברה"מ ועדיין היא מהווה את הכוח המניע במאבק זה.

פגישה עם אימהות

ויזל נפגש אתמול גם עם קבוצת אימהות של מסורבי עליה מעוכבים בברה"מ. הוא הבטיח להן כי יפנה בקריאה לגורבצ'וב שיתיר לבניהן לעלות. "אפשר שאשוב לברה"מ בעוד שבועות אחדים. אנסה לקחת את דימעותיכן ולטמון אותן בתוך דברי שאביא בפני גורבצ'וב כך שאפילו הוא יתרגש", אמר.

ויזל ערך לעצמו רשימות בעת שהאימהות תיארו בבכי את הפירוד בינן לילדיהן. הן סיפרו לו כי הן מהוות חלק מקבוצה של 200 אימהות תושבות ישראל שבניהן מסורבי עליה זה 15 שנה.

"אין לי כוח לשאת עוד", אמרה אחת מהן, פני סולומון, אשר לא ראתה את בתה 13 שנה.

חשד: שטו באילת, הגיעו למצרים

(ע). – שני צעירים ערבים־ישראלים ככל הנראה – נעלמו באילת לאחר שיצאו שלשום לשוט בסירה. הסירה נמצאה נטושה באיזור שבריבונות מצרית ונעשים מאמצים לאתר את הנעדרים. נערכה פניה לשלטונות מצריים לבירור אפשרות שהנעדרים מצויים בשטחה.

השניים, שכרו שלשום בבוקר סירה לשיט של חצי שעה במעגן הסירות באילת. הם לא שבו עם הסירה למעגן ובשעת ערב הודיע על כך משכיר הסירות למשטרה. סריקות שנעשו באיזור אתמול בבוקר, הביאו לגילוי הסירה, שנמצאה נטושה בשטח מצרי במרחק של כ־800 מטרים מדרום לאי האלמוגים.

עקבותיהם של שני הצעירים לא נמצאו והמשטרה פתחה בחקירה לאיתורם. בתוך כך, הוברר זהותו של אחד הנעדרים. בן 19 מהעיירה דבורייה בצפון.

המשטרה העבירה בקשה לשלטונות מצרים, באמצעות הוועדה הצבאית המשותפת לישראל ולמצרים, לבדוק אם השניים נמצאים בשטח מצרי. עד למסירת הידיעה טרם נודע מקום הימצאם של שני הנעדרים.

שפכים מבסיסי צה"ל מזהמים את מי הכנרת

מאת שמעון ויים, סופר "דבר" בצפון

ביוב ומי שפכים של מרבית בסיסי צה"ל ומחנותיו בגולן, מזהמים שמורות טבע, נחלים ואת הכנרת. בצורה העלולה לסכן את איכות המים ולפגוע באתרי הטבע – כך עולה מסקר שנערך לאחרונה על־ידי מינהלת הכנרת.

מתברר, כי מערכות הניקוז, הביוב והתברואה בבסיסי צה"ל הגדולים והקטנים בגולן אינם מסודרים כרובם ומי שפכים רבים זורמים בתוך המחנות ומחוצה להם ומגיעים בסופו של דבר לנחלים ולשמורות־טבע הנמצאים באיזור הבסיסים. נחלים אלה משמשים מוקדים לטיולים ובשפכים לכנרת.

ממינהלת הכנרת נמסר, כי המפגעים התברואתיים נגרמים בעיקר בשל היעדר תחזוקה מתאימה של מערכות הניקוז ביחידות צה"ל.

אחזקת המתקנים היתה נתונה עד לא מכבר בידי חברת "מקורות", אך זו פסקה לטפל בהם. מינהלת הכנרת פנתה בימים האחרונים לגורמים שונים הקשורים בנושא, בדרישה לטפל באחזקת מתקני הביוב ומניעת זרימת ביוב ומי שפכים לנחלים ומהם לכנרת.

מטפלות הבית החליטו לשבות בשבוע הבא

מאת סופר "דבר" לענייני עבודה

כ־1,200 מטפלות בית מתכוננות לפתוח בשביתה כללית ביום שני הקרוב, בדרישה להצמיד את שכרן באורח מלא לשכרן של האחיות הבלתי־מוסמכות.

המחזיק בתיק מטפלות הבית בהסתדרות, גרשום הרפנס תומך בשביתה הצפויה של המטפלות. לדבריו, תפקידה של מטפלת בית קשה וטעון עומס אחריות יותר מזה של אחות מעשית ולכן אין סיבה לכך ששכרה של המטפלת יפחת משכרה של אחות בלתי מוסמכת.

ל"ורד הגליל" אין תעודת הכשר

מאת שמעון ויים, סופר "דבר" בצפון

בעוד שני גופים חרדיים – הבד"ץ וחסידי בעלז – נאבקים על השליטה בהכשר של מפעל השוקולד החדש "ורד הגליל" בצפת, התברר אתמול כי למפעל לא הוענקה עדיין תעודת הכשר של הרבנות המאשרת את כשרותם של מוצרי המפעל ותהליך הייצור.

במפעל אמנם פועל משגיח כשרות – הרב עמר מצפת – אך אין בידי המפעל תעודת הכשר כמקובל. אנשי "ורד הגליל" הסבירו את הדבר בעיכוב פורמלי, ולדברי אלי ידידיה, הטכנולוג הראשי של "ורד הגליל", ניטש ויכוח בין הרבנות בצפת למנהלי המפעל בכל הקשור לשימוש בכמה חומרים אותם מעוניין המפעל להוסיף לתהליך הייצור של השוקולד, ומשום כך טרם ניתנה התעודה.

ב"ורד הגליל" הבטיחו לפתור הבעיה בימים הקרובים, אך הרב שמחה הכהן־קפלן, רבה הראשי של צפת, אמר אתמול כי המפעל אינו כשר ומי שרוצה, יכול להתלונן על כך. הרב קפלן הוא האמור לתת את תעודת ההכשר למפעל החדש.

בן 25 טבע בכנרת

מאת שמעון ויים, סופר "דבר" בצפון

צעיר בן 25 תושב טבריה, טבע אתמול בכנרת.

הצעיר יצא שלשום לשיט במפרשית כאשר מסיבות שטרם הוברר, התהפכה המפרשית בלב ים והצעיר נעלם. את ההתהפכות והטביעה לא ראה איש, אך שלשום כאשר התברר כי לא שב, החלו לחפש אחריו. גופתו נמשתה אתמול בבוקר על־ידי דייגים באיזור כפר נחום שבצפון הכנרת.

ביחידת טיפול נמרץ שהוזעקה למקום לא יכולה היתה להשיגו ורופא קבע את מותו של הצעיר.

תלמידת מוסד חרדי גילתה ברגע האחרון לאהובה: אני לא יהודיה!

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

פרשיה מביכה מעסיקה בימים אלה את המוסד החרדי בצפון הארץ: תושבת אחת הקריות שליד חיפה, בת 20, נתגלתה לומדת זה שנים מספר במוסד חרדי בגליל כיהודיה לכל דבר בעוד הוריה הם ערבים־נוצרים.

אחיה של הצעירה, בן ה־15 לומד בישיבה תיכונית באחד המוסדות החרדיים הגדולים והידועים במרכז הארץ. ראשי שני המוסדות הדתיים הללו אינם יודעים דבר על מוצאם האמיתי של הצעירים.

לפני עשר שנים עלו השניים עם הוריהם מסוריה. הם גדלו בסביבה יהודית והושפעו מאוד ממנה. לפני מספר שנים ביקשו הבניים להיכנס לעולם החרדיות. הם שינו את שמם ונרשמו בתעודת הזיהוי כיהודים. אבי המשפחה חזר באותה תקופה לעיר הולדתו, חאלב, בסוריה. שני ילדים אחרים של המשפחה שוהים כיום בארה"ב. בת ה־20 שנקלטה היטב במוסד החרדי בצפון לא גויסה לצה"ל לאחר שהצהירה כי היא דתית, שומרת מסורת ומצוות. היא לא עוררה את חשדו של איש בקשר למוצאה הערבי־נוצרי.

הפרשה התגלתה כאשר לפני מספר שבועות נמצא שידוך לצעירה והבחור מצאחן בעיניה. השניים התאהבו, אולם בשלב מסוים נשברה הצעירה וביקשה לנתק את היחסים עם בעל־לעתיד כיון שלא רצתה להוליכו שולל בקשר למוצאה. את סיפור חייה גוללה בפני הרב דוד באיר דדיקין, רבה הראשי של קריית־מוצקין וביקשה ממנו להתחיל בהליכי גיור כדי שתוכל להינשא לבחיר־לבה כיהודיה כשרה למהדרין. בינתיים, ממשיך אחיה בן ה־15 להוליך שולל מוסד חרדי

נדחתה ההכרעה בעניין מת"ם

מאת [illegible], סופר "דבר"

ההחלטה בדבר גורל רשת חנויות מת"ם, [illegible] על־ידי הנהלת החברה בגלל קשיים כספיים – נדחתה.

הדיונים על מינוי כונס נכסים מפעיל בין הנהלת החברה לבין בנק המזרחי יימשכו כנראה גם היום. אתמול נדונה אפשרות, כי רשת החנויות תופעל על־ידי חברת פרופר בע"מ מטעם כונס הנכסים אשר ימונה כאשר בנק המזרחי – שהוא הנושה העיקרי ואשר רשת מת"ם חייבת לו שבעה מיליון דולר בקירוב – ידרוש מינוי כונס נכסים.

ביום ראשון 21 בדצמבר 1986, בשעה 7 בערב יתקיים באולם בית ראשוני פועלי ציון, תל־אביב, רח' ברנר 14

ערב חגיגי

מוקדש ליובלו ה־75 של

החבר **חיים פינקלשטיין**

יו"ר בית ראשוני פועלי ציון

בתכנית:
1. ברכות
2. תכנית אמנותית: **לאה שלנגר**
3. דבר בעל היובל

חברים ואוהדים מוזמנים

לחבר **חיים פינקלשטיין**

יו"ר בית ראשוני פועלי ציון

ליובלך ה־75

ברכות נאמנות, אריכות ימים,
הרבה בריאות לך ולרעיתך
ועבודה פוריה.

בית ראשוני פועלי ציון
מכון דינגלבלום
הוצאת ספרים והספריה
ע"ש י.ל. פרץ

לחברינו **עליזה ופאול סגל**

ברכות מזל טוב להולדת
הנכד **צחי**
אח לליטל ושירי

בית "דבר"

המועצה המקומית כפר קרע

מכרז מס' 4/86

החלפת רשת צנורות בכפר

1. המועצה מבקשת הצעות מקבלנים רשומים להנחת רשת צנורות פלדה באורך 3580 מ' ובקטרים מ־6" עד 1".
2. על המשתתף במכרז לצרף להצעתו אישור המעיד שהוא קבלן רשום בפנקס הקבלנים לבצוע העבודה נשוא המכרז.
3. סיור הקבלנים יתקיים ביום 27.12.86 שעה 12:00 – מפגש הקבלנים יתקיים במשרד הנ"ל בבנין המועצה וכן חלוקת המכרזים.
4. עבור כתב הכמויות והתוכניות ישלם כל משתתף 508 ש"ח שלא יוחזר אם זכה הקבלן במכרז ואם לא זכה.
5. הקבלנים יגישו את הצעותיהם עד 8.1.87 שעה 13:00 בבנדרים למזכיר המועצה במעטפה סגורה ברשום "מכרז החלפת רשת צנורות" בצירוף שטר ערבות בנקאית בשער של 5% מערך ההצעה ל־3 חודשים.
6. כל הצעה שלא צורפו לה האישורים האמורים או הערבות הבנקאית הנ"ל לא תובא לדיון.
7. אין המועצה חייבת לקבל ההצעה הזולה או כל הצעה שהיא.

ראש המועצה
סלימן ג'אבר מסאלחה

קרן ההשתלמות לעובדי המתכת החשמל והאלקטרוניקה
ע"ש שמואל כהן ז"ל

ההסתדרות הכללית של העובדים בישראל
הסתדרות עובדי המתכת
החשמל והאלקטרוניקה

התאחדות התעשיינים בישראל
אגף העשיות המתכת
החשמל והאלקטרוניקה

יום השתלמות
למנהלי עבודה, לראשי צוותים ולחברי ועדי־עובדים
בנושא:

אבטחת איכות ובקורת איכות

יתקיים ביום שלישי 23.12.86
בבית הספר הטכנולוגי שליד שאיל
הרשמה ופרטים בטלפון מס' 431276 431859 431280
מספר המקומות מוגבל

במלאות שמונה שנים לפטירת יקירתנו

לאה הולצמן ז"ל

תערך אזכרה ביום ראשון י"ט בכסלו תשמ"ז 21/12/86
בשעה 3.00 אחה"צ בבית העלמין בהרצליה רח' פינסקר.
יוצאים מבית הולצמן הרצליה ב' רח' שלום עליכם 5
בשעה 2.30 אחה"צ.

המשפחה

ב"ה

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע
פרשת וישלח
י"ח כסלו תשמ"ז

כניסה	מוצ"ש
ירושלים – 4.02	ירושלים – 5.18
תל־אביב – 4.20	תל־אביב – 5.15
חיפה – 4.10	חיפה – 5.16

ההסתדרות הציונית העולמית
ברית ראשונים

חברי ברית ראשונים החליטו לקבל על עצמם מתן ייעוץ אישי לעולים חדשים החפצים בכך.
עצתם הידידותית של ותיקי הציונות בארץ תוך מגעים אישיים עם העולים נועדה להסיר מכשולים מיותרים ולעזור לעולה להיקלט בארץ.
מפעל התנדבות חשוב זה הוא בשיתוף ובתיאום עם מחלקת עליה וקליטה של הסוכנות היהודית.
אנו מבקשים מחברנו ברחבי הארץ להתנדב למשימה ציונית ולאומית זו, ולשלוח את הספח שלהלן:

ברית ראשונים
ת.ד. 7053
תל־אביב

השם.................... טלפון....................
כתובת.................... מיקוד....................
ידיעת שפות (לפרט)....................
חתימה....................

מועצה אזורית שער הנגב | מועצת המורים למען הקרן הקיימת לישראל

"ראשונים בנגב" – 75 שנה לראשית ההתישבות היהודית בנגב

האירועים המרכזיים:

★ **טקס חנוכת "אתר הראשונים בנגב"**
יתקיים ברוחמה הישנה ביום שני, כ' בכסלו תשמ"ז (22.12.86) בשעה 11.00 בבוקר
במעמד:
– נשיא המדינה – מר חיים הרצוג
– יו"ר הדירקטוריון של הקרן הקיימת לישראל – מר משה ריבלין

★ **"ערב ראשונים בנגב"**
יתקיים בקיבוץ דורות ביום רביעי, כ"ב בכסלו תשמ"ז (24.12.86) בשעה 17.30 אחה"צ
במעמד:
– שר הבטחון – מר יצחק רבין

בתכנית האומנותית: חבורת הזמר "קולות חמים"
להקת המחול "גוונא שער הנגב"
מקהלת רוחמה.

האזינו לתכנית "[illegible]" בתאריך כ"ה בכסלו, א' חנוכה בשעה 17.05 ברשת ב', שתוקדש לרוחמה הישנה במלאת 75 שנה לחידוש ההתישבות היהודית בנגב.

העיר תל־אביב–יפו

אבלה
על מותו של

אברהם שכטרמן ז"ל

מי שהיה חבר הכנסת, סגן ראש העיר תל־אביב–יפו וחבר המועצה, האיש שיזם את הקמת החברה לפיתוח יפו העתיקה ועמד בראשה אדם שמרצו ותריצותו תרמו רבות לעיר

שלמה להט
ראש העיר

למכירה מצלמת ניקון 301

(גוף בלבד)
כמו חדשה
400 ש"ח
טלפון
03-231611

לאברהם יבין

על מות אביך

ישעיהו

משתתפים בצערך

חבריך ב"עם עובד"

הסתדרות הגימלאים
האגף לאיגוד מקצועי
מודיע על
דחיית הישיבה של האגף
ביום א' 21/12/86
על המועד האחר תבוא הודעה.

המזכירות

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתה של יקירתנו

גושה שיימן

לבית אבקביץ, לומזיה
אלמנתו של יונה שיימן ז"ל.

הלויה תצא היום יום שישי, י"ז בכסלו תשמ"ז 19.12.86, בשעה 11.00, מבית הלוויות העירוני רח' דפנה 5 תל־אביב לבית העלמין בקרית שאול.
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים.

אחותה וגיסה: **אטקה ומרדכי יעקלבסקי**
ומשפחות יעקלבסקי וכספי

במלאת שלושים לפטירתו של בעלי, אבינו ואחינו

יהושע הררי (אנגלברג) ז"ל

תערך אזכרה וגילוי המצבה ביום שני כ' בכסלו תשמ"ז 22.12.86 בשעה 15.30 בבית העלמין הישן בלוד.
מוקירי זכרו נפגשים בכניסה לבית העלמין הישן.

המשפחה

בצער רב אני מודיעה על פטירתו
של אבי יקירי

יעקב לינדנבאום ז"ל

במלאתו בגיל 81
ביום ט"ז בכסלו התשמ"ז (17.12.86).

אני יושבת שבעה בביתי
רמת אביב התנאים 26/1

הבת

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו
של בעלי, אבינו וסבנו היקר

מאיר שוב ז"ל

ההלויה היום יום שישי בשעה 12.00
במושב גני עם.

המשפחה המתאבלת

אחת חשובה אחת פחות / עדי פרדיים

לבטי רפורמטורים

מלת הקסם השבוע היא רפורמה, זו שבמס הכנסה וזו שבשוק ההון. חשיבותן של השתיים אינה שווה. הרפורמה במס הכנסה אכן חשובה, כפי שנוהגים לחשוב, אבל האחרת משמעותית פחות מכפי שמייחסים לה. ההון בארץ יקר, בין היתר מכיוון שהממשלה השתלטה על החנות להשכרת ממון (בורסה), משלמת דמי שימוש יקרים תמורתו ומייקרת בכך את הכסף ללווים האחרים. אולם הרחקת הממשלה כשלעצמה לא תוזיל את ההון: במשק השרוי באינפלציה – ולפי מדד נובמבר, לא כל־כך כבושה – הוזלת הכסף תביא לחימום נוסף שיתבטא בהשלכות אינפלציוניות בזמן ממשיכים להיאבק. לכן חייב ההון להמשיך ולעלות ביוקר – למען היציבות ובדיעבד נגד הצמיחה. הוצאת הממשלה משוק ההון לא תשנה איפוא את הצורך במחיר הגבוה של הכסף.

להוזלת כסף באינפלציה לא כל־כך כבושה יהיו השלכות אינפלציוניות. הגדלת שכר המהנדסים, אנשי המחשבים, הכימאים והרופאים היא אולי אנטי־סוציאלית אבל היא פרו־יצרנית

במסגרת הרפורמה המוניטארית מבקשים להרשות יבוא הון מחוץ לארץ, כלומר להרשות ליזמים מקומיים ללוות בחו"ל. זה הגיוני כשלעצמו, כשם שהגיוני לייבא עגבניות או עופות מפני שגידולם בארץ יקר מדי. מאחר שגם כסף כזה השפעתו אינפלציונית, מוצע לקבוע היטל (מדובר על שלושה אחוזים) כדי לייקר את הכסף המיובא, כדי שלא יהיה זול מדי בהשוואה להון מקומי... והתעשיה, החקלאות והתיירות – שישלמו. עד כאן צד היצע של הממון.

אשר לביקוש מצד יזמים מקומיים, ספק אם אלה יעטו על המציאה, ולאו דווקא בשל מחירו הגבוה. הסיכון בהשקעות יצרניות, שלמענן מבקשים להוזיל את ההון, יישאר גם להבא גבוה יותר מאשר הסיכון בהשקעות בבורסה, אפילו תופחת התשואה למשקיעים בה. אמנם יש אמצעי־נגד לצרה זו – מס על רווחי ו/או עיסקות בבורסה – אבל בעת כתיבת שורות אלה נראה, כי מעבדי התכנית נסוגים ממנה.

ספקולנטים טוענים כי הטלת מס תשבור את מקיש־מעט זה של אירידור, כפי שהיה ב־1964, כשפנחס ספיר הטיל מס כזה (וביטל אותו מקץ שנה). נסיון שני יערך בזמן מלחמת לבנון (המעשה האחד והיחיד של ארידור הראוי לשבח), בשנגבו שני אחוזים ממכירת ניירות ערך, והארץ לא רעשה. לעומת זאת היא רעשה הרבה פעמים משום שלא הוטל מס, אלא רק נרמז, הודלף או נמצץ מהאצבע כי שוקלים את אפשרות הטלתו. כך יהיה גם בעתיד אם לא יוטל המס. כמו בחורה שאינה יראה עוד מהריון לאחר שילדה, כך ישכך מס רווחי הון את הבהלה מפניו: אם נקבע, ששוב אי־אפשר לקבוע אותו ולכן, אחר ירידה ראשונה וממושכת, יירגעו הרוחות והבורסה תפעל לא עוד כקאזינו אלא כמקור להשקעות. אבל בצד זה, שגם יקטין את ההפרש בין התשואה על השקעות יצרניות לבין רווח מספסרות בבורסה, נראה כמתנדף באוויר. התוצאה: יצרנים, העובדים בבתי־חרושת ומגדלי הפרחים ימשיכו לשלם מס, אבל אנשי „פריייער מי שעובד" ימשיכו להיחשב „משקיעים" שרווחיהם פטורים.

יותר חשובה היא הרפורמה השניה במס. מזכיר ההסתדרות טוען בצדק, כי ההקלות יעניקו הרבה לבעלי שכר גבוה, מעט לבעלי שכר בינוני ואפס לבעלי שכר נמוך: אלה שממילא פטורים ממס, בגין שכרם הזעום. ומאחר שהורדת המס השולי העליון, מ־60 אחוז ל־45 אחוז, מותנית בביטול פטורים למיניהם, הרי שהעניים יפסידו מהרפורמה שעל סדר היום.

אנשי האוצר ובנק ישראל מהססים להודות שכך המצב, וכי בעצם זו כוונת הרפורמה. שבעלי הכנסות בינתיות ומעלה (ולאו דווקא עד לפיסגת „ארנסט יפת הוא הגבול") אכן ירוויחו יותר. הגברת התפוקה והפריון תלויה במהנדסים, אנשי מחשבים, כימאים, רופאים, כלכלנים ושאר בעלי מקצוע. אם רוצים בהגברת התפוקה צריך לעודד לא רק עובדים ליד קו הייצור שלגביהם מס־הכנסה רלוונטי רק מעט, אלא גם את מנהלי העבודה. זה אנטי־סוציאלי, אבל פרו־יצרני.

הוא הדין במס על חברות. חברות תעשייתיות נהנות משיעור מס קבוע של 45 אחוזים ועתה מתכוונים להרחיב הקלה זו (מ־60 אחוז כיום) על פירמות לא־תעשייתיות. זו במובן הקלה לבעלי הון, אך אם רוצים יותר ייצור ותפוקה, מוכרחים להשלים עם התעשרות נוספת של קפיטליסטים, כפי שהגידול ביצוא (יש מתנגדים?) יעניק יותר הכנסות ליצואן. גם זה אנטי־סוציאלי אבל פרו־יצרני.

נראה שהאוצר לא נתן ליבו במידה מספקת כיצד להתגבר על הפגיעה בבעלי הכנסות נמוכות, אך עד ישיבת הממשלה הבאה נותרו עוד 48 שעות. שר־האוצר עלול אמנם לחטוא בחילול שבת, אך יזכור השר ששליחי מצווה אינם ניזוקים. עליו להקדיש את שבת קודש למציאת פיצוי הולם לבעלי הכנסות נמוכות.

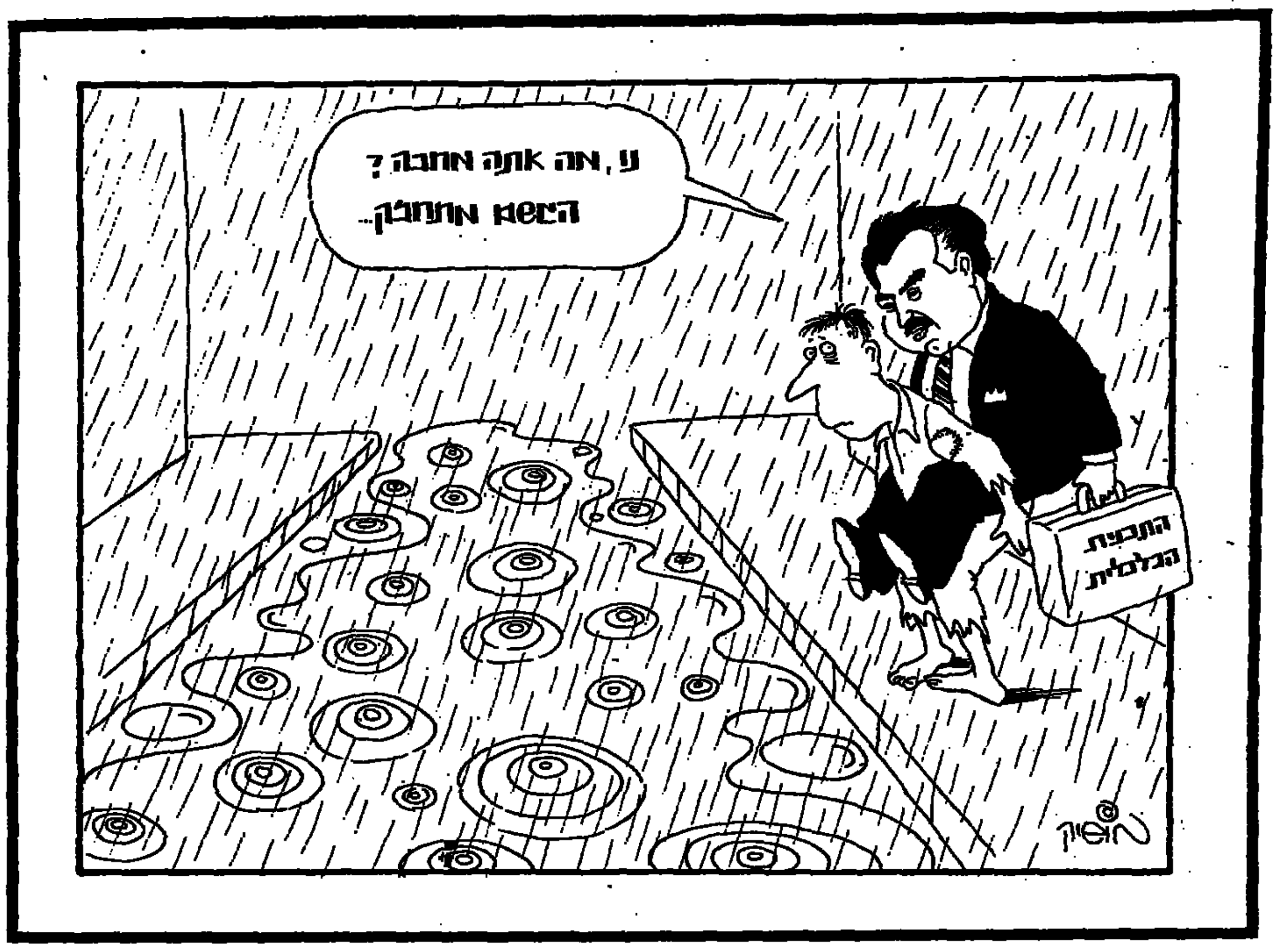

פרופ' אסף רזין, כלכלן. שיחה / מוריה אבנימלך

צעדים ללא יציבות

פרופ' אסף רזין מחייב שינוי לא שגרתי במדיניות הכלכלית לשם השגת שינוי מבני במשק וחידוש הצמיחה. החבילה שמציע האוצר כוללת לדעתו, מרכיב חשוב – הפחתת עלות העבודה והורדת שיעורי מס שבלעדיה לא ניתן לחדש צמיחה. עם זאת, קלושים הסיכויים שהתכנית במתכונת שמציע האוצר תביא לצמיחה, משום שחסרים בה מרכיבים חיוניים: תקציב מאוזן, עידוד חסכון ותיקון העיוות המתמשך במחירים הפוגע ביצוא ומעודד יבוא. חבילת הצעדים שמציע האוצר תגרום, לדעתו, לערעור היציבות במשק ולחלוקה מחדש של ההכנסות בצורה רגרסיבית.

חסרונם של מרכיבים חיוניים מפחית את סיכויי התכנית, במתכונת שמציע האוצר, להביא לצמיחה. צעדי האוצר יערערו גם את היציבות במשק. את חלוקת ההכנסות הרגרסיבית היה אפשר למנוע בהידברות עם ההסתדרות על שילוב הסכמי השכר בתכנית הכלכלית

הרפורמה במיסוי שהציע האוצר כוללת שלושה מרכיבים של ויתור על מסים: הפחתת המס השולי, שינוי במדרגות המס וצמצום דמי הביטוח הלאומי של המעסיקים בחמישה אחוזים. שלושת המרכיבים גורמים הפסד הכנסות לממשלה בהיקף שנתי של שני מיליארד שקל, ויוצרים גידול אדיר בכוח הקניה של הציבור.

הפסד ההכנסות הצפוי, כמו גם הגידול בכוח הקנייה של הציבור, הביא את האוצר להציע מסים חדשים – ביטול פטורים, מס על פירות החסכון ומס על קצבאות. התביעה המשולבת הזו של ויתור על מסים והטלת מסים אחרים – בעייתית משתי בחינות. חבילת המסים החדשה אינה מתקזזת בוויתור על הכנסות, בעקבות הפחתת המס הישיר והפחתת ההכנסות ממסים בעקבות הסכמים עם השוק המשותף ועם ארה"ב. התוצאה תהיה גידול בכוח הקניה של הציבור ותקציב ממשלתי לא מאוזן, שיערערו את היציבות. החבילה שמציע האוצר אינה מאוזנת מלכתחילה, והיא צפויה לעבור שחיקה נוספת בתהליך החקיקה. יש להניח כי חברי הכנסת ישמחו לאשר הורדת שיעורי מס אך יתלהבו פחות להטיל מסים על קצבאות, לבטל פטורים ולהטיל אגרות חינוך ובריאות.

התכנית מערערת את המאזן בין תמריצים לחסכון ותמריצים לצריכה. הורדת מסים ומכסים ומיסוי החסכון יגבירו את הצריכה ויפגעו בחסכון, שהגדלתו היא מרכיב חיוני בחידוש הצמיחה. תכנית שתחדש צמיחה צריכה לתקן את העיוות המתמשך במחירים היחסיים בין יצוא ליבוא שנוצר מאז יולי 1985, ופגע בענפים היצרניים, ובמיוחד בענפי היצוא: תעשיה, חקלאות תיירות ומסחר.

יש כמה דרכים לעשות כן. דרך אחת, בה נקטו ביולי 1985, הינה ביצוע פיחות חד־פעמי מלווה בצעדים נוספים שיעקרו חלק מתוצאותיו. דרך אחרת היא פיחות זוחל, בשיעור כאחוז לחודש, ודרך נוספת היא באמצעות קיצוץ מסיבי יותר בהוצאות הממשלה, מעבר ל־500 מיליון שקל שהציע האוצר.

לכאורה התנגדות של ההסתדרות לחלקי המיסוי בתכנית, שיש בהם עידוד לתעסוקה, חריפה מדי. אולם התנגדות זו הינה תחילת המאבק על הסכמי השכר. עמדת ההסתדרות חשובה, אמנם, אך אין לה מעמד קבע בחקיקת מסים. לעומת זאת בנושאי שכר היא פרטנר למשא ומתן. אילו היה אפשר לשלב את הסכמי השכר בתכנית הכלכלית, היה סיכוי גדול יותר להגיע להסכמה עם ההסתדרות על התוכנית.

נידה שמאי, מנהלת המכון למחקר חברתי וכלכלי בהסתדרות. שיחה/חיים ביאור

ילדים זה לא רווחי

משפחה עם שלושה ילדים, שהכנסתה (ברוטו) מתקרבת ל־3,000 שקל ואמהות עובדות שמשתכרות עד 1,000 שקל ייפגעו יותר משאר קבוצות האוכלוסיה. הכנסתם של המשתכרים מ־5,000 שקל ויותר תגדל לפחות בחמישה אחוזים. ברמת הכנסה של 8,000 שקל יגיע הגידול ל־12 אחוזים

באיגודים המקצועיים מורגשת תסיסה. גורמים מיליטנטיים בקרב ועדי עובדים ובתוך ההסתדרות עצמה מגבירים את לחצם על המזכ"ל ישראל קיסר ועל יו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד ליזום צעדים ארגוניים ולא להירתע מהשבתת כמאה של המשק.

לפי שעה מסתפקת הנהגת ההסתדרות במתקפה מילולית נגד התכנית, מתקפה שהמוטו שלה הוא „זה לא יעבור". לנוכח הפרופיל הנמוך ששומרים שרי מפלגת העבודה ביחס לתכנית האוצר, שמורה הזירה לאנשי אירלחורוב 93. אלה ניזונים מזרם שוטף של נתונים שמספקים להם כלכלני הוועד הפועל, העובדים בימים אלה שעות נוספות.

„עקב אכילס של התכנית הכלכלית הוא הרפורמה במיסוי" – מטעימה נידה שמאי, מנהלת המכון למחקר כלכלי וחברתי בהסתדרות. „אין פירושו שלא צריך רפורמה במיסוי, כפי שב־1975 נזקקו לרפורמה שגיבש פרופ' בן־שחר".

לרפורמה החדשה שהכינו פקידי האוצר מגמות רגרסיבית, קובעת שמאי. „קשה בעצם לצפות שהיא לא תהיה כזאת, כשהאוצר עצמו קבע כי הרפורמה נועדה להיות ,מאוזנת' או במלים אחרות – גם לפגוע וגם להיטיב. המכה, כמובן, תנחת במגזר הלא נכון – על עשירוני ההכנסה הבינוניים והנמוכים, ואילו בעלי ההכנסה הגבוהה ייהנו מהפחתת של המס השולי המקסימלי מ־60 אחוז ל־45 אחוז.

תכנית האוצר מצופפת כלפי מטה את מדרגות המס, מציינת שמאי. מדרגת המס העליונה, בשיעור של 45 אחוז, מתחילה בשכר הגבוה פחות מפעמיים מהשכר הממוצע במשק – 2,000 שקל. כה בבד גוזרת התכנית ביטול של נקודות הזיכוי מבמס־הכנסה לקבוצות אוכלוסיה כגון אמהות עובדות, קשישים, נכים וניצולאים ובני עולים חדשים. למשל, קצבת הביטוח הלאומי לנכה 100%, שאינו עובד או עובד חלקית, היתה עד כה פטורה ממס, אך עם הפעלת התכנית יבוטל הפטור. כך לגבי קיצבות זקנה ושאירים מהביטוח הלאומי, שבכוונת האוצר לחייבן במס. מה עוד יחוייב במס? קטעים הקשורים ישירות בייצור, אומרת שמאי: ארוחות במפעלים ועבודה במשמרות. זאת בתקופה שענפי תעשיה משוועים לידיים עובדות במשמרת שניה ושלישית.

משפחה עם שלושה ילדים תיפגע יותר מכל שאר סיפוסי האוכלוסיה בשל התכנית הכלכלית, כשהכנסתה (ברוטו) מתקרבת ל־3,000 שקל, וכן אמהות עובדות שהכנסתן עד 1,000 שקל. פרטים אלה עולים מבדיקתה של כלכלנית ההסתדרות. „משפחה בת שלושה ילדים הפכה לפרובלמטית ביותר במשק, משום שאין כוונה לפצות אותה", גורסת נידה שמאי. „לכאורה משפחה בת 4 ילדים נפגעת יותר מן הרפורמה, אך מותר להניח שמשפחה בסדר גודל זה ומשפחות מרובות ילדים יפוצו בדרך כלשהי".

מי ייצא נשכר מהרפורמה במיסים? מהבדיקה מתברר שבעלי הכנסה מ־5,000 שקל ומעלה יגדילו את הכנסתם החל משיעור של 5 אחוזים. אם עובדת ברמת הכנסה זו ומעלה תרוויח החל מ־3.74 אחוזים. ברמת הכנסה של 8,000 שקל הרווח מעפיל ל־12 אחוזים וכך הלאה.

הרפורמה במיסוי רגרסיבית לא רק בתחום ההכנסות, אלא גם בתחום עלות העבודה, קובעת כלכלנית ההסתדרות. במקום להביא להוזלת עלות העבודה, תגרום הרפורמה לייקורה למעשה. ביטול התמריצים המתבטאים בפטורים ממס על ארוחות במפעלים ועל עבודה במשמרות יפחית את המוטיבציה לעבודה בייצור ויאט את הגידול בתפוקה, שהוא קטן בלאו הכי. קבוצות עובדים עלולות ללחוץ על ההנהלות לשלם להם תוספות שכר מיוחדות, מעבר להסכמים הארציים, כדי לגלם את הפסד ההכנסות שתגרום הרפורמה.

הרפורמה במסים, טוען שר האוצר, תחזק את מגמת הירידה באינפלציה. בתנאי, כמובן, שהתקציב יהיה מאוזן ולא גרעוני. השגת היעד של תקציב מאוזן תיעשה, על־פי התכנית, באמצעות קיצוץ ניכר בתקציביהם של המשרדים השונים. „כלומר", אומרת שמאי, „לא זו בלבד שמונחת כאן תכנית לרפורמה רגרסיבית, אלא שכדי לממן אותה ולשמור על תקציב מדינה מאוזן ייעשה נסיון לפגוע בשירותים בסיסיים כמו בריאות וחינוך. אמנם נהרץ ייעול גם בעבודתם של משרדי הבריאות והחינוך, אך קיצוץ בשירותים אלה משמעותו פגיעה עקיפה נוספת בעשירוני ההכנסה הנמוכים".

התכנית הכלכלית חסרה באופן בולט, לדבריה, צעדים אופרטיביים של סיוע למגזר היצרני והמייצא. התכנית מציעה להשוות את שיעור המס המוטל על חברות שונות במשק. כלומר לבטל את ההעדפה במס, שעד כה נהנו ממנה חברות תעשייתיות לעומת גופים עסקיים שאינם יצרניים. התכנית גורסת את ביטולו החלקי של מס המעסיקים, שהמגזר היצרני פטור ממנו, אך הוא חל על חברות עסקיות אחרות.

אין בתכנית הכלכלית צעדים לצמצום היקף האבטלה, אומרת שמאי. מאחר שהתעשייה אינה יוצאת נשכרת מהתכנית, יימשכו התנודות לכאן ולכאן המאפיינות בשנתיים האחרונות את האבטלה. זו תנוע סביב שבעה אחוזים.

לעומת זאת חוזה שמאי גידול בממדי הצריכה הפרטית, לנוכח הליברליזציה בתחום מטבע החוץ. לכך יש להוסיף את ההפחתה ההדדית של מכסים עם ארצות השוק המשותף, ב־1 בינואר, שאינה קשורה אמנם בתכנית הכלכלית.

נכון, מציינת שמאי, שבתמורה לביטול הזיכויים מעלה האוצר את סף המס, כך ששכר עד 800 שקל לנשוי, שאשתו אינה עובדת, לא יחוייב במס (עד 550 שקל לנשוי שאשתו עובדת), אך המסה הגדולה תוכה קשות, אלה הם השכירים בדרגות הביניים שייקלעו למציאות כלכלית חדשה.

שר הכלכלה והתכנון, גד יעקבי. שיחה / שלמה קרמר

בעד רפורמות ונגד האוצר

המשק אינו „מעבדת ניסויים", אף לא „קיים" בכלכלה. הגברת הצריכה המקומית לא תביא להגדלת התוצר הלאומי, אומר יעקבי. הוא חושש שהמשק ימות בעוד שהאוצר ובנק ישראל יפרחו

מטבע החוץ של המדינה חייב להיות במרכז כל תכנית כלכלית, שכן 1987 תהיה שנה רעה ליתרות מטבע החוץ. ירידת מחירי הדלק נעצרה: הסיוע האמריקאי יחזור למתכונתו הרגילה: גם ירידת שערי הרבית ומחירי חומרי הגלם נעצרה. אף־על־פי־כן מתנגד יעקבי לפיחות. ההסתדרות לא תהיה, ככל הנראה, נכונה להגיע להסדר שיביא לפיחות „נטו" ותתבע פיצוי. על כן יש לעודד את היצוא באמצעות רפורמה במיסוי.

בשלב ראשון יש להפחית את המיסוי ולצמצם את עלויות העבודה על־ידי הורדת רמת התשלומים לביטוח הלאומי. אסור להוזיל את היבוא, אומר יעקבי, ויש לקזז את הורדת המכסים בהטלת מס קניה. עידוד הצריכה והיבוא יגרמו לנסיגה במידת העצמאות שכבר הושגה.

יעקבי בוטח ביקורת על עמדותיו של עמוס רובין, היועץ הכלכלי של ראש הממשלה, הגורס, כי התוצר הלאומי יגדל באמצעות הגברת הצריכה המקומית וחשיפת המשק לתחרות עם מדינות השוק המשותף וארה"ב. יש אמנם להפחית את מעורבות הממשלה, אך אין למהר. המשק אינו „מעבדת ניסוי" אף לא „קיים" בכלכלה, שאחר־כך יכתבו עליו מחקרים. הוא חושש מכך ש„המשק ימות ואילו האוצר ובנק ישראל יפרחו".

מי שעורך רפורמה במיסוי צריך להיות רגיש ולראות לנגד עיניו את הצורך באיזון חברתי.

הקלת נטל המס צריכה להתרכז לדעתו בעשירונים ארבע עד שמונה ואין לפגוע באוכלוסיות הגמלאים, הנכים והאלמנות. הבטחתו של ראש הממשלה לפצות כל מי שייפגע מהתכנית נראית לו כחזרה לשיטת „להיטב עם העם".

באשר לרפורמה בשוק ההון, אומר יעקבי, שאסור לקחת סיכונים גדולים, משום שבפני הממשלה עומד ההכרח למחזר חוב פנימי אדיר. יעקבי מתנגד בתוקף למיסוי הכנסות מריבית על ההסכונות וקופות הגמל, הקיימות והעתידיות. רק ממשלה לא רצינית תפגע בהסכונות הציבור. יעקבי יסכים למיסוי רווחי הון ספקולטיביים בצורת מס מחזור על הבורסה, בשיעור 0.5 אחוז.

גם אופן הגשת התכנית על־ידי האוצר אינו מקובל על גד יעקבי כגישה נכונה. אי־אפשר להציג תכנית בה מקיפה ולומר „כזה ראה וקדש". לקראת הגשת התכנית צריך היה לקיים דיונים פנימיים מסודרים. יעקבי, שהוא, אחרי ככלות הכל, שר הכלכלה והתכנון ואחד מארבעת חברי הקבינט הכלכלי, ראה לראשונה את הצעת האוצר ביום רביעי. עד אז הגיעו לאוזניו רק הדלפות.

מפנקס הזמן/יואב

בין הניחוח והרקב

יש לחסל את הצנזורה – ולחסלה מיד. יש לנתק בלי ריתוי את חומת ההתערבות הביורוקרטית החוצצת בינינו לבין תרבותנו החדשה בהתהוותה.

ויש לשלוח את חברי הוועדה לבקורת מחזות אל איי־השֵדים לא רק מפני עקרונות הדימוקרטיה שבה אין לחסום שום אדם בגינו. יש לשלוח אותם – כדי להסיר את המיכסה הסוגר על הדוד שבו רותחת היום המחזאות הישראלית החדשה ולתת לבושמה – או להיפוכו – לפרוץ היישר אל תוך נחיריהם של הצופים. יש לעשות זאת כדי ליטול משומרי־החומות של רבנות האמנות את תמרוץ־ההיסט הזה של דעת הציבור אל עיני חופש הביטוי והקידמה והסחתה מחובתו הטבעית להשתהות; קודם כל, על ערכו האמנותי האמתי של החומר הדרמתי המוצג לפניו. חומר – פעמים, דיבורית – המוגש לו במעטה של תעוזה חברתית וקידמה אסתטית; חומר דרמתורגי שרק הסטרוקטורה הסגולית של מחזה – העשוי מטבעו קטעים־קטעים, כניסות ויציאות, דיאלוג ועלילה, שיר וזמזון ואפקטים חיצוניים – מכסה לפעמים על רצף הריקות והדלות הרעיונית והספרותית.

ויש לחסל את הצנזורה כדי להעמיד את נחירי הצופה בעימות ישיר ובלתי מופרע עם כל שלושת הנֶרדים העולים מחלק ניכר של המחזאות הזאת:

א. הבושם הספרותי;
ב. הניחוח הלשוני וההגותי;
ג. ריח־הרקב של שנאת־עצמו.

ונפתח, כסדר הדברים, בראשון.

■

המחזאות, שעיקרה הדיאלוג ואין בה רצף פאבולרי כרצף של סיפורת; שבניינה מפולש במידה רבה בשל עצם טבעו של דיאלוג בין נפשות שונות: היא, מבחינה זאת מיקלט מצויין ומחסה אידיאלי לחסרי־כשרון. אין כלל גבול לפטפוט־ההבל שאפשר לשימו בפי המשתתפים בשיח. כל גבב־חרוז, כל נפל־רעיון העולה במוחו של המחבר, ניצוקים ונמהלים במחזה. האפקטים הנלווים לכל אלה רק מפרקים עוד יותר את הרצף ומשחררים רבים מן השולחים ידם במחזאות מחובת הכשרון לטוות איזה מידקם עלילתי ורעיוני על הבמה.

בחיבורו המאלף "ליצן החצר והשליט", שעניינו הסאטירה הפוליטית בישראל, מזכיר לנו איש התיאטרון ד"ר דוד אלכסנדר בין השאר, כי "המונח 'סאטירה' נגזר מן המלה הלטינית SATURE ופירושה: מלא או גדוש. ובהרחבה: תערובת המלאה בדברים שונים".

מבחינה זאת מקיימים כמה מהמחזות־הסאטירה הישראליים בשלמות את ההגדרה הלטינית הזאת: בליל של התחכמויות, תמר־חריפות של חכמה אמתית, הגות־של־בוסר ואפילו הרישעות – בהיותה חסרת חן וברק – היא רישעות נלעגת, אם לא מאוסה.

■

לא נהיה בין נושאי־משך־הזבל של מר הספרי, מחבר "החילוני האחרון", ולא נביא בשלמות את הדיאלוג הבָשום, המשתרע על פני ארבעה עמודי־פוליו הסובב בעיקר על מאמציו הפיסיים של הגיבור – צ'ופצ'יק שמו – לנגן את "התקווה" בנפיחות. זהו אחד הנרדים הספרותיים של המחזה, והוא, כמובן, הברקה נדירה, שגם היא יצאה, כנראה, מאותה תיבת־נוגנים עצמה שממנה ביקש הגיבור להפיק את "התקווה".

לא נעמוד בפרק זה על מהותו הפתולוגית של הביזוי העצמי, הכרוכה בעצם הזיווג הזה של ההימנון הלאומי עם חמת־החלילים התחתונה של גופנו. הקידמה, כידוע, אינה כפירה בשום פרות קדושות (להוציא פרות שהיא עצמה בוראת תוך מסעה). אף על פי כן, אנו רוצים להניח כי מעטים הישראלים המתקדמים שהיו מעיזים לעשות שידוך דומה בין "האינטרנציונל" – הימנון־הגאולה של האנושות – לבין התיבה־המזמרת הזאת. וזה לבד מן העובדה ש"האינטרנציונל" הוא הרבה יותר פוליפוני מ"התקווה" ולשם ביצועו המושלם נחוצה מערכת מורכבת יותר של כלי־נשיפה ששום בן־תמותה עדיין אינו מצויד בה בשום איבר של חלציו.

נניח, איפוא, לתכונות הפתולוגית, שעליה עוד נעמוד בהמשך. אבל העובדה שמבחינת הכתיבה הקרוייה "ספרותית" אפשר בכלל להעלות על הנייר דיאלוג מטומטם כזה – מעידה על טיב הריח העולה באחרונה מכמה מחזות ישראליים.

■

ושתי הערות־ביניים:

אלף: כיוון שהעמידו אותנו על כך שמחבר הסאטירה הזאת – האריסטופנס הישראלי הצעיר – הוא, בנוסף לסגולותיו האחרות, גם ירא־שמים, נניח לשוכן־ערבות לבדוק מה רוחש תחת כיפתו ומה קודח במוחו של אותו מאמין המתהדר בכך שיוכל לנפוח ממערכת־הביוב הפרטית שלו את הקריאה: "שמע ישראל, ה' אלהינו ה' אחד" – כן, במפורש, בשם־ההוויה ובהטעמה הראויה.

בית: כתהליך לביצוע בכלי־הנשיפה האישיים שלו, שאותו גיבור מתקשה בו פיסית, הוא מציע למפעילו על הבמה ביצוע בציור – בטכניקה חדישה של הגרפיקה השימושית: "אשתין לך על הקיר מה שאתה רוצה" למשל "שמע ישראל – בצבעים". מעניין לדעת איך היתה הקידמה הישראלית, הנזעקת לחופש הביטוי ורוקדת בבידיות, מגיבה על טכניקה כזו אילו ביקש אותו צ'ופצ'יק לצייר על הקיר בכתב־שתנים פרק מן הקוראן, למשל.

■

עד כאן – הבושם הספרותי. הניחוח הלשוני יש לו מסלול משלו.

המתכון למחזה ישראלי בן־זמננו נראה פשוט: עריכת רשימה של עשרה־עשרים מונחים מן האיזור האנאלי – מנהר הפרשה או מישגל; דאג ששום אחד מהם, במכפלה נאותה, לא יחסר בדיאלוג הבימתי; הוסף לזה – במיטב טעמך – "בן־מיעוטים" מן השטחים, הנאנק תחת מגפו של הקלגס הישראלי; תבל כל זאת בכמה אברכים מפואתים ומצוייצים – והרי לך מחזה ישראלי מקורי ומושלם ששום יסוד חשוב (או מעוות) אינו חסר בו. תבהק על כל אלה כמה הגיגים של פילוסוף־גימנזיסט – והעלית מן התבשיל גם תאוות של הגות.

וכך הולך ונולד לנגד עינינו ירחמיאל חדש – מהפך. ירחמיאל עם אוצר־מליצות חדש, ששפת דיבורו וכתיבתו מעידים על דיאלקט מיוחד ועל שייכות למועדון־לשוני חדש ומתקדם השואב עיקר השראתו מן האינסטלציה האנאלית.

אם סימנו הלשוני הסגולי של ה"ירחמיאל" הקלסי בעבר היה ו' המהפך, השאוב ממקורות תנכיים ארכאיים – סימנו הלשוני של ירחמיאל בן־ימינו הוא האות הבאה אחרי ו'. אות זו היתה לעמוד־התווך של כל הבנין הדרמתי. כך היא, כך הזי"ת הבאה אחריה. וכך היתה גם ה"ח'רא" לא רק קורט־בשמים שבוזקים אותו על התבשיל כתבלין – כשם שהיו מוסיפים מי־רגלים לבישום הקטורת – אלא היא־היא התבשיל עצמו. לקיים "אכלת אותה".

■

וכדי שיידע הקורא על מה קוראים לנו נציגי הקידמה להגן בחירוף־נפש – על פי נוסחתו הידועה של וולטר – נטעים את הקורא, על אף סלידת העט, פסוקים אחדים מן התבשיל הזה:

"שלאנג: מרד שמֶרד. כל שמוק מקים פה מרד. קאקרים. שטוף־זימה אחד שרוצה סאכעס. כל פרעסער פוצביין נהיה לי פרופסור לייבביין".

ואם צודק ירחמיאל – הוא הספרי – בהנחתו, בפי אותו שלאנג במחזה כי "כשיציגו רבע־תחת, כשיוציאו את השד/ יעמדו כאן אלפים עם הכסף ביד"; אם הנחה זו נכונה – יש לסלק את הצנזורה מיד ולהיווכח, אחת לתמיד, אם מושכת־הקהל העיקרית של המחזאות הישראלית היא באמת מערכת־הביוב האישית שלנו.

חברנו הנאצל, המשורר אהרן זאב, זכרו לברכה, אמר לנו בזמנו בצאתו, דרך מחאה, באמצע הצגת "מלפת האמבטיה":

"צנזורה – שמנזורה! מי צריך צנזורה? אצלנו, בפולין, היינו עושים זאת, פשוט, בשתים־שלוש ביצים סרוחות".

נעיר רק כי בהצגה, שבה אנו מדברים בטורים אלה, יספיקו הביצים בלבד. הריח מסופק על ידי הבמה.

נכון, איפוא, שאין שום צנזורה צריכה לחצוץ בין המחזה ובין שיפוטו. ומבחינה חינוכית אולי, באמת, אדרבה: יבוא הקהל הישראלי ויראה "איזה רב יש לנו".

■

ולענין "ריח הרקב של שנאת־עצמו, שהוא מעבר למחזהו המסויים של מר הספרי".

יש להקדים ולומר:

ככל שאין הדברים אמורים בהיבט המדיני של מעמד הפלשתינאים, יש לברך בכל־לב על כל גילוי כן של רגישות לאפליה, לקיפוח ולכל השפלה ופגיעה בכבוד האדם, בכבוד כל ברוא־בצלם, כל־שכן אדם המשתייך למיעוט אתני בחברה שלאום אחר דומיננטי בה.

עניינים רבים בתחום אנושי זה משוועים לתיקון – וזה כולל את תנאי־המגורים הבלתי־אנושיים של עובדים מיהודה ושומרון, שרובם באים לעשות אצלנו במלאכות שאנחנו – בהיפוך־הערכים של חברתנו – מאסנו בהן. והדבר חל גם על אופי שלטוננו ביהודה ושומרון ועל גילויים של בהמיות גסה ומשפילה מצד מתנחלים מסויימים ומצד בודדים במערכת הבטחון (מאורעות חלחול בזמנם וכדומה להם). יתר על כן: מי שרואה, על פי השקפתו, את יהודה ושומרון, או חלק חשוב מהם, כמסופחים בעתיד למדינת ישראל חייב שבעתיים להקפיד בהתנהגותו כלפי אנשים הנחשבים בעיניו אזרחים־בכוח של מדינתו.

בטורים אלה הושמעה לא־פעם אתרעה חד־משמעית בנושא אנושי זה, שבו חייבת ישראל לנהוג על פי מיטב הערכים של כיבוד־האדם ולהילחם בענין זה בלי רתע במהרסים מבית.

■

ואולם המחזאות והסרטאות הישראלית – ברובה – יותר משהיא מודרכת על ידי אהבת הגר היא מודרכת על ידי שנאת־עצמו. היא הופכת עצמה באופן אובססבי לא רק לנושאת־דיגלה של הלאומנות הפלשתינאית, אלא גם לנושאת־דיבתה – בהגזמה, ברישעות, ברוח מופלגת של שנאת־עצמו – של מדינת היהודים. היא מחפשת לה מעין "מרפסת באזל" להוליך ממנה את בשורת חיבת־ציון הערבית. ואילו ממרפסות המחזאות שלה היא מטילה, ברוב מחזותיה, את גלליה על שיבת־ציון היהודית בהתגשמותה. כמו חטאנו חטא־קימון לפני תשעים שנה באותה באזל עצמה וכמו הוספנו עליו פשע לפני כארבעים שנה. מכל הדיאלוגים – היינו הך מה רמתם הספרותית או האינטלקטואלית – כמו נושבת רוח החרפה הגדולה על עצם הצער הנועז שצעד העם היהודי אל תוך לוע־הארי של ההיסטוריה העולמית, וביחוד: אל לועו הפעור והטורף של המזרח התיכון.

כמו לא הגענו אל הארץ הזו בשארית כחותיו של עם יתום מאבות ומאמהות ושכול ממיליון עוללים מומתים. כמו לא הבאנו עימנו צדק פצוע וזב־דם שאנו גוררים אותו בשארית־כחותנו, מן הארץ הזאת ואליה, לאורך דורות.

■

ודאי: שאלת החיים עם שכנינו והיחס אל הגר הגר בתוכנו, היא משאלות־המוקד הקיומיות, המוסריות והלאומיות, של החברה הישראלית ועתידה.

ואולם בחברה זו יוקדות כמה בעיות־קיום חמורות נוספות: סוציאליות, עדתיות, רוחניות (דתיים וחילוניים); יחסי אבות ובנים, היחס לעבודה וליגיע־אדם, קשר ישראל עם העם היהודי בתפוצות וכמעט אמרנו גם שאלות "ציביליזטוריות", ככל שהדברים אמורים בהמשך הבטחת רמתנו האיכותית הטכנולוגית בחבל־עולם סוער זה. משא־הבעיות העמוס על ישראל מסוגל לרסק חוט־שדרתו של עם חסון בהרבה, בעל מסורת ארוכה יותר של עצמאות וליכוד לאומי.

ואולם כאשר באה במאית של תיאטרון לילדים בישראל להביא את יצירת־הבכורה שלה לבית־הספר היא פותחת בנושא סבוך ונפתל שהוא מכוות־אש גם לבוגרים, ומבקשת, דרך עדיפות, להלעיס את הפעוטות הבוהים בנושא שהוא אולי אובססיבי לבמאית, אך עדיין הוא מחוץ לטרדות המרכזיות של מוח הילד ונפשו.

וכאשר באים מחנכים – גם חילוניים – (וגם מחנכים הם, כידוע, מימסד. היחידים שאינם מימסד הם במאים, שחקנים, מבקרים והיח"צים שלהם) ובתום־לב פידגוגי מטילים ספק בעדיפותו החריפה של ענין נשואי־התערובת לגבי הילד הרך בישראל – מיד מגוייסת זעקת־שבר על התאנות לחופש הביטוי.

כאילו אסור להטיל ספק בחשיבותו החינוכית המיידית בישראל של ענין נשואי־התערובת – מנושאי־הבעיה הסבוכים של הקיום היהודי בימינו. כמו אין הילד היהודי בישראל יכול עוד להתקיים אפילו יום אחד בלי שנושא מהול זה יוגר לו – באור הקידמה, כמובן – כבר בראשית צעדו אל עולם תיאטרון הילדים.

* אגב, דוגמה לעקיבות במלחמה על־זכותו של אדם לבטא דעתו ניתנה בשבוע שעבר במועדון "צוותא", כאשר ביקש משה שמיר לומר משהו שאיננו קונפורמי עם הקו הכללי ששלט באולם. הוא הופרע בצעקות ובגידופים עד שוויתר על סיום דבריו.

■

הפטרה:

את המטבע "שנאת־עצמו היהודית" לא אנחנו המצאנו. שאלנו אותו מהוגה־הדעות היהודי־גרמני תיאודור לסינג. הוא שטבע מושג זה והכתיר בשם זה את ספרו האחרון (JUDISCHER SELBSTHASS), שהופיע בברלין בשנת 1930, שלוש שנים לפני הירצחו בידי פלוגת־רצח נאצית, שנשלחה למשימה זו במיוחד אל מעונו במאריינבאד.

דמותו של תיאודור לסינג, שנולד כיהודי ומת כיהודי, היא דמות מורכבה ומרתקת. אמרנו: נולד כיהודי ומת כיהודי, משום שבין שני האירועים הביולוגיים האלה, בהיותו סטודנט, המיר דתו והיה ללותראני. בעלות הציוניות המדינית האקטיבית על במת ההיסטוריה היהודית – חזר לסינג ליהדות, נלהב לרעיון הציוני ופירסם, כאמור, את האחרון בספריה: "שנאת־עצמו היהודית". עיקרו של ספר זה – מחקר קליני של האינטלקטואלים היהודים שהוכרעו על ידי תסמונת החולי "שנאת עצמו היהודית", שתיאודור לסינג – על פי מהלך קורותיו – התנסה בו בעצמו.

מקום מרכזי בין שש הדמויות שלסינג מנה בספרו, תופס אוטו וייניגר (אגב, כל מי שנתפס בדבקות כזו לפרק "הנפש היהודית" במחשבת וייניגר, שבו בולטת כל כך תסמונת החולי הזה, מן הראוי שיעיין מעט בפרקי הספר הנשכח של לסינג). כהפטרה לניתוח יסודי של אחת משש הדמויות בספר זה – כולם אנשי יצירה והגות – כותב לסינג במשפט חתום:

"עמדה לפנינו הבחירה לראות בגיבור זה דמות נתעבת (כמידת הדין – י.) או דמות אומללה (כמידת הרחמים – י.). "אנחנו רואים בו אדם אומלל".

■

איך נתגלגלה תכונת־אופי זו של "שנאת עצמו"; איך נשתרשה והסעיפה שלוחות בקרב שכבות של אינטליגנציה עברית בארצה הרבונית – אינטליגנציה המשוחררת מכל תסביכי היוצר היהודי, הצמי־הנפש, בארץ נכריה – זוהי חידה המחייבת אולי מחקר קליני לעצמו.

ואולם כאשר אתה קורא את "החילוני האחרון" ועוד רבות מיצירות הדרמטורגיה הישראלית של הזמן האחרון וכשעליך להחליט אם לשפוט מחברים אלה – בנוסח לסינג – כנתעבים או כאומללים, הרי מתוך אסאוריהם של חסד יהודי ושל מידת־רחמים יהודית משרשת – אתה בוחר בהגדרה האחרונה.

אוטופיה, לא רק רפורמה/חיים גורי

אחרי הנוסטלגיה

מאפרות מלאות. בקבוקים ריקים. וכל הנשמה היתרה. כל השירים הם. כל כך יפים שבא לבכות. אולי מכל זה ישארו רק הם כמו "קורפוס דליקטי". מועדון הזוטראנים האבודים. הצחוק המסתיים בשיעול. הם הולכים ומזדקנים. כדאי לכם לשמוע עוד מלה. אחר כך תתפשו אותם בגרות. זה כה רחוק ואתה כמו בתשלת. הספירה האחרת. "אתם הסלע שעליו ייבנה מקדש העתיד", על קיר הצריף ההוא במועדון הנוער־העובד. שם היו נערות שרות: "אל תבקשיני בין עיר ליער / אינני שם חביבתי / בכור עבודות עמל וצער / שם מקום מנוחתי / אל תבקשיני ליד מזרקת / אינני שם חביבתי / בנוה דמעה ושן חורקת / שם מקום מנוחתי". ועוד היו שרים שם "טבעת אינה נראית מחשלת כולנו היום לקשרת גורל".

פעם הוא פגש בחו"ל משורר סרבי אחד וסקו פופו. שתו בירה חזקה. שקעו בהיפנוזה נוסטלגית. הם היו בני גיל דומה הדור אחד. שרו שם, מפתיעים את יתר הקרואים, את שיר "חיילי הביצות" ואת "מנואלה" ואת ה"וורשוויאנקה". עד אשר הכריז עמיתו הסרבי: "די, אני מתחיל לבכות".

רצה לשיר לו משהו תוצרת הארץ לאו דווקא מהרפרטואר הבין־לאומי אך התקשה לתרגם לו לצרפתית, זו השפה בה דיברו, את כל המילים של "עד מתי ספנים?" ורק את הסוף שר לו שם: "נקפוץ לסירה / אניה מחכה / מפנים אחוז במשוט / אניה אדומה ואדום גם דגלה / ונושאת היא עולם של תקוות".

"עולם של תקוות". נראה שכל הסיפור הזה לא היה אלא תרגיל עצום ומקודש ומשיחי על "עולם של תקוות", כי רבים מן השירים ההם היו בגדר האסכטולוגיה החילונית על מלכות הצדק שתבוא. לא צדקה כי אם צדק! לא פחות מצדק מוחלט! אני אומר שנית: רק צדק! רק צדק לפניה יהלוך! לא עסקנו בשטויות. לא היינו ויצ"ו, טיפת־חלב ומעונות־יום אלא "עולם חדש נברא, הקשיבו!" "העולם החדש" אינו עוסק בעוולות קטנים ואינו מעלה את... ואינו משפר את... הוא המלכות העתידה לבוא ושמות תוהו וגיבוריו מהבהבים "כמגנט אדום באבנגליון של האנושות העובדת". הסוציאליזם הוא אחרית הימים, הוא השחר המאסראלי העולה על יער הארובות העשנות ועל שדות הדגן. הוא ההבטחה המוחלטת. המשיח אינו עוסק בעוד גרוש למשכורת ועוד חצי יום לחופשה השנתית. משאת נפש כזאת צונפת את הכל ליחד קסום של גאולה שלמה. לא עוד מהפכה בין מהפכות אלא לידתה של דת חדשה. מכאן, כנראה, השם "שנים עשר" לשירו של בלוק, שנים־עשר המהפכנים ההם, היתפנים והאלימים המשולים לתריסר שליחיה של הנצרות, שעל ראשם הילתו של ישוע, לידתה של ציוויליזציה חדשה.

וכאן, בארצנו שלנו, בעוני ובישימון ובעבודה המפרכת, שנבחרה בדרך חיים וישועה, התעצמה משאת־הנפש המשיחית צונפת גאולת עם בשיבת־ציון עם יצירת חברת העֶרך, חברת הצדק, חברת העובדים, קשר־השווים של הקומונה, ואותו גילוי־ברעדה של אוטופיה קסומה ומחשמלת. כל הסיפור הזה יכול היה להתעוות אל הטירוף והאכזב אלמלא פיעמה בו חיוניות עצומה ומצוות עשה של מהפכה אמיתית בארץ ישראל. היה משהו דתי בהוויה הזאת, בתום הזה, בהתמכרות הגמורה הזאת בקרב הכופרים האלה שהיו מגדולי המאמינים.

ושוב היו השירים ההם כמחזורי תפילות לעדות: "לחמי לחם עוני / האוהל הוא מעוני / אך מי עליך כמוני / כמוני הפועל", כי "רשות הדיבור לך היד העובדת" וכמו איזה ויתור גמור על נכסי חומר וכדאי בתוך השכרון הזה: "לא אל שכר הלב פתוח / לא לתהילה נשאנו ראש / אנו יצאנו עם רגלי הרוח / את האוויר בשיר לחרוש / לי במולדת בית אין / לא בשבילי שתלתי עץ / תנוני בכלוא גופי כחמת יין / אל אדמתה להתנפץ" וכו' באותו ניגון: "במקום אתמול יש לנו מחר / ובעד כל קיר בהגף בניינו / עתיד עבנו לנו שכר". הכל היה רווי מחר: "נביט המחרה" ו"לנו הגורל מסר את מיליוני המחר".

★

לא, זה לא היה פשוט כל־כך וגם היה אחרת מאוד. מעמדים אקסטטיים אלה בתוכבי הגאולה. אך קדמו להם וגם היו מעורבים בהם הסבל והיאוש והרעב ותחושת הקורבן: "הבאנו לך דם ואצבעות, אהבה ושרירים: כתפים מופקרות לנשוא את הגלובוס העברי בנגעיו הקשים / וכל החלומות וכל המאויים נתנו בעד היותנו שועלים עניים בישימון... / השרב פה שורף לאט עלומינו ואפרם יפחר יום יום על נקיקים כזהב ואין אנו תובעים שילומים בעד חורבננו / ואנו המכסים ביצות בגופים יקרים בתקוע בהן הידים עצי אקליפטוס / אנו הנותנים אריסטון לתולעי כנען / אנו נכונים בגופים נאמנים בקרחם להיות הגשר החם למלכותך הבאה / מעל לתהום דמים..."

והלאה שם: "ואני בתוך צבא העבודה על חוף הים התיכון, עבודת הפרך שפאר לה היתמות בערב / ואש פפירוסות ודם העינים בסופה כמו־יהלומים במלכות העוני" ומאחורי כל זה היה ההכרח האיום: "מוכרחים היינו ללכת" והיתה גם שמחה ואושר מסוגף בהכרח הזה: "גם שירים שוררנו כמו הטירונים לצבא: טירונים לצבא היחפים על גדות ים התיכון". המידע שקידם פני הבאים היה קשה מנשוא: "קדחת בציון אוכלת תוליה / הכנעני מתנפל בדרך ושוחט / התנים נכנסים מתחת לשמיכה ואוכלים מבשרו החי של הישן באוהל". "אך אנו הלכנו" מדוע? כי "מוכרחים היינו ללכת". האדמות זעקו מתחת לכפות הרגליים. המיטות רעדו / אכלנו מגיזול הפת כדי שבעה עד מוות. שתינו המים בחרדה ונוריק כסוסה / וראינו כל מוקע על צלב בדמותנו..." ודאות החורבן באופק: "מוכרחים היינו ללכת בכאב מעיירות ולהבים בדמע שאש בן עוד פעם לבתים / בידיעה כי יעלו במוקד ביום מן הימים".

הכיסופים וההכרה.

★

והיה גם היאוש. הסופר והמבקר ביילין מבקש באיגרת מברנר שיכתוב "בכוכב ראש" אם רצוי שיבוא ארצה. משיב לו י.ח. ברנר מירושלים בתמוז תרס"ט, 7 ביולי 1909: "אתה רוצה שאכתוב לך בכוכב ראש כי תבוא. אולם אני איני יכול לכתוב לך זאת אפילו בקלות ראש. אקלימה של הארץ קשה, אוכלים פת קדחת, להשתכר אין במה, איך; אלא שאם רוצה אתה לבוא ויהי מה – אז אין לדבר. אני למשל אלמלא הייתי נמצא באיזה אורח־פלא בלונדון לא הייתי יוצא משם. ועליך לדעת, מתקות 'הגאולה' צריך להתייאש לחלוטין. איש לאהליך... ביילין! אתה יודע כי אני אוהב אותך; אתה יודע כי הייתי רוצה להתראות אתך, אבל אני אומר לך באופן קטגורי: אל תיסע... אלמלא היה לי הכל אחת ואילמלא היה איזה מקום שימשוך אותי, הייתי נוסע מפה עוד היום הזה" חזה ברנר הנערץ, איש ה"אף על פי כן" אחר־כך בשם "הוויית הקוצים" ו"כל החשבון עוד לא נגמר" ובשם הידיעה הברורה ש"אין מקום אחר". לימים היו גם הייסורים האלה לנוסטלגיה.

★

המהפכה העצומה הזאת שטילטלה אנשים וגורלות וגם שברה אותם עוררה כוחות כבירים ומשאת־נפש והתלהבות אוטופית. תנועת העבודה התעצמה בשני הממדים הללו: גאולת עם ישראל בארץ־ישראל ובניין חברת העבודה והצדק ועילוי האדם, החברה הסוציאליסטית. כל זה נראה היום רחוק מאוד. חלקו נתפס באירוניה מרירה ובנועם סרקאסטי וחלקו משוייך ל"מצעדי הפזמונים" הנושנים, לנוסטלגיה. מה שרד מהאוטופיה הסוציאליסטית בארצנו? התמורות חוללו מציאות כה אחרת במהותה ובכוונותיה עד כי העבר ההוא, שנתפס כמורשת חיים, היה בעיני רבים בדור הצעיר למוזיאוניות מרגיזה או לסמלי מימסד גווע, שקריים וחלולים.

לא רק פה. הסוציאליזם האוטופי בבשורתו הנושנה הוכה נוראות. מחד גיסא אכלה המהפכה את בניה וטימאה את דגליה. מאידך גיסא, ואולי בשל כך, עשתה תנועת הפועלים במערב עיסקה עם הקפיטליזם: לפעול במסגרתו ולא לכונן את החברה האחרת מאד על חורבותיו. רייגן הכריז זה לא כבר כי "בכל מקום שבו שולט הקומוניזם ריק המזווה ומלא בית־הסוהר". ואנחנו הרי "חלק מהעולם המערבי, מהעולם החופשי".

וגם נמאסה כצנון הקינה, שהיתה אף היא לחלק מתרבות הנוסטלגית של האצולה הדועכת, על "היותנו זרים במדינה הזאת". ויישנה אותה תחושה מחליאה אך אמיתית של "השיטה קורסת" כלומר הסוציאליזם הישראלי חרף כל הישגיו המופלאים לא עמד במבחן התמורות וחדל להיות משאת נפש לדור צעיר שלם המבקש טעם חיים ו"איכות חיים" והוא מצוי במגננה פוליטית ותרבותית מול הפופוליזם של הליכוד ומתקפת האורתודוקסיה.

כל זה מתקשר במצב הישראלי היום בתוכבי הסכסוך הישראלי־ערבי ומול העליה שאיננה, כלומר מול בגידת היהודים בישראל ומול רבים מבנינו השוקלים ירידה וגם נוטשים את מולדתם שאינה מציעה להם, לדעתם ולתחושתם, תעסוקה הוגנת וקורת גג בהישג יד בעידן העולם הפתוח וה"מימוש העצמי".

די. לא נוסטלגיה מחליאה וכנסים של וטראנים בשם העולם של אתמול אלא בשורה והתמודדות עם ישראל של היום ושל מחר־מחרתיים. ביודעין ובלא יודעין זקוקה הארץ הזאת למהפכה במושגים, במעשים, בחלומות. זקוקה לאוטופיה, לא רק לרפורמה. המוצעת. כמעט נושא לסימפוזיון נוסף לכבוד חגה של ההסתדרות בחנוכה הקרוב: "מהי באמת ציונות־סוציאליסטית בסוף שנות השמונים?" ורצוי שהעניינים האלה יתבהרו עד הבחירות הבאות, שכן הספירה לאחור כבר החלה.

פולמוס. תשובה לד"ר אריק כרמון / חה"כ שולמית אלוני

ישראליות, העם, ודור תש"ח

הואיל וחיים גורי ואנכי לא ניהלנו שיחה פרטית מעל דפי "דבר" (10.10.86) הריני מברכת את אריק כרמון שהשיחה עוררה אותו וגרמה לו לתת פורקן לרחשי ליבו (מאמרו ב"דבר" 14.11.86). תחילה חשבתי שהוא מצטרף לשיחה וכמובן זה יכול היה להיות פורה ומעניין. לאחר שקראתי את דבריו, וקראתים פעמיים, כנראה מקוצר דעתי להבינו כראוי, הסתבר לי שאם כי המחלוקת בינו לבינינו קטנה הרבה יותר משהיא נראית השיחה קשה יותר משישערתי בתחילה.

לאריק כרמון יש דעות קדומות על דור תש"ח, הוא הכניס אותנו לתויות, צמצם מושגים והעמיד אותנו כדלים ברוח (שלא באשמתנו – תודה) וכמנוכרים לתרבותו של העם היהודי לדורותיו.

משום שלא פיתח שיחה אלא קבע מה שקבע חשוב להבהיר לקורא ואולי גם לאריק כרמון מספר מחשבות ומושגים על מנת שבסופו של דבר הרב־שיח בנושא חברתי קיומי של זהות וניכור יוכל להתנהל על בסיס מושגי יסוד והנחות יסוד ברורים, בבחינת לשוחח או גם להתווכח בשפה אחת.

ראשית התייחסות למושג ה"ישראליות" וה"יהודית": לשיטתי כל שיש ביהדות מבחינת תרבותה המתפתחת, גלגוליה, יסוריה ושמחותיה ההיסטוריים, יצירתה וכאבה הוא חלק מהותי של הישראליות, של התרבות, המחשבה, ההוויה והאסוציאציה שלנו. "הייתי במעמד הר סיני", משמע הייתי בכל הדורות, שהרי כל דור היה בסיני. גם זה של שמואל הנגיד וגם זה של המהר"ל מפרג וגם זה של מנדלי מוכר ספרים ושל פרץ, גם זה של העיירה וגם זה של "חכמת ישראל" במרכז אירופה בתקופת ההשכלה והמהפכה הצרפתית וזמנה.

"אושוויץ" לא היה מעמד הר סיני. הוא היה מעמד של "הסתר פנים" ובשל כך הדילוג ממעמד הר סיני ל"כבשנים" שגם בהם היינו אם כי לא היינו. חבל שכרמון לא הבין זאת, אולי באשמת המשיחים, אך אולי גם באשמת דעותיו הנעולות. אמרתי איפוא, כל שיש ביהדות יש בישראליות, כל שיש בעם היהודי יש באומה הישראלית, אך לא להיפך. לכן טענתי כי יהודי החי בגולה הוא ישראלי שבחסר וכאן באה המלה המפחידה כה את כרמון "ריבונות".

להיות ריבון אין זה ענין טכני אלא ערכי. להיות בן־חורין משמע לקבל אחריות, לשאת בעול, להיות חזק ולרסן את הכוח, להיות אדון לגורלך, בעל הבית. להיות יהודי בגולה, משמע כיהודי אתה זר לנופים בהם אתה חי, לשפה בה מדברים, חושבים ויוצרים האנשים שאתם אתה מבלה בשעות העבודה, האנשים הקובעים את אורחות החיים ונורמות ההתנהגות. להיות בגולה פירושו להיות מיעוט. להיות דייר אצל בעל בית אחר. להיות ישראלי משמע בנוסף לאותה תרבות ולזכרון הקולקטיבי יש שייכות הרמתית לנוף, לסביבה, לשפה, שייכות למושג מולדת ובית. החגים שאתה חוגג הם אורגניים לנופי המקום ולריתמוס השנה החקלאית, לטל ולגשם ולצמח בנוסף לפולחן ולטקס ולא בסתירה להם. אתה מתפלל לגשם כאשר הוא נחוץ אצלך ולא ליד הסקפנות של הוולגה או המיסיסיפי.

ט"ו בשבט הוא משמעותי מעבר לאכילת פירות מארץ ישראל, ואין אתה צריך להיות דתי כדי לחוג את חג האביב וחג הפרות ביו"ד ניסן.

הישראלי, אותו "סטריאוטיפ" מלוגלג של כרמון אשר לאחרונה הפך לפארסה (ואשר גורי ואנכי לא התייחסנו אליו כלל באותה שיחה), כן, הישראלי הזה מיבנאל, מכנרת ומתל־עדשים, מתל־אביב ומרוחמה, יש לו מולדת. "מולדת" אינה מלה גסה גם לא שטחית, גם לא בזויה. ומולדת לאדם הישראלי אינה אהבה שבמושג, אהבה מופשטת דתית או מיסטית. היא חלק אינטגרלי מאישיותו משום שעבר אותה ברגל בטיולים אין־סוף עם מדריך צמחים ומדריך חרקים ועם מפות עתיקות ונתגלו לעיניו רבדים כבדים של תרבות בחפירות ארכיאולוגיות.

ואם כי כתבי מנדלי מוכר ספרים הם חלק מתרבותו אין הוא רואה בכסלון ובבטלון ובפישון ובסרחון מקומות להתרפק עליהם. גם לא יערות פולין של אפטושו. וחבל שאריק

מרכזיותה של ישראל לא כבנסיה של העם היהודי, לא כוותיקן שלה, או כמכה, אלא כמולדתו של עם ישראל שבה נוצרים הדברים האמיתיים החד פעמיים של עמנו ותרבותנו

כרמון הצעיר מאתנו אינו מבין את גודל הבטחון, השייכות ומכאן המחוייבות האחריות הערכיים, המוסריים והנפשיים הנובעים מהיותך "בן־הארץ".

לכתוב כפי שכותב כרמון כי ב"זכרון הקולקטיבי של בני הארץ נעדרת הזיקה הבלתי אמצעית למורשת ההיסטורית ובמידה שהתקיים קשר כלשהו, הרי שהוא ניזון מן הסטריאוטיפ השלילי, נבע מהכחשת הגולה", זוהי כתיבה שטוחה המוציאה דיבה על ציבור שלם. אני סקרנית לדעת מיהו אותו ציבור שיש לו זיקה בלתי אמצעית למורשת ההיסטורית יותר מבן הארץ? הוזי העסקנים של ההסתדרות הציונית באנגליה ובארה"ב? או שמא הרבי מלובביץ' והרבי מסטמר והרבי מגור הם הגורו של היהדות כיום?

"הישראלי החדש" לדברי כרמון לא יכול היה לגייס את כוחותיו להמשך תנופת היצירה הרוחנית ערכית.

הלשון העברית החיה, הדינמית, כל כולה יצירת הגולה?

הספרות העברית, השירה, המחקר, העתונות, הפובליציסטיקה, כולם "מיתוס" של אכרים כחולי עיניים, מתולתלי שיער, בוהים בחלל הריק ועושים פיפ פאפ במקלע?

ישראל היה אבי האומה, יש עם־ישראל, תרבות ישראל, מורשת־ישראל וארץ־ישראל ומדינת־ישראל. להיות ישראלי זה לשאת על עצמך תרבות בת 3000 שנה ולהצמיח ממנה, במקום שהוא מולדת ובית, ובמקום בו אתה הרוב, בו שפתך שפת המדינה, בו אתה אדון לגורלך, תשובות קיומיות לכאן ועכשיו ולכאן ולהבא.

ריבונות אינה ענין טכני. בגולה יכלו היהודים להשאיר לאחרים לדאוג לתחבורה ולביוב ולחקלאות ולמשטרה ולבתי־סוהר ולבירוקרטיה ולמשפט. ריבונות פירושה שאתה הממשלה, המחוקק השופט והשוטר והחייל ואתה אחראי לכל ולכל אחד. בניית מערכת חיים הוגנת, צודקת הרואה בכל איש ואשה וילד אנשים בני חורין שווים בערכם שאתה חייב לדאוג להם ולזכויותיהם פיזית, תרבותית ורוחנית מחייבת מערכת ערכים שאין לקהילה מסוגרת של מיעוט נסבל או נרדף בארץ זרה.

העובדה שלא הקמנו קוד משפטי מוסרי דמוקרטי מעוגן בחוק במדינת ישראל היא בשל הגלותיות ששלטה כאן והכניעה את הישראלים של דור תש"ח ולא להיפך. אין "שאט נפש אל היהודי ההוא מהעבר" אלא יש אימה שאנחנו נשאבים אל העבר ומבטלים במחי קולמוס, כמעשה כרמון, את ההיסטוריה שהיא מולדת, את הדרכון שהוא ריבונות, חרות, אחריות ומחויבות ואת הכנסת שלמרבה הצער לא השכילה למלא את יעודה בשל היותה נשאבת אל אותו עבר של פרוטקציה, תלות במנגנונים, התגודדות של חצרות רבניים או פוליטיים כמו קיבוצים, מושבים – כל אחד והנבאים שלו, בלא הבטחת נורמות אוניברסליות שוויוניות שהאדם, כל אדם, במרכזן.

אני מסכימה עם כרמון שבישראל קיימת האפשרות להיות "יהודי שלם" ולא "יהודי חלקי". ליהודי השלם אני קוראת "ישראלי". זה לא גורע מהזיקה לעם היהודי לפזורותיו, זה לא גורע מהמתח שבין נורמליות כ"כל־הגויים" ל"אור הגויים". שניהם נכתבו בעברית וחיים בהם מתנהל בשפת המקור בכל בית־ספר.

זה לא גורע מהמתח שבין המושגים האוניברסליים של הדמוקרטיה לערכים הפרטיקולריים של המסורת. "כהן" ו"נביא" שניהם מצויים בתרבותו של הישראלי בעבר ובהווה.

כרמון, כמי שעומד בראש המכון ליחסי ישראל־תפוצות באוניברסיטה בת"א, מכיר שבתהליך ההדדי־עממי ההיסטורי שהכיל עיצוב יהדותו של הישראלי צריך לשתף באורח פעיל גם את היהודי הלא ישראלי". על קיום זיקת הגומלין אני מסכימה. אני מסרבת להסכים לסיסמת הסובבות הקובעת "עם הפנים לגולה".

כיום אני רוצה לעצב את יהדותו של הלא ישראלי" מתוך מרכזיותה של ישראל ולא להתבסס בפני מרכזיותה של הגולה. המרכזיות של ישראל לא כבכנסיה של העם היהודי, לא כוותיקן שלה או מכה אלא כמולדתו של עם ישראל שבה נוצרים היום הדברים האמיתיים החד פעמיים של עמנו ותרבותנו.

זאת, מר כרמון, במידה לא מבוטלת בזכות אלה שהיו נערים ונערות בשנים של שואה ותקומה, ואשר חיו את חייהם מתוך הברית החד־פעמיות של התקומה, ואלה הם דור תש"ח.

תופסי הפיקוד ותפוסיו / אמיר אורן

ההזדמנות האמריקאית של אש"ף

ערפאת שיגר מסר לבגין. רייגן הסכים למגע עם ערפאת. שמיר היה בגין וכעת הוא פרס. רייגן יחפש שוב את ערפאת

ג'ורג' שולץ חילץ עצמו השבוע ממעידה מביכה. כתב בריטי הקשה, בראיון טלוויזיה, אם בעקבות טעות שולץ כי הסטייט דיפרטמנט לא נכלל במעגל שותפי־הסוד בפרשת הנשק לאיראן והכסף ל„קונטראס", יחזיר עתה השר ומשרדו לשלוט במדיניות החוץ האמריקאית. „איש אינו שולט," הגיב שולץ מיד, אולי כדי למנוע כשל נוסח קודמו, אלכסנדר הייג, שהודיע כי הוא „תופס פיקוד כאן, בבית הלבן", בהיוודע פציעת הנשיא רייגן בכדורי מתנקש. מרוב להיטות לסתור את הייג, סטר שולץ לרייגן. הצופים בראיון חשו בכך ועמם גם שולץ, שבמשפט הבא הזדרז להוסיף, „כמובן, הנשיא שולט".

דעיכת עוצמתו של מימשל רייגן אינה מבשרת גדולות לחסידי התהליך המדיני בסכסוך הישראלי־ערבי, אך כמה ממאפייני דעיכה זו עשויים דווקא לתרום לחידוש המאמץ האמריקאי להמרצת התהליך, גם אם תוחלת התוצאות דלה לא פחות משנחשבה עוד לפני שהובסו הרפובליקאים בבחירות לסנאט בנובמבר. כבילת ידי רייגן בהקשרים כוללים יותר תניח לאצבעותיו ללכת למרחקים קצרים יחסית. הסיכוי להשגת הסדר ישראלי־ערבי כלשהו, או אף לזימון ועידת פתיחה לשיחות שלום, קלוש כשהיה, אך ייתכן שיחושב למפתה יותר מאפשרויות מדיניות אחרות שסבירותן פחתה.

אם ישרוד שולץ לצד רייגן, יוכל להכתיב לנשיא תנאים מסויימים כמחיר שותפותו במיבצע הצלת פרק החוץ של שמונה שנות הנשיא מדימוי של כשלון מוחלט. רייגן שואף להותיר מורשת הישגית בתחום פירוק־הנשק (שם הוא אבוד בלא יוקרת שולץ בקונגרס ובאירופה, גם לאחר הכרסום הנוכחי בה) ולחלופין בתחום סכסוך אזורי כלשהו. באמריקה הלטינית ובזירת איראן־עיראק נגועה עתה מדיניות רייגן מכדי לקוות להישג. בצר לו, מסוגל המימשל לחזור לגיחה נוספת על היעד המזרח־תיכוני, בלי אשליות אך גם בלי הסתכנות יתרה. כיוון כזה יקרוץ לשולץ – המעוניין גם בחותם אישי משלו, בנוסף על מורשת הנשיא – ולפקידי הסטייט דיפרטמנט.

מול מועצה לבטחון לאומי שעוקרה מהשפעה מרכזית על עיצוב המדיניות, ייהנו שולץ ועוזריו מבכורה מובהקת. הם שינסחו טיוטות־תיכנון ומיסמכי־עמדה; הם גם שינצחו על המגעים. ריצ'ארד מרפי ישוב למסע באזור במרוצת החודשים הראשונים של 1987. עלבון מידור מסוד איראן היה לו מנוף למאמץ אישי אחרון לגישור פערים קודם שנשיא ומזכיר־מדינה חדשים ירעננו את ראשות אגף המזה"ת במשרד החוץ. תפקיד מרכזי ייועד לדיפלומט אמריקאי אחר שהצליח לחמוק משרבוב שמו לפרשה האיראנית, השגריר תומאס פיקרינג, המקובל על שולחיו כמשקיף מפוכח על מקומות שירותו, בהווה ובעבר, בשתי גדות הירדן. אם יעריך פיקרינג שיש מקום ליוזמה אמריקאית כלשהי, סביר שהערכתו תאומץ בוושינגטון.

המאמצים האמריקאיים בשנתיים האחרונות שיקפו נכונות מצד שולץ (למרות ספקנות מצד מרפי) לבדוק את טיעוני שמעון פרס בעד קשר ישראלי־ירדני כנגד התניית פתרון בהסכמת אש"ף. הבדיקה נתקעה משום הסתייגותו של המלך חוסיין, מטעמיו הידועים. קשה להאמין שחוסיין יסכים ב־87' למה שהחמיץ, פחות או יותר, ב־85'. סביר שיעדיף להמתין ל־89', כאשר אולי ישוב פרס לראשות הממשלה ובבית הלבן ישתכן נשיא ידידותי פחות לעמדה הישראלית המזוהה עם הליכוד – אולי דמוקרט מהדרום, אולי יותר קארטר מרייגן. בדעתם מראש שחוסיין יכשיל לפי שעה יוזמה מחודשת, יסיקו האמריקאים שמוטב לגשש שוב באפיק אש"ף.

תכסיסית, נקל לנמק גישוש כזה כתרגיל לחץ על חוסיין, לבל יפריז בתחושת כוח המיקוח שלו. פוליטית, צפוי שידידי ישראל בקונגרס ידעו לבלום גישוש כזה, אך עמדתם תהיה רופפת מבעבר אם יתעמתו עם גדולי הידידים רייגן ושולץ (שביוזמתם מספטמבר 1982 לא נאבקו) ואם תיקלע ישראל למגננה בסוגיית יחסיה עם דרום־אפריקה. תקדימית, יהיה הציבור האמריקאי בשל לקליטת הכהנה בין קיצונים ומתונים בקרב מפעילי־טרור, שכן יאסר ערפאת מאוס פחות מחומייני וקביל יותר מקדאפי ומאבו־נידאל.

הפרשות הקשורות של איראן ושל ה„קונטראס" סיפקו ראיות נוספות לשיטת השימוש באזרחים שאינם מכהנים בתפקיד רשמי ולפיכך פטורים מסייגי פקידים, אך ששים לקבל הנחיות, לבצע שליחויות ולדווח למימשל. כאן אין איראן ומייקל לדין או ניקרגואה וריצ'ארד סיקורד בבחינת תקדים: מגעים עם אש"ף במימשל הנוכחי ובקודמיו, באמצעות יחידים כלאנדרום בולינג וג'ון מרוז, תועדו לרוב.

ייתכן שהחקיקה האוסרת על מגע רשמי עם אש"ף תאלץ את מימשל רייגן לגייס שוב שליחים חיצוניים. אך ראוי לדעת שרעיון המיפגש הישיר עם ערפאת – שנשקל במימשל קארטר – לא היה פסול מעיקרו בעיני ידידי ישראל שבבית הלבן ובלשכת שר החוץ. לא אחר מהייג, במיפגש עם השגריר משה ארנס ב־25 ביוני 1982, ביקש הסכמה ישראלית למיפגש בין פיליפ חביב לבין ערפאת. האמתלה היתה הודעת ערפאת כי אם יקבל ערבויות אמריקאיות, יפנה את מערב־ביירות, אך ברקע ביצבצה שאיפת אש"ף למיסוד מגע מדיני פלשתינאי־אמריקאי. ממשלת בגין, שסיכמה עם אש"ף (באמצעות חביב וסעודיה) הפסקת־אש ביולי 1981, השיבה הפעם, מפי ארנס, בשלילה. אך הייג, דיווח השגריר על שיחתו עם שר־החוץ המודח, „הוסיף שהמימשל חותר לשיתוף אש"ף במו"מ על הבעיה הפלשתינאית וכי הנושא הזה עוד יעלה על סדר־היום".

שבועיים אחר־כך, ב־9 ביולי, שיגר ערפאת מסר לבגין ולרייגן, באמצעות נשיא רומניה ניקולא צ'אושסקו. הפניה, שלדברי ערפאת נועדה לקדם פתרון מדיני של משבר ביירות ולדברי צ'אושסקו גילמה חשיבות־בכוח להסדר הסכסוך באזור, הושבה ריקם כקודמותיה.

הנעלם המסקרן ביותר בכל מאמץ אמריקאי מחודש, בין לכיוון ירדן ובין לכיוון אש"ף, הוא יצחק שמיר. להערכת האמריקאים, מבקש שמיר להתמודד עם דימויו של פרס כמדינאי שהגדיל בפתיחותו למגעים לקראת שיחות עם ערבים. בעוד פרס ועוזריו מפצירים בשולץ ובעוזריו לפעול, משדר שמיר כי גם איתו אפשר לעשות עסקים, או לפחות להתחיל להתמקח על עיסקה. שמיר מצטייר כמו הרש של שמרנות: הוא סביל עד כדי שימור קודמיו, גם כאשר הם שונים זה מזה. תחילה בא אחרי בגין וניסה להמשיך בנתיבו של בגין. כעת, אחרי פרס, הוא משמר־בפועל את מדיניות פרס.

שמיר גם צודק ועקבי מפרס בסוגיית ההתנחלויות. אם „הסכמים יש לכבד", ראוי סעיף שש ההתנחלויות שבהסכם פרס־שמיר לכבוד דומה לזה שבו זיכה פרס את סעיף החילופים בראשות־הממשלה. אם מוצדק להתנער מסעיף ההתנחלויות, בטיעונים תקציביים ואחרים, כי אז מותר (שלא לומר הכרח) היה להימנע גם מהעברת ראשות־הממשלה לשמיר. ההבדל היחיד, אולי הכפייתי, בין המחירים בשני המקרים הוא בדימוי שמבקש פרס להקרין.

תצלום אילן אוסטרוייכר „ישראל־סאן'

שנאה ואלימות/דני רובינשטיין

חיים בלי איכות

המושג „איכות חיים" בשטחים מוצג באור נלעג נוכח התנהגות כוחות הבטחון והמתיישבים היהודים

המינהל האזרחי ביהודה שומרון ועזה עשה בשנים האחרונות מאמצים מוגבלים למדי להביא למה ששר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ כינה „שיפור איכות החיים" בשטחים. מוגבלים על־ידי אינטרסים ישראליים, שכן המדיניות היא לא לאפשר פיתוח בשטחים שיפגע בכלכלה הישראלית: מוגבל בתקנות ואיסורים של ממשלת ירדן, ומוגבל בתקציבים. חרף זאת ניסו במימשל לבצע תוכניות שונות. אך למרבה הצער, כל המושג „שיפור איכות החיים" הפך למושג נלעג נוכח גל המהומות שהיו בו ארבעה הרוגים, 27 פצועים מירי ועוד עשרות פצועים אחרים, נזקים גדולים של שביתות מסחר וסבל רב לאוכלוסיה – מאות עצורים, אלפים מוטרדים ומושפלים, מחסומים ועוד מיני בדיקות בתחנות.

גם אם רק חלק קטן ממספרן העצום של התלונות מצד התושבים הערבים נגד אנשי כוחות הבטחון הישראליים הוא מדוייק, הרי התמונה היא של קשיחות, אטימות לב ורשעות. הדיווחים של צה"ל (ולאו דווקא של הדובר) הם חלקיים, מבולבלים ולא אמינים. הנה למשל, פרשת מותו של הילד בן ה־12 ממחנה הפליטים בלאטה ליד שכם. תחילה היו דיווחים שהילד כנראה לא נפגע בתקרית עם חיילי צה"ל, ופורסמה ההודעה השגרתית (כעבור כמה שעות), שבתחקיר בטחוני הוברר שהחיילים נהגו לפי ההוראות (אילו הוראות?). בעתונים, ברדיו ובטלוויזיה היו רמזים שהעניין חשוד. הילד לא נפגע בשעה שהיו יריות במחנה, וקוטרו של הקליע שפגע בו היה מנשק לא צה"לי. ניסו גם להטיל את האשמה על רכב אלמוני שעבר במקום, רכב אזרחי (מתנחלים?), שממנו נורתה אש. אחר־כך התברר (מהודעת רופא בכיר שניתח את גופת הילד) שלא נמצא בכלל קליע. עשרות מתושבי המחנה, שהיו עדים לתקרית, מוכנים לספר לכל מי שישאל אותם מה בדיוק קרה שם ואיך נהרג הילד. הם אפילו מוסרים שמות – ליתר דיוק כינויים – של אנשי בטחון ישראלים מוכרים להם, שהיו במקום בשעת ההפגנה והירי. עד היום לא נמסרה ידיעה מוסמכת על תוצאות החקירה שנערכה.

לידיעת הציבור הישראלי מגיעים מעט מאד קטעי מידע מסיפורים של חיילי מילואים, כמו דברי הצנחנים ששירתו בחברון והתלוננו אצל חבר הכנסת רן כהן. במהדורת חדשות אחת ברדיו סיפרו על מתקן כליאה חדש שהוקם בעזה במתכונת מחנה אנצאר, שאנשי הצלב האדום דרשו, והורשו, לבקר בו. ההודעות הרשמיות על האורח שנראה בטלוויזיה יורה באויר ברמאללה גם הן נשמעו די מפוקפקות. בעתון „הארץ" מסר כתב הטלוויזיה שצילם את האורח היורה, אך איש לא ביקש את עדותו.

מכרים של המרצה מביר־זית, צאלח עבד אל־ג'וואד, הנמצא בכלא, לאחר שבבוקר הראשון למהומות ארגן סטודנטים לשביתת שבת על הכביש, כמחאה על מחסום של צה"ל שלא התיר את המעבר לאוניברסיטה, מסרו עדויות לכך שדרש מהסטודנטים שלא להשתמש באלימות. ימים אחדים קודם לכן השתתף אל־ג'וואד בכנס אקדמי עם ישראלים באוניברסיטה העברית בירושלים על מאבק בדרכים לא־אלימות. חרף זאת יוגש נגדו, כנראה, כתב־אישום על הסתה ואפילו שר הבטחון יצחק רבין כבר כינה אותו מחבל לשעבר. בדקתי את עברו של צאלח עבד אל־ג'וואד והוא אכן נעצר לחקירה ב־1980, אולם אחרי מעצר די ממושך (כשלושה חודשים) שוחרר, מבלי שהואשם במשהו. לא הוגשה נגדו כל תביעה. אם כך, לא מחבל ולא לשעבר.

ממבול התלונות האחרות ששמעתי אני בוחר לדוגמה סיפור של צעיר משכם שנסע במונית ונעצר על־ידי מחסום צה"ל ליד מחנה הפליטים ג'לזון (סמוך לרמאללה). החיילים דרשו ממנו להיכנס למחנה שהיו בו התפרעויות ולהוריד דגל אש"ף שהונף שם. הוא סירב, כיוון שפחד שבתוך המחנה יכו אותו. חיילי המחסום היכו אותו ולקחו ממנו את תעודת הזהות. בהמשך הדרך נעצר על־ידי מחסום אחר של צה"ל ומשם נלקח משום שלא היתה לו תעודת זהות.

זהו סיפור אופייני, מפני שההוראות בשטח הן שיש לתפוס ערבים, כדי שהם בעצמם יפנו הסימות, ינקו כבישים מאבנים ומצמיגים בוערים ויורידו דגלים של אש"ף וכדומה. אגב, באותה תקרית מצאו לבסוף ערבי שיכנס למחנה ויוריד את הדגל והוא אכן קיבל שם מכות. תלונות על השפלות, עלבונות, פריצת חנויות בכוח (בעזה) שומעים בכל פינה בשטחים. יש גם סיפורים רבים על בתי־הדין הצבאיים שבמשפטי־בזק דנים לעונשים כבדים.

משהו סמלי היה במהדורת חצות בטלוויזיה השבוע, שבה אמר זאב חבר, (המכונה זמביש) יו"ר האגודה לחידוש הישוב היהודי בחברון, כי הוא וחבריו המתנחלים תורמים „לחיים של דו־קיום שקט בחברון. (הוא התווכח עם ח"כ רן כהן). מה שלא צויין בטלוויזיה הוא שחבר הוא איש ארגון הטרור היהודי (לשעבר), שנשפט ונידון למאסר קצר (וקיבל חנינה), אחרי שניסה להבריח מטען נפץ בביתו של אחמד חמזה נטשה, פעיל קומוניסטי ערבי באיזור.

איכות החיים בשטחים נקבעת בימים אלה לפי מה שהמתנחלים מ„גוש־אמונים" דורשים לתת לערבים, וזוהי איכות של מעגל אינסופי של שנאה ואלימות.

גיטו מתחדש/אבנר תבורי

לכיפה שלי ארבע צלעות

מותר למתוח ביקורת – מבלי להסתכן בהדבקת תווית של שונא ישראל – על מערכת הבטחון, האוצר וההסתדרות. אבל לא כאשר מדובר במימסד הדתי, או לא

המשטרה, בגיבוי היועץ המשפטי לממשלה, החליטה להעמיד לדין ארבעה ממשתתפי המפגש המפורסם עם כמה אנשי אש"ף ברומניה. מפגש, אגב, חסר משמעות של ממש, פרט להיותו ראשון מאז נתקבל החוק האוסר מפגשים מסוג זה. המחוקק קבע, והיועץ המשפטי לממשלה הזדרז להודיע, כי הנפגשים צפויים להעמדה לדין אפילו לפני שידע עם מי ייפגשו. ההודעה על משפט עוד לפני ביצוע עבירה היא, ללא ספק, תקדים מעניין. אולי לא כל־כך משונה למי שהציע חנינה עוד בטרם היתה הרשעה.

ואכן, משחזרו חברי הקבוצה לארץ, גילו זרועות החוק חריצות מופלאה. תוך זמן קצר ביותר הסתיימה החקירה וכבר יש החלטה להעמיד כמה מהמשתתפים לדין. בעניין שריפת תחנות האוטובוסים בירושלים, למשל, לא היתה המשטרה כל־כך מהירה בפעולתה, ועד היום מתנהלת לה החקירה בעצלתיים, אף שרבים בקרב הציבור הירושלמי יכולים להצביע על מבצעי המעשים.

גם בעניין עירא רפפורט גילתה המשטרה איטיות מעניינת. כל עוד שהה האיש בארה"ב בחרה המשטרה לזכור שיש לו קשר עם ארגון הטרור היהודי. לא מיהרו לחקור אותו שם, גם לא ביקשו את הסגרתו, ורק כאשר האיש הגיע לכאן, בזמנו החופשי, התברר כי היה חבר ושותף פעיל בארגון הטרור היהודי ונטל חלק פעיל בפגיעה בראשי הערים. זה לא מנע, אגב, את שחרורו בערבות. מה קרה לחריצות המשטרה? איפה נמצא היועץ המשפטי?

הצלע השניה. באצטדיון יד־אליהו היה כינוס גדול ובו יצא קול קורא לשחרור אסירי ארגון הטרור היהודי. בעתונים דיווחו איך הצביעו על יהודה חזני בגאווה כמי שהצמיד את המטענים לאוטובוסים, שאילו היו מפעילים אותם היו גורמים לרצח המוני של נוסעים תמימים. יהודה חזני גיבור גדול. כך לפחות חשבו האלפים הרבים שבאו להזדהות עם הדרישה לשחרר את האסירים שהריעו לו לחזני. היה זה מפגש מוצהר עם אנשי ארגון טרור. על פניו עולה החשד כי כמה מהדברים שנאמרו שם עלולים להיות עבירה על החוק האוסר הטפה לגזענות (כן, בצורה זו או אחרת הוא הרי קיים) או הסתה. לא שמעתי את היועץ המשפטי לממשלה מזהיר את משתתפי העצרת מראש מפני פגיעה אפשרית בחוק. לא שמעתי כי ביקש מהמשטרה לבדוק האם בעצם המפגש עם אנשי ארגון טרור והדברים שנשמעו בכינוס יש משום עבירה על חוק.

הצלע השלישית. מי שמותח ביקורת על הממסד הדתי, הוא שונא ישראל. הרגשתי זאת בעצמי לא פעם כאשר בתגובה לביקורת כלשהי על הממסד הדתי היתה התגובה: „למה אתה שונא..." הנסיון לומר כי ביקורת אינה זהה לשנאה נתקלת בקיר אטום של חוסר נכונות לשמוע. יותר ויותר מתקבלת המשוואה שדתיות משמעה אהבת ישראל, וכל מי שמשמיע משהו נגדה הריהו שונא ישראל. מותר למתוח ביקורת על הממשלה, מותר למתוח ביקורת על ההסתדרות, על משרד האוצר ועל מערכת הבטחון בלי להסתכן בהדבקת תווית של שונא ישראל. אי־אפשר לעשות כן בכל מה שנוגע לממסד הדתי. אנשי „ההילולי האחרון" היו האחרונים שלמדו זאת על בשרם. ב„סטריפטיז האחרון" השמיעו בשעתו הערות עוקצניות ביותר נגד ממשלת ישראל, הצנזורה, בצדק, לא התערבה. היו כמה אנשים שעזבו את האולם תוך הבעת שאט נפש וגם זה בסדר גמור. אבל הצגה שמותחת ביקורת על הממסד הדתי היא מראש עניין פסול: בחינת אשמתו קיימת עוד לפני שהוכחה. ועכשיו תוכיח שאתה זכאי. או שמא יותר ויותר חושבים שהביקורת המסבית על הממסד הדתי אינה לגיטימית?

הצלע הרביעית. ויליאם נקש איים להתאבד, אבל עד מהרה חזר בו, וכנראה בצדק, כי קשה לראות כיצד, מול עמדתו הנחרצת של שר המשפטים, יאונה לו רע. לצרפת לא יוסגר, גם בכלא לא ישב, והוא ואשתו המאיימת יוכלו להמשיך בתהליך החזרה בתשובה, שעד כה הוכיח את עצמו כמשתלם לכל אורך הקו. לולא היה נקש מתגלה כמתחרד, האם גם אז היו כל מגיני היהודים נחלצים לעזרתו? אילו היה סתם פושע, שלא היה משכיל לנופף ביהדותו קבל עם ועולם – האם גם אז לא היה מוסגר כחוק?

ארבע הצלעות האלה סוגרות מרובע המסמל את הגטו היהודי המתחדש במדינת ישראל. גיטו שבו אסור לנסות להידבר עם אויבים, במאמץ, ואפילו הוא מאמץ סרק, להגביר את ההבנה. גטו שבו כל מה שהוא דתי חרדי הוא מראש כשר יותר, שבו יש תחושה חריפה של „ביחד" בקרב דתיים וחרדיים נגד מי שאינם שייכים אליהם, תוך מאמץ בלתי פוסק להשתיק ביקורת ולהשתיק כל פגיעה במי ששייך למחנה, אפילו ברור, שעל־פי אמות־מידה מקובלות, עבר עבירה. אמות־מידה מקובלות, אמרתי, צריך הייתי לומר לפי שעה. כי שר המשפטים כבר קיבל את ההנחה שיש דין אחר ליהודי „טוב" ודין אחר לשאר העולם. תומכי ארגון הטרור היהודי יודעים את זה כבר מזמן.

בתוך הריבוע הזה, „ההילולי האחרון" עלול להתברר יותר כאזעקה מאשר כקאבארט סאטירי. וכשיישמעו הצפירות העולות ויורדות, יתברר כי אין לנו אפילו מקלטים.

משחקים בתכנית כלכלית/חגי אשד

עניין אישי בהחלט

לא מספיק לחתום על התכנית ולהכריז עליה. נסים ושמיר לא תפסו שאין כלכלה בלי פוליטיקה, בלי ההידברות וההשתתפות של כל גורמי המשק

זה לא עניין מפלגתי. באמת לא. לא של מפלגת העבודה ואולי אפילו לא של המפלגות שמשמאל להן. זה לא עניין חברתי. אפילו לא של ההסתדרות על כל חלקיה, כולל חברי הליכוד בהסתדרות. זה לא עניין כלכלי. אפילו לא של התעשיינים, שפתאם משווים אותם לעורך־דין. תארו לכם. זה מסכן את הונו ונאבק בתעשיינים מתחרים בארץ ובעולם ויכול להפסיד את עודו ולפטר את עובדיו, וזה – לא מסכן כלום מבחינה כספית ולא יכול להפסיד שום דבר. רק הלקוח שלו יכול להפסיד. לא הוא. ושניהם – התעשיין ועורך־הדין – יהיו שווים עכשיו בעיני התכנית הכלכלית החדשה.

משוגע מי שיהיה תעשיין ולא יעשה הסבה מקצועית וכלכלית ליבוא. גם כיבואן הוא ייהנה מאותן הנחות, ויותר. שלא לדבר על כך שמשוגע יהיה מי שיעבוד בתעשיה. יותר נכון – מסכן. מפני שיעבוד בתעשיה רק מי שלא תהיה לו שום ברירה אחרת. או משוגע – אם תהיה לו ברירה.

זה פשוט מאד עניין אישי. עניין אישי בהחלט. זה עניינם של ראש הממשלה יצחק שמיר ושל שר האוצר משה נסים. שניהם אנשים חיוביים בהחלט. כוונותיהם רצויות, לפחות בחלקן, וכך גם חלק ממעשיהם. הצרה היא שאין להם מושג קלוש איך לעשות מה שהם רוצים לעשות ומה שמוטל עליהם לעשות. הם נראים כמו ילדים שמשחקים ב„אבא ואמא", „כמו גדולים". אלא שהם קטנים מאד, לעומת התפקיד שהם נטלו על עצמם שהוא גדול עליהם בכמה מידות.

למה לנו הרבה הוכחות? מספיקה הטענה החוזרת ונשנית של שר האוצר משה נסים בתכנית „מוקד" שלשום, שכולם לא מבינים אותו, ולא יודעים בכלל את פרטי התכנית החדשה ושהם איבדו את השכל הישר שלהם והם פועלים בעוורון ובבלי דעת נגד האינטרסים האמיתיים שלהם. כל אחד מהם פועל כנגד עצמו וכולם נגד כולנו יחד. נאום משה נסים. נניח שהטענה המצחיקה הזאת יש בה גרעין של אמת. מי אשם בה, אם לא משה נסים והצל שמאחוריו ששמו יצחק שמיר. מסכן שמיר. מה רוצים ממנו. אומרים עליו שהוא מחקה את שמעון פרס. מה לעשות אם הוא לא יכול?

מי אם לא שני אלה – שמיר ונסים – היה צריך לעשות לילות כימים, כדי שמזכיר ההסתדרות ונשיא התעשיינים וכל יתר גורמי המשק, יידעו ויבינו בדיוק במה מדובר? מי אם לא שמיר ונסים היו צריכים להבטיח ולוודא שכל מי שצריך להשתתף בביצוע התכנית הלכה למעשה, יהיה שותף גם בדיונים שקדמו להשלמתה ולאישורה, ולא רק יתבקש להסכים לתכנית ששר האוצר עצמו קובע, שהם אינם יודעים ואינם מבינים אותה? משה נסים ויצחק שמיר, מצפים ממזכיר ההסתדרות ומנשיא התעשיינים שהם יתנהגו כמוהם. כמו ראש הממשלה ושר האוצר. שיתנהגו כמו צירוף של חותמת גומי ורמקול, שמשמיע את התקליט שהונח לפניו. מנכ"ל האוצר עמנואל שרון הכין תוכנית. שר האוצר למד אותה – והוא בהחלט תלמיד טוב – וראש הממשלה יצחק שמיר סומך על משה נסים שסומך על עמנואל שרון. והם רוצים שכולנו נסמוך על הסומכים הללו. אולי זה לא לגמרי בדיוק כך, אבל זה קרוב מאד לאמת, ביסודו של דבר.

וזאת עלינו לדעת – עמנואל שרון הוא האיש שמסתתר מאחרי התואר הכל־יכול והאמור להקפיץ את כולנו לעמידת דום – „האוצר" או „משרד האוצר" או „חוגי האוצר". זה בסך־הכל איש אחד (עם כמה עוזרים) שמכריז על עצמו בפומבי ש„פוליטיקה" זה לא התחום שלו. בזה יעסקו הפוליטיקאים, כמו נסים ושמיר. שהם יעשו את „העבודה המלוכלכת" הנקראת „פוליטיקה". הוא האיש, שלא יודע ולא מבין מה שהוא אומר. לא ישראל קיסר ודב לאוטמן.

משום ש„פוליטיקה" היא העיקר גם בכלכלה. אין כלכלה בלי פוליטיקה. „פוליטיקה" היא כל מה שלא נעשה הפעם. זוהי ההידברות וההשתתפות של כל גורמי המשק וכל חוגי הציבור, גם מערכת הבטחון, בבירור האפשרויות והאלטרנטיבות והמחיר שכל אחד מהם מוכן לשאת בו, והתמורה שכל אחד מהם חייב לקבל כדי שיוכל לשאת במחיר. זה ציפור הנפש של התכנית הכלכלית. זה התנאי ההכרחי לכך שהכנסת תאשר את חוקיה והחלטותיה של הממשלה, ושההסתדרות תסכים לוותר או להקפיא את הסכמי ההגנה על העובד ושכרו שהיא השיגה, ותצליח לשכנע את האיגודים המקצועיים השונים ואת ועדי העובדים במקומות העבודה הגדולים ואת כלל ציבור העובדים – שכולם יסכימו לוויתורים, שההסתדרות ומוסדותיה יחליטו שאין מנוס אלא לוותר עליהם.

שמיר ונסים לא תופסים, כנראה, מה שעמנואל שרון לא תופס. ומה שכה היטיב להבין ולעשות ראש הממשלה הקודם שמעון פרס. הם לא התחילו ללמוד, מה שהוא עשה במשך כמה חודשים ארוכים ומייגעים, עד שיכול היה להביא את התכנית לאישור הממשלה בישיבה מרתונית שנמשכה כל הלילה עד עלות השחר. עד שיצא „העשן הלבן". את העשן הזה היה צריך להבעיר באש של עבודה קשה ומסובכת של „כלכלה ופוליטיקה" גם יחד. את ההבדל הזה בין עשייה לעשייה. בין עשייה לחוסר מעש, נסים ושמיר לא תופסים כנראה.

הוא שאמרנו בהתחלה – זה עניין אישי לגמרי. לשני האישים הללו אין נסיון, ידע והבנה וגם לא הכישורים האישיים הדרושים לעשיית תכנית כלכלית בכל השלבים – מתחילה ועד תום – משלבי התיכנון וההכנה ועד לשלבי השיתוף והשכנוע וההידברות ויצירת הקונצנזוס של כל הגורמים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים במשק, שבלי הסכמתם והשתתפותם לא תצליח להתבצע שום תכנית כלכלית. על אחת כמה וכמה התכניה הזאת, שמכוונת בראש וראשונה להפעיל את גורמי המשק העצמאיים, שיעבדו יותר וייצרו יותר וייצאו יותר. כיצד מעבירים את ההגה של המשק, את כל היוזמה והסיכון להגברת הייצור והצמיחה, מידי הממשלה לידי התעשיינים והעובדים? בלי ידיעתם, בלי הבנתם, בלי שיתופם ובלי הסכמתם?

שמיר ונסים לא תופסים, כנראה, שלא מספיק לחתום על התוכנית ולהכריז עליה. הם חיים, כנראה, לפי מושגיו של מנחם בגין שקבע, כזכור, שדוד בן־גוריון הכריז על הקמת המדינה. זהו זה. זה מה שהוא עשה – הכריז. הרצל הכין את התוכנית להקמת מדינה יהודית, ז'בוטינסקי אישר את התוכנית ובן־גוריון הכריז עליה וככה היא קמה ונהייתה. זה מה שהם חושבים, כנראה. שככה עושים דברים. והם מתפלאים על קיסר ולאוטמן שהם לא תופסים, לא יודעים, לא מבינים. איפה השכל הישר שלהם ומה קרה לו.

לא קרה לו שום דבר. הם לא איבדו אותו. הם לא מסתפקים בתפקיד של חותמת גומי ורמקול. הם לא רוצים לחתום על תוכנית שבה יש „שוויון מלא", כביכול, בין תעשיין ויבואן לבין עורך־דין ויבואן, בין פועל תעשייה, לבין עוד פקיד מיותר בחברה ממשלתית מיותרת, שכל הצדקת קיומה היא בהיותה נחלה פרטית של „הבארונים השודדים" של הליכוד, שמחלקים בין נאמניהם עוד ועוד משרות ותקנים במיגזר הציבורי, האמור להתכווץ.

את התכנית הכלכלית הזאת ש„היא אחת ואין בלתה", צריך להתחיל מההתחלה, ולעשות את כל מה שלא נעשה הפעם, כמתואר לעיל. זו לא בושה. שיתחילו ביום ראשון את הדיון עליה בממשלה, ובינתיים שיבקשו משמעון פרס ללמד אותם איך עושים זאת. אולי הם יצליחו יותר בסיבוב הבא. ולמשה נסים שהוא יהודי בראוריין, והוא בראשית צעדיו כשר אוצר מתלמד, ייאמר: „אל יתהלל חוגר כמפתח". זו בוודאי לא התכנית האחת היחידה שאין בלתה. יש טובות ממנה.

هكذا من الاصل

הרפואה הציבורית
תצלום רנטגן

פוליטיקאים ואישי המימסד הרפואי מתקשים או אינם מעיזים להודות בכך, אולם מבחינת הניהול ו„התחזוקה" מצבה של הרפואה הציבורית בישראל – הממשלתית, העירונית וההסתדרותית – הוא בכי רע. אין מדובר בהישגיה. אלה היו, ונשארו, מפוארים. גם איכות הרופאים, המשובחת, אינה שנויה במחלוקת. מדובר בהיעלמות השיוויוניות. יש לך – פרוטקציה או כסף – תקבל את השירות המעולה ביותר ללא דיחוי. אין לך – תמתין. מחלתך תחריף ועדיין לא מובטח לך שתזכה בטיפול הטוב ביותר.

מה גרם לכך שאת מקום המושג „רפואה לכל" תפס בשנים האחרונות המונח „רפואה שחורה"?

רמת השירותים שהמדינה מסוגלת לתת לתושביה ירדה ותרד, אבל בידי חלק מן הציבור הצטבר די כסף כדי לקנות את מה שהמוסדות מתקשים לספק לו. אם אין לו, למד „לגייס" אותו.

עם בריאות הציבור רק הפוליטיקאים והממסד משחקים

כל המרואיינים לתחקיר המתפרסם בעמודים אלה הם רופאים מקרב הבכירים והידועים ביותר במערכת הציבורית. שמותיהם ומקום עבודתם שמורים במערכת. אף אחד מהם לא גילה שביעות־רצון מהמצב הקיים. כולם מבקשים לשנותו בניואנסים כאלה או אחרים. אטימות המערכת הפוליטית אינה מובנת להם, ולא רק להם

בהכנת התחקיר השתתפו: עליזה ולך, טובה צימוקי, דנקה הרניש, נעה גל, אורה זרניצקי וניבה לניר

ד"ר איקס מנהל מחלקה

ד"ר איקס הוא רופא בכיר וותיק, מנהל מחלקה. להלן תיאורו כיצד חל המהפך מרפואה ציבורית־שיוויונית לרפואה לא בדיוק ציבורית ולא שיוויונית ביותר. ד"ר איקס עובד בבית חולים של קופ"ח בצפון הארץ.

„אני רואה שאת מופתעת מכמות ה„פורצלן" בבית. נכון, יש לנו הרבה. הכל, „רוזנטל". אצל רופאי משפחה ותיקים במרפאות הקהילתיות של „קופת חולים" הצטברו „מחסני רוזנטל" – בזה התחיל העניין שאתם, העתונאים, הדבקתם לו את השם „רפואה שחורה". „הרוזנטל" היה פעם מעין הבעת רגשי תודה מצד החולה לרופא המטפל. זה התחיל בראשית שנות ה־70. חולים שעברו ניתוח ושוחררו הביתה שלחו אלי סלי ממתקים, כלי פורצלן או מתנות אחרות. אז התקיימנו, למעשה, על המשכורת של אשתי – אחות בבית החולים – כי המשכורת שלי כמתמחה היתה מצחיקה. במחצית שנות ה־70 הייתי רופא בכיר ואחר־כך „קיבלתי" את המחלקה, ועדיין עם המשכורת שלי היה קשה לקיים משפחה עם שלושה ילדים. את המתנות קבלתי כדבר טבעי. לא ראיתי בכך שום דבר מגונה. אפילו חברי קיבוצים שניתחתי שלחו אלי הביתה מפירות העונה. לפני החגים היינו מקבלים כמויות פרי כאלה עד שחלקנו לחברים כדי שהפרי לא ירקב.

„המתנות סידרו לנו את משק הבית, את מכשירי החשמל שקודם לא יכולנו להרשות לעצמנו. השלב הבא היה מעשי עוד יותר: אתה תחליט מה ואיך לקנות – מעטפות עם כסף הגיעו, בדואר, הביתה"

„חולים שעברו ניתוחים רציניים ונשארו לתקופה מסויימת במעקב, רצו להתקבל לביקור חוזר אצלי ולא במרפאה באופן אנונימי. ברבים טפלתי ללא כל תשלום, אבל כיוון שלא יכולתי לטפל בכולם בבית החולים, התבקשתי על־ידי אחרים שאקבל אותם „פרטי". הם גם התייעצו עם אשתי איזו מתנה תהיה רצויה לנו. המתנות האלה „סידרו" לנו את משק הבית, את מכשירי החשמל שקודם לא יכולנו להרשות לעצמנו. השלב הבא היה „מעשי" עוד יותר: אתה תחליט מה ואיך לקנות. מעטפות עם כסף הגיעו אלי הביתה, בדואר.

„הרגשתי לא נוח. לא היה לי שקט. לא רציתי לסכן את עתידי המקצועי ואת אפשרויות המחקר. ידעתי שהעניין מקבל ממדים של „לא כשר". הרגשה דומה מצאתי אצל קולגות שהמחלקות שלהם התקשו לעמוד בלחץ הגובר של החולים, ולא היתה אפשרות לפתור את בעיותיהם במסגרת מכסות העבודה בבית החולים. הלכנו לא פעם ולא פעמיים אל הנהלת בית החולים והממונים על שירותי הבריאות, ודיברנו והסברנו ואמרנו ותבענו להרחיב את השירותים ולהפעיל את חדרי הניתוח שעות נוספות. שום דבר לא יצא מזה. תקציב, אמרו לנו, אין כסף ואין תקציב.

„אז נולד הרעיון להקים קרנות מחלקתיות. הקרן המציאה כתובת לאיסוף כספים לצרכי המחלקה, היתה בשליטה מלאה של „מנהל המחלקה ונוצלה לפי הבנתו וראותו. מכספי הקרן מומנו גם נסיעות רופאים להשתלמויות בחוץ־לארץ. חלק גדול מהקרנות לא הוכרו אמנם כעמותות. כלומר, הפעלתן ללא הכרה כזו היתה כרוכה בעקיפת שלטונות המס. אולם בכל זאת היתה בכך לגיטימציה לאיסוף תרומות. הדברים ידועים. הממונים על המערכת לא דיקדקו בפיקוח על הקרנות שאליהן הוזרמו לעיתים גם כספים שלא הגיעו למחלקה אלא לרופאיה הבכירים.

„באותה תקופה הופיעו הסדרים שונים לגבי רופאים שונים. אחדים קיבלו מהמוסד עוד רבע משכורת, השתתפות גבוהה בהחזקת רכב, תשלום מיוחד לדירה, מיטה פרטית בבית החולים, וכל אלה לאו־דווקא בהקשר לכישוריהם כרופאים. השכר של רוב הרופאים נשאר נמוך ומי שרצה „לגמור את החודש" נאלץ „לקבל פרטי" – באישור או בלעדיו.

„כשהייתי בהשתלמות באחד המרכזים הרפואיים בארצות הברית קבלתי הצעה להשאר אצלם. הציעו לי משכורת פי ארבעה גבוהה מזו שקבלתי כאן. הצעה כזו יוצרת הרגשה שהרופא המועסק במסגרת הרפואה הציבורית בארץ עובד בהתנדבות ממש. התחושה הזו, אני מבין, עודה לרבים לרדת או להתגבר על המעצורים ולקבל „כסף ישיר" מהחולים.

היום רופא טוב הוא גם זה שדואג שבעל האמצעים המוגבלים יגיע לניתוח בזמן, שיעקוף בשבילו תורים. לפעמים לעשות טובה כזאת זה, בעצם, להציל את חייו"

„הרבה שנים אני עובד בבית־חולים ציבורי, ואני מיטיב לדעת מה ערכם הנוכחי של הדיבורים על רפואה שיוויונית. לא נשאר ממנה יותר מסיסמאות סרק. תמיד היו פרוטקציונרים, אנשי מימסד או מקורבים לחוגים הנכונים שקבלו, מיד, את הטיפול שנזקקו לו ובתנאים הטובים ביותר שבית החולים יכול להציע. הם היו הראשונים בתור שלגביהם הופר הכלל של רפואה שיוויונית. רק אחריהם הופיעו ובאו העשירים, אלה שיכולים לשלם כל מחיר לכל רופא, ועוד אחריהם – האחרונים בתור – אלה שאין להם ברירה, שיגייסו כל כסף ובכל דרך כדי לקבל את הטיפול שהמערכת מתקשה – בגלל אילוצי תקציב וניהול כושל – להעניק.

„אתה מסתכל על מה שנעשה בארץ, על ההתעשרות שהיתה ויש כאן, ואתה – שנאבקת ורצית שינוי או התאמת המערכת לקשיים שהופיעו ונתקלת בקיר אטום – מגיע למסקנות עגומות. במציאות הנוכחית, להיות רופא טוב זה גם לעזור לבעל האמצעים המוגבלים להגיע לניתוח בזמן, לעקוף את התורים, את ההמתנה הרגילה הנמשכת חודשים. לעשות לו טובה לפעמים זה להציל את חייו. וגם אם הוא ישלם עבור הניתוח מכיסו, על אף שהוא מבוטח, הוא עוד יחסוך הרבה כסף. במסגרת רפואה פרטית הוא היה משלם פי שלושה לפחות.

„אני מיטיב לדעת מה ערכם של הדיבורים על רפואה שיוויונית. לא נשאר ממנה יותר מסיסמאות סרק. קודם היו הפרוטקציונרים אחר־כך העשירים ורק אחריהם המבוטחים שיעשו כל מאמץ לגייס כל כסף כדי לזכות בטיפול"

„בארץ הוגגת כלכלה שחורה. בכלל, שחור הוא הצבע. אפילו חברי כנסת עובדים „פרטי", הם בעלי הכנסה נוספת. הכל גלוי, ידוע ומתפרסם, ופתאום מקימים זעקה נגד הרפואה השחורה ורוצים לחסל אותה באמצעים מינהליים. זה לא ילך מפני שלא זו הדרך.

„הרפואה הציבורית הדרך שבה רופאים מקבלים או מגיעים להכנסה נוספת רחוקים מלשמה. אבל הציבור חייב לקבל את השירות הרפואי שהוא זקוק לו, ורמת השכר של הרופאים המועסקים במוסדות הציבוריים מחייבת תיקון. הבעיות האלה הן בעיות הניתנות לפיתרון סביר אם קובעי המדיניות יסתכלו על המציאות בעיניים פקוחות, ויחדלו להסתלק ולהתפכח מכמה אשליות. אין דרך לענות על הצרכים הרפואיים אלא על־ידי פתיחת חדרי ניתוח ומתקנים רפואיים במוסדות ציבוריים לעבודה פרטית של רופאים על בסיס שעות נוספות, הסכמים רשמיים ותמורת תשלום נוסף שיגבה מן החולים. הציבור – אני מוכן להמר על כך – יעדיף הסדר כזה על פני הרפואה הציבורית־שיוויונית שהוא מכנה אותה „רפואה שחורה". כי מה יש לו היום? הוא בא אל הרופא, „פרטי" ושם – במרפאה – שניהם מסכימים ומסכמים מראש על התשלום שיגבה ממנו עבור הטיפול שיינתן לו במתקנים הציבוריים".

[illegible]

ההידרדרות

רופא בכיר במערכת הציבורית מאבחן את הסיבות לתשישות הכרונית הפוקדת את הרפואה הציבורית

הסיבות: רמת הרפואה הציבורית צנחה למטה. משכורות הרופאים. בריחת מוחות. מי יטפל בי.

על כל סקלת מדידה של הישגי הרפואה בישראל תקבל הרפואה הציבורית ציון גבוה. אולם גם אם יש במה להתגאות, יש הרבה פגמים ברפואה הציבורית הזאת. באיכותה אין היא עונה על הצרכים משתי סיבות: האחת, כמו כל רפואה ציבורית בכל העולם היא סובלת ממחסור באמצעים: השניה, בגלל ייחודה של ישראל כמדינה קולטת עליה, שבה משתבץ במערכת כל רופא ולא משנה מאיזו מדינה הוא עולה ומה רמתו, הרפואה הציבורית אינה פונקציונלית. אם תשאלי את רופאי בתי־החולים אם רמת האיכות הטיפולית שמגיעה לחדר־המיון, או למחלקה, מניחה את הדעת, רובם יאמרו שהיא אינה טובה. אם תשאלי רופא מרפאה, עם יד על הלב, מה רמת הרפואה שהוא מעניק, יגיד כל אחד לגבי רעהו, לא לגבי עצמו – שזו אינה מניחה את הדעת. אם תשאלי את הצרכנים, החולים, שהם הראשונים שצריך לשאול אותם אותה שאלה, הם יגידו שהיא אינה טובה. כלומר, הרפואה הציבורית אינה ממלאת את המטלות שהוטלו עליה, וזה עיקר הבעיה והוא המוביל למוצא של רפואה פרטית.

העומס מוטל על חלק קטן במערכת, על ראש הפירמידה של הרפואה הציבורית, שהיא גם היקרה ביותר: בית־החולים. אלא שבית־החולים סובל מהעיוותים שלה מחסור בכוח־אדם רפואי ופרה־רפואי וקיצוצי תקציב. אין כאן אפליה בין בתי־החולים הממשלתיים לבין בתי־החולים של קופת־חולים. המצב אנלוגי לאי־ספיקה של לב וכבד. על האי־ספיקה הזאת צריך להוסיף את האי־ספיקה שבפריפריה, שחולשתה בתפקוד הארגוני והמקצועי מעמיסה נטל גובר והולך על חדר־המיון. במקום שחדר־המיון יתעסק במקרי חירום, הוא מתעסק בסריקה.

במחלקות בית־החולים הטיפול, בחלקו, הוא כזה שיכול היה להיעשות במרפאה, ובחלקו הוא אקוטי חריף. לכן במצב של אי־ספיקה, שבכל מקום אחר בעולם לא היה אפשר לעבוד בו, הרופא בבית־החולים מותקף במספר גדל והולך של בעיות שלא נפתרו בפריפריה. מציאות כזאת מביאה קודם כל לשחיקה פיסית ולעייפות, שסימני־ההיכר שלה ב־1986 הם: א. בריחה חלקית או שלמה מהמקצועות האלה – בריחה חלקית תוך־מקצועית מהמקצועות הקשים ברפואה, כמו רפואה פנימית, למקצועות היותר קלים, כמו רפואת עיניים, גינקולוגיה או פלסטיקה; ובריחה החוצה, כמו במיגזר האחיות או אי־הצטרפותם של אנשים טובים למערכת. ב. מוראל נמוך, שסיבותיו יחסי גומלין עובד־מעביד, בעיות כלכליות ובעיקר בעיות מקצועיות, המתמקדות בהתרופפות מודל ההזדהות. מתמחה צעיר, הרואה שגם דמות ההזדהות שלו כורעת תחת הנטל ונשברת ונשחקת, מאבד את התקווה. ג. היעדרויות מהעבודה וחיפושים אחר עבודה צדדית. יש כאן היבט כלכלי, אבל אין צל של ספק שגוברת עליו התהייה בנוסח „מה יש לי לעשות שם? בעד התמורה שאני מקבל די אם אגיע לעבודה בין השעות 9 ל־1 בצהריים".

כאשר זאת המציאות הציבור בוחר בדרך הקלה לו: רפואה פרטית. רפואה פרטית בדומה לזנות, היתה קיימת גם בלי הבעיות של הרפואה הציבורית, ואין כאן קביעה מוסרית. „הכסף יענה על הכל" הוא כלל שכיח בכל התחומים. ברפואה ציבורית החולה אינו יכול תמיד לבחור ברופא שיטפל בו. ברפואה הפרטית, לעומת זאת, בוחר החולה את הרופא האמין עליו ביותר. רפואה פרטית רווחת בכל העולם, גם במדינות שהיא אסורה בהן, ומטבע הדברים ייבחרו במסגרתה אלה שבראש ההיירארכיה של הפירמידה הרפואית: בני הסמכא, המומחים, שבמבנה הרפואי בישראל הם עובדים בבתי־החולים. הבעיה איפוא אינה מהותית אלא כמותית – מהו נפח התופעה והאם הוא הורס את המכנים הארגוניים. בהוויה של 1986 התשובה היא „כן", ולכן מתעוררת הזעקה. כשהרפואה הפרטית חודרת, פיסית, לתחומי הרפואה הציבורית, היא נהפכת לרפואה שחורה.

הקונוטציות כל „שחורה" הן „מתחת לשולחן", „במחתרת", „פשיעה". שכן עושיה יודעים שהם מבצעים עבירה על החוק. הם משתמשים בציוד של בית־החולים, בחדרי־הניתוח של בית־החולים, בכוח־אדם ובזמן שהיו צריכים להקדיש לרפואה הציבורית. הרופא הפאסיבי יכול לבחור בהשתייכות לאחד משני מחנות: מחנה השרלטנים ופורעי החוק, או מחנה הנאיבים, שנדים להם כשהם פורשים לפנסיה כמעט בחוסר כל. מלבד, אולי, זכרונות עבר ומרירות רבה. ואם מת אחד מאלה קודם ליציאתו לפנסיה מהתקף־לב, אלמנתו נשארת בחוסר כל.

מְמַדים מפלצתיים

אם לשפוט לפי הקצב של הפוליטיקאים, לא יהיה ניתוח והחולה ימות

רק 140 מתוך 2600 הרופאים בשירות המדינה עוסקים ברפואה פרטית באישור

יש מחלקות בבתי־החולים בהן טענו 80 אחוז מהחולים כי שילמו לרופאים

בשבוע שעבר נערך בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת דיון סוער בנושא „הרפואה השחורה". בסופו, הוציאה יו"ר הוועדה ח"כ אורה נמיר הודעה קשה וחד משמעית בגנות „הרפואה השחורה". הוועדה אף הודיעה כי תיאבק ללא פשרות נגד קיום התופעה ולא תיתן לקעקע את הרפואה הציבורית. נמיר כבר הוכיחה כי הוועדה שבראשה היא עומדת, ואשר לה, בדומה לוועדת הכספים של הכנסת, יש מעמד סטטוטורי, אכן יכולה לפעול רבות. תעיד על כך החקיקה ההולכת ונשלמת בעניין חוק ביטוח סיעוד וחוק שכר מינימום. אבל נמיר אינה אופטימית באשר לקלות ומהירות הטיפול בנושא. ממדי התופעה, לדבריה, הם כה גדולים, עמוקים ומושרשים עד כי רק בעזרת טיפול שורש בבעיות הרפואה הציבורית יהיה אפשר לטפל בבעיות „הרפואה השחורה". ומצב הרפואה הציבורית, כידוע לכל, הוא בכי רע, היא מתריעה חוזר ותתריע. „אני קושרת יחד את 'הרפואה השחורה' עם בדיקבית במערכת שירותי הבריאות הציבוריים – בלי זה, לא ילך דבר".

לדיון שנערך בוועדת העבודה והרווחה הובאו נתונים משוערים ומדאיגים על היקף התופעה. נמיר מדגישה, כי כל הנתונים נמסרו על בסיס השערה, שכן אין אפשרות לכימות מדויק של „הרפואה השחורה", בשל קשר השתיקה. הנתונים, אפילו הם משוערים בלבד, הם מדהימים. אורה נמיר סבורה, כי התור הרגיל לצינתור נמשך בין שלושה לשישה חודשים. לניתוחים אורתופדיים או אורולוגיים מחכים אנשים בתור בין שנה לשנה וחצי. „מה יעשה אדם המחכה לצינתור וחושש לחייו? הוא ינצל פרוטקציה או ימצא דרך לשלם ולהקדים את התור. מסתבר שאם משלמים – אפשר להתנתח בתוך יום־יומיים." שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו, שהשתתפה בדיוני הוועדה, טענה, כי יש מחלקות בבתי־חולים ש־80 אחוז מהחולים ששכבו בהן טענו, כי שילמו כסף לרופא. לדבריה, רק 140 מבין 2,600 הרופאים בשירות המדינה עוסקים ברפואה פרטית באישור. שרת הבריאות אמרה, כי התופעה התפשטה והגיעה לממדים המדאיגים גם את ציבור הרופאים. „התופעה של 'הרפואה השחורה' היא לא נחלת כלל הרופאים אלא רק של חלק מהם. יש לנו רופאים בעלי מוסר ומצפון, המתקוממים נגד התופעה הזאת ולעומתם כאלה הסבורים שיש למסד את הדברים". אבל, הוסיפה, „יש האומרים, כי התופעה הזו היא כה נפוצה עד שאי־אפשר לעקור אותה מן השורש ולכן הם אומרים הבה נהפוך את התופעה לנורמה". ארבלי־אלמוזלינו טענה, כי יש להפריד לחלוטין בין רפואה ציבורית ופרטית ולהפסיק לסבסד את הרפואה הפרטית על חשבון הרפואה הציבורית. יש, היא אומרת, להוציא ממנהלי המחלקות את קביעת תור האישפוז, לקצר את התורים וכן להגביר את הפיקוח על אגודות הידידות של בתי־החולים, על מנת למנוע תרומות ישירות למחלקות. היא אמרה, כי מתוך הוצאה כללית לבריאות של מיליארד וחצי דולר, כ־250 מיליון דולר הולכים לרפואה פרטית. היא אף ציטטה את היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, פרופ' יצחק זמיר, שאמר, כי אפליית חולים על־ידי רופאים תמורת טובת הנאה, כמוה כשוחד. „כולנו יחד – הכנסת, קופת־חולים, הרופאים, האוצר, משרד המשפטים ונציבות שירות המדינה – צריכים לשתף פעולה", אמרה. חברת־הכנסת נמיר שיבחה את הופעתה של ארבלי־אלמוזלינו בפני הוועדה וכינתה את עמדתה כ„אמיצה".

יו"ר מרכז קופת־חולים פרופ' חיים דורון, שהופיע אף הוא בפני הוועדה טען, כי „הרפואה השחורה" מתפתחת בצורה טפילית על גבה ועל חשבון רמתה והישגיה של הרפואה הציבורית. כדי להזכיר לנו את ההקשר הכללי אמר דורון: „מי שמשתמש בצבע שחור, כדי להגדיר את התופעה שאנו דנים בה, יודע שיש גם 'כלכלה שחורה' ואיני יודע אם אין נקודות מפגש בין הדברים". יו"ר ההסתדרות הרפואית ד"ר רם ישי טען, לעומתו, מסיבות ברורות, כי תופעת „הרפואה השחורה" חריגה הרבה פחות ממה שחושבים. הרפואה הציבורית, כפי שהתפתחה, היא שגרמה לפריחת „הרפואה השחורה". הוא כינה זאת כ„ניכור" שבין החולה ובין מה שהמבטח הציבורי נתן לו.

נציב ההסתדרות בא לוועדה מוכן כיאות. גדעון שגיא, שהציג תמונה עגומה, גם הוא היה אופטימי יותר מחבריו וטען, כי היום יש סיכוי להתמודד עם מה שנחשב עד כה כמפלצת שאסור לעוררה, מחשש שתקום נגד כעוררה. הוא לא רק דיבר אלא אף הציג מסמך ארוך ומפורט ובו כלולות הצעות והסתדרות להתמודדות עם הבעיה. ביניהן יוזמת חקיקה שתבטיח הפרדה מוחלטת בין הפרקטיקה הפרטית בבתי־החולים לבין הרפואה הציבורית, הבטחת הגדלת הקצבה לשירותי בריאות ממקורות שונים, הענקת חסינות על־ידי היועץ המשפטי לממשלה לחולה שהודה בתשלום שוחד לרופא ועוד כהנה וכהנה הצעות.

בהיעדר נתונים מדויקים על היקף הבעיה נאלצה הוועדה לעסוק גם ברכילות. חבריה סיפרו על משפחות הרוצות להתלונן, אך נרתעות מכך ברגע האחרון בידיעה כי הן נמצאות בידיו של הרופא. ברגע שאין תלונה הכל הוא בגדר רכילות. לוועדה נמסרו ידיעות, כי אפילו קציני משטרה נמנעים מטיפול בתיקים מחשש פן יבולע להם, כאשר יזדקקו לטיפול רפאי. לישיבות הבאות, שיהיו אולי סגורות, יוזמנו קציני משטרה כדי להעיד על הידוע להם.

מי שמכיר את אורה נמיר יודע כי היא לא תרפה מהנושא. „כמוסר מבקר נביא את הנושא לתודעת הציבור. אך ברור ללא צל של ספק, כי אם לא תהיה רוויזיה במערכת השירותים הציבוריים – בלומר בתפיסת השירות הציבורי שהמדינה מסוגלת לתת – חבל על הזמן שיוקדש ל„רפואה השחורה". רפואה ברמה גבוהה, אומרת חברת הכנסת נמיר, עולה הון עתק ושום ממשלה אינה יכולה לשאת בנטל כזה, כאשר השתתפות הציבור היא למעשה מזערית. אם מדינת ישראל רוצה להמשיך ולתת לכלל האוכלוסיה רפואה ברמה גבוהה חייבים קברניטיה לתת את דעתם ולמצוא מקורות מימון אחרים. היא מכה על חטא בשל התנגדותה בעבר לחקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. היום היא בטוחה שללא החוק הזה תימשך המפולת במערכת הבריאות ורמת הבריאות תידרדר באופן סופי. מתוך ניתוח המצב הפוליטי, בידיעה מהם מרכיבי הממשלה הנוכחיים והצפויים בשנים הקרובות, היא מוכנה להסכים על חוק ביטוח בריאות ממלכתי, שיהווה מעין פשרה בין שני המחנות ובלבד שיחוקק. „אחרת הרפואה הציבורית תיעשה לרפואה שיהנו ממנה בעלי הממון ובעלי הדעה בעוד ש„עמך" יקבלו שירותי בריאות מסוג ב', ג' וד' ו„הרפואה השחורה' תפרח ותשגשג". נמיר מאמינה, כי אם תטופל בעיית הרפואה הציבורית, „טיפול שורש" ייפסק קשר השתיקה סביב „הרפואה השחורה' ומשפחות לא יחששו להתלונן.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו – הפרדה מוחלטת בין רפואה ציבורית לרפואה פרטית

אורה נמיר – חוק ביטוח בריאות ממלכתי

חיים דורון – „רפואה שחורה" ו„כלכלה שחורה" הולכות יחד

רם ישי – הרפואה הציבורית הפריחה את „הרפואה השחורה"

ד"ר איקס רופא צעיר

ד"ר איקס הוא רופא צעיר. לא מזמן סיים התמחות באחד מענפי הכירורגיה. כישוריו, ההתמדה והמסירות שגילה בעבודה במחלקה הביאו אותו, במהירות יחסית, לתפקיד סגן מנהל מחלקה. הוא מקבל „פרטי" אך עדיין לא מבוקש עד כדי־כך שיהיה נבון להגדירו בעצם מעצמותיה של הרפואה השחורה. יהיה נבון יותר לומר עליו שהוא רפלקס שלה, אולי רפלקס מותנה. ד"ר איקס, סביר להניח, יתקדם גם בעניין זה. בינתיים הוא עובד הרבה וקשה ורוצה לעבור את החודש בשלום. דרכי הרפואה השחורה נהירות לו. ד"ר איקס עובד בבית חולים ממשלתי במרכז הארץ.

„לא מזמן התארחו אצלנו חברים לארוחת ערב. אשתי הגישה נתחי בשר פילה, גם היין היה משובח. החברים התעניינו מה השמחה, האם התחברנו בחיבור ישיר למערכת השכונתית. לא תאמינו, אמרתי, בעלה של חולה המאושפזת אצלי במחלקה הביא את הבשר והיין. השיחה ליד השולחן הלכה, הגיעה והתמקדה ברפואה השחורה. כל מה שעולה בדמיונכם, אמרתי, קיים. הכל הולך, הכל עובר, הכל נכון. במובן זה כמעט כל רופא בישראל הוא מסיג חוק כיוון שכמעט כל רופא בישראל אינו יכול להתפרנס פחות־או־יותר בכבוד ממשרתו, שלא לדבר על כך שאין קורלציה בין המשאבים שהוא משקיע – מאמץ ושעות עבודה – למשכורתו.

„ומול רופא איקס עומד האורח איקס. זה שרמת השירות הרפואי הציבורי שהוא יכול לקבל נמצאת בירידה מבחינת הזמן שעליו להמתין עד לקבלת השירות ומבחינת המשאבים שעליו להפנות לענייני רפואה. ומה עושה האורח איקס, עשיר או בעל הכנסה ממוצעת, או מי שמשפחתו תעשה כל מאמץ, הולך „פרטי" אל רופא איקס. והשניים, שני האיקסים, מוצאים את הדרך להפגש. אחד מקבל (טיפול) השני מקבל גם־כן – כסף.

„איך זה עובר בשטח? אני רוצה להתנתח אצלך, אומר לי חולה, והייתי עושה זאת גם בבית־חולים פרטי. אבל שנינו לא מאושרים מן האפשרות הזאת. אני מבחינת האמצעים שיש לי שם, הוא מבחינת החשש שמא יצטרך להתאשפז לזמן ממושך. בבית־חולים ציבורי הוא מכוסה מבחינת האישפוז והתרופות על־ידי הביטוח – קופה תשלם. כן, משלמים לי עבור האיבחון וסידור התור לאישפוז והניתוח. איך משלמים?

המקרה של בשר הפילה הוא קוריוז. בדרך כלל משלמים בכסף. מי שיש לו קליניקה משלמים לו בקליניקה. מי שמקבל בבית, משלמים לו בבית. רופא עמית סיפר לי פעם שאחד מבני משפחת חולה שלו הסתובב סביבו בבית החולים יום שלם עד שתפס אותו במעלית ביחידות ושם

„אחד מבני המשפחה הסתובב סביבו במחלקה יום שלם עד שתפס אותו במעלית ביחידות ושם נתן לו את המעטפה. גם סיפורים על תיקי ג'יימס בונד מלאי שטרות שהושארו בחדר מנהל המחלקה אינם המצאה שטנית. הכל הולך, כל דבר העולה על הדעת"

נתן לו את המעטפה. גם סיפורים על תיקי ג'יימס בונד מלאי שטרות שהושארו בחדר מנהל המחלקה אינם המצאה שטנית. ובמקרים אחרים גם תשלום בחו"ל אינו הגזמה. אבל, בעצם, מה פשוט יותר מהעברת מעטפה או שק מיד ליד ללא עדים וכששני הצדדים רוצים בכך?

„לפעמים גם אחרי ניתוח, כשהחולה שוכב במחלקה, בני משפחתו ששילמו כבר לרופא המטפל ירעיפו מתנות – ולפעמים גם כסף – על האחיות ועל הרופאים המתמחים, מה שנראה למשפחה כמבטיח טיפול מסור ויחס אישי.

„הרפואה הישראלית היא טובה. היא מעולה. היא הצמיחה רופאים מן הטובים בעולם. אבל ניהולה כושל. מה גם שהמדינה שוב אינה יכולה להעמיד את המשאבים הנחוצים לשמור על רמתה, שלא לדבר על שכר הרופאים.

„יכול להיות שחלק מהזינוק קדימה שעשתה הרפואה השחורה מקורו בשביתת הרופאים הגדולה. הניכור כלפי הממסד והמערכות הציבוריות שגילו קשיחות וציניות ואטימות גברה. ועכשיו הם האומרים לא, לא ניתן לפגוע ברפואה הציבורית, לא ניתן שיקחו כסף ממי שצריך טיפול ואישפוז וזה הרי מצחיק. כולם משלמים והם לא רואים. אולי הם זקוקים לרופא טוב?"

ד"ר איקס, בן שלושים פלוס, מתמחה במחלקה כירורגית בבית־חולים ציבורי בגוש־דן. הרפואה – החולים, חדר הניתוח, המחלקה – הם תמצית חייו. הוא רוצה להיות מנתח טוב ומצליח. מוכשר באופן מיוחד, אומרים עליו. הוא אידיאליסט („רק בישראל") מפוכח („תנאים בלתי־הגיוניים") העובד מסביב לשעון. הרפואה השחורה היא חלק בלתי־נפרד מהמציאות המקצועית שבה הוא עובד.

ד"ר איקס רופא מתמחה

„במהלך השבוע היפנו שלושה רופאי המחלקה ששה חולים לניתוח. באותו שבוע העביר מנהל המחלקה למשרד 10 זימונים נוספים. למחלקה הגיעו 16 חולים בדרך הרגילה, המקובלת, ושלושה מקרים נוספים – דחופים. המחלקה מנתחת – במקרה הטוב – 15 חולים בשבוע. מנהל המחלקה קבע מי ינותח. אלה שהוא זימן לניתוח נשארו. את האחרים שלח הביתה. למען האמת אני לא יודע האם כל העשרה שילמו לו. יתכן שחלקם הם „פרוטקציה" מהסוג של „מגיע לו".

„מכמה בחינות אני בר מזל. אף־על־פי שמנהל המחלקה, שהוא מנתח דגול, לא יוותר על ניתוח, הוא גם בעל אמביציה שהמתמחים 'שלו' ינתחו הרבה ככל האפשר. הוא מודע לכך שחשוב לטפח את הדור הבא. הוא לא יחסום מתמחה מוכשר. יש בתי־חולים שהמחלקות הכירורגיות בהם מתקשות למצוא מתמחים. לא רוצים לעבוד שם כיוון שלא נותנים להם לנתח. „הבוס" לוקח הכל. איפה? ב„הדסה" ירושלים למשל. בעניין זה השר"פ עלול לדפוק את המתמחים.

„בכירורגיה יש פטנט מצויין לשלוט במה שקורה במחלקה – תוכנית הניתוחים. מנהל המחלקה לא מתכנן את עבודת המחלקה. העומס על האחיות והמתמחים לא מעניין אותו. בשבילו חדר הניתוח הוא הקובע, והוא עצמו קובע, מדי יום, תורים לניתוח, מי ינתח כמה ובאיזה ניתוחים. אתה, כלומר אני, עבד של הכירורגיה. אני מוכן להיות עבד נרצע שלה בתנאי שאנתח, הרבה".

„אף פעם לא ראיתי במחלקה שלנו כסף. העסקים מתנהלים ומסתדרים הרחק מעיני הצוות, בקליניקה של המנהל. איך אני יודע מי פציינט שלו? מי שהמנהל בעצמו הפנה אותו לניתוח, לאחר ביקור בקליניקה שלו. ולמה שלא כך יהיה? הוא מנתח בעל שם עולמי. בארצות הברית הוא שווה חצי מיליון דולר לשנה. כמה הוא עושה כאן מהמשכורת? אני מוכן להסתכן

„בכירורגיה יש פטנט מצויין לשלוט במה שקורה במחלקה – תוכנית הניתוחים. השבוע הגיעו 20 חולים לניתוח. נשארו אלה שמנהל המחלקה הפנה אותם לניתוח דרך הקליניקה שלו. השאר הלכו הביתה. אני לא יודע מי שילם ומי היה סתם פרוטקציה"

בהערכה ש„פרטי" הוא מרוויח בסביבות 300 אלף דולר בשנה. האחרים כוכבים קטנים יותר. בין 200 אלף ל־100 אלף ד' בשנה. והזוטרים הרבה פחות. אבל עם המשכורות שלנו – 800 שקל בחודש – אין כסף קטן. כל תוספת נחוצה.

„לא הייתי רוצה להחמיץ סיפור אחד, אפילו אם אינו אופייני מבחינת הסכום, יש בו אינדיקציה לגבי הרפואה השחורה: לקחתי חולה מהמחלקה שלנו למחלקת ניתוחים אחרת כיוון שנזקקה לניתוח נוסף, מסוג אחר. המנתח, מנהל המחלקה, מבריק ומעולה ידוע גם כבעל אישיות לא־קלה. הוא הביט בתיק, בצילומי הראש ובתוצאות הבדיקות והמהם כמה דברים לגבי המצב הקשה והמסובך, אולי קריטי, אמר. יש סיכוי, היא שאלה. בידים שלי, אמר, כן. מה לעשות, שאלה. הוא לא ענה. היא שאלה פעם נוספת והוא לא ענה גם בפעם השניה. יצאתי איתם החוצה. הוא רוצה כסף, אמרתי. אחר־כך סיפר לי בעלה שבשניים־שלושה טלפונים בירר ומצא שמדובר ב־5000 ד'. באנו לפגישה שניה. כעבור כמה דקות הבנתי שכל עוד החולה ואני יושבים בחדר, כלומר כל עוד עניין התשלום לא סגור, לא יהיה תור ולא ניתוח. יצאנו. 5000 יהיה בסדר, שאל הבעל. יהיה בסדר, אמר המנתח. הוא ניתח אותה, התייחס אליה יוצא מן הכלל, חשבנו שהציל את חייה. כעבור זמן הופיעו בכל־זאת צרות והיא באה לאישפוז חוזר. הוא כבר אהב אותה פחות, אולי תקלקל לו איזה סטטיסטיקה. בינתיים נסע לחו"ל. רופאי המחלקה פחדו להתעסק איתה. היא חולה שלו, של המנהל. היא היתה תקועה במחלקה שבועיים עד שקיבלו ממנו הוראות מחו"ל. וזה היה נורא מבחינתה וזו היתה תבלה נוראה בעבודת המחלקה".

ד"ר איקס רופאה ותיקה

ד"ר איקס היא רופאה ותיקה, ממיסדות הרפואה הציבורית – שלושים שנות ותק בבית חולים ממשלתי במרכז הארץ. ד"ר איקס לא עברה את מחסום „הרפואה השחורה", והתמחותה ממילא לא אישרה לה – עד לאחרונה – לעסוק בעבודה נוספת. היא אינה חולמת עוד על רפואה שיוויונית. ד"ר איקס קוראת לעזרה, לרציונליזציה ביחס לנעשה בשירותי הבריאות.

„אני רואה את הרופאים הצעירים, אלה שמוכנים להשקיע כל מאמץ בעבודה בבית החולים, אלה שיום העבודה שלהם אינו נגמר, שהם בתורנות בכל לילה שני או שלישי. שעליהם להיות ענייניים וסימפטיים ומבינים, ועליהם לעקוב אחר החידושים ברפואה והציוד המתוחכם, תרופות חדשות ופרסומים מקצועיים – המתח המלווה את העבודה בבית החולים אינו דומה לכל מתח שאפשר להעלותו על הדעת, אולי למה שקורה לחייל בשעת מלחמה. גם התחרות והדחף להישגים הם עצומים. ורופא כזה לא מצליח „לגמור את החודש" ואין לו ברירה אלא לפנות לפרקטיקה פרטית, בתוך ומחוץ לבית החולים.

"אני לא מוכנה לתת את ידי לרפואה השחורה. אני יודעת שזו תמימות, אבל החינוך שקיבלתי, היעוד שעדיין אני רואה במקצוע הרפואה אינם נותנים לי להצטרף לחוג מעלימי המס ולאלה העובדים בלי קבלות. אבל התשובה של קיסר וארבלי־אלמוזלינו לא עומדת במבחן המציאות. בחוזר שהתפרסם לאחרונה מטעם הסתדרות הרופאים ומשרד הבריאות נאסרה עלינו פרקטיקה פרטית גם לאחר שעות העבודה. זה מצחיק, אף אחד לא מבצע את האיסור הזה.

„היום אני משתכרת 1,400 ש"ח נטו. על־פי חישובי, לאחר שאצא לפנסיה אקבל חצי מהסכום הזה. אפשר לפרנס משפחה ברמת שכר

„פעם קבלתי בקבוק בושם מאחת החולות. לא רציתי את המתנה ודחיתי אותה. אבל החולה התעקשה ואמרה שתגובתי פוגעת ומעליבה. לקחתי. לא מזמן פגשתי אותה, את „האשה מהבושם", והכרתי אותה מיד. מה שבקבוק קטן אחד יכול לעשות, חשבתי לעצמי"

כזו. הרפואה השחורה לא התחילה בזמן האחרון. שנים, כבר לפני עשרים ושלושים שנה, רופאים סידרו פרוטקציות מחוץ לתור לאנשי שלומם. כבר אז פציינטים הגיעו לאישפוז דרך מרפאתו הפרטית של מנהל המחלקה הפרופ' המומחה. ומה בעצם רצו מהפרופסור המומחה, שלא יקבל חולים באופן פרטי? שיפתח מרפאה לאחר שיסיים קריירה נהדרת בבית החולים בהגיעו לזיקנה, מי יבוא אליו, למה שיבואו אליו?

„אני מבינה רופא שמקבל חולה במרפאתו הפרטית ואחר־כך, במחלקה, מסביר לו פנים. אבל אם קיבלת כסף מחולה – אתה כבר לא תמים. אני, שאיני מקבלת חולים פרטיים, אם אפגוש במחלקה מישהו שעבר אצלי בדיקה או איבחון־לא אחייך אליו, לא אשאל לשלומו. הרי זה אנושי לנהוג כך. ואני מניחה שמי שיראה פגישה כזאת יאמר עלי שבוודאי קבלתי כסף עבור היחס הזה.

„פעם קיבלתי בקבוק בושם מאחת החולות. לא רציתי את המתנה ודחיתי אותה. אבל החולה התעקשה ואמרה שתגובתי פוגעת ומעליבה. לקחתי. הרבה אנשים עברו מאז תחת ידי. לפני זמן מה פגשתי אותה, את „האשה מהבושם", והכרתי אותה מיד. מה שבקבוק קטן אחד יכול לעשות, חשבתי לעצמי.

„כשבא אלי קולגה־רופא עם בנו הסובל, נניח, מדימום בשתן, ובמשפחה יש עבר של מות מסרטן, אני יודעת מה חולף בראשו של האב־הרופא. הוא לא אחד שלא מבין את הסכנה. אני יודעת שאעשה הכל כדי לקבל אותו גם אם כל התורים שבידי תפוסים. מתחת לאדמה אמצא תור ואקבל אותו. אחר־כך יש המגזר הבכיר – ממשלה, חברי כנסת, מנהלים בכירים.

„כבר לפני עשרים ושלושים שנה רופאים סידרו פרוטקציות מחוץ לתור לאנשי שלומם. כבר אז הגיעו פציינטים לאישפוז דרך מרפאתו של מנהל המחלקה, הפרופסור המומחה"

נכון שזה מגזר מצומצם אבל אין דמיון בין היחס שהם זוכים לו לעומת אחרים. ואחריהם בא המגזר של אלה המסוגלים לממן לעצמם טיפול רפואי טוב, אלה המשלמים עבור הקדמת התור ועבור הטיפול והיחס. שני המגזרים האלה דוחים את התורים של „האנשים הרגילים", אלה שמלבד היותם מבוטחים אין להם זכויות. אותו הציבור שהרופא המטפל במרפאה בדק אותם ושלח אותם לבדיקות במעבדה ואחר־כך הפנה אותם לבית החולים. הם יחכו בתור חודשיים ושלושה וחצי שנה או שנה עד לניתוח המיוחל.

„יומיים בשבוע אני עובדת עכשיו, ברשות, כמלטורה, במוסד פרטי שחברי קופת־חולים פונים אליו לצילומים ובדיקות בשום שהמכשור בבית החולים התיישן. בגלל מצוקת התקציב לא מרכיבים מכשור חדש וממילא מפנים את החולים למוסד הפרטי. בשבילי זו דרך לרווח נוסף. את צריכה לראות באיזה זריזות החולים נכנסים ויוצאים. איזה יעילות, איזה קצב עבודה. בעלי בית החולים וכל עובד שם יודע שזמן הוא כסף. אם את שואלת אותי זו הבעיה העיקרית. הסירבול של המנגנון. הביורוקרטיה. וכשבבית החולים הפרטי היו צריכים לרכוש את המכשיר החסר אצלנו, עשו זאת תוך תשעה ימים. למה? בשום שכל אחד יודע שזה הפסד של כסף. שאי אפשר להשבית את העבודה. אחרי הכל כשרופא מקבל חולה פרטי במרפאתו מאבחן במהירות כלי דם מורחבים בבטן שזה כמו פצצת זמן העלולה להתפוצץ בכל רגע, נחסך זמן יקר בבית החולים. ויותר מזה מתקצר התור. חולה כזה היה הולך חצי שנה עם מצב הולך ומחמיר בבטן אילו נאלץ לחכות בתור כרגיל. וזמן שהיה עלול לעלות לו בחייו".

הפתרון

קבוצת רופאים מגבשת הצעת פתרון שתכליתה הכחדת הרפואה השחורה, שימור מרכזיותה של הרפואה הציבורית ולגיטימציה לרפואה הפרטית

חוזים אישיים. משכורות גבוהות. בתי חולים פרטיים. הרופא יקבל זמן לעבוד בחוץ. החולה ישלם ויחליט

בבתי־החולים הממשלתיים יש איזה ספר חוקים, הקובע למי מותר לבקש רשות לעסוק ברפואה פרטית ואיזהו החולה הזכאי לטיפול מסוג זה. איני בטוח אם יש מקרה אחד המסוגל לעמוד בדיוק בכל הקריטריונים האלה. זה נשמע כמו האנקדוטות שמביא גדעון רייכר ב„כלבוטק", וחוקים אלה הם בוודאי אנכרוניזם מוחלט. לא שאני נגד קודקס משפטי שכזה, אבל הוא צריך להיות פשוט, ברור ונהיר. במסגרת בתי־החולים של קופת־חולים נדמה לי שהיה יוצא מן הכלל אחד שאושרה לו ביטה לרפואה פרטית במחלקתו בבית־החולים. התקדים הזה פתח פתח ליוצאים מן הכלל שבאו בעקבותיו, וזה היה צפוי.

השאלה הראשונה שיש לשאול כאשר מחפשים פתרון היא: האם המצב הקיים הוא רע. אולי המצב הנוכחי טוב? התשובה היא: המצב הנוכחי הוא הכי לא בריא, מפני שהוא הורס את הרפואה הציבורית, ותחת דגל השוויוניות הטבועה בה יש המקבלים רפואה יותר טובה ויותר מהירה. ההצהרות על רפואה שוויונית ב־1986 כנות כמו ההצהרה שמדינת ישראל לא תהיה הראשונה להחדיר נשק גרעיני למזרח התיכון. אין ויכוח על עובדת קיומה של הרפואה השחורה והוויכוח על נפחה דומה לוויכוח על היקפי ההון השחור. האווירה בקרב הציבור ובקרב הרופאים היא קונטרפונקט לגישה האידיאולוגית בדבר השוויוניות, ולכן מוכרחים לצאת חוצץ נגד התופעה ולהילחם בה. איני מצפה מהציבור שיקום בהמוניו וייצא להפגנות כמחאה, כי הפגנות המוניות הן נדירות בהווי הישראלית. הפתרון נתון בידי המנהיגות של המינהל, של משרד הבריאות והממשלה, של קופת־חולים וההסתדרות מצד אחד; ושל ההסתדרות הרפואית מצד שני. אם הכנסת וההסתדרות לא יבינו שאת תופעת הרפואה הפרטית אי אפשר להכחיד, כי היא טבועה במערכת, אבל יתכן שאפשר עדיין למנוע

את הפיכתה לרפואה שחורה, והרי בשחור אנו דנים, הרי הן צריכות למצוא פתרונות שיביאו לא לצמצומה של הרפואה השחורה אלא לעקירתה, ובו־זמנית יצביעו גם על אפיקים כלכליים אלטרנטיביים שהמיגזר הציבורי אינו מסוגל ואף פעם לא יהיה מסוגל לתת.

סוג אחד של פתרון אומץ ב„הדסה" ירושלים: שר"פ, שירות רפואה פרטי. לדעתי הוא אינו הדוגמה שיכולה לשמש אורים ותומים למדינת ישראל. מהיכרות קרובה, ועם יד על הלב, אני יכול לומר שיש שם שר"פ לבן, שר"פ אפור ושר"פ שחור. כלומר, החולה מגיע לרפואה ובוחר את הרופא המתאים. אלא שהרופא המתאים, שהוא בדרך כלל רופא בכיר ומותר לו לעסוק ברפואה פרטית וגם לאספן, מקבל רק חלק מזערי מהתשלום. רוב רובו של התשלום הולך לצוות הפרה־רפואי ולבית־החולים. הסידור הזה אינו מספק איפוא פתרון כלכלי לרופא והוא מוכרח לצעוד באפיק שפתחה ההנהלה, אבל הרפואה האפורה התלבשה עליו בתוך כותלי בית־החולים.

קשה מאוד להצביע על המקרים מן הסוג הזה, אבל הרחשים והלחשושים והשמועות ממלאים את המסדרונות ומגיחים אל מחוץ לכותלי בית־החולים. מנהלי המוסד מיתממים בסגנון: יקום אחד ויצביע על המקרה שבו מדובר ונדון לגופו של עניין, כי קשה להדים שמועות ולהילחם בהן. גם אני הייתי נוהג כך אילו הייתי מנהל המוסד, אבל זה לא מספר את האווירה השחורה.

בבקשות אחרים גם נסיון זה אינו מוצלח. האנרכיה גדולה באמת. ההסתדרות הרפואית היתה צריכה לעשות דברים רבים שלא נעשו, ולכן היה לרופאים נוח לטאטא את העיוותים אל מתחת לשטיח בהנחה שכל עוד לא מעוררים את הכלבים הם לא נובחים. אלה נהגים האלה אינם הסרים. נכון להיום התבונה הפוכה: אלה אינם נהגים ואלה הסרים.

המעבידים וההסתדרות הרפואית, בו־זמנית, צריכים להציע פתרונות שהציבור יוכל לעמוד בהם, פתרונות שיאפשרו פיקוח השגחה ושמירה על טוהר המידות, ההולך ומתערער. כמה שלא התרחקנו משבועת היפוקרטס, והתרחקנו ממנה בכוורת התפתחויות היסטוריות, מדובר עדיין בחבורה ייחודית מאוד ברפואה, בחבורה התנדבותית, אבל התנדבות היום צריכה להיות מלווה בתמריץ.

המעבידים צריכים לשאול את עצמם אם הם מעוניינים להשאיר במערכת את האנשים הטובים ביותר, שמרכזים רפואיים בעולם מציעים להם הרים וגבעות. אנחנו לא נוכל לעולם להציע להם הצעות כאלה, אבל אם אי אפשר להציע להם אפילו עשירית מההצעות שמציעים בעולם, אפשר לחשוב על הצעות אחרות. למשל, לעשות חוזים אישיים עם רופאים. בחוזה אישי יש גזר ויש מקל. והחוזה אישי הוא קודם כל זמני, לעומת קביעותו לכל החיים של מינוי למנהל מחלקה כיום. מי שירצה לאמץ נוהל כזה, יחתום על התחייבות שעל־פיה הוא יקבל סכום כלשהו, לא בגובה הסכומים המגוחכים כיום, בעיקר אם משווים אותם למיגזרים אחרים במשק.

המערכת הציבורית צריכה להיות מסוגלת להגיד לרופא: אם תגיע ל„טופ" ותהיה טוב, תקבל רמת הכנסה כזאת שאמנם לא תתעשר ממנה, אבל תהיה פטור מלתור אחרי עיסוקים אחרים. ואם המערכת הציבורית אינה מסוגלת לכך, עליה לספק לו אפיק אחר ולהגיד לו אתה תעבוד אצלי שלושה־רבעים של משרה, או שיום אחד בשבוע תהיה משוחרר ובו תעשה את כל הרפואה הפרטית שלך, ואם אתה רוצה – תתקין ביום הזה תריסים ללקוחות. כל זה במקום אחר, כלומר בלי שתהיה לחולה שבא אליך במסגרת פרטית נגיעה לבית־החולים הציבורי. אני משוכנע שבעתיד ייבנו בתי־חולים פרטיים בתבנית זו שבהרצליה, ובהם יהיה אפשר לבצע את כל הטיפולים והניתוחים ותהיה הפרדה מוחלטת בין הרפואה הפרטית ובין הרפואה הציבורית. כדי שהשחור ייהפך ללבן, ראשית חכמה יש להפריד לחלוטין בין הרפואה הציבורית לרפואה הפרטית.

אני אומר: בואו נשמור לפחות על חלק הארי של הרפואה, על הרפואה הציבורית, שלא תיפגע ושתוכל להשאר שוויונית. מי שייכנס לבית־החולים הציבורי ייכנס אליו מטבע מחלתו ולא מטבע כיסו. ומי שרוצה להיעזר בכיסו, ילך נא לבית־החולים הפרטי. כך יהיה למיטב הרופאים יותר זמן לעסוק במחקר ובהוראה ולהקדיש מזמנם לבית־החולים. המרכיב החשוב ביותר בהצעה הזאת הוא שגם הרופאים יידחפו למימושה ויקימו גוף כמו לשכת עורכי־הדין, שתוצאותיו יהיו טובות יותר מאלה של לשכת עורכי־הדין, כדי לשמור על טוהר המידות ולבצע פיקוח קפדני וצמוד יותר. אני מאמין שזה רצונם הכן של 80 אחוז ויותר של ציבור הרופאים, בעיקר הצעירים, אבל גם בקרב המנהלים. הרפואה הציבורית תמיד תהיה היכל השן של הרפואה ותוביל בה. מיטב הרופאים צריכים להישאר בה ושכרם צריך להיות כזה שלא יקדישו חלק מזמנם לעיסוקים במקומות שונים ומשונים. לרופאים יש קבס מהעיסוקים האלה, אבל הם מתועלים אליהם. זה יפסק אחרי הרפורמה ויהיה פיקוח קפדני שימנע חריגה מהנהלים.

תמיד מצטטים את שבועת היפוקרטס ובוחנים את הרופא מול השבועה. בתקופת היפוקרטס, רוב הרפואה נעשתה בקו שבין שתי נקודות, ביחסים בי־לטרליים של רופא־חולה. יש לזכור גם שהרופא בתקופה ההיא לא השתכר מהרפואה, וכמו אנשי הדת קיבל מתנות ומעשרות מהציבור. בימינו המצב שונה, יש משולש: רופא־חולה־חברה. החברה, באמצעות נציגיה וסוכניה, היא שמחליטה בשביל הרופא כמה כליות מלאכותיות יהיו להשתלה, אם יהיו השתלות כבד או לא וכו'. החברה היא שקובעת כמה מחלקות יהיו בבית־החולים וכמה מיטות במחלקה, היכן ימות החולה ואיך יחיה החולה הזקן, או הבריא הזקן, ואיפה ימות. מכאן, שזכות ההחלטה של הרופא הולכת ומצטמצמת, אבל הוא הוא שניצב בחזית מול מבטי החולה. הוא בודד.

במצב כזה יוצר תסכול ולחץ נוראים, עם קודקסים אתיים שונים לחלוטין מאלה שהיו בימי היפוקרטס. התרחקנו משבועת היפוקרטס ומשבועת אסף הרופא ומשבועת הרופא העברי. אנחנו מחכים עכשיו למנהיגות אמיצה בשני המוסדות.

משא
לספרות, אמנות ועיון

בשדה עיון

חזון הקומונה

דב בר־ניר

יעקב עובד, „מאתיים שנות קומונה בארצות־הברית", הוצאת הקיבוץ המאוחד, „יד טבנקין", 1986; 624 עמ'.

אם כי מדובר במחקר שיצא־לאור זה־עתה, מאמין אני כי ספר קלאסי קם לנגד עינינו, ובכיתה לא יהיו הקומונות, מעבר לגבולות מדינת ישראל, סוד כמוס בקהלנו. יעקב עובד, איש קיבוץ פלמחים, דוקטור ומרצה באוניברסיטת תל־אביב ובאפעל, הוא שהילך אותנו מן הביבליוגרפיה הדלה מאוד בנושא זה שהיתה מנת חלקנו בישראל והוריש לנו עבודה שתשרת אותנו, לפחות במשך שנות דור. לא־בכדי קבל הוא – בדברו על הציבור הישראלי – „עד כמה דל הוא הידע על נושא זה, בציבור הרחב". אינני יודע כמה אמיצי־לב יתמודדו עם 519 עמודי כתיבה צפופה, שאין בהם מלה אחת מיותרת, אך הללו ישמשו ודאי מורי־דרך לאחרים, המסתפקים בפופולאריזאציה שאינה מסטחת ועושה רדודה את העיקר.

מכל מקום, המחבר עצמו, בעשותו עבודה חלוצית בקרבנו, הופתע מסיפעת החומר שבצא בארה"ב עצמה: ביבליוגראפיה הכונה 300 ספרים, לרבות כ־130 מאמרים ומסות, והם עולם ומלואו, במלאכת ההיסטוריה, ספרי זכרונות, תעודות, ראיונות, ביקורי מקיפים מן החוץ, ועוד ועוד. האף־כי כל אלה הם ספר חתום עבורי מאמין אני שלא אטעה באומרי כי קם ספר קלאסי לנגד עינינו, ומלבד כישורי המחבר המחקר נכתב גם על־ידי איש קיבוץ, כלומר, אדם הרואה דברים לא רק מן החוץ, אלא גם מן הבחינה הלא פחות חיונית: מבפנים.

עד כאן המהמאות, שכל־כולן משרתות יעד חשוב פי־כמה: הבנת הקומונה כתופעה כוללנית, אפילו ניתן למצוא את שרשיה באיסיים בית־הלל, בנזירי ימי־הבינים, או בישועים בפאראגוויי, ועוד. אם כה ואם כה, במאתיים השנים האחרונות קמו כ־270 קומונות בארה"ב דווקא ומספר המשתתפים, באופן קודיזי, עם 278 קיבוצים הקיימים עתה בישראל. והשאלה הראשונה תוהא: מדוע שם? סכן, כרוכר לא בתופעה לגברי ספוראדית, או מקרית. כותב המחבר: „משנת 1732 „לא היתה אפילו שנה אחת שלא נתקיימה בה (בארה"ב – ד.ב.) קומונה כלשהי; ובראשית המאה ה־19 לא היתה ולו שנה אחת, בה לא התקיימו, ברחבי המדינה הזו, מספר קומונות, בעת ובעונה אחת". מה גרם איפוא לתופעה ייחודית זאת (שאלה דומה נשאל על עצמנו, בארץ־ישראל, בתנאים שונים תכלית שינוי) מסיב על כך המחבר, ביחס לארה"ב: א) המרחבים העצומים שהיו פתוחים בה להתיישבות; ב) הנסיבות ההיסטוריות שדחפו כיתות דתיות נרדפות להפש לעצמן מקלט ומרגוע תחת שמיים חדשים; ג) ראיית ארה"ב, עדיין די ריקה מאדם, כמרחב להגשמת אידיאלים דתיים, חברתיים ופוליטיים, במיוחד בהשפעת אוטופיסטים אנגליים וצרפתיים בעלי שם, כרוברט אוון, שארל פורייה, קאבה, קונסידראן, ועוד; ד) מסורת ההתלכדות הקהילתית של כיתות פרוטסטאנטיות נרדפות שעזבו את אירופה. עוד בטרם תקעו יתד בארה"ב. הקיצור: מהגרים אירופיים אלה – בחלקם הגדול בעלי רמה בוטרית ואינטלקטואלית גבוהה – „מצאו בבואם לא רק קרקע בתולה, אלא גם מסורת אמריקנית סגולית, של סובלנות דתית, היעדר כנסייה שלטת ודתית, לצד פתיחות ללא תקדים למוסכמות סוציאליות חדשות (שאין בה כל דימוי) לאמריקה של ימינו.

כדוגמה מהידה ממש לכך נביא את קבלת־הפנים בה זכה רוברט אוון, בבואו, לראשונה, לביקור ממושך בארה"ב. בספר המחבר כי הוא נתקבל על־ידי שני נשיאי המדינה – זה היוצא וזה הנכנס, בעקבות הבחירות לנשיאות הדינה. אחר־כך הירצה בפני שני בתי הקונגרס, בשני המשכים. לאחר־מכן, הופצה הרצאתו בעשרות אלפי עותקים, באמצעות הכואן הרשמי של הקונגרס האמריקני. תארו לפניכם למשל, בדמיונכם הפרוע ביותר, כי יוסף ברץ, או יצחק טבנקין, או מאיר יערי, היו מתקבלים על ידי בית־הנבחרים והסינאט האמריקני, כדי להסביר להם את הצורך להציף את אמריקה בקיבוצים ובקבוצות. זמנים חדשים איפוא – ומזימות חדשות. כך או אחרת – לאחר דברי השבח ספרידריך אנגלס הצעיר השפיע על הפאלאנסטרות החדשות של האוטופיסטים האירופיים בארה"ב – באו אצלו דברי התפכחות, כאשר עבר „מאוטופיה למדע", ונתקבל הרושם, בחוגים מארקסיסטים וגם כלליים, כי אוון ופורייה היו חולמים־בהקיץ הבונים לעצמם טירות באספמיה. ברם, המציאות האמריקנית היתה, בעקבות ההתלקחות הסוציאליסטית שפקדה אותה ארץ, שונה לחלוטין. כותב יעקב עובד כי „בשנים אלה (1843 – 1846) קמו עשרות התארגנויות שהכשירו עצמן לייסד ישובים ברוח התיאוריה הפוריירסטית. התעוררות זו הקיפה עשרות אלפי אנשים והביאה להקמתם של כ־40 ישובים פוריירסטיים". והמחבר מסכם: „האוונים והפוריירסטים הקימו עשרות קומונות, בשנות ה־20 וה־40 של המאה הקודמת".

עד כאן – הסוציאליסטים שהופיעו באחור, בנהייה אל צורת החיים השיתופית. קדמו להם אנשי דת, שראו בקומונה לא רק שיבה לנצרות הקדומה, לחיי השיתוף שהתקיימו בין שליחי ישו, אלא גם בסורת שיבתו הקרובה של המשיח הנוצרי עצמו על־אדמות. מספר יעקב עובד כי „בראשית שנות השמונים" של המאה ה־20 אכרו את מספרן של קומונות ההוטרים (כת פרוטסטאנטית שעדרה בחיים שיתופיים יותר מכל כת דתית אחרת) בארה"ב ובקנדה ב־300, עם אוכלוסיה של 30,000 נפש". עם זאת, אם נתעלם בינתיים מקיקיונים, או במסגרת מספרית בזעה, מונה יעקב עובד, כאמור, 270 קומונות (בספרו הוא ספר 70 מהן) – והשאלה, הפאתטית במשב, היא: מדוע שרדו רק 7 מהן? מדוע גינר כל הנסיך העצום הזה, המשתרע על מאתיים שנה, בין האצבעות? מה גרם לגדולתן ומה דירדר את נפילתן? מדוע שרדו כל הקיבוצים הישראליים (פרט למקרים בודדים), במשך דור ואף שניים, והאם קיים איזה לקח שממנו ניתן לשאוב תקוה, או להיפך חייבים אנו להסיק (כטענת המתנגדים), כי הקיבוץ, השיתוף האינטגראלי, „גוזר את נפש האדם", ולכן, בטווח בינוני או ארוך, נידון הוא לכליון?

★

אין מנוס מקריאת הספר כולו, אם רוצים לעמוד מקרוב על העליות והמורדות של הקומונות בפועל. תולדותיהן הן סיפור מרתק, בחלקם מלהיבים, ואחרים נוסכים עצבות בלב כל קורא בעל רגש. ברם, בתום מחקרו – סבו עולים בקנה אחד החלק התיאורי הנאמן והחלק העיוני – מנסה יעקב עובד להסיק מסקנות, אפילו נסיוניות בלבד. במסגרת מאמר ננסה גם אנחנו ללכת בעקבותיו, וגם נעיד עדות־סיכום, נסיוניות גם הן, מטעמנו.

ובכן, נתפוררו כל הקומונות שלא היה להן – או לא היה להן מספיק – רקע אידיאי, וליתר דיוק, אידיאולוגי: „מקובל על כל מי שבחן את תולדות הקומונות", כותב יעקב עובד, „כי קיומו של גרעין אידיאולוגי, כמו גם היותה של האידיאולוגיה, או האמונה, קו מנחה עקרוני בהנהגת אורחות־החיים, היו בבחינת תנאי יסודי לקיומן של הקהילות ולהישרדותן". הקיצור: טול את האידיאולוגיה, בכפורש האידיאולוגיה, מן הקומונה, ואצלנו מן הקיבוץ, ומוקדם או מאוחר, דן אתה את החיים השיתופיים לכליון. ולמען לא תישאר שארית ספק בנידון (במסגרת חברה כללית שאינה שיתופית, אלא דמשעתן) – אומר המחבר: „עצם קיומה של אמונה (או אידיאולוגיה) כיסוד מכוון ומפעיל עיקרי לכל הבערכות

הקומונאלית, היא, להערכתנו, הראשית האמיתית של חיי הקומונה, כמנה גגורות כל הפונקציות האחרות".

חיים אנו בימינו – מכל מקום בישראל – בתקופה שבה האידיאולוגיה היא בשפל, ונראים קובעים עתה אצלנו הפראגמטיזם, ההצלחה הכלכלית בצידו. ברם, דברים מפתיעים למדי לאלופי מחשבות אלה אומר המחבר: „מהנסיון ההיסטורי אנו למדים כי במצבים מסויימים ההצלחה הכלכלית לא רק שלא הכפיחה את קיום הקומונות, אלא אף נשאה בחובה את גרעיני ההתפרקות. כשבוחנים את תולדותיהן של הקומונות ניתן לראות כי כל זמן שההתפתחות הכלכלית היתה מבוקרת על־ידי ההנהגה הרוחנית של הקומונה... היתה בכך תרומה חיובית ומקדמת". ומדוע לא יכלה להיות ההצלחה הכלכלית פאנאציאה להצלחה, אלא עלולה היתה אף לפגוע בריקמת הקומונה (אצלנו, הקיבוץ)? משום ש„השפעה שלילית מרחיקת־הלכת ביותר היתה, ללא ספק, חדירת העבודה השכירה, בקנה־מידה גדול, כגורם קבע, במערכת העבודה והפעילות הכלכלית".

יעקב עובד

בדרך כלל, ניתן לומר כי ההיסטוריה חוזרת לא מעט על עצמה. למשל: למדו הקומונות כי נכשלות הן כאשר הן מקבלות כל דיכפין לשורותיהן וכי החברות בהן חייבת להיות סלקטיבית, ולאחר הכשרה לחיי שיתוף. כן למדו הן כי דרושה להן מסגרת מספרית אופטימאלית, עם „תקרה" שרצוי לא לעבור עליה. כך כותב מחברנו, ש„במרבית הקומונות היציבות הגיע מספר החברים ל־200 – 300 בקירוב. להגבלת גודל הקומונות היו מניעים אחדים כאשר אחד החשובים שבהם היה הצורך לשמור על קהילה בגודל שיאפשר חיים חברתיים אורגאניים, מתוך הארמוניה פנימית". עם זאת: היו גם אילוצים. נפתע, הראי, לשמוע כי לא הקיבוץ הישראלי המציא את שילוב החקלאות והתעשייה: כך עשו מרבית הקומונות היציבות בארה"ב. מכאן ועד לחדירת העבודה השכירה, הדרך לא היתה ארוכה, שכן נתפע כאשר יתבור לנו כי המאמץ לרכך את הזיכוך עם העובדים השכירים היה לשווא. הקומונות „ביסו להשקיט את מצפונן על־ידי מתן הטבות הקלות, בצורת שכר־עבודה קצת יותר גבוה מהמקובל בשוק העבודה... הקלות לא מנעו מהפועלים השכירים מלהתייחס אל אנשי הקומונה כמעבידים". אנו, שהתנסינו במפעלים האזוריים של התנועה הקיבוצית, המעסיקים, דומני, כ־6000 פועלים שכירים, אולי נאזין למשפטים הבאים: „הדבר החמור ביותר היה כי בכל מקום אליו חדרה העבודה השכירה בחקלאות, בתעשייה ובשירותים, היא הובילה לעבודות בלתי־מקצועיות, קשות ובלתי־נעימות. חברי הקומונה, שעבדו עם השכירים, לא התחלקו עמהם בעבודות אלה. רובם עסקו בהנהלה, בפיקוח ובעבודות קלות ו„מספקות" יותר.

לקח עוד יותר חמור עולה לעינינו, בתיאור היחסים בין הקומונות לבין הסביבה הקרובה והרחוקה. (היום היינו כדברים אצלנו על העיר, ועל עיירות־הפיתוח). מזעזע הוא לקרוא מה כותב יעקב עובד על כגון דא, בארה"ב: „מרובים המקרים בהם השתמשו קומונות בעושרן לפיתוח מפעלים שקידמו את רווחת תושבי האיזור. אפס, כל מעשיהם האלטרואיסטיים לא הצליחו להפיג את אווירת הקנאה שהתפתחה בכל מקום שנפער פער בין דלות התושבים הקטנים לבין התפתחותם המהירה של המשקים הקומונאליים". ומחברנו מוסיף דבר שמר בגין, בימינו, מן הראוי היה שיהגה בו: „אפשר למצוא בעתונות ניפוח מכוון של תדמית עושרם של השייקרים (אחת הכיתות הדתיות הקומונאליות), ועוד רמזים. על דרכים בלתי־כשרות (אי־תשלום מסים, מונופולים), כמקור להתעשרותם". מסתבר כי אין חדש תחת השמש, וכי בעיית יחסי הקומונה עם הסביבה – בחברה הבנוייה על יסודות שונים לחלוטין – אינה פשוטה וחלקה לחלוטין.

★

אין חדש תחת השמש גם בתחומים אחרים, ולעתים נראה לך כי הקיבוץ לא המציא כמעט דבר שלא הומצא תחילה על־ידי הקומונות באמריקה: גם בהן היו חדרי־אוכל, תרבות מרוחים, וספריות ופעולה תרבותית ואמנותית ענפה; גם בהן היו בתי־ספר המשלבים עבודה ולימודים; גם בהן קשרו עבודה רוחנית ופיסית; גם בהן היתה רוטאציה בתפקידים; גם בהן התלבטו במעמד המשפחה בקומונה, היש לקיים לינה משפחתית, או לאו; גם הן הקרינו על החברה מסביב, ולא היה עוזב קומונה שלא זכר בגעגוע את הימים היפים שבילה במסגרת שיתופית: גם הקומונות ידעו ימי־זוהר, כאשר ללא תגמול חומרי, עלתה יעילותן ופריונן על המשק הפרטי בחקלאות ובתעשייה. מדוע איפוא – אם הכל היה כל כך טוב, היה הסוף כל כך רע, ומכל תנועת הקומונות בארה"ב לא נותרו אלא אדים מוצלים, דומני 7 במספר? מה קרה להן שלא קרה לנו, ומדוע 278 משקים קיבוציים בא"י שורדים בהצלם, כאשר 270 קומונות בארה"ב הלכו לעולמן? גם בכך עוסק מחברנו – ואנו בעקבותיו.

זו שאלת־השאלות: מדוע ירדו מאות קומונות לטמיון? בעוגמת־נפש כותב המחבר: „צל כבד מעיב על תולדות הקומונות, בארצות־הברית, צילן של עשרות קומונות שהתפרקו בעודן באיבן; קומונות מעטות בלבד התקיימו משך זמן העולה על עשר שנים, וספורות בלבד התמידו בקיומן, למעלה כשנות־דור". מדוע? מונה עובד מספר גורמים: מרבית הקומונות הדתיות קמו בכוונה מפורשת להתבדל מן החברה הכללית „החוטאת", ולא חיפשו כלל דרך להשתלב בתוכה. בהגדרת כיתות דתיות ייחודיות היו הן מלכתחילה טיפה בים הגדול של האוכלוסיה האמריקאית. אשר לקומונות הסוציאליסטיות, מעיד המחבר עדה מעניינת ביותר: „התנועה הסוציאליסטית האמריקאית החמיצה הזדמנות אובייקטיבית לפתח מפעל התיישבותי שיתופי: בין היתר, בשום שלמנהיגיה והוגי־הדעות שלה לא היה אמון בדרך הקומונאלית". מי יודע: באוקיינוס־אדמה זה שכמו ארצות־הברית, בתקופת ההתיישבות והנהירה ההמונית למערב, מי יודע אם לא היה ניקום למעין סוציאליזם קונסטרוקטיבי, שלפחות באורח חלקי היה דומה לזה שאירע בארץ־ישראל, בראשיתה והמשכה? הרי היה זמן כאשר אנגלס, בטרם זרק את הכסייה לכל סוציאליזם אוטופי, כתב באחד ממאמריו המוקדמים, כי „נראה כי חלק ניכר של ארצם (הכוונה היא לארה"ב – ד.ב) יעבור עד מהרה לשיטת השיתוף בנכסים". ברם, אפילו הקומונות הסוציאליסטיות

(המשך בעמוד הבא)

שיחה עם נעים עריידי

להיות אמן גולה

מאת ענת לויט

לספר שיריך הראשון אלו ביכים אלה, אתה קורא „חזרתי אל הכפר". כבר בשיר הפתיחה אשר שמו כשם הספר, אתה נמצא גלוי לב ומתוודה – „חזרתי אל עצמי – וזו היתה הכוונה." בהמשך השיר אתה רואה בשיבה המאוחרת אל כפר הולדתך חזרה בתשובה. ואולם בסיומו של השיר, נדמה כאילו אתה מפריך את כל מעייניך הטובות באשר לשיבה הזאת. אתה כותב – „באתי אל הכפר כמי שבא מגלות לגלות." כיצד ניתן אם כן להבין את הסתירה הפנימית שבשיבתך?

מבחינה ספרותית, אלמלא הסיום הזה, לא היה טעם לספר בשיר על חזרתי אל הכפר. השיבה הזאת הופכת להיות נושא לשיר רק בגלל סופו. שבכנים את אלמנט הקונפליקט, את הפאראדוקסאליות. זה מצד אחד. מצד שני, לפעמים אתה עושה משהו, ונדמה לך שזהו הדבר שרצית לעשות. אבל אף פעם. בכישור הספרותי, החלומי, אנחנו לא עושים בדיוק את מה שרצינו לעשות. תמיד אנחנו מחפשים כדי למצוא את הדבר שאנחנו רוצים באמת. זו רק בדיה שאנחנו כביכול מגיעים אל הדבר הזה. כשלרגע מתגלה לנו האמת, רק אז אנחנו מבינים שהדבר שהגענו אליו אינו באמת הדבר שאותו חיפשנו. מדוע חזרתי אל הכפר בתי־היוכים שלי? תמיד הרגשתי שישנם כמה חוטים שמושכים אותי אליו. הקשר לבית, הקשר לאבא, הקשר לכפר – תמיד הרגשתי חובה מצפונית, כביכול, שאני חייב לחזור הביתה. קרו לי אמנם הרבה פאנצ'רים בדרך השיבה, הרבה מחסומים. כמעט שלא חזרתי. קיים גם עניין התרבות והאחרת. אדם הוא לא מה שהוא רוצה להיות, או מה שהוא באמת, אלא מה שאחרים רואים בו. אם אתה אדם חברתי, אתה לא יכול להימנע מההרגשה שנוצרת אצלך בגלל האופן שבו אחרים רואים אותך. אתה נשאר ערבי. אתה נשאר דרוזי, על אף שאתה כותב בעברית ומרגיש טוב בתרבות האחרת. בשביל הצד השני אתה נשאר תמיד הצד השני. או כל הדברים האלה יחד, עם הרצון גם לכתיבה בערבית בתקופה מסויימת, גרמו לכך שהשיבה שלי אל הכפר היתה טוטאלית.

הבעיה שמעסיקה אותי תמיד, שמפריעה לי, שמכניסה אותי לעולם מבודד, היא בעית הניתוק. מצד אחד, אתה בן לתרבות מסויימת, מצד אחר, רכשת תרבות אחרת. או נוצרת התנגשות בין שתי התרבויות. התרבות האחת שונה לגמרי מהתרבות האחרת, הן בדפוס החיים, הן בדפוס החשיבה, במנטאליות, בכמה לא. אני היום גר בכפר, פיזית. יש לי בית. יש לי אשה וילדים וכל מה שמשתמע מכך. אבל אני לא מצליח להשתלב. גם בצד השני אני אהיה מבודד. אני מעדיף להיות מבודד עם הביטחון של הבית, של המשפחה. כשאני אומר בשיר – „חזרתי אל עצמי", אני אומר את זה בספקנות, ספק ברצינות, ספק בהומור. כשאני אומר – „זאת היתה הכוונה" – אני מתכוון, זו נשארה רק כוונה. מה זה 'עצמי'? אני אף פעם לא ידעתי מה זה 'עצמי'. 'עצמי' זה מה שגדלתי, או 'עצמי' זה מה שרכשתי, או 'עצמי' זה הקומבינציה שבין הדברים? חשבתי שאני חוזר אל עצמי. אבל אני מפריך את זה בסופו של השיר. לגבי המלים – „חזרתי בתשובה" – כבן למיעוט יש לי כל הזמן תחושה של חטא. לא מזמן סיפרו לי שגם ליהודים בגולה היתה תחושה כזאת. אני מרגיש חוטא לאבא שלי, חוטא לחברה שלי, חוטא לבנים שלי, חוטא למדינה שלי. החזרה בתשובה היא לא במובן הדתי, כי אם במובן החברתי.

באמת, אתה מרבה לכתוב בשיריך על השבר התרבותי שבו אתה נתון. אתה כותב – „לפעמים איני יודע איך להיות ואיך בין אדם ובין תרבות ומדבר." על פי השירים, אמנם נדמה כי אתה מקשיך נבצע מאי היכולת להחליט באורח חד־משמעי, אילו משתי התרבויות אתה מעדיף.

המצב האידיאלי הוא של קומבינציה בין שתי התרבויות. זה מה שמתאים לארץ ישראל ולמדינת ישראל. ההתנכות וההתלבטות קיימת אצלי כל הזמן, ובראה היא תמשיך להיות קיימת. יתכן שזה בהשפעת הנסיבות הסוציופוליטיות, ויתכן שזה בגלל טבען השונה כל כך של שתי התרבויות. אני בן לשתי התרבויות. נולדתי אחרי קום המדינה. ינקתי את התרבות הישראלית הן בבתי־הספר, הן בספרי הלימוד והן בספרים החיצוניים שקראתי עד '67, כשספרים בערבית כמעט לא היו עד אז בנמצא. מצד שני, אני חי בבית בעל מסורת מסויימת, בעל תרבות מסויימת. גם ממנו ינקתי. אז אין לי ברירה. אני בן לשתי התרבויות. זו עובדה. השאלה באיזו תרבות לבחור, לא התעוררה אצלי אף פעם, כי אני לא רציתי לבחור באחת ולוותר על השניה. איזו תרבות טובה יותר מהשניה – זו כבר שאלה של שיפוט הערכה. במקרים רבים, הייתי רוצה שהחברה הערבית תגיע להישגים שהחברה הישראלית, או העברית, הגיעה אליהם. אם אני אומר כך, זה יכול להיות הוכחה שאני חושב שההישגיות של החברה השניה, יותר חשובה מבחינה ערכית מהישגי התרבות המקורית שלי. אבל אני באמת, אף פעם לא שפטתי כך את הדברים. מה שכואב לי באמת, זה ששני העולמות הללו כל כך שונים זה מזה, כל כך מנוגדים. הקונפליקט קיים. אני מתקיים בתוך הקונפליקט שבין שתי התרבויות. לפעמים, כשאני רוצה להתווכח על נושא בסרים עם החברים שלי מהכפר, נדמה לי שאנחנו לא יכולים להתחיל להתווכח מאותה נקודת זינוק, ולא על מישור שווה. זה עניין של שונות. צורת החשיבה השונה היא תולדה של תרבות שונה. אילו הייתי זר באמת, הדברים היו נפתרים. הבעיה שבשביל בני כפרי אני לא זר. הם לא מצליחים לתפוס ולהבין שאני רכשתי דפוס מחשבה שונה, דפוס התנהגות שונה, ולא באופן מלאכותי, ככפי. את הדפוסים השונים האלה ינקתי. אני הגעתי לחיפה בגיל שתים עשרה. אני מנסה לבטא את הקונפליקט העצום שבין שתי התרבויות, ולא את הערך השיפוטי, או במה לבחור, אלא איך לשלב.

האם לעצם מעשה כתיבת השירה, יש תפקיד מיוחד במילוי השסע הפנימי הזה שבו אתה שרוי?

כתיבת השירה, גם היא חלק מהקונפליקט שעליו דיברתי. תורת השיר הערבית שונה מאוד מתורת השיר העברית. השירה הערבית יותר פוליטית. בימי הביניים, הערבים טענו שהשיר, תפקידו לכתוב את ההיסטוריה. בשירה הערבית, כמעט שאין מקום לשירת נפש, לשירה האמיתית. על הבימות הערביות יש מקום רק לשירה פוליטית, לשירה מלחמתית, לשירה שתכתוב את ההיסטוריה הערבית החדשה. זה מפריע לי, מפני שאני למדתי והאמנתי בשירה מסוג אחר, בשירה שהיא אמנות, שהיא צורת התבטאות אחת ויחידה על נושא שאין אתה יכול לדבר עליו בדרך אחרת. השוני הזה גורם לי משברים, שסע בין שתי הכתיבות שלי: הערבית והעברית. עצם מעשה כתיבת השיר מעסיק אותי. מעסיקה אותי מהות השירה, הפילוסופיה של השירה. לנושאים האלה יש מקום בתוך שירתי. ביני לביני, כתיבת שירה משחררת אותי מהרצון לדבר על קשיי היומיום ועל הבעיות המיוחדות, שאין לי שום דרך אחרת לבטא אותן. כל דבר שאתה יכול להסביר אותו, בצורה יותר פשוטה, אתה אומר אותו. אני אומר את הדברים שיותר פשוט לי לומר אותם, בצורה של הרצאות או כתיבת מאמרים. בשירתי, אני מתמודד עם בעיות רציניות, של היותי אדם כפרס, של היותי דרוזי בתוך חברה עברית בתוך מדינת ישראל. בעיות שאינני יכול להתמודד איתן בכל צורה אחרת.

ובכל זאת, בשירך „על חטאי" אתה רואה בעיסוק במלים, משחק שאף הוא בגדר חטא שחטאת. מדוע?

כשאני אומר – משחק במלים, אני מתכוון למשהו שהוא מעבר למשחק סתמי, לא למשחק במובן של חידון או שעשוע. השירה נכתבת במלים. כוחן של המלים אינו גדול דיו, כדי לבטא את כל מה שאתה רוצה לבטא. ואז אתה מנסה ליצור מבנים, סטרוקטורות, משחקי מלים, כדי שאולי תוכל איכשהוא להתקרב אל מה שרצית להגיד. אילו המלים יכלו לבטא את כל מה שרוצים להגיד, לא היתה נוצרת שירה. השירה כתובה במלים, אבל בקומבינציות מיוחדות, שאני קורא להן משחק. זה אינו משחק קל, פשוט, משעשע. המשחק הזה הוא קשה. כאשר למלה 'חטא', שאני משתמש בה בשיר שציינת – אל תשכחי שהקונטקסט של הביטוי 'על חטא' הוא מאוד יהודי. הביטוי הזה קיים גם בנצרות, בוידוי. נכון שעצם מעשה הכתיבה הוא חטא. בהקשר ההיסטורי, זה מתחיל באפלטון, שאמר שכל המשוררים הם שקרנים. גם מוחמד באסלאם היה נגד שירה. גם ביהדות קיימת ההתנגדות הזאת. בכלל, במורשת האנושית שירה נתפסת כחטא, כי המשורר מתיימר להיות נביא, וזה החטא. במישור האישי שלי – כל אדם היה רוצה לעשות את הדברים, ולא רק להגיד אותם. כך נתפס אצלי ישו הנוצרי, למשל. ישו הוא היחיד שלא הביא תורה. הוא חי את הדברים שהוא האמין בהם. זו לדעתי גדולתו. גם אני הייתי רוצה לאחוז כח ואומץ לעשות את כל מה שאני חושב. אני לא מצליח. אני עושה את זה בשירה, או אני חוטא לעצמי.

אהבתך הגדולה אל הכרמל על אתריו וציפוריו השיר שלך, מרוחה אף היא ברבים משיריך, משמשת להם השראה. ובכל זאת, גם שם, ואולי בעיקר בין ההרים הללו, אתה מתגלה לעצמך כ„אמן גולה".

כשבאתי לחיפה בגיל צעיר, גרתי בכרמל. אחר כך למדתי באוניברסיטה, שגם היא נבנאת ממש על פסגת הר הכרמל. ברובד הפשוט, החוויתי־אישי, אני אוהב את הכרמל. ברובד העמוק יותר, הכרמל הופך להיות עבורי סמל. אנחנו הרי אוהבים להסמיל כל דבר. אין לנו ברירה, בגלל המטען האסוציאטיבי שיש לדברים. הכרמל כסמל הוא חלק מהתרבות האחרת שלי. לכן, ברובד הזה של ההסמלה, דווקא בכרמל שהוא חלק בלתי נפרד מחיי, התחלתי לגלות את הגלות שלי. מדוע אמן גולה? משום שכאמן אני חש בהסמלה. הגלות היא פנימית, לא חיצונית. אני משתמש בכל המטען הרוחני של השפה והתרבות העברית, כשאני לא חלק ממנה. אני לא ירשתי את השפה והתרבות הזאת, אלא דרך החווייה הספרותית, מכלי שני. השאלה היא, אם מבחינה מוסרית יש לי זכות לטעון שהשפה והתרבות הללו הן שלי, או שאולי הן בחזקת אל תתפתה לאשת רעך – היא יפה. היא מושכת. אבל היא לא שלך.

הייתי אומרת שתחושת הזרות והניכור שבה אתה נתון, היגה במעט טוטאלית. שכן, גם לגבי מי שהיו לידידך הקרובים אתה כותב – „ידידים רבים טיפחתי, הם טפחו על שכמי. את ליבם תמיד פתחתי, אך דמם לא התקרב בדמי." מדוע?

אני אדם שחונך לרגישות מיוחדת לידידים, לאהבת הזולת. חונכתי לזה בבית. לפעמים אתה מרגיש שאתה מכיר אנשים, שהם אוהבים אותך. אתה בונה ציפיות. אתה ילד טוב ירושלים. כל עוד אתה רחוק, הם טופחים לך על השכם. אבל ברגע הקריטי, אתה לגביהם כמו כל אדם. אני לא רוצה לתת דוגמאות. אני מתכוון לידידים במישור החברתי. ברגע הקריטי הציפיות מתמוטטות. טופחים לך על השכם כל עוד אתה לא נעשה לאחד מהם, לאחד כמותם. אני מדבר על עיקרון, על הכלל. ישנם כמובן יוצאים מן הכלל – מעט מאוד יוצאים מן הכלל.

ובאשר לבני עמך, אלה שחלקם מוצאים בהרי השוף, אתה כותב – „עם בניהם איני יכול לדבר עברית כי איומותיהם הצירקסיות ואחיותיהם הנוצריות ונשיהם המוסלמיות היו מדברים בשפה אחרת – שפה אדומה ושחורה של דם ונקם." ואילו אתה „חולם בשפת השיר הלבנה על דיוקנאות מסוג אחר." מאיזו סיבה?

אני רואה את הדרוזים כחלק מהעולם הערבי. לדרוזים יש ייחוד משלהם. אני רואה את עצמי כדרוזי לפני שאני רואה את עצמי כערבי. בעדה הדרוזית אין מצב קיצוני של חזרה אל הדת. אצל האסלאם מצב כזה הוא טבעי, וזאת הבעיה של העולם הערבי, שבנוי על המסורת האסלאמית. המסורת האסלאמית היא מאוד שמרנית, שלא קרה לה, ובראה גם בעתיד הקרוב לא יקרה לה, מה שקרה ליהדות ולנצרות. אין ליבראליזציה. אין מודרניזאציה. זו חברה שמרנית מאוד, שאנשי הדת שליטים בה. לכן החברה הזאת אינה מתקדמת. מזה סובלים הרבה מוסלמים וסונים שרוצים להתקדם. מזה סובלים הנוצרים בעולם הערבי. מזה סובלים הדרוזים בעולם הערבי. אנחנו, הדרוזים החיים בישראל, מהווים כאן מיעוט קטן מאוד. לא יאמינו אם ננקוב במספרים. למרות כל הרעש שמקימים כאן הדרוזים, הם מונים בסך הכל חמישים, ששים אלף משפחות. הרעש שהם מקימים מתאים לרעש שמקימים מאות אלפים.

הדרוזים במדינת ישראל מפוזרים בכפרים שחלקם לא התפתחו מאז קום המדינה. לחלק מהכפרים לא היו כבישי גישה עד שנות הששים המאוחרות. אז בוודאי שתושבי המקומות הללו הם יותר איכרים, יותר פלאחים, פחות משכילים. אין שכבה אריסטוקרטית. היום מתחילה להיווצר גם בכפרים הללו שכבה כזו. אבל אני מדבר על שני העשורים הראשונים. הסתכלנו על הדרוזים בלבנון כגמד שמסתכל על ענק. הם היו הדוגמה הטובה מבחינת מנהיגות פוליטית, מבחינת מנהיגות תרבותית, כלכלית. פתאום אתה מגלה שהם אנשים לא חזקים, ושהמודל שלנו כאן, במדינת ישראל, גבוה מהמודל שלהם, שם. לא רק שהמלך מתגלה כבשר ודם, אתה מגלה גם יתרון עצום עליו, בביטחון, בשלווה. שם, עם כל גדולתם, הם חיים בחרדה מתמדת. אם תשאל את עצמך מה שווה יותר – ביטחון או גדולה פוליטית, אני חושב שביטחון בסיסי חשוב יותר.

קרה כאן פאראדוקס עצום. שבמדינת ישראל המודרנית, הפרוגרסיבית, הדרוזים מצליחים לשמור על דתם טוב יותר מכפי שהם שומרים עליה במדינות ערב. שם מתירים את נישואי התערובת, ובעצם מתחילים להתבולל, ולאבד את הזהות הדרוזית. כשגיליתי את העניין הזה, הרגשתי יותר חזק מהם. אני שגדלתי במדינת ישראל, שכחתי את ענין המלחמות הדתיות. הדרוזים היו עדה נרדפת מאז שנת האלף. לא במקרה הם חיים במקומות גבוהים, באסטרטגיה מיוחדת. אחרי מלחמת העולם השניה חשבנו שכל העמים יזכו בעצמאות, בליבראליות, בחופש דת. מסתבר שהדרוזים בלבנון עדיין לא זכו לכך. אני, ששכחתי מה זו העדה שבתוכה הם חיים, חולם על דברים שהם בשלב יותר

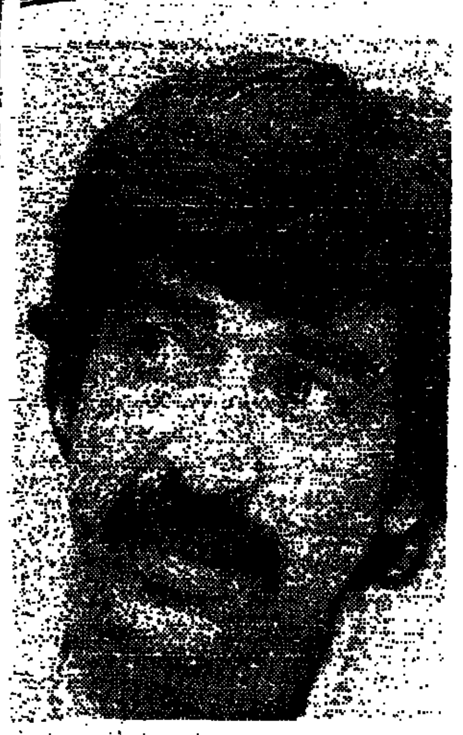

מתקדם מן השלב שבו מחפשים אחר השלמה הבסיסית. אני כמו שכתבתי בשיר, חולם על דברים לבנים.

במאמר שפרסמת זה מכבר בחוברת „מיפגש" כתבת כי הדימוי העצמי של המשורר הערבי הוא של אדם זקן, עייף, קטן ויהיר לדבר פוליטיקה במקום ספרות. מה טיבה הביקורת העצמית שיש בהגדרה כזו שלך?

אחרי '67, אחרי מלחמת ששת הימים, הרבה משוררים ידועים הגיעו לגדה המערבית. בגדה שמעו עליהם עוד לפני המלחמה. בשביל תושבי הגדה המשוררים האלה הם סמל, אידיאל. כששמעו על סמיח אל קאסם דימיינו אדם בן ששים, מרובע ועם קרחת. כשהגיע סמיח אל קאסם לגדה, פגשו בחור צעיר, רזה. לא האמינו שזה באמת הוא. הסתכלו אחריו, לראות מי זה סמיח אל קאסם. כך נתפס המשורר הערבי – כאדם מבוגר, מרובע, עם קרחת. והוא מנהיג פוליטי. אין משורר ערבי שאינו מנהיג פוליטי או פוליטיקאי. אני רואה את עצמי נלחם בדימוי הזה, מפני שאני חושב שזהו דימוי שלילי של הערבי כאדם וכמשורר. המקרה שקרה לסמיח, קרה גם לי. ב־'68 נכנסתי למערכת כתב־עת ערבית במזרח ירושלים. באותה תקופה כתבתי מאמרים מפוצצים בעיתונות של רק"ח. כשהציגו אותי במערכת, הסתכלו אחרי, לראות את נעים עריידי. המשורר הערבי נחשב לאיש במה של האחד במאי, של יום האדמה. הוא עומד על במה ונואם. בעצם קורא שיר שהוא נואם. יש משוררים ערבים מדרגה ראשונה בשירת העולם, אבל הם מנודים בעולם הערבי.

שאלה אחרונה, בענין עיסוק אחר שלך – אורי צבי גרינברג. מדוע דווקא בשירתו בחרת לעסוק במחקרך?

שואלים אותי את השאלה הזאת בכל מקום. כשהגעתי לשירת אורי צבי גרינברג, לא ידעתי שהוא שנוי במחלוקת כל־כך גדולה. כשהתחלתי ללמוד באוניברסיטה, התעניינתי במשוררים אקספרסיוניסטים. כיוונו אותי לשירתו של אורי צבי. הסתבר לי שזו שירה גדולה, ושאם אתה נכנס לתוכה, קשה לצאת ממנה. גם אם לא תסכים לדעותיו הפוליטיות של יורה לא מוכן אמרתי, שמשורר אקספרסיוניסט מגויס, כמו רוב המשוררים הערבים, כמו אורי צבי גרינברג, כותב לפעמים בעקבות ארוע מסוים, אבל זה עדיין לא אומר שזו דעתו האמיתית, הגלובאלית, לגבי כל מה שקיים. גרינברג כתב פעם שיר על לנין, שבו הוא משבח את אישיותו. בתחילת דרכו, אורי צבי גרינברג היה סוציאליסט. באחד מספריו המוקדמים הוא כותב על הערבים כעל אחיו היפים בני שם. אבל כשהחלו המאורעות ורצחו חלק מידידיו, מקורביו, מבני עמו, ואחר כך ארעה השואה על כל זוועותיה – אז זה רק טבעי לצפות ממשורר אקספרסיוניסט לכתוב נגד אלה שרצחו. אני לא מאמין שאורי צבי גרינברג שנא את כל הערבים, את כל הגויים. יש להפריד בין המימסד הפוליטי של העם המסויים לבין בני התרבות של אותו עם. אם גרינברג כתב נגד הערבים, הוא ודאי התכוון לכתוב נגד המימסד הפוליטי שאירגן את המאורעות. אם הוא כתב נגד הגויים, הוא ודאי התכוון להיטלר ולנאציזם. אם מבינים כך את התבטאויותיו הקיצוניות של אורי צבי גרינברג, אין בעיה. ברגעים מסויימים אני מוכן לסבול חלק מהתבטאויותיו, כדי לראות את גדולתה של שירתו האחרת, המטאפיזית, הלירית. אבל הוא נתפס כמשורר פוליטי. הוא דווקא העדיף לא להיות משויך מפלגתית. לא חיפשתי את אורי צבי גרינברג כקורית, אבל אני רואה שעושים לי מה קורית.

שני עולמות ותהום ביניהם

פרק מרומן מאת מרדכי רון

בתחילת השבוע השישי, יום אחר אחרי כ"ו בשבט, באה התבהרות במזג האוויר. השדות, שהפכו לביצה טובענית בשל הגשמים המרובים, הלכו ויבשו, עד שביום השלישי כבר יכול היה דן לשוטט לאורך גדות הירדן, ללוות את המים השוצפים, ולראות את כיפות השלג של החרמון, טהורות מערפילים ומעננים.

משחזר משיטוטו היו נעליו מכוסות בוץ, והיה עמל קשות לנקותן. חנה אמרה:

– אם גם מחר יהיה יום יפה, אפשר תבוא עגלה מיסוד המעלה ובה מצרכי מזון, ירקות ופירות, ונוכל לגוון קצת את הארוחות שלנו – ואחרי הרהור של רגע: – ותוכל, אם תרצה, לנסוע ליסוד־המעלה לכמה ימים. תוכל להתארח אצל משפחת מזרחי. נדבר על כך עם שמשון בנם, שיבוא ודאי בעגלה. מה דעתך על כך? – ובקריצת עין רבת משמעות: – ותוכל להכיר את אילה, שושנת הגליל, גם להתאהב בה – וכשפניו הביעו פליאה, פירשה: – מה? אינך מבין? הרבה בנות עוד תיפולנה ברשת מבטך החולמני... בקיצור, אני מציעה לך לנסוע ליסוד: תצא מדמסתה של משמר ותתעורר משממונה. אני מבטיחה לך שכבר לא תשוב למשמר. ואנחנו – אמרה באנחה – נמשיך כאן לאטלאס כמו זרמו של הירדן – והוא חשב: לו ראית את זרמי־הירדן השוצפים!

לא הרבה להתלבט. ממילא עליו לשוב לצפת. דומה תמו ימי שהייתו באפס מעשה, וכבר הולכת וגמלה בלבו ההחלטה לעזוב את צפת מיד אחרי החגים. עליו לשוב העירה ולהתבונן לבאות בעיניים פקוחות. ופתאום שאל את עצמו: ועל שום מה לא יכיר את זו המכונה שושנת־הגליל? חייך לשאלתו.

למחרתו, בשעה העשירית, כמצופה, נשמעו מרחוק חריקות עגלה קרבה והולכת. משעצרה הורדו וקפצו ממנה ארבעה מבני יסוד, בחורים כארזים, חסנו, וידיים ומלאי שמחת־חיים מיהרו והטילו מן העגלה שקים וארגזים, וכבר היו מוקפים כל בני משמר, שכמו התעוררו לתחייה, אחרי שהיו מנותקים מן העולם ימים ושבועות. ביקור זה, שדומה כמו מעולם אחר הוא, בא להזכירם, כי אכן העולם קיים ועומד לא נימוח במימי המבול כבימי נוח, ושלא משמר בלבד ניצלה מהמבול כתיבת נוח. לכולם היה מה לשאול ולספר. חנה שאלה את דן:

– נו, רוצה להכיר את „השושנה"? ובכן, מהר האסוף את מיטלטליך, שהרי כבר לא תשוב הנה, ותוכל לשוב לצפת ישר מיסוד.

מיד אחר ארוחת־הצהריים יצאה השיירה לדרכה, שירה עליזה, שקולות שירה בקעו ממנה על־פני שדות מוריקים אחרי הגשמים. עד שקרבו לנחל החינדג', ששמעו הגיע לאוזניו עוד בימי ילדותו, נחל איום הדורש קרבנות מדי שנה־בשנה.

נחל אכזב בקיץ, ואפילו בראשית הגשמים עדיין מימיו דלילים, ועל גדותיו עדרי צאן ובקר. והנה לפתע גשמי זעף הגדים, ובבת־אחת מתגלגל ובא שטפו האדיר ועד שיתפנו האנשים ויפנו את עדריהם – וכבר השיגם זרמו, וכל אשר בדרכו נסחף ונסחף: ענפים ועצים ובעלי־חיים, אפילו פרות וגמלים; והגרוע מכל שמדי שנה־בשנה תובע הוא קרבן אדם, וכל זהירות אינה עומדת להם, שתמיד ראשית זרמו בו במפתיע – כך מקובל ומסופר ברבים.

גם הפעם זרם שטפו לכל רוחבו של נהר, ואף למעלה מגדותיו: שוצף וקוצף, גורף וסוחף. מיהרו הבחורים וקפצו מן העגלה, אף הורידו רובו של מטען, ושמשון מסביר לדן:

– אנחנו מורידים את המטען, כדי שהעגלה תעבור בשלום. אנחנו נעבור על פרדות, ועליהן נעביר גם את המטענים, ואתה תעבור בעגלה. עליך להיאחז היטב ברפנות העגלה, שלא תיזרק ממנה מעוצמת הטלטלים.

– מעיני דן לא נעלם ששמשון רמז לאחד הבחורים לשוב ולעלות לעגלה, כדי לבוא לעזרתו של דן בעת צורך. כאב לו הדבר, אלא שלא היה בידו לעשות ולא־כלום, ולוואי שיעבור את הנהר בשלום.

בתום ההכנות פתח העגלון בחציית הנהר, כשהוא מזהיר את הסוסים אל תוכו. בבת אחת פרצו אל ברדונו של נהר, ודן נזרק בכוח ממקומו, ורק בקושי הצליח להיאחז ברפנות העגלה. העגלה כבר הגיעה לאמצעו של נהר. בלא לעצור בסוסים האיץ בהם העגלון במעלה הגדה השנייה, כדי שתעמוד להם תנופתם. בכל השינוי הפתאומי מן הירידה אל העלייה ניתק דן ממושבו, נזרק קדימה, מאבד כל נקודת אחיזה. מי יודע מה היה בסופו, אלמלא ידו האיתנה של הבחור שישב לידו.

– אין דבר – ניחם את דן – אינך רגיל. תוך רגעים נצא מכל סכנה.

ואכן, מכוח הירותם של הסוסים, ושריקתו של השוט המתנופף, יצאו הם והעגלה מן המים הזועפים. עתה נצטרפו ועבדו הרוכבים על הפרדות, שהמתינו להם על שפת הנהר.

משהגיעו ליסוד הציגו שמשון לפני אמו. היא קיבלה אותו בסבר־פנים:

– ידענו שאתה מתארח אצל רחל, וציפינו שתבוא להתארח גם אצלנו. סוף סוף גם אנחנו קרובי משפחה. כולנו נשמח לארח אותך. גם אילה שלנו תשמח להכירך, ואני מקווה שגם אתה תשמח להכירה. היא עסוקה עכשיו בחליבת הפרות, כשתסיים תבוא הביתה. בינתיים תשתה אתנו כוס תה – והזמינה אותו להצטרף לכל אלו שבאו בעגלה. אחרי שתיית התה אמרה לה:

– אינך מוכרח להמתין, עד שאילה תסיים את החליבה. אתה יכול לגשת, הנה שם – הצביעה על מבנה – שם היא עובדת.

היסס אם נאה הדבר, סמך על דברי אמה, קם ויצא אל החצר. עמד בפתח הרפת, עמוק חשוכה בצללי־הערב, ואך בקושי הבחין באילה ליד אחת הפרות. על־אף הליכתו השקטה הרגישה בו.

– תכף אוכל לגשת אליך.

הבתה. היא קמה ופסעה אליו בפסיעות קלות, איכות. וכשעמדה לפניו היתה כולה מוצפת באור השקיעה הזהב.

עמדו פעורי פה, דוממים, עיניהם רתוקות זה לזה. לפתע חש רעדה חולפת בו, ועיניו נעצמו מעוצמת האור הקורן ממנה. היתה זאת היא שהתעוררה תחילה:

– קרוב־משפחה המתארח אצל רחל במשמר?

– אכן.

חזרה ונעצה בו מבט ממושך:

– הן, יותר יפה מסופרת.

מצא עצמו מגמגם:

– אכן, שושנת הגליל?

– אמרת משהו?

– לא כלום, לא חשוב.

– הייתי מזמינה אותך לראות את הפרות, הן מפורסמות בגליל – הורידה עיניה אל נעליו – אלא שלא בנעליים אלו – וכמתאמצת להשתחרר מרצינות יתר אמרה: – אלו נעליך היחידות?

– לא, יש לי נעליים נוספות, גבוהות וחזקות.

– יופי, נוכל לצאת ל„שוטטות" – אמרה בחיוך קל – כמובן, אם תרצה בכך – ולפתע הוסיפה: אני מוכרחה לגמור את עבודתי, הפרות מחכות לי. נתראה בשעת הארוחה – שהתה רגע והוסיפה בחיוך: – ולאחריה – וכבר נופפה בידה והלכה לה והוא הרגיש איך האור המשתקף ממנה הלך ומתרחק, הלך ועמם, עד שהפך להבהוב במעמקי הרפת – הקסם פג והוא הדהד בלשון הכתובים: הוציא חרבו מנרתיקה וחזר השיבה למקומה...

הקסם פג, לא בלבו. לעיניו אירע הנס. ידע אחו ידיעה סתומה, שברגע זה חל שינוי בחייו, סופו של משבר, סוף שקיעתו. בעדותיה של עידו באות הן, אבל זו עולה עליהן – שושנת הגליל! לרגע חש מעין דקירה, ואנחה פרצה מלבו – ספרי'לה. ספרי'לה הטובה לא נפלה ממנו הזיה: נר התמיד שבלבו לא כבה, לא יכבה, כמו ביום הכיפורים, שני נרותיו: נר למתים – נר לחיים – ואין האחד בא במקום השני, שניהם יאירו דרכו זה בתוכו, וזה לפניו...

נכנס לבית. איש לא ראה בצאתו ובשובו, רק אמה. הסתכלה בו:

– הן אמרתי לך שאילה תשמח להכירך.

בינתיים הוחל בהכנות לארוחת־הערב. חדר־האורחים הפך כבמטה קסם לחדר־אוכל. וכבר החלו אנשים באים, וכבר נתמלאו כל המקומות. שמשון הצביע על שני מקומות:

– כאן תשבו אתה ואילה, היא לא תאחר לבוא.

כדי לא להסתובב ללא תכלית ישב באחד המקומות המיועדים, וכעבור דקות נכנסה גם אילה. חזרה אליו התחושה. שעם כניסתה גבר האור, אף שהרבה אורות האירו את החדר. היא באה ויסבה לידו:

– נוסף על בני־משפחה – הסבירה לו – אוכלים אצלנו ארוחות־בוקר וערב פועלים העובדים אצל איכרי יסוד־המעלה. אחרי ארוחת־הערב הם נשארים כאן לשיחה, לכוס תה, למשחקים – מעין מועדון. אמא חושבת שכך נאה, כדי להציא אותם מהבדידות במקום הזה.

בשעת הארוחה היתה מעודדת אותו במחוכה, כדי שלא יחוש זנוח בחברת אנשים זרים. סמוך לסיום הארוחה העירה לה:

– ועדיין לא החלפת נעליים. אם ברצונך להתלוות אלי אחרי הארוחה, עליך למהר ולהחליף אותן.

ואכן, עם סיום הארוחה הכריזה באוזני אמה:

– אני יוצאת קצת עם דן, להראות לו את המושבה.

ברחובי שדות וחשכת לילה אפפו אותם, מולות וכוכבים הריעו אורם, גבולות אין להם.

בלא אומר נטלה ידו בידה:

– עלינו להחזיק ידיים, שלא נאבד זה לזה במחשכה – אמרה.

הלכו והפליגו והלכו, עד שאבדה להם תחושת זמן ומקום, ורק מרוך ידה הנוהגת בו. עד שבאו ועמדו מתחת לשקד ענף, היא ליווה, מולו, קרובה אליו.

– עדיין לא יודע איך מחבקים בחורה. אין דבר, תלמד. תן לי את ידיך – נטלה ידיו והניחה אותן על כתפיה, והלכה וקרבה עד שנצמדה נצמד אליה – עכשיו חבק אותי, חזק, ככה – רעד חלף בו – הנה למות, ומעכשיו היותם בידיך. אין ספק שתהיה תלמיד טוב, טוב מהמורה שלו, יש לך תפיסה מהירה.

בבת־אחת תפס אותה וחיבקה בכל כוחו, עד שקצרה נשימתה, וכשהניח לה ביקרה בראשה – תלמיד מצטיין ידעתי, ועכשיו זמן לחזור הביתה.

חזרו. היא פנתה להורים, והוא לחדרו.

אלא שהמנוחה ניטלה ממנו. חלופת הפתאום נטלה מנוחתו. המעבר מדממת הדרלון במשמר, שנוביו מאתה אל סערת הנושים, שפקדה אותו זה עתה – דומה שמעולם הדמיון באה, אלא שכולה מבשות המציאות, והנה כאן, בחדר הסמוך חש סערה דוחקת בו: באו והאה, דחוף בכוח הטלטלה, חזר ויצא אל השדות, אל המרחבים. ולפתע נגע בו אור לא צפוי, הודה שבקע זה עתה בשמי המזרח והבקיע את הלילה השחור, אור כמוה וזוהר כחלום, מרחבים משתרעים בלא תכלה ובלא קץ, בלא תחילה ובלא סוף...

ולפתע היה הכל בהיר ושלם. הוא ידע את לילות הגליל הקסומים והצלולים, אבל דומה שמעולם לא חש בשלמות כזאת ובצלילות כזאת. הכל שלם ורב קסם, נעלם ונגלה, גלוי וכסוי הכל שלוב בכל, והכל אין מקום לחיסורן. דומה זו ידה של האהבה, אהבה שכמותה טרם ידע. ביקש לחוש את האדמה הלחה והמבכה, להליט בה ראשו, משל היה חלק ממנה, יצר מיצורי כפיה.

נשבה רוח קרירה, והוא חזר מן הקסמים אל המרחבים וכשחזר אל חדרו ידע, כי זו, שחוללה כל זאת, ישנה עתה מעבר לפרגוד, סמוך אליו, ואהבתה תלווה אותו גם בימים הבאים, כיוה זה שליווה אותו זה עתה...

באו עליו ימים שלא חלמם בשום חלום. אילה היתה מקדמת אותו כמאור פנים לעת בוקר. ברוב הימים היה יוצא עם הפועלים אל השדות, אפילו שהועלתו מועטה. היה בא לראותה בעבודתה לפנות ערב. אחרי ארוחת־ערב, ולפעמים קודם לשקיעת השמש, היו יוצאים אל השדות. היתה מוליכה אותו אל חורשות נסתרות ואל חופים עלומים של ימת החולה, השופעת ציפורים ולהקות ברווזים; היא היתה המורה המתוקה ביותר, והוא התלמיד הנלהב ביותר, ודומה עליו כאילו שנים רבות עוברות עליו בימים ספורים אלה.

במיוחד בוד לו לילה אחד (ולכמה לילות כאלו זוכה אדם בימי חייו) בעמקי חודש אחד, ידה המתוקה של אילה בידו. כיצד היטיב לראות ולהבין כל אותה הביכה שעבר בה ושעדיין הוא עובר בה: שני עולמות ותהום ביניהם, והוא בתהום, עדיין בתהום, מהלך בה בכל הבל מתוח: שני עולמות – אין גשר ביניהם, ואין מנוס מלעבור ביניהם, והוא במעבר, פה ועכשיו, הלילה הזה, וידה של אילה בידו.

העולם האחד: הכל במאמר נברא, הכל לכבודו ברא. כל העולמות וכל המאורות למענו נבראו, להעיד על

(המשך בעמוד הבא)

אבן אחת ואזוב

מאת עוזיאל קאופמן

שולמית ספיר־נבו, „אודות חניה", (שירים); ספריית־מעריב, 1986; 55 עמ'.

צא וראה מה יכולה משוררת לעשות בשני חומרים כה פשוטים, כה תמימים. שולמית ספיר־נבו עושה זאת בשיר בן חמש שורות.

גם באבן אזוב
צורית
כורך בידיו הקטנות
מים שאין לה
לתת
(19)

למקרא „אודות חניה" נזכרתי ב„הזקן והים" של המינגווי שעשה סיפור נהדר במצאי פואטי המצטמצם לידי זקן אחד, ים אחד ודג אחד.

השיר המובא לעיל הוא, לדידי, מפתח למסר העיקרי שבספר – ביטוי לרצון האנושי המתמיד להיאחז ביקום קשה בכלים רופפים. ההצלחה בהתמודדות קיומית זו, אם היא בכלל אפשרית, נראית למשוררת כוכיה בטוב „שבאקראי" ובניסיון אפשרי „למלא חסר חסר" (48).

„אודות חניה" הוא ספר ביכורי־שירים שנכתבו בשבע השנים האחרונות ויש בו מבחר הראוי להבלטה מיוחדת בשל כנותו, יופיו ופשטותו.

שולמית ספיר־נבו כותבת שירים לירים, שירים קצרים ומהירים ועם זאת שירים רגישים מאוד. מאפיינת אותם לשון פיגוראטיבית־תמציתית, המעמידה לפעמים עולם פיוטי שאין בו מקום לשום דבר נוסף.

שירים לא מעטים מוקדשים לנושאים שבלב: אהבה, קנאה, געגועים, ולצדם שירים המעצבים התבוננויות ולפעמים מדוייקות מאוד באדם וביקום. רוב המצאי הפואטי שאוב ממקורות הטבע: האזוב והחול, האבן הגרית, השקף הים.

שולמית ספיר־נבו נמנעת מרצון מסממנים אופנתיים מנומסים בפואטיקה. לא תמצא אצלה „שנות אור" מאולצות, „חלליות", „מחשבים" או „לייזרים". שירה מרגישים שוב ושוב שאין קשר בין איכות השיר לבין כלל המצאי הפואטי המופעל בו. גישה פלורליסטית יפה במיוחד לעניין זה, שהרי יכולתו של המשורר ליצור בחומרים הנתונים לשליטתו היא הקובעת:

בתוגת הפסים
נגלה מעל כתפי
כאן אני דוהה
כאבן הרים
(16)

השירים המוקדשים לאהבה נעים בין קנאה מעצימה לבין שאיפה לשלוות אוהבים שאיננה מושגת בנקל. בשיר „כך פרי לילה" מובלט הפער בין עוצמת הרגשות של האוהבת לבין אדישותו של הגבר הנאהב. הדבר מתרחש באווירה לילית המבליטה את חוויית היאוש והבדידות. בשירים אלה הביטוי המוחשי מאד של החוויה הוא הקובע את כוחם. לפעמים שורות אחדות בלבד מחזיקות את כל השיר. כך, למשל, בשיר „איילה" מקבל הנושא גיבוש מבריק במה שעושה האהבה הנדושה לגבר הנאהב:

היא תמתיק בשפתיים רבות
דבש ומלח –
כגמי אהבתי מגופו
(4)

הנושא הרומנטי מעוצב לפעמים גם כזכרון במחוז מדברי רחוק, כאירוע יוצא דופן ביקום, שם נחשפים האוהבים מול אוצרותיהם לשעבר. יש בכך שמץ של פטה־מורגנה לצד הכרה שאי־אפשר לחזור למלאות החויה.

בקבוצת שירים עניינם קסמת הרומים היפות לעצמן, אך בלי לוותר על כמיהה לחוויית קירבה. מסר כזה מתגבש באחד השירים היפים במיוחד:

עכשיו בחורשך
אורגים פיסות חום
לשמיכת אשליות ירוקה
הפמה שאנו מושכים
היא אינה
(50)

מרכזיותה של החויה הרומנטית ב„אודות חניה" אין בה כדי לקפח שירים המתייחסים לעולם הרחב האובייקטיבי. בשירים אלה יש פתיחות רבה לזולת ולסבלו במצבי מצוקה גורליים, שרק האהבה האנושית בכוחה להמתיק אותם ולנסוך בהם מקצת נחמה

איש עיוור
עיניו מוטלות באבנים
בשדה פתוח
חובק את בתו הקטנה
אל מול פורעי החלון
ואומר לה
ראי
(35)

השירים המתבוננים במראות הטבע מוכידים רישומי נוף בעפרון הנוגע ולא נוגע בתיאורי־הייר ושולט בהם יסוד אונומאטופאי, המתפקד כנגינה על מיתר אחד. בולט בייחודו השיר „בתוך החורף". שיר זה הוא, לדידי, יוצא דופן בקובץ זה. ברקעתו הגבנית מיסודות אגדתיים ופאנטסטיים משתקי תהליך קסום שבסופו השועלים

יורדים בין הקוצים
לצבוע פתל
על שפתיים מטושלות ערגה
ושלג לה מכסה עיניים
בתמימות רבה של
איילה
(52)

אני רואה בשיר זה פתיח לכיוון חדש ביצירתה של שולמית ספיר־נבו, הוא מצביע על מודעות חדה לעקרונות המארגנים את כלי השיר. גם השיר „אודות חניה", אשר ממנו נגזר שם הספר, מכוון למודעות זו, לתזוזות השיר לכיוון־עיצוב נוספים בלי לוותר על הפתיחות לכאב ועל הרצון לנגוע ברק שבריק.

בקו חד, חודר וחושף

מאת טליה רפפורט

אוסקר קוקושקה, רישומים והדפסים במוזיאון ת"א, שדרות שאול המלך, ת"א.

במלאות מאה שנה להולדתו של אוסקר קוקושקה (1886־1986) נערכו לכבודו לאורך השנה העלפת מספר תערוכות ברחבי העולם – במוזיאון של ציריך, בגוגנהיים בניו־יורק ובטייט גאלרי בלונדון. את האחרונה נזדמן לי לראות בקיץ האחרון והיא היתה מקיפה, עשירה ומרשימה. המחווה המקומית שלנו לקוקושקה היא, כמובן, מוגבלת יותר ובתערוכה רק תמונת שמן אחת או שתיים, אך גם מבחר הרישומים, הדפסי האבן והתחריטים המוצג במוזיאון ת"א נותן מושג לא רע על כוחו וערכו של קוקושקה.

קוקושקה, יליד אוסטריה, למד אמנות בוינה וב־1910 עבר לברלין, שם השתתף בעריכת כתב העת הידוע „דר שטורם" (הסערה) אפשר לראות בתערוכה כרזה שעשה קוקושקה ל„דר שטורם" ב־1912, הדפס אבן צבעוני עם דיוקן עצמי שלו בסגנון אקספרסיוניסטי חריף, קו כבד ומגושם, עיוותים קיצוניים, הגזמה בפרופורציות, עיניים מודגשות, פה פעור החושף שיניים וכף יד גדולה וגסה. בוויטרינת זכוכית מוצג כאן כרך של גליונות העתון מ־1910 ובעמודו הראשון של אחד מהם מופיע גם איור גדול ומלודרמאטי למחזה של קוקושקה „רוצח תקוות הנשים" ובו דמות שרועה בתנוחה אלימה על אשה.

במסגרת העתון פירסם קוקושקה גם סידרת „ראשים" של אנשי רוח מוינה ומברלין, שיצאה כאלבום נפרד. בקו בוטח, מנתח, חודר וחושף רשם קוקושקה את דמויותיהם של עורך העתון הרוואדר ואלדן, האדריכל אדולף לוס ואחרים.

מאוחר יותר, ב־1913, עשה קוקושקה סידרת הדפסים בשם „קולומבוס הכבול", כאיורים למחזה שלו בשם זה, ובתערוכה מוצגים, בין השאר, איור מלא כוח, תנופה והבעה של אשה גוהרת על רוח רפאים ואיור נוסף בשם „הדרך לקבר" שהוא ביטוי אנטי־מלחמתי חזק ביותר.

מ־1916 מוצגת כאן סידרת „הפאסיון" – שישה הדפסי אבן שבהם נראה ישו מוכתר בזר קוצים, על צלב, בעת תחייתו מקבר. סגנונה של סידרה זו מוצק, כבד וסטאטי יחסית לאקספרסיוניזם הדינאמי, הרוטט בשלל קווים עצבניים, שמאפיין את קוקושקה בדרך כלל. דוגמה מייצגת לסגנונו הטיפוסי ולכוח ההבעה שלו בצבע אפשר לראות בתערוכה זו, בכל זאת, בתמונת השמן

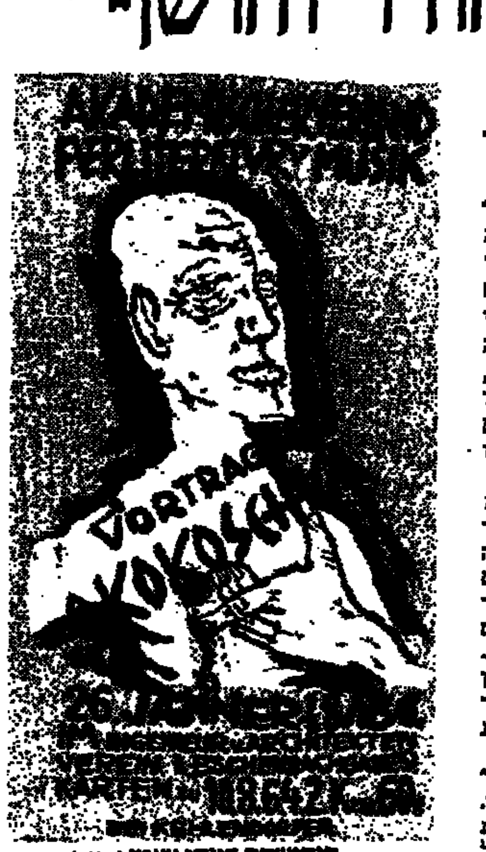

קוקושקה דיוקן עצמי (כרזה)

המאוחרות יותר שלו „שאול ודוד" מ־1966, שנתרמה למוזיאון. שאול נראה בה מהורהר ואילו דוד הצעיר והעירום מנגן בנבל. התמונה מצויירת במשיכות מכחול קופצניות בגוונים שונים, שמתערבבים לבליל סוער. קוקושקה מעביר את המתח הפסיכולוגי הפנימי באמצעות הטכניקה הגועשת וגווני הבשר הוורודים, שמרצדים ויוצרים תחושה של עצבים חשופים.

בעקבות תמונה זו עשה קוקושקה כשנתיים לאחר מכן (1966–8) גם אלבום של 41 הדפסי אבן על הנושא „שאול ודוד", שבו עוקב האמן אחר אירועי חייו של שאול למן חיפוש האתונות ועד למשיחת דוד תחתיו. גם הסידרה עשויה באותו סגנון של קווים מקוטעים, מתח אקספרסיוניסטי ותנועה רבה. לדמויות ראשים מוגדלים, הבעות פנים עזות, עיניים מורחבות ופיות פעורים, והן שרויות באווירה דרמאטית מאוד. עם הסצינות החזקות בסידרה נמנות *פגישת שאול ובעלת האוב בעין־דור*, קרב דוד וגלית ומות אבשלום בסבך האלה, וכל ההדפס הוא סבך דינאמי ופרוע.

סידרת הדפסים מעניינת נוספת מאותן שנים (1967–8) היא „הצפרדעים", שנעשתה על פי הקומדיה הסאטירית של אריסטופאנס. היא מתאפיינת בקו אחר ועוקצני ובאופי גרוטסקי, שבא לידי ביטוי גם בדיוקן דמיוני, מעוות, אימתני ונזיל של אריסטופאנס עצמו וגם בסצינות כמו דיוניסוס וכסנתיאס ליד אגם המתים או בצפרדעים המתוארות בצורות נמרחות ובאווירה דימיונית, במעט סוריאליסטית.

יצירתו של קוקושקה היא חלק ממסורת אקספרסיוניסטית אירופית ארוכה, המתחילה בואן־גוך, מונק ואנסור, נמשכת בקבוצת „הגשר" הגרמנית ובאמנים כמו בקמן, סוטין, גיאורג גרוס ועד לפרנסיס בייקון ולפוסט־מודרניזם הגרמני והאיטלקי של העשור האחרון.

בשרשרת מסועפת זו משתלב קוקושקה כחוליה בעלת ייחוד, ותערוכה זו, על אף צניעותה, מאפשרת לחוש בכך.

קוקושקה „רוצח תקוות הנשים"

כמעט־שואה באפגניסטן

מאת אברהם שלוין

בן־ציון יהושע, „גרמנים, נאצים ושנאת ישראל באפגניסטאן", הוצאת רימון, ירושלים; יוצא לאור בסיוע המרכז לשילוב מורשת יהודי המזרח במשרד החינוך והתרבות; 40 עמ'.

מקובל לחשוב, כי מדיניות ההשתלטות של גרמניה הנאצית על המזרח־התיכון בתקופת מלחמת־העולם השנייה התבססה בעיקר על הקורפוס האפריקני של רומל, שפתח ב־1942 במתקפתו המפורסמת נגד כוחות־הברית במדבר המערבי. מעטים יודעים, שלמעשה הגתה האסטרטגיה הגרמנית תוכנית מתוחכמת יותר. על כך ניתן ללמוד ממכתבו של גרובא, השגריר הגרמני בעיראק בימי השלטון הנאצי, אל פון־ריבנטרופ: „הזמן ליציאתנו מהעמדה הפאסיבית שלנו במדינות ערב יגיע כאשר הכוחות הגרמניים יכבשו את טיפליס (גרוזיה) והגרמנים יוכלו אז להחדר דרך מערב פרס למרחב הערבי. היעד של התקדמותנו: כיבוש עיראק, סוריה, ארץ־ישראל, תעלת־סואץ והמפרץ הפרסי".

המכתב, הנושא את התאריך 15.2.42, שוגר בעיצומו של מסע המופתי הירושלמי, האג' אמין אל־חוסייני, במדינות המוסלמיות. במהלך מסעו זה, שנועד לגבש תנועה פאן־איסלאמית שתשמש ראש־חץ נגד הבריטים, ביקר גם בקאבול, בירת אפגניסטן. וזאת לדעת: האג' אמין ביקש לבסס את יחסיו עם הרייך השלישי על בסיס פאן־ערבי, בשלב ראשון, ופאן־איסלאמי, בטווח היותר רחוק. לאחר שנוכח לדעת כי המעגל הראשון הולך ונסגר (וזאת ראייה – מרד ראשיד עלי אל־כילאני בעיראק ב־1941 ושיתוף־הפעולה של האוכלוסיה המקומית בסוריה ובלבנון עם שלטון וישי, הפרו־נאצי) הוא לפעול גם למען יצירת חזית שתכלול בקרבה את המאמינים המוסלמים באשר הם. מגמה זו עלתה בקנה אחד עם הקונספציה ההיטלראית, שלאחר לבטים לא מעטים קבעה לבסוף – והדבר אף מצא את ביטויו בשופרות־התעמולה הרשמיים – שהאיסלאם, כמו הנאציזם, הינו אוטוריטרי וטוטלי, כשהאידיאלים של שניהם מושתתים על אמונה עיוורת, ציות ללא עוררין ומאבק. שניהם אינם סובלים אינדיבידואליזם והוקרת עצמית של המשק הכלכלי.

התפתחות מסובכת זו, לו מומשה באפגניסטן, היתה עלולה לגרום לכך שמעצמות־הברית ירתקו את כוחותיהם באותו חבל־ארץ ועל־ידי כך יקלו במידה מרובה את תהליך השתלטותן של גרמניה ויתר מעצמות־הציר באירופה. נקל לשער מה היה עולה אז בגורל יהודי אפגניסטן שבלאו הכי סבלו מרדיפות, מהשפלות ומניצול מצד התושבים המקומיים שהוסתו על ידי מנהיגיהם, חסידי הרייך השלישי (התעללויות הגיעו לשיאן בשנת 1935 בפרעות שהתחוללו בקאבול, שבמהלכן נפצעו „רק" כמה עשרות יהודים). כפסע היה בינם ובין שילוחם במסגרת למחנות־ההשמדה באירופה. קטסטרופה דה־שמתית זו נמנעה ממש ברגע האחרון עם כיבושה של אירן באוגוסט 1941 על־ידי כוחות אנגלו־רוסיים שאיימו לפלוש גם לאפגניסטן. היה זה חודשים ספורים בלבד לפני שאושרה תוכנית האנסה. הדברים היו יכולים להסתיים בצורה כה טרגית אלמלא הוחש תהליך הכיבוש שיביא את רוחם הבלתי־נלאה של השלטון לבצע את מצוות האדונים מברלין... מעתה נאלצה ממשלת אפגניסטן, בראשות המלך מוחמד זאהר שאה, „לשנות כיוון" ולשתף פעולה עם בעלות־הברית.

מכאן ואילך אנו עדים לנסיונות חוזרים ונשנים להפוך את אפגניסטן ל... ארץ מקלט שתעניק מחסה ליהודים פליטי שואה עד יעבור זעם, והמדובר הוא לא באלפים ואף לא במאות, אלא בכמה עשרות רופאים, מהנדסים ארכיטקטים וכד', רובם מארצות הבלקן, כשהמטרה הסופית היתה להעלותם לארץ־ישראל. על ההתכתבות העניפה שהתנהלה בסוגיה זו במחצית הראשונה של 1943 בין נציג הסוכנות היהודית באנקרה, חיים ברלס, ובין נציגיה הרשמיים של אפגניסטן, ראשי יהדות הבלקן והמוסדות הרפואיים בארץ־ישראל נוכל ללמוד מתעודת הנאה שהוצגה זה עתה לאור בידי בן־ציון יהושע. המאמר המופיע בקונטרס זה פורסם במקורו ב„ביטאון", כרך 30 (תשמ"ג), ומסתבר, שהוא מבוסס על הוצאת הספרים ע"ש י"ל מאגנס בירושלים, השכיל לדלות פרטים חשובים שלא נודעו עד כה בשער בת־רבים. בייחוד ראויה לציון הפרשה המופלאה של הניסיון להציל מגיא־ההריגה מומחים יהודיים (הנזכרת לעיל), שעמדה לצאת אל הפועל אילולא עמדתם הקשוחה של הבריטים אשר חששו שמא „נתיני אויב" אלה יסתננו בסופו של דבר לארץ־ישראל ויחזקו בה גייס חמישי. מלבד החומר המצוי בעיקר בארכיון הציוני המרכזי, ראיין המחבר גם את חיים ברלס עצמו ואף מסתמך על מכתב מארכיונו הפרטי של הלה כדי להצביע בעליל על מדיניותו הבוטה והציניות של משרד־החוץ בלונדון; ולא זו בלבד אלא שממשלת הוד מלכותו הפעילה לחץ בלתי־פוסק על ממשלת אפגניסטן שתחזור בה מהחלטתה לממש את רעיון ההצלה (וראה על כך בפרוטוקול בעמ' 31, שם מובא מכתב מיום 3.6.43 של פקיד במשרד־החוץ הבריטי אל לינטון במשרדי הסוכנות היהודית בלונדון).

אם כתוצאה מההשתלטות האנגלו־רוסית על אירן הוסרה חרב הכליה מעל ראשי היהודים באפגניסטן, עדיין היה מצבם רחוק מלהשביע רצון. מסתבר שהאוריינטציה הפרו־נאצית של אפגניסטן היתה לה לרועץ גם לאחר ש„יצאה מן המשחק" בשנת 1941, שכן חרם, אם כי בלתי־רשמי, הוטל על סחורות אפגניות ולא היה להן דורש בשוקי העולם. הכלכלה בארץ זו הדרדרה והגיעה לשפל המדרגה, ומובן שהריאקציה לא איחרה לבוא וניתכה על ראשי היהודים: „ככל שתוצאות המלחמה השפיעו לרעה על כלכלת המדינה" – קובע בן־ציון יהושע – „כן הלכו וגאו רגשות שנאה כלפי היהודים בעיצומם של אלפי תניכים נאציים, לצד התעמולה הערבית". וכאן הולך יהושע ומונה אחת לאחת את המכות הקשות שספגו היהודים בשנים שנותרו עד תום מלחמת־העולם השנייה, מעין „אלה אזכרה ואחמיה" (עמ' 32): גירושם וריכוזם בערים קאבול והראת; התרוששותם כתוצאה מרדיפות בלתי־פוסקות; עלילות־דם; גיוס חובה לצבא האפגני לגילאי 20־40; עבודות־כפייה; החרמת רכוש; שלילת זכויות; רעב ומחלות. אך כאמור לעיל, יש להתנחם בכך שלכלל השמדה שיטתית לא הגיעו האפגנים. שלא כביתר ארצות־הכיבוש, שבהן היטיבו משתפי־הפעולה המקומיים לממש את תוכנית הפתרון הסופי ביעילות ובדבקות שלא מעלמא הדין – כאן מנעו הנסיבות הפוליטיות שנוצרו מאז כיבושה של אירן מבני העם האפגני (שיש אומרים כי מצאצאי עשרת השבטים הם) לעשות ביהודים ככל העולה על רוחם. את שנאת ישראל לא היה בכוחן למנוע כליל, והיא באה לידי ביטוי מכאיב בצורות שהוזכרו לעיל.

על מצב של כמעט־שואה כגון זה ניתן בהחלט לומר: „גם זו לטובה".

„פעמים" 28

חוברת „פעמים" שבהוצאת „יד יצחק בן־צבי" – מספר 28, היא השנייה בסדרה של שלוש חוברות שמוקדשות לקהילות יהודי ספרד והמזרח בתקופת השואה.

החוברת הראשונה, עסקה בקהילות שהיו תחת כיבוש נאצי אשר בהן הושמדו יהודים. חוברת זו עוסקת בקהילות אשר בתקופת מלחמת העולם השנייה היו תחת שליטת איטליה הפאשיסטית וצרפת של וישי (איטליה, לוב, אתיופיה, תוניסיה, מרוקו, אלג'יריה, סוריה ולבנון). במדינות אלה אף שמכונת ההשמדה לא הספיקה להגיע אליהן – סבלו היהודים מתחיקה גזענית וגזירות כלכליות וחברתיות.

בחוברת שבעה מאמרים העוסקים בהיבטים השונים של הקהילות היהודיות בארצות אלה, מאת מאיר מיכאליס, עמנואל סודויזון סימי, רחל סימון, מיכאל אביטבול, יצחק אברהמי, אברהם הטל, עידית אברמסקי־בליי.

עם הופעת החוברת השלישית – „פעמים" 29 – תושלם הסדרה, המקיפה ביותר שיוחדה אי פעם – בארץ ובחו"ל – לקהילות היהודיות במזרח בתקופת השואה.

לקט

מאת י. קורא

בין אוסטריה, איטליה וישראל

אוסטריה, כביכול, היא מדינה דמוקראטית שנכבשה בכוח על־ידי הנאצים, וזה שנים על שנים מושלת בה המפלגה הסוציאליסטית המתקדמת הנבחרת בבחירות פתוחות וחפשיות. התרבות האוסטרית אולי אינה שוב מה שהיתה בימי הזוהר של הקיסרות ההאבסבורגית, כאשר וינה של היידן, בטהובן, גרילפרצר, שוברט... עד פרויד, מוסיל ושניצלר, היתה אחד ממרכזי התרבות של אירופה. אך האופרה של וינה היא שוב מן הטובות בעולם, האופרה של וינה (עם מנצחה היהודי לורין מזל) היא מן המכובדות באירופה, ויש באוסטריה שוב ספרות של ממש. למשל, תומס ברנהרד.

בדיוק. תומס ברנהרד הוא אחד המעטים בין סופרי אוסטריה שלא הופתע כלל מן ה„תגלית" המזעזעת שבבחירתו של קורט ואלדהיים לנשיא, לא למרות עברו הנאצי, אלא ככל הנראה בגלל עברו הנאצי. שכן הרומאנים של ברנהרד מציירים לפנינו, זה עשרות בשנים, תמונה קודרת של אוסטריה של ימינו, שבה רוחשים כל הכוחות האפלים מתחת למסווה דק של תרבות ועליזות. הנוף של ספריו של ברנהרד תמיד קודר, המספר – לעתים קרובות בגוף ראשון – נמצא תמיד במיפגש עם המוות, עם מחלות, עם התנוונות ועם כל אותו רקע אי־רציונאלי ועמוק שפרויד גילה עוד בוינה המפוארת של סוף המאה הקודמת ותחילת המאה הזאת. לפני כחמש עשרה שנה, יצא באוסטריה ובגרמניה קובץ מאמרים על יצירתו של תומס ברנהרד. הסופר עצמו כתב דברי הקדמה לקובץ זה – כשני עמודים רחוסים – שאינם אומרים דבר על יצירתו, אך מסירים את הלוט מעל פניה של אוסטריה. המסר של הקדמה קצרה האכזרית זאת הוא ברור לחלוטין: אין לנו שוב כל מסורה וכל כיוון באוסטריה של ימינו, ומוטב שנרדה בזה.

התווה העיקרית הזאת, העוברת כחוט השני ביצירת ברנהרד, מופיעה שוב ברומאן האחרון שלו, „הכחדה", שיצא זה עתה בהוצאת הספרים ששימשה אכסניה לספריו מאז שנות השישים, הוצאת זורקאמפ בפרנקפורט. מספר הסיפור הוא אדם בגיל העמידה בשם פראנץ־יוזף (כמובן) מוראו, בן למשפחה אוסטרית עשירה, בעלת אחוזה כפרית גדולה, המתגורר ברומא מתוך בחירה ומתוך בחילה בעבר האוסטרי. הוא חוזר, זה עתה, לפני תחילת הרומאן, מאחוזת המשפחה, וולפגג, מחתונתה של אחותו לבעל בית חרושת לפקקים של בקבוקי יין. הוא הגיע לרומא בהחלטה נחושה שמעתה ואילך שוב לא יחזור לאוסטריה המסתאבת ולאחוזת משפחתו. והנה, מיד לאחר הגיעו לרומא, הוא מקבל מברק מוולפגג: הוריו ואחיו הבכור נהרגו בתאונת דרכים, הוא עכשיו היורש של אחוזת המשפחה. עליו לחזור ולהסדיר את העניינים.

תוך מחשבות והצצה לעבר, פורש לפנינו ברנהרד תמונה אפלה של תולדות המשפחה, כאשר החדרים המפורסמים האפלים של בית האחוזה וולפגג מחזקים בצורה גראפית ומוחשית את הדוגמה הברבא. הורי של מוראו היו מראשוני התומכים בנאצים באוסטריה (וברנהרד היה מן הראשונים ש„סבר" את הביתות על אוסטריה ה„מסכנה" שנפלה בידי היטלר „בעל כורחה"), וגם לאחר המלחמה, החזיקו בביתם נאצי שעלה לדרגת גאולייטר בימים ההם. האם, שהיתה תמיד הדמות השלטת במשפחה (שוב, אופייני להרבה מכתביו של ברנהרד, שבהם הנשים הן הטיפוסים החזקים והדומיננטיים, בשעה שהגברים הם חלשים או, לכל היותר, סטואיים), ניהלה במשך שנים רומאן עם הארכיבישוף ספדוליני, שליח האפיפיור באוסטריה. האירוניה המכוונת כאן כלפי הכנסיה הקאתולית – שאצל ברנהרד היא מסמלת לעתים קרובות את אחד הכוחות האפלים הרוחשים בחיי אוסטריה – מגיעה לשיאה כאשר אותו ארכיבישוף ספדוליני, „מכוח כבוד הבתים המשפחה", מגיע במכובדו ובעצמו לאחוזה לנהל את טקס הקבורה. קרן האור היחידה במשפחה זאת, המסמלת את אוסטריה הכפרית והקורשית „הכיסבה", הוא הדוד גיאורג, איסטנים ואיש תרבות, שפתח לפני פראנץ־יוזף הקטן את שערי הספרות האירופית, ובכך גרם, במידה רבה, את הקרע שבין „האינטלקטואל" שהגר לרומא ויתר המשפחה.

ואף־על־פי־כן, עם חזרתו לאוסטריה כבעל האחוזה, מגלה הגיבור שעם כל ההתרחקות והסיגות הבריחה מעברו, הוא עדיין מרגיש את עצמו שייך לאוסטריה, ואפילו לאותה אחוזה אפלה. הוא כותב את הספר כדי להשתחרר, אחת ולתמיד, מאותו קשר ומאותה הרגשת גאווה שהוא חש עתה, למרות הכל, כבעליה של אחוזת המשפחה הכפרית העתיקה. סופו של הסיפור הוא שהגיבור מנחיל את כל האחוזה ל„אגודה לתרבות ישראל" בוינה, זמה – ככל הנראה, מתאבד.

כמו בכל ספרי תומס ברנהרד, יש כאן הרבה מאוד מחשבה מופשטת, המובלעת בזכרונות ובמאורעות, והרבה מאוד סמלים שקופים: האחוזה האפלה כסמל לאוסטריה המתנוונת (קוראי הספרות האנגלית ייזכרו, אולי, בסמל דומה: גורמנגסט בטרילוגיה של מרווין פיק); איטליה כסמל המסורתי, כשביל עולם התרבות הגרמני של השמש הזורחת, האור, תרבות של ממש וחוויות החיים („הארץ בה התפוחים פורחים"); נציג האפיפיור כמוצגם של כוחות החשכה באוסטריה, או בכל מדינה קאתולית באירופה; היא, שדוקא ברומא עצמה, שממנה בא אותו ארכיבישוף, מוצא הגיבור את החוויות המופשטים יותר המתאימים לו) – ו„האגודה לתרבות ישראלית" בוינה

תומס ברנהרד

כפיצוי על פשע המלחמה של הדור הקודם. אך למרות המידה הרבה של פרשנות תוך סיפור המעשה ושל סמלים שקופים, נקרא ספר זה, כמו כל ספריו של ברנהרד, בנשימה עצורה. האמת היא, שתומס ברנהרד יודע כיצד לספר סיפור ולבנות אותו, תוך הצצות לעבר, ויודע כיצד להעלות לפנינו את הנופים האפלים של סיפוריו כאילו ראינו אותם בעינינו.

כנראה לסופר של בן זמננו שוב אין הדבר קל, כפי שהיה (אולי) בעבר, לספר, סתם סיפור, ללא רפלקסיה וללא מוסר השכל. הבעיה היא, אולי, איזה סופר יכול, למרות החסינה והעמדות שהוא נוקט, לספר לנו סיפור של ממש שהוא יצירת אמנות. בעיה זאת עמדה כבר לפני סופר גדול מברנהרד, תומס מאן, שהיה אדם בעל השכלה מופשטת ובעל יכולת חשיבה רציונית ביותר, המתבטאת יפה במאמריו ובהרצאותיו (ובקטעים מיצירותיו), ואף־על־פי־כן הצליח להיות יותר גדול. איש לא יטען שתומס ברנהרד מתקרב לדרגתו של מאן. תומס מאן היה סופר בעל ידיעה רחבה ביותר – אולי הסופר האפי הגדול האחרון, בשעות ירידתה של גרמניה, את „הנסיון הגרמני" על כל צדדיו יותר מכל אדם אחר. תומס ברנהרד הוא סופר בעל אופק מוגבל יותר, המתרכז באוסטריה וב„חוויה האוסטרית" של 50 השנים האחרונות. ואף־על־פי־כן, מוכיח גם ספרו האחרון כלפנינו אבן רציני ביותר, שעדיין לא נס ליחו.

דפרוף ראשון – ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שירה

על השמיניות

מאלגביש ומעלה/מאת ש. שלום/עם עובד/160 ע'.

הכרך הארבעה־עשר לכתבי ש. שלום נקרא „אלגביש". כחלוף שני כרכים נוספים למניין הנה בידינו „מסכת שירים על השמינית" וכה מה שלמעלה ממנו – י"ג מחזורי שירים שכולם בני שמונה שורות. בהם, לדוגמה: „אם לא הלילה – מתי?/ אם לא כשהכל בי ערוך לשריפה,/ מתאי המוח עד הלב הזוהר,/ ואני על מזבח מצעי לעייפה,/ בנותק מכל קשר חסות או מסגרת,/ ועיני פקוחות למהות האחרת/הניצבת עלי ובידה המאכלת –/ אם לא הלילה, למה באתי לחלל?"

ספרות

בסיונות חוזרים

עולם ועולמות בו/ מאת שמואל בן־גוריון/רשפים/159 ע'.

אמר המחבר: „ספרי זה, השלישי האחרון על אודות מ"ב (הוא אבי, מיכה יוסף ברדיצ'בסקי (בן־גוריון)), מצורף מנסיונות בודדים, נוספים חוזרים, להבהיר, גם לעצמי, במה ייחודו. הדברים נכתבו לסירוגין במשך שנים רבות ומשקפים גם מה שהייתי מגדיר כ'דרך קורא בסופר שלו'... הריני לחזור ולהדגיש את מטרתי העיקרית בכתיבתי על מ"ב, היא – להמציא חומרים, למסור מידע, להפנות אל ערכים שבחלקם עודם גנוזים... מוצא אני את עצמי בפני חזיון שלדעתי יש להקיף כולה מורשת לאו דווקא מיקשה אחת, אך בעין פסיפס אשר מן הנמנע להחסיר אפילו אבן אחת מאבניו". בין פרקי הספר: שלבי התוודעותי אל מ"ב, דרכו של מ"ב כמבקר ספרות, בין ברנר לברדיצ'בסקי, בשולי מחקרי הגנזות של מ"ב. ותיכר מתורת־המשנה של הספר, המוסבת על גיבורה, „מורד ומשורר".

פובליציסטיקה

יהודי וציוני

אבני יסוד/מאת שמואל שניצר/ספרית מעריב/336 ע'.

„אין עדות נאמנה יותר לארעיותם של דברים הנאמרים במאמרי עיתונות, מן הנייר שעליו הם מודפסים. הוא הולך ומצהיב עם השנים. סופו שהוא מתייבש ומתפורר. מה שנראה בשעת מעשה כעומד ברומו של עולם, יורד משם ונדחק אל השוליים" – דברי שמואל שניצר, מי שהיה עד זה לא מכבר עורך „מעריב" בפתח אסופה של עשרות מבין מאות מאמריו האמורה להתריס נגד הארעיות דלעיל. בתוכה שישה שערים: מהו יהודי, ארץ־ישראל, בין יהודים וערבים, מול אומות העולם, חברה וכלכלה, על ראשי האומה. בעליהם מעיד עליהם: „אני מקווה שהם מצטרפים יחדיו להשקפת עולם של יהודי וציוני שהכתיבה היתה לו סכי־חיים במשך שנים רבות והוא ראה בה מכשיר חינוכי וגם נשק במאבקים על קיומו של עם ישראל ועל תחייתו בארצו".

בטחון

סיפורו של יעקובה

המסתערבים של הפלמ"ח/ מאת צביקה דרור/ההוצאה לאור של משרד הבטחון והקיבוץ המאוחד/ 237 ע'.

„בעמים אחרים קוראים להם פשוט 'סוכנים' או 'מרגלים', על כל המטען וההילה האצורים בכינוי זה. ואילו אצלנו הם כונו 'מסתערבים'. הם, משמע „קבוצה בת עשרות אחדות של לוחמים, אנשי מודיעין, שעוצבה בכור ההיתוך של הפלמ"ח", שנודעה גם בשם „השחר" (והיתה, לימים, עם הקמת צה"ל ליחידה ש.ב. 18). מי שפעלו מעבר לקווים בארץ ומחוצה לה, ובכללם שבעה שנפלו במילוי תפקידם. לידת הסיפור של מקצת עלילותיהם המופלאות בהצעתו של ישראל גלילי המנוח לדובב את יעקב כהן (יעקובה) איש אלונים ומן הדמויות הבולטות ביותר ביחידה. המשך המעשה בסירובו של זה האחרון ליטול ממה ששייך לכל היחידה ולאנשיה ובהבנתו למסור עדות אישית עד לפירוק „השחר". לכך נוספו עוד עדויות ומסמכים שנכבשו לשיקולי צנזורה ושמתוכם נולדו פרקים כמו בשער הוורדים (של גמל חיפה), מכונית תופת (שפוצצה במוסך אבו־שאם ברח' נצרת בחיפה) או עסאף ג'ורג' מארח לתופת (בקונייטרה). הספר כלול בסדרת לוחמים ע"ש יגאל אלון.

מדע בדיוני

הגזע החדש

תחנת פל/מאת קיליין גאבים ציזי/תרגם מאנגלית עמנואל לוטם/כתר/428 ע'.

בראשית הוקמה תחנת פל כבה נעשו כל מיני דברים שאי אפשר לעשותם עלי אדמות ושבעזרתה ובהסכמתה יצא האדם להקים תחנות נוספות בכוכבים רחוקים. אם אם, ובלי שיושבי כדור־הארץ יתנו דעתם על כך, קם גזע אנושי חדש – אנשי הצין העושים את כל ימיהם בעולמות בלאבותיים ואינם מכירים בכוח זיקה לאמא אדמה ושלא לדבר על כמורתה. כך החלה המלחמה רבת הפנים שהובאה לפתע לגבולו של כדור־הארץ, לתחנת פל. כך זכתה מחברת הספר הזה בפרס הוגו היוקרתי.

שני עולמות

(המשך מהעמוד הקודם)

מציאותו ולספר גדולתו בעולם הזה: „אביתה תהילה מבראשית־מסה". עולם קטוב, שקול המוזה: „מי מדד בשעלו ארץ", אין ספקות, הכל ודאי בשמו, הכל במקומו. על כל שאלה תשובה ברורה: יש תחילה וקץ, יש סיבה ותכלית. אף האדם – מקומו קצוב ושמור בתוך מערכת משטרת ועולם משוטר.

העולם האחר: אין סוף של כוכבים, באין סוף של גלקסיות. העולם הזה אינו אלא רסיס מקרי שניתז במקרה, שבריר של חומר, שבריר של זמן, בשבריר של מקום. האדם שבריר של שבריר, זעיר שבזעיר, גחלילית חולפת. האדם בבדידותו, יציר בלא יוצר. אין שום ודאות, הכל בספק, ומותר האדם – אין: שרד רק מתוך השוקל, הזוהר אל־על, אל הכול, על אף הכול: מרקיע שחקים ויורד תהומות.

התרוקנות העולם מבורא הופכת אותו על פניו: מה טעם תפילותיה של סבתא? מה טעם תפילותיו החוזרות של סבא בימים נוראים? מה טעם תפילותיהם של כלל ושל פרט? הכל קול קורא במדבר של בדידות. אם נטלת טעמה של תפילה – נטלת טעם כל קשר בין האדם לבורא. כל האמונות, כל הפולחנים, כל התפילות – כולם כאחד הופכים עבודת אלילים.

הנה תוצאותיו הבלתי נמנעות של המהפך הבלתי נמנע: הנה תוצאותיו של הלילה הזה, כאן ועתה, על פיסת קרקע קטנה מול רקיעים רוצים כוכבי נשף. הוא, העיף, האובד בידוני עולם, הולך ושולף עצמו מרחמה הרוחני החם של האמונה, גרוש באין עוזר, אל הקור, אל הספקנות, שאין חזרה ממנה. צמרמורת חולפת בו. קימה של אילה על ידו מחזיר אותו אל המציאות. כאן על ידה, כשידו בידה, אין בדידות. החזיק בה חזק ואימצה אותה אל לבו. והיא, כמו חשה במה שעובר עליו, מתרפקת עליו ברוך ומיטיבה אתו. החום הטוב חוזר לקרבו ועומד כהתשיכבן נגד הקור השוטף מן העולם החיצוני, מן הריק, ומציאותה הודאית מוציאה אותו מבדידותו – מה היה עושה בלעדיה?

אין בדידות, האדם חוזר אל עצמו, אל זאת שלידו, אל אילה.

הולכת ומתבהרת לו גם דרכו בעתיד. אף זה פועל יוצא מאותה הפיכה: לא אלוהים ולא עבודת־האלוהים מרכז החיים, אלא האדם עצמו: גאולת עצמו, על ידי עצמו, שממילא אין לו דרך חזרה: כל הקשרים נתוקים, כל הגשרים שרופים. אין לפניו דרך אחרת אלא לצאת את צפת, כל הדרכים מוליכות ממנה. אמנם טרם נתברר לו לאן דרכו, ומה בדיוק יעשה, אבל עצם יציאתו וודאית וברורה.

תכבר עברו שבעה מעשרת הימים שעמד לשהות כאן. היחסים בינו לבין אילה העמיקו. פעמים חש עצמו כמהלך בארץ האגדות, תמה אם אכן כל זה בארץ המציאות, ולא בהויית דמיון או בחלום לילה, שהנה יקיץ הכל יחלוף ואיננו.

מה פלא שבשלושת הימים האחרונים לשהותו כאן ניטלו מנוחתו ושלוותו: מה יעשה עם שובו לצפת, כיצד יימשכו חייו בלעדיה?

החושים הערים של אילה קלטו מה מתרחש בו. אותו ערב, במקום סתרם, נטלה ידו באיזה אופן מיוחד, ליטפה אותה ברוך ואמרה:

– ועכשיו ספר מה מציק לך?
– מה פתאום שאלה כזאת?
– שאלה תמורת שאלה? מספיק להסתכל באף שלך, כדי לגלות את סודותיך. נו, ספר!
– אבל באמת אין מה לספר.

באה וישבה על ברכיו:

– עכשיו הסתכל לעיני ואמור לי, ששום דבר אינו מטריד אותך... אתה רואה? אתה שותק. אני יודעת, אינך מסוגל להגיד דבר לא אמת. אז ספר!
– טוב. את יודעת, הלא בעוד שלושה ימים אני חוזר לצפת?
– אז מה רע בכך?
– ואת תהיי פה.
– ודואג לי?
– אפשר גם זאת...אבל מה יהיה אתי...בלעדייך?
– אפשר לחשוב שכל החיים היינו יחד. בסך הכל נהיה יחד עשרה ימים, ובזה זם לעשות כעשרים שנות חיים?
– יופי שאת יכולה לדבר כך, אני אינני יכול. עשרת הימים שנהיה יחד שקולים יותר... אולי יותר מכל חיי, ואיך אמשיך בלעדייך?
– ואיך אמשיך אני בלעדייך?
– באמת אינני מבין... אולי תלמדי אותי איך את עושה זאת?
– מה זה, תמיד אני צריכה להיות המורה שלך? אתה כבר בחור מגודל! נו, טוב, כיוון שהיית נחמד וסיפרת לי, אספר גם אני לך איך אני... ובכן, אתה יודע שיש לי אחות, היא עכשיו בחיפה. היא תשוב יום אחד אחרי שאתה תיסע... עדיין אינך מבין, מה לזה ולנו ובכן באותם ימים שהיא לא היתה כאן עשיתי אני את כל עבודותיה: ועכשיו שהיא תחזור, תעשה היא את כל העבודות, ולי תהיה חופשה. נו, תפסת כבר? ודאי שלא, בחור ישיבה נפלא שלי ובכן, מה אתה חושב שאעשה אני בחופשתי? אסע ואסתכל כיצד אותי ואת הפרחת? אתה מתחיל להבין? ובכן אמור תודה וחבק אותי היטב, כדי שארגיש שכדאי לי לחזור אחריך לצפת ברגעת כבר רק שלא תכפר לי בצפת, שאתה לא בחופשה, ושתיקח אותי לכל המקומות היפים, שסיפרת לי עליהם. ועכשיו נשב יחד, ככה, כמו שאני אוהבת, נקשיב לקולות הלילה: צפרדעים, ציפורים, תן, ואפילו תרנגול קורא וכלב נובח... והנה כמו סוף, כדי שנזכור שאנחנו בישוב של בני־אדם, גם תינוק מתייפח.

כשעמדו להיפרד חזרה ואמרה לו:

– אז אינך דואג יותר. בעוד שבועה ימים אני בצפת, ואתה מחכה לי בדיוק בשעה ובמקום שקבענו.

(פרק מתוך „התהר בבדידות", רומן העומד להופיע בקרוב בהוצאת הקיבוץ המאוחד)

חזון הקומונה

(המשך מהעמוד הקודם)

שכבו, חוץ המנהיגים הסוציאליסטים שלא רחשו להם אמון, לא אחרו עוד לפרוץ את בדידותן, הגיאוגרפית והרוחנית כאחד. „הקומונות הסוציאליסטיות, כותב מחברנו, התקיימו כישובים קטנים, מבודדים ומרוחקים מרחק גיאוגראפי רב ממרכזי האוכלוסיה והמוקדי התסיסה החברתית והפוליטית. כך קרה שהקומונות הסוציאליסטיות, שקמו כדי להוות חלוץ לשינוי פני החברה, מצאו עצמן מהקיימות בבדידות. „לא מוזרות, באחורים ביהודים". להחזיקה ואת אל השוליים של החברה האמריקאית, נתלתה צרה נוספת: פער הדורות. כותב עליה חוברה: „בעיית פער הדורות, המכבידה על כל מערכת חינוכית, היתה מורכבת פי־כמה במציאותן של הקומונות, בחברות וולונטאריות בעלות מערכת ערכים המנוגדת באורח רדיקאלי לאלו השוררים בחברות בנות־זמנן... בני הדור השני והשלישי, שנולדו אל חיי הקומונה, גדלו בעולם אחר מזה שבו גדלו אבותיהם. לדידם היה חסר המימד החווייתי שבעצם ההצטרפות לכת, או לקומונה, הוא המימד אשר בנה את עולמם הרעיוני של מייסדי הקומונה. על הפער הזה היתה יכולה לגשר רק מערכת סוציאליזציה אינטנסיבית, שיטתית ומתוחכמת, אך, לדרוע הכול, זו לא התפתחה בבוסרות החינוך בקומונות".

הקבלה עמנו ככעס ועולה מאליה: הקיבוצים ניצבים לרוב גם הם הרחק מן העיר. הדור הצעיר בתוכם מתרחק ממקורות היניקה והסביבה בכפיפות לעתים גם הוא ריגשי עריינות לקיבוץ. „העשיר" והבסודה: המתח הרעיוני בקיבוץ נולחם במרומת הימים. לאושרנו – ולעת־בבוא – גורמים היסטוריים עזים עשו לקיבוץ, כה שלא עשו לקומונה באמריקה: הקיבוץ – ורק הוא יכול היה לקבות זאת – כבש את הסכנה המיידית את העם באבהא, הוא הלאומי, ורק הוא, נכון ומסוגל היה למכן את בפעל ההתיישבות, ברובה שיתופית, בספר, בהר ובגיא: הארגון הפדראטיבי של הקיבוצים, ורק הוא, מסוגל היה לחלץ כל אחת ביחידותיו ממאבקה הבודד לקיומה ההישרדותית הקיבוץ, ורק הוא, יכול היה להסתיר ולקיים צבא־מחתרת, לקראת המאבק על עצמאות ודיבנות העם. הקיבוץ היה איפוא צורך לאומי עליון – בעוד שהקומונה האמריקאית היתה אמנם פרי דימיונו של אדם – דתי, חילוני או סוציאליסטים – אך לא היתה הצורך הבהיר של המציאות האמריקאית, בעצם היווסדותה. עם זאת – עם כינון מדינת ישראל הסתבססה – ניצב, לעניות דעתי, אולי זו הפעם הראשונה, הקיבוץ בפני בעיית הקשר שלו עם הסביבה הקרובה והרחוקה, ועם בעיית פער הדורות, כאשר החברה הסובבת שופעת פיתויים, ולעתים אף אפשרויות התרבויות שאינן מצויות בקיבוץ עצמו. גם יחסי ה„אני" וה„אנחנו" כבחינת מה שקראו „המימוש העצמי" של היחיד, עולים והולכים בתודעת הציבור. בעייה זו כבר היתה ידועה בקומונה האמריקאית.

נביא כאן, בעקבות אחרונה, מובאה לכך מדברי המחבר עצמו: „הקומונות שמרו על רמה תרבותית גבוהה מן הקהילה בסביבתן... הפעילות התרבותית איפשרה ביטויים בגוונים של כשרונות אמנותיים־אישיים, אולם מרחב ההתפתחות שם הגבול בסבכת הצרכים של הקומונה. לא היה בהן עידוד לכשרונות אמנותיים־יצירתיים לשמם... ניתן לקבוע כי הקומונה לא היו חממה בה טופחו כשרונות בתחום היצירה האמנותית". לכל הדעות, הקיבוץ צעד כאן צעד גדול מאד קדימה, ובכל זאת השאלה הזהה – ונשארה: המפעיל הוא את מלוא הפוטנציאל ההגותי, המדעי, האמנותי, והחברי בחבריו בעלי הסיבולת ההשראה?

„יעקב עוקבר לא דן בעתיד הקיבוץ. לדעתי, השאלה ניצבת בפני כולנו. בוודאי, איש בינינו אינו מסוגל – לא הוללנית ולא דרך הסעדה – לדעה אם הקיבוץ יהיה מסוגל, ביום מן הימים, להיות צורת־חיים אוניברסאלית, כלומר, לכול – או שמא יישאר תמיד נחלת מיעוט. עם זאת, כה שנראה סביר הוא שחיי החברה בעתיד יהיו, הרבה יותר מאשר בימינו, שיתופיים ודימוקראטיים במלאכת הייצור וכן הרבה יותר שיתופיים בצריכה ובסידורים, תוך הסרת עיקר נטל עבודות־הבית מכתפי האשה המשוחררת. עד כאן – הצד השיתופי וגם הראציונאלי בחיי הפרט והכלל. אך עם כל אלה, לא פחות סביר יהיה להניח כי גם היחיד ידרוש את שלו „לאני" שימלא את מלוא הצבי כלפי הכלל הוא יתבע לעצמו את מלוא הזרות. לשון אחר: איש אינו יודע כיצד, בגבבי העתיד אולי לא הרחוק מאד, יעלו בקנה אחד הקולקטיביזם ההכרחי בחיי הכלל והאינדיבידואליזם, הלא פחות חיוני, שהוא נשמת־אפה של הוויית האדם ותנופת יצירתו.

יותר טוב מנפאואר

למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'־ה', 08.00-14.00
טל: 03-298877, 284128

דרושים

* **מלחימות מרכיבות ומחווטות**
לעבודה באיזור: ת"א ופ"ת.
* **טכנאי מיזוג אויר**
לאחזקת מערכות מיזוג אויר.
רשיון בחשמל — חובה
* **חשמלאי מוסמך**
לעבודה באזור לוד.
* **מנהל מחסן**
בעל נסיון בניהול מחסן ממוחשב.
* **מבקר איכות מכני**
מעל 5 שנות נסיון.
לעבודה באזור פ"ת.
* **מכונאי רכב**
בעלי השכלה בבנזין ובדיזל.
לאיזור לוד.
* **אלקטרונאים**
בעלי נסיון בחיווט והלחמה.
לאזור בני־ברק.

* * *

למועמדים מתאימים ינתנו תנאי שכר גבוהים וכל התנאים הסוציאליים — כחוק.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה
באר שבע • רחובות

דיינרס קלוב ישראל בע"מ

שד' רוטשילד 61 ת־אביב
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
באזור השרון והמרכז
רצוי נסיון קודם במכירות.
בעלי יוזמה, הופעה נאה, יכולת שיכנוע ויצירת קשר חיובי עם אנשים. ✱ רכב חובה
לקבלת פרטים וקביעת ראיון לפנות למחלקת השיווק, ל־שפטי. טל: 295456־03

דלתא DELTA טקסטיל שיווק בע"מ

דרוש/ה
עובד/ת למחסננו
בפתח־תקוה.
נא להתקשר לנחמה (03)9231552
בין השעות 9.00—13.00

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981

DataGeneral teamo

למחלקת שרות סניף מרכז
ד ר ו ש
טכנאי שירות למסופים וציוד הקפי
* ידיעת אנגלית
* רשיון נהיגה הכרחי
* יתרון לבעלי נסיון מעשי
תנאים טובים למועמד המתאים
חוזה אישי
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב יד עם פרוט נסיון קודם לתחום מחשבים ומערכות בע"מ מחלקת כח־אדם ת.ד. 325 בני־ברק
— עבור טכנאי שרות.
סודיות מובטחת

TEDEA Ltd

דרושים:
1. מלחימות
נסיון לא הכרחי.
2. עובדים למחלקת כיוולים
למוצרים בתחום השקילה האלקטרונית, אחרי שרות צבאי, עד גיל 25.
• 5 ימי עבודה — 07:30-17:00
• להושבי הרצליה, רעננה כפרסבא, הוד השרון הסעה מאורגנת.
052-557038 לחנה
Excellence in Load Cells

היפרכל קניון איילון

דרושים/ות
- אחראי/ת מעדניה
- עובדי/ות מעדניה
* הכשרה תינתן במקום
* עבודה במשמרות בוקר, אחה"צ, ערב לסירוגין.
מועמדים מתבקשים לפנות למנהל ההיפרכל במקום.

א.ב.א.

אספקת כח אדם זמני בע"מ
דרושים לנו עבור לקוחותינו
לעבודה קבועה:
נהגים (רשיון ג')
לעבודה בחלוקה מוצרי מזון. בעלי ידיעה טובה בחשבון. בריאות תקינה.
העבודה משעה 1 בלילה
*
עובדי מחסן
לאחר שרות צבאי. בעלי בריאות תקינה.
העבודה בגוש דן.
נא לפנות טלפונית למשרדנו
בין השעות 08.00—15.00

פרנסה בטוחה וטובה

בשיווק והפצת סוללות ורטא
אפשרות להכשרה !!
ת.ד. 8173 רמת־גן.

חרשות למחקר ולפיתוח
אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
מכרז מס' 10/86
טכנאי מחקר

תאור התפקיד: טכנאי מחקר למעבדה של ביוטכנולוגיה של אצות במכון לחקר המדבר.
בקרית שדה בוקר.
הכישורים הנדרשים: בעל תואר שני ונסיון בעבודות מחקר עצמאית.
הדרכה: תיקבע בהתאם לכישורי המועמד.
למועמדים מתאימים קיימת אפשרות של עזרה בדיור או מגורים בשדה בוקר.
פניות בכתב יד בצירוף קורות חיים יש להגיש למזכיר הרשות לפיתוח, ת.ד. 1025, באר שבע, עד לתאריך 26.12.86.

לחברת ביטוח גדולה

דרושים
בתל־אביב ובירושלים
מקבלי עסקים
מיומנים
בענפי האלמנטרי
•
לפנות בכתב־יד בצרוף
קורות חיים לת.ד. 1071 גבעתיים
53110
סודיות מובטחת

Melia

חברה בינלאומית לתיירות
דרוש/ה
מנהל/ת לסניף תל־אביב
עם נסיון מוכח
בנהול תיירות יוצאת.
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 3180 ת"א
— סודיות מובטחת —

א.ו.ת.

אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

* **הנדסאי אלקטרוניקה**
נסיון במכשירי קשר FM
* **מסגרים**
* **חשמלאי מוסמך**
* **מחווטות/מלחימות**
* **טכנאי ייצור**
רצוי רקע באלקטרוניקה

תנאים מצויינים למתאימים !
טלי: 03-203052, 03-203053

גבים — תעשיות מערכות אוטומציה בע"מ

דרושים:
1) מהנדס מכונות בעל נסיון בבניית מכונות רקע וידע טכני, בוגר ביה"ס מקצועי לליווי פיקוח והשתתפות בבניית מערכי הרכבה אוטומטיים.
2) מהנדס מכונות מתכנן בעל נסיון בתיכנון מערכי הרכבה אוטומטיים ולביקורת הנדסית.
3) הנדסאי חשמל / אלקטרוניקה למחלקת הפיקוח.
הפניות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון, ת.ד. 67 כפר־סבא

טכנו־ורד מיקרואלקטרוניקה בע"מ
TECHNO WARD MICROELECTRONICS LTD
ד ר ו ש י ם
1) **מהנדס מכירות**
כישורים:
* מהנדס או הנדסאי אלקטרוניקה
* נסיון במכירות — יתרון
* שפה אנגלית — הכרחית
* נסיון בתחום היברידיים — יתרון
2) **מהנדס אלקטרוניקה**
כישורים:
* מהנדס אלקטרוניקה עם נסיון בפיתוח מעגלים אנאלוגיים.
* יכולת עבודה עצמית.
* יכולת ניהול פרוייקטים.
* נסיון בתחום מוקרואלקטרוניקה
היברידים — יתרון.
מיקרואלקטרוניקה בע"מ
TELEDYNE MICROELECTRONICS

ב.נ. שרותי ניהול

מידע על משרות ועובדים בכירים
למפעל לאלקטרוניקה בסביבות רחובות
דרוש/ה
מנהל לוגיסטיקה
בעל נסיון של מספר שנים בתחומים:
— ניהול רכש מקומי ומחו"ל
— ניהול מחסן אלקטרוניקה
— ניהול מערכת מלאי ממוחשבת ועיתוד מלאי
דרושה ידיעת אנגלית להתכתבות
רצוי בעל הכשרה בהנדסה ויצור
— סודיות מלאה מובטחת —
ת"ד 2287 נתניה 42122, 053-34515
ת"א, ארלוזורוב 198, 03-257970

OMNITECH אומניטק

עקב הרחבת הפעילות והתעצמות החברה
דרוש
מנהל תחום PC
לבניית מערך שרות למחשבים תואמי IBM/PC
כישורים הדרושים:
* מהנדס/הנדסאי עם לפחות 5 שנות נסיון בתכנות.
* הכרת מעמיקה של מחשבי IBM-PC ותואמיו.
* יכולת ניהול צוות שרות (נסיון הכרחי)
תנאים מצויינים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם לפי הכתובת אומניטק בע"מ רח' אורנים 1 רמת־אילן גבעת שמואל 51905.
— סודיות מובטחת —

לחברת גלאגרף (לשעבר גלקסי)

דרושים:
1. מהנדסי חומרה
2. מהנדסי מחשבים / תכנתים
3. הנדסאי אלקטרוניקה
הדרישות בכל המשרות:
* שליטה בשפת נסיון
* ידע טוב במיקרו מחשבים
* נסיון בזמן אמת.
יתרונות:
— נסיון בגרפיקה ממוחשבת
הכרת ה־IBM.PC
למועמדים — תנאים טובים
5 ימי עבודה בשבוע.
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 58 גדרה
עבור א י ו ל

פרות ברמור

דרושים
1. **סוכן/ת מכירות** לוועדי עובדים
בעלי נסיון בענף מכירות לוועדי עובדים
2. **סוכן/ת מכירות לעבודה עם רשתות השיווק** — רכב חובה.
3. **מוכרות/ים להפעלת נקודות מכירה עצמאיות** בחולון, פ"ת ואשקלון.
לפנות לטלפון: 03-728782

למושב ניר־ישראל

דרושה
פקידה למישרה חלקית
הכרחי ניסיון קודם בעבודה דומה,
ידע בהנהח"ש, הדפסה ועבודה עם קהל
ישכר בהתאם לכישורים
טל: 051-22404 051-26519

RS אר.אס שרותי כח אדם

* **מזכירה עברית אנגלית**
— מזכירת מנכ"ל
— הדפסת עברית אנגלית
— שעות עבודה 14:00—19:00
— 5 ימי עבודה בשבוע
* **קלדניות**
— קלדניות עם נסיון בדיסקטים 37/42
* **כתבניות**
— כתבנית עברית עם נסיון
— כתבנית אנגלית עם נסיון
* **מעבדת תמלילים**
— מעבדות תמלילים על כל סוגי התוכנה
* **פקיד/ת יצוא יבוא**
— שליטה טובה בשפה האנגלית
— העבודה במשרה מלאה
* **מזכירות עברית אנגלית**
— הדפסות בשתי שפות
— עבודות במשרות מלאות באזורים: מניות, תל־אביב, פ"ת, לוד, הרצליה.
* **כתב טכני**
— שפת אם אנגלית.
— ידע במדעי המחשב או האלקטרוניקה
— עבודה במשרה מלאה באזור הרצליה.
תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס, כפר אזרים 134 ת"א,
טל. 03-202460

ש.ח.פ ישראלי

דרושים
* **מחסנאים טכניים**
באיזור אשדוד ותל־אביב
* **קלדניות**
באיזור אשדוד
נא להתקשר לטלפון 08-234036

לרשת מלונות בזל

דרוש
ק נ י י ן
לפנות: יצחק גוטמן—מנהל רכש
טל: 03-465281

חבר

המרכז הגדול לכח אדם מקצועי
ל"חבר" תל־אביב
המחלקה הטכנית
דרושים
1. **מהנדס כימיה מנוסה**
רצוי ידע בקוסמטיקה/מוצרי ניקוי
2. **רוקח/עוזר רוקח**
למפעל תעשייתי בשרון
3. **טכנאי כימיה / לבורנטים**
ידע באנגלית טכנית ונסיון בתעשיה
4. **הנדסאי מכונות, חשמל ולאלקטרוניקה**
לעבודה במפעל תעשיה באיזור כפר־סבא ורמת גן
נסיון של שנתיים לפחות.
עבודות זמניות/קבועות ✱ תנאים מעולים
תל־אביב, בן יהודה 100, טל: 03-221214

אלקו בע"מ

דרוש/ה
גזבר/ית
* בעל נסיון בעבודה במערכת כספית.
* הכרת והבנה של המערכת הבנקאית ידע ונסיון בהנהלת חשבונות
* ידע ונסיון בעבודה במערכות ממוחשבות
נא לפנות בכתב לאלקו בע"מ ת.ד 1176, רמת־השרון, 47100
לציין "עבור גזבר"

דרוש מהנדס ביצוע

בעל נסיון בבנין ועבודות חוץ אורחיות.
-מגורים גוש דן. תולדות חיים ונסיון בכתב לת.ד. 353 פתח־תקווה, עבור מהנדס

לרשת ארצית

נשות ואנשי מכירה
שכר 1500 + אחוזות רכב עדיפות לבעלי נסיון במכירות בכל חלקי הארץ
03-472636 052-541291 052-541946
052-425078 03-952898 02-414456

מנהל כח אדם

מסור מודעתך ב דחוף ב דחוף תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל
04-662571-2

רוברט הלף ROBERT HALF

החברה המובילה בעולם בהשמת כח אדם בתחומי מחשבים וחשבונאות
ללקוחותינו דרושים/ות:
* **קלדנית משוף**
לעבודה ממושכת בת"א ופ"ת, בעלות 3 שנות נסיון לפחות
* **מנה"ח**
בעלי 3 שנות נסיון לפחות, לעבודה זמנית וקבועה
* **מנה"ח עצמאיים**
(כולל הכנת מאזן), רצוי נסיון ניהולי, למשרה מלאה וקבועה
התקשרו לתאום פגישה ללא התחייבות:
ת"א: 03-204711, י־ם: 02-243856
סודיות מובטחת

רו"ח

צעיר ונמרץ B.A.
בחשבונאות וידע טוב בהמחשבות ונסיון דרוש בביקורת, בהנהלת חשבונות
ת.ד. 11178 תל־אביב

למלון עמי בת"א
פקיד קבלה
מנהח"ש סוג 2
חדרניות
03-249141/5

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981

למפעל תעשייתי בגוש־דן

דרוש
חשמלאי מוסמך
* בעל תעודת חשמלאי מוסמך.
* בוגר 12 שנות לימוד.
* לאחר שירות צבאי.
* 3 שנות נסיון לפחות, בתעשיה.
* העבודה במשמרות.
מגורים באזור גוש דן.
המתאימים יפנו לטלי: 03-740851, מח' כח אדם.

לסוכנות ביטוח גדולה

דרושים:
א. **פקיד/ת תביעות אלמנטרי**
הכישורים הדרושים:
1. בעל/ת נסיון מוכח.
2. תפקוד עצמאי.
3. יחסי אנוש טובים ויכולת השתלבות בצוות.
ב. **קלדנית פוליסות אלמנטרי**
* נסיון בענפי רכב ואש.
* 5 ימי עבודה בשבוע, במשרה מלאה.
תנאי עבודה ושכר הולמים.
נא לפנות 03-242347 למיכאל.

לרב בריח אריאל

פרישים*
חרש כלים
בעל נסיון בכיוון ותיפעול מכונות אוטומטיות לעיבוד שבבי
נדרש נסיון של 10 שנים לפחות בתעשיה.
חשמלאי תעשיה מוסמך
לתחזוקת מפעל תעשייתי עם מכונות אוטומטיות משוכללות
נסיון של 5 שנים לפחות בתעשיה.
שכר הולם ותנאים טובים למתאימים
לפנות: ליעקב בטלפון 03-9366166
רב־בריח: מקום גדול לעבוד בו.

המשביר החקלאי

המוסך למכונות חקלאיות
מחפש:
1. **מכונאים מנוסים**
לטרקטורים ומלגזות
2. **חשמלאים**
עם נסיון באחזקה ותיקון מלגזות חשמליות וטרקטורים.
תנתן עדיפות לבעלי הסמכה.
לקביעת מועד לראיון נא לפנות למנהל המוסך טל. 03-800238 בימי א'־ה'
בשעות העבודה.

אם את בעלת מקצוע בתחום
עיבוד תמלילים
בעברית ו/או אנגלית
עם נסיון באחד מסוגי המעבדים הקיימים
אנו נקבלך לעבודה בשכר חהולם את כישורייך ותנאים סוציאלים מלאים (חופש, הבראה, ימי חג, מחלה, מתנות בחגים, ביטוח מנהלים (עדיף) ועוד...)
פני עוד היום לאחד מסניפינו:
תל־אביב: רח' גורדון 88 טל': 03-245541, 222266 — למירב
רחובות: הרצל 187
טל': 08-455904 — ליעל
אשדוד: רח' רוגוזין 8,
טל: 33644, 055-32221 — לנילי.

דנאל

עבודות רציניות בחברה אמינה!

לסוכנות ביטוח גדולה בת"א

דרושים
1. **מזכירה למנכ"ל**
* גיל 20-35.
* השכלה—תיכונית מלאה לפחות.
* ידע בביטוח חיים — יתרון.
2. **פקידת הנהלת חשבונות**
* נסיון של שנתיים לפחות.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1334
ת"א ד/4166

עמידר

האגף לשירותים חברתיים
המחלקה לשרותי רווחה
למחלקה לשחתי רווחה
דרושים
עובדים סוציאליים
כשירים
1. מדריך — ראש צוות בשיעור 0.75 משרה
2. לטיפול בילדי
3. לטיפול בקשישים
4. ערים קהילתי.
המעוניינים יפנו לגב' ברגמן במחלקה לשרותי רווחה רח' הרצל 32 נתניה טל' 053-32962

לחברה ליבוא רכב

דרושים
1. **חשמלאי רכב מוסמך**
2. **מכונאי רכב**
נא לפנות 03-333440

הסימטה

להצגה חדשה
דרוש/ה
אחראי/ת
על הפצה, מכירות ויחסי ציבור.
נא לפנות לתאטרון הסמטה, טל': 828729, 834709

חוק הידיעות שויון בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנידונה. השימוש בלשון זכר או נקבה אינו נועד לומר אחרת.

עסקים

[illegible]

מחסנים

[illegible]

אולמות

[illegible]

חנויות

[illegible]

משרדים

[illegible]

מגרשים

[illegible]

מבני תעשיה

[illegible]

הצעות עבודה

[illegible]

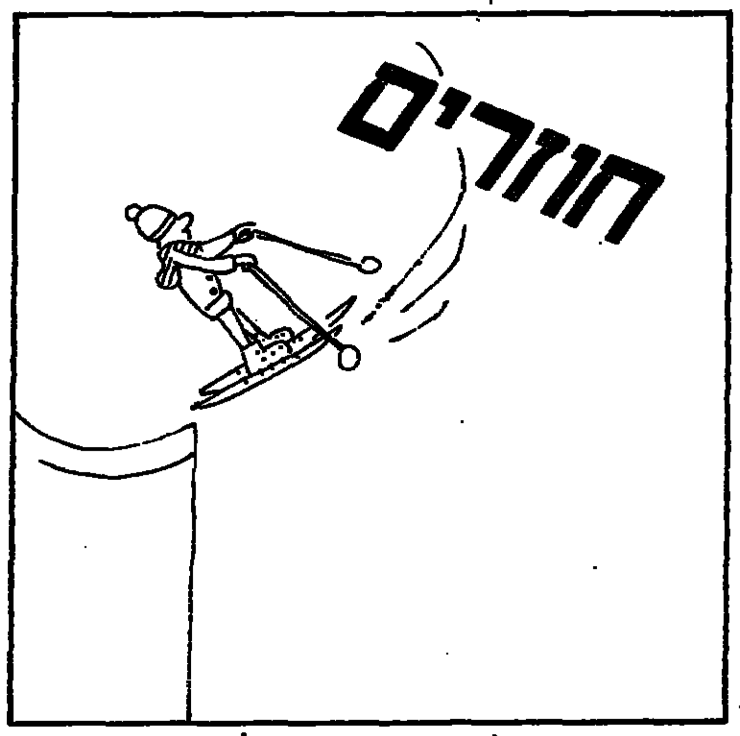

פקידים/ות

[illegible]

מחשבים

[illegible]

עוזרות ומטפלות

[illegible]

מכלול מוסף

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

(עוזרות בית / מטפלות)

● בתל־אביב לניהול משק בית ומי־פל, עם לינה. 239651 (#23747)

● בכפר־נוער מטפלת מנוסה +המלצות, משרה מלאה 03-499286 (#23657)

● מטפלת אחראית 8 שעות מבת־ים או גני־יהודה 9613168. (#23652)

● בבלי פעמים בשבוע, 6 שעות כל פעם 03-778021 שוח. (#23565)

● דרושה עוזרת משק בית 4 פעמים בשבוע, 5 שעות כל פעם +המלצות חובה. 03-427672 (#23542)

● בצפון תל־אביב מטפלת עוזרת לתי אומים בני 4 +לינה 03-243557 (#23463)

● בהרצליה מטפלת ל־2 ילדים בגן +משק בית 052-570619 (#23399)

● באפקה עוזרת +המלצות 3 בשבוע תנאים טובים 03-471539 (#23367)

● מטפלת 2 ילדים 12.30־18.00 03-429987 03-425146 (#23318)

● מטפלת ל־5 ימים בשבוע 14.30־12.00 ברמת־השרון 03-5400869 (#23292)

● בבני־ברק עוזרת לנקיון הבית ולקבלת ילדים מהגן 5 ימים 5 שעות 03-482491 (#23204)

● ברמת השרון מטפלת לבת 8 חדשים +ילד בגן 17.00־15.00 03-396150 בהמלצות (#23198)

● מטפלת לתינוקת בת 4 חודשים רצוי לינה 052-917265 (#23128)

● ברעננה, מטפלת לתינוק פעמיים בשבוע: 16.00־8.00 052-453902 (#23118)

● מטפלת לילד בן שנתיים+ עבודות בית קלות. רצוי קיבוצניקית. 03-315568 (#25098)

● דרושה מטפלת לאדם מבוגר, כולל לינה, דוברת יידיש +המלצות. רצוי מבני־ברק 765442 אחה"צ 052-441661 (#22935)

● עוזרת, סטודנטית לאחה"צ +לינה לכלכלה ולקיות כשר 03-782635 (#23922)

● בהרצליה עוזרת+ לינה כינה נפרדת לטלפן אחה"צ 052-572138 (#22912)

● דרושה אשה לקבלת ילדים מהגן +אחזקת בית +המלצות 03-219519 (#22867)

● בהרצליה מטפלת ליום שלם 5 ימים או עם לינה. 052-545029 (#22844)

● "דוחי" מדריך דרושות עוזרות +לינה. תנאים מצויינים 03-290911 (#22795)

■ מטפלת בבית לילדה 5 1 מיום א' 03-230397 (#22785)

● דרושה מטפלת בעזרה המורה לאר שה גבוה. 03-311497 ,03-251495 (#22770)

● בתבונה עוזרת עם מיטל בתינוק 5 ימים. 03-722057 (#22776)

● דרושה מטפלת עם המלצות ל־4 בקר בים ברמת־השרון 497730 (#22763)

● אשה מבוגרת ל־30 מבוגר מתוך תקוה כבת לדירה לאשה על כסא גלג־לים 03-745048 03-9225589 (#22748)

● מנקה לעבודת נקיון קבועה במושבה כיפור ביום רבעי. 03-287926 03-298925 (#22744)

● עוזרת המטפלת, אפשרי עם לינה, שכר גבוה 03-736871 (#22709)

● בבקיון דרוש כיפור הם לדירה דר בר בהבחת או אורים לבני 25 כולה דרוש מהתחלת עבור למקום בבירה (#22684) 768652 767794

● בבית במחלקת דרושה מטפלת בני 03-9320951 16.00 עד 07.00 (#22672)

● ברמת־השרון מטפלת לתינוקת + 2 ילדים בביתם 16.00־8.00 6 ימים. 03-480786 (#22633)

● מטפלת באזור הרצליה לילד קטן, חינוך בספרה מלאה. 052-83137 (#22590)

● לטיפול בקשישה מבוגרת סלמה־ברק. דרושות... 03-5101362 (#22597)

● לניהול משק בית +לינה בת"א בני־אים 03-472123 (#22562)

● עוזרת ל־5 עצמית +טיפול הבאים טובים בהמלצות 03-351908 (#22506)

● דרושה ברמת־השרון עוזרת בית+ לינה 03-402327 (#22370)

● ברמת־גן לבית המלצות מטפלת לילד 6 ימים 03-797106 (#22373)

גידה/תפירה

● ברעננה דרושות תופרות דיגנר ואחזקת בגדים לייצור כולל הכנה 052-449684 (#6508)

● דרושה בית מלכה מעלה לבנבס בגדים 03-886661 ובערב 03-821263 (#6486)

● גוזר בגוזה ליום עבודה מלא "פריי אקספרייס" 03-837820 (#6472)

● דרוש/ה גזרנית/ית לאופנה גברים הלבנות והכבסים. 03-654358, 03-650188 (#6325)

● "לבינר אופנה" דרושה תופרת עם נסיון בתעשיה להבנת גיזרות והרכלות. תנאים טובים לחרוצים. 03-660427 (#24075)

● "לבינר אופנה" דרושות תופרות דינגר לוחך הדגמאות, 5 ימי עבודה תנאים טובים. 03-660427 (#24074)

● תופרת מעולה ומבית־ קבועה 5 ימים בשבוע בבני־ברק. 03-790946, 03-795401 לא בשבת (#23981)

● לחברה העוסקת דרושות עובדות קל ...מבחנה לתפירה. אפשרות לפי עזרת עבודה בגיזרות בעבודה אור בבית עם ציוד חיבור 03-807111 (#23876)

● לבית אופנה עוזר מקצועי דרושה תופרות מלאכות משלות... ימי 5 עבודה 03-5462430 10.00-16.00 (#23817)

● דרוש גוזר בעל נסיון+ המלצות, משרה מלאה. לפנות 1-03-663489, 03 ב־ יום א': מ־09.30 (#23791)

■ מגשק מתפרות קליס תפרי רה בשיתוף מחלקי העבודה, עבודה מרכבעות לטכנאיות הקודם. 03-786342 (#23708)

● לבית אופנה מעולים/ות למגהצים דלולאות +נסיון 03-651761 03-653276 (#23704)

● לבית־אופנה אחראי/ת לתפרות חוץ נסיון מכתב, רצוי רכב. 03-651761 03-653276 (#23705)

● נהג/ית לעבודה עיבוד למשרה מלאה לאופנת נשים. 03-664350 (#23701)

■ לגוטקס דרושה תופרות מקצועיות בל התנאים הכר ציאליים המשה מאהרת גמה בית בני־ברק 786342 03-246290 ויטלה 786158 (#23702)

● לתרנית תופרות מנוסות ועובדים לעבודת כפר ובקודם. 03-757170 (#23699)

● לבית אופנה תופרת מדלים ואחר רים +נסיון 03-653276 03-651761 (#23692)

● לבית־אופנה: "אריסטו־קסט" בגן בלנה בלנד 03-653276 03-651761 (#23675)

● לבית־אופנה דרושה מתפרות לסריגים+ פלסבק 03-651761 03-653276 (#23653)

■ דרוש עוזר לגזרן +נסיון בשריפה בהזדה תנאים מבור יתנים +קודים. 03-683383 (#23650)

● לבית אופנה "אריסטו־קסט" מעלות ייצור מתחילות 03-651761 03-653276 (#23619)

● גזרן/ית תעשית מרן אפשרות הנ־ הלמת ההפקה. עבודה מעגית הד עימה "הדשית" 03-757170 (#23614)

(עבודות / משרות)

■ קפלדיה מגרחות למפעל סריגים ליצוא בתיא תנאים מצוינים למתאימות 03-835154 (#23585)

■ לויוה הרצל 119 תל־אביב 03-839151 תפרות מבני־ עיה ומתלמדות, עבודות היגה לאריזה תנאים טובים למתאימות (#23579)

■ גזרנים/ות ותופרות מ־ בסיסית לבמעל אטבה ליי צוא בתיא 03-835154 (#23555)

● תופרות דינגר מקצועיות תופרות בית דינגר +אוברלוק באזור ת"א. 03-657875 (#23507)

■ לתופרי הן דרושות תופרות מנוסות באוברלוק ואופי לים למשרה מלאה, כל התנאי אים 03-835154 (#23481)

● לאופנה: עילית דרושה תופרת מ־ נוסה בשולחן וכשר 03-825765 (#23451)

● במפעל בבייה דרושה תופרות מונר אים בחדם ומצויינים. 03-457883 (#23445)

● לאופנת יוסף דרוש גזרן מקצועי+ נסיון 03-658193 (#23324)

■ תופרות דוגמאות לבגדי ילדים תנאים טובים לאופנה. 03-378885 (#23385)

● ל"מוכי לבני נשים" דרושות עובדות דין איריה ליום מלא+ מתופרת לדינגר 5 ימים בשבוע 03-377193 (#23239)

● לנאבי דרושה/ה תופרת/ית להגרלות תנאים טובים להתאים/ה להתקשר ביום א' 03-7514156 (#22865)

■ תופרות לאוברלוק ועובר דות יד תנאים טובים לבתי אופנים. 03-827461 (#22782)

● מעצבת אפנה בנגון שפרום+ נסיון עבודה חלקית. 03-662702 (#22715)

■ לסמוריד לאופנה דרוש/ה מעצב/ת מוד שר/ת בעל/ת מעוף ואיכות (#22556) 03-446251

● דרושות תופרות דינגר ועבודת יד בשכר גבוה תנאים סוציאלים אפשרות ל־6 שעות. 8 מתחילות 9222738 בערב (#22490)

● דרוש תופרות מקצועיות לעבודה קבועה בשכר גבוה 829546 (#22285)

● ל.אופנת משפל, דרוש בתנאים טובים. 660596 (#22272)

הנהלת חשבונות

● דרושה מנהל"ש עצמאית ומנוסה לעבודה בצפון תל־אביב במשרה מלאה טלפונים בין השעות 15.00־13.00 03-373191 ,03-375057 (#23971)

● לחברה תעשיתית בהרצליה דרושה מנהל/ת חשבונות סוג 3+ נסיון בבקר כות ממוחשבת (פיק־ס) למשרה מלאה לפנות 052-84993 מיום ראשון (#23865)

● לסיטונאי בע"מ דרושים מנהלי בנהלות חשבונות סוג 2 ומתחילים בתה"א. ליום שלם 6 ימים בשבוע לטלפן 03-612287 ,03-622536 (#23752)

■ עוזר/ת מנהיה בעל/ת נסיון למשרה מלאה וקבועה בחברת דפוס מובילה בתל־אביב. אוירה נעימה ותנאים טובים למתאים/ה. לפנות ליהודה 03-295694 משרה 77 (#23638)

■ לרשת מהמרקטים באר לת, מנהיים סוג 3 (#23590) 059-71955

● לא.ב.א מנהל/ת חשבונות ג' +ניסיון לעבודה ביירות קבועה. 03-282487 (#23567)

● מנהל/ת חשבונות סוג 2 מעלה נסיון שנתיים למות ובקיע בהתאמה למגוון בבנק... 03-235501 36 תא לעבודה (#23501)

● לחברת מחשבים בתל־אביב דרושה/ה מנהל/ת חשבונות עצמאית/ית, יודע נסיון בעבודת בממוחשבת יתרון לפנות לדני 03-261284 (#23409)

● מנהלת חשבונות ל־5 שעות כולל ימי שישי 03-625639 (#23392)

● למשרד רו"ח בהרצליה מנהל/ת בעל/ת נסיון למשרה חלקית 052-542720 052-540240 (#23322)

● יועצי מס בתמדהוקה קלידנית מה חלה שעות צהרים 914428 (#23268)

● ליעוץ בטוחים, קלדנית, תמליל ניות עם נסיון 052-451707 (#23250)

● לחברה כלכלית בצפון ת"א דרושה מנה"ש מנוסה המשרה כוללת עבודה עם קהל 03-5464812 בשבת 03-496152 (#23205)

● למשרד הנהלת חשבונות דרוש מנ־ הל חשבונות עם נסיון כל 03-822738 (#23075)

● לחברת בניה דרוש בעל חשבונות ציור סוג ד+ נסיון. 231385 (#22891)

■ ליקדימי מנהיש סוג 4 3- לתפקיד מנהל מרוד +תכומדינית בעלת סוג 2 בהתאייה לעבודה קבועה באר זור מית. 03-225545 (#22839)

● להבצאה לאזר מנהל/ת חשבונות כ־ מחשבת 13.00־08.00 +ניסיון סוג 293131 (#22792)

● מנהיש +נסיון סוג 2 +נסיון בבנק בות 03-614372 8.00-14.00 (#22751)

● דרוש/ה מנהיה מנוסה סוג 3 לייצור סים והמשמה משרה מלאה 03-200125 מיום א' (#22675)

● מנהלת סוג 3 +מנהלת סוג 2. "עתיר", סוקולוב 27, חולון. 03-840721 ,03-889022 (#22478)

● דרוש/ה מנהי"ש לחברה לעבודות עפר בחולון 842728 5051044 (#22442)

● לחברת מנהלי"ש/ת +נסיון סגה רצוי קלדנות תל־אביב 32376 61323 (#22481)

● בחדרה סוג 2 על מחשב+ מכירות ליבוה עובה "בוגרך" 659354 663192 (#22403)

● בחולון, עזרת למנהל"ש מהכב מ־ תיים נסיון ורצוי הפעלת מחשב. 16.00 03-805849 09.00 (#22381) 03-805713 03-5592648

● דרוש/ה מנהל/ת חשבונות מנוסה בעבודת מבחים מעלה בנושא הנהלות. 03-452780 (#22355)

● מנהל/ת חשבונות סוג ב/ ד' מנוסה, צעיר/ה דינמית/ת, נסיון מלא בחברה תעשייתית/ת, לעבודה בת"א. 03-615652 (#22360)

טכנאים/ הנדסאים

● דרוש טכנאי אלקטרוניקה לשירות מעבדה למעבדה סמך עם נסיון 14.00 עד 03-732844 (#6467)

● לחברה העוסקת בהתקנת מערכות סמך דרוש איש התקנות. 03-732044 14.00 עד (#6463)

● דרוש מהנדס מכונות לעבודות פתוח במפעל. בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיה. ידיעת אנגלית מכבית רצוי נסיון גם בתחום הפלסטיק. על המעוניין להתקשר למיכל ביום רביעי... 7.00 ־15.00 03-15038 (#24086)

● טכנאי יצור +נסיון במפעל אלקטרוניקה ימני, בשעת ביצוע עבודה שובים לבן. 03-9220082, 03-9220050 (#24033)

עבודות/אוטומטציה

● טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה, כר בה בהבדלי קשר אויצה למפעל אל־ קטרוניקה מבוסס "א.ו.ת." 03-203052-3 (#23986)

● טכנאי למערכות מוזג אויר לאיזור המרכז 055-51533 055-52796 (#23870)

● טכנאי ימה, מוסכה רקע באלקטרו ניקה לעבודה מייצרת תנאים טובים "א.ו.ת." 03-203052-3 (#23869)

● דרושים טכנאי טלויזיה ודאו וסט ריאו מעלים תנאים טובים מאור לתור אימים 055-92756 055-94102 (#23651)

■ לגמטקס דרוש הנדסאי יי צור בעל נסיון לעבודה במפעל בקריית־מלאכי. 03-337725 (#23576)

● לאבס האלקטרו דרושים טכנאים לב־ טוח צילום מנוסים ו/או יוצאי צבא בעלי רקע טכני האלקטרוני טל־ 260858 260658 (#23245)

● דרוש טכנאי/ הנדסאי+ נסיון 3 שנים ב־80 ג/את 8085 לפנות ותותחיה 03-625865 (#22732)

● לסמוד אודיולוגים דרוש אודיולוג־ית עם נסיון 03-5463524 מיום א'. (#22561)

● לחברת מחסבים דרוש בוגר בעל רקע טכני למשרה מלאה. להתקשר 03-523696-7 מיום א'. (#22504)

● טכנאי הנדסאי אלקטרוניקה לעבודה מעניינת, שעות לא סטנדרטיות. "עתיר" סוקולוב 27, חולון. 03-889822 ,03-840721 (#22456)

חשמלאים

● בוגר לסבר צבא רקע טכני לעבודה בחשמל 03-284976 (#6402)

● חשמלאי מוסמך עם נסיון בצייר למשכן גדולים. 03-5510432 (#6338)

● חוט לחות חשמל רצוי מנוסה 17.00־15.00 03-216910 (#24066)

● לחברה קבלנית דרושים חשמלאים בעלי נסיון באזור המרכז 03-723520, 03-737156 (#24039)

● דרוש חשמלאי עם נסיון בבקרות תעשיה 03-910384 ,03-911531 (#24029)

■ לחברה קבלנית לעבודות חשמל דרושים חשמלאים בעלי רשיונות למוסמך ועוזר מאזור המרכז עם נסיון בתעשיה ומבני ציבור. 03-614776 (#24018)

● ל"א.ו.ת." דרושים: 1. חשמלאי מוס־ מך 2. חשמלאי ראשי לעבודה מיידית. 03-203052-3 (#23873)

● ל.ב.א. חשמלאים ועוזרי חשמלאים לעבודה מידית כמרשבה. 03-282487 (#23568)

■ חשמלאי מוסמך נסיון רב בנברסורים במרויקט זמני תנאים מעולים "חבורי". 03-221214 (#23450)

■ חשמלאי בניין+ תעשיה בעיבות מקצוע מודם, לעבודה קבועה תנאים טובים "תבבורי" 03-297840 (#23405)

■ דרוש מתקין למבשירי רדיו ואזעקה בעל נסיון 03-383738 03-371115 (#23111)

● דרושים חשמלאים לבנין ותעשיה לעבודות באזור רעננה 053-53983 (#23091)

● למפעל תעשייתי באזור נתניה דרוש חשמלאי, אלקטרונאי תעשייתי לעבודות אחזקה ופיתוח 053-617073 (#23020) לאמר

● לחברה קבלנית דרושים חשמלאים ופועלים 794918 (#22862)

● לקירוסי חשמלאי תעשיה +חשמלאי למתח גבוה לעבודה קבועה. 03-225545 (#22639)

● לכל השמל עזרים+ נסיון לעבודות חשמל ותקשורת 03-5563227 (#22487)

● חשמלאי לעבודה קבועה במוסך. "עתיר", סוקולוב 27, חולון. 03-889822 ,03-840721 (#22483)

● חשמלאי רישוי בזרמים. "עתיר", סוקולוב 27, חולון, 03-840721 03-889022 (#22463)

● לגזר עלית בת"א דרושים חשמלאי אחזקה מוסמכים בעלי 5 שנות נסיון באחזקה ותעשיה בעלי ידע באלקטרוניקה לפנות ביום א' בין 16.00־14.00 למפעל אלעמה 84 ר"ג. (#22449)

● למוסך צבע חשמלאים מוסמכים בתחומה+ אוטומציה, תנאים טובים מייצרים (#22585) 03-335420

● חשמלאי עזר/ מוסמך מנוסה לעבר דה בפרויקטים של מבנים ציבוריים, תנאים מצויינים. 03-615652 (#22347)

עובדי יהלומים

● למפעל מנהלך בילגריר למנה מקומית טלפון 335645 (#6495)

● דרושים פועלי אבקס לאבנים קטן משפל 7518829 (#23955)

● דרוש מנהל מנוסה, מרכיה לעבר דה בתנאים מיוחדים 03-263083 (#23863)

● אבקס לעבודת ופועל בגטר לגרז לות בגלאל 12 03-7513452 (#23844)

● לפיירים דרוש פועל לוח אפשרי בעבודה. טלפון: 03-376681 (#23739)

● למפעל מחדר פועלי קטנות למעלה ובלבי למעלה 03-379445 (#23615)

● דרושים פועלים לכל החלקים+ בהר דה למבנות המרסקים למפעל מסודר. 03-379525 (#23476)

● מקלים לפעי עבודות לחטבה לפי טוס טיירים בכל החלקים. 7519346 (#23406)

● קטנות למעלה בילגריר לעבה מק־ רה +מבנות ועגלים. 03-537119 (#23382)

● למפגינים/ות קדם בלישוש יהלומים 45 יום בי 450 ש"ח, עבודה מסוד רה 03-7512615 (#23199)

● להסבה אולם 12 נוכלות בגלאל 29 ק"ג ראשון 03-7513207 (#22994)

● מיירים: עזרים לכל החלקים אפשרות המבה כמעלות 03-7514134 (#22997)

● לפיירים קבלן תני אבן ראשון +מצירים 03-7515846 (#22717)

● לקטנ מבכי דרושים פועלי למעלה ולמבה קסל. 03-7514503 (#22598)

● דרוש קטנות למבה לאבנים קטנות 03-372099 (#22557)

● דרוש והחזר לאבנים בינוניות עבודה קבועה. 03-7515941 (#22549)

● דרושים מנסרים בעלים בכסי קטן טובים 03-374612 (#22488)

● פועל יותות מקצוע לגישלים כר לם האיר וחמר 380818 (#22454)

● למפעל מסודר בתנאים מעולים פועלי אבקס מקצועים לאבנים מד לות לעבודה קבועה 7510802 (#22445)

● דרוש לטמה מכנה +חיתוך אבנים קטנות מלקם 03-373718 (#22363)

ספרים/ יות

● למכון "ירמירס" ספר מקצועי בעל קליינטורה בתנאים טובים 03-5463381 03-498690 (#6497)

● למספרה "גוזי" דרושה פרמטית מעולה בתנאים טובים 03-254904 (#6371)

● ספרים/ יות מעולים/ות בעלי שם ותק לניהול סלון בלות משחרר ברמת־גן 03-950713 (#24084)

● לציפורניים דרושים תלמידים ומשר בים. 03-292454, 03-204710 (#23750)

(עבודות שונות / מוכרים)

● דרושה ספרית למספרה לבית־ספר לסעודת טלפון 03-235549 (#23740)

● דרושה ספרית למספרה ויקה בעור יחולים. ים. 03-810227 (#23337)

● למתרחיה סלון "שהם" דרושים ספרים/ות מניסיוני מעולים תנאים טו־ בים 03-913180 (#23171)

● דרוש רחמן ספר נשים גברים והפר קורסכית מרחות קבוצים טובים 03-427914 (#23128)

● בבעליית בטופורות גבוהות כר דימ/ות מעולים רב. 03-313804 (#22772) 316644

● דרוש/ה פניטר/ית+ נסיון בבני־ ברק או בהרצליה. 052-541727 (#22603) 03-783856

נגרים

● דרוש נגר מקצועי להרכבים מחומריד "קונסטרוי" 03-377868 03-379287 (#6382)

● לנגריית גלגוע בבני־ברק דרושים נגרים מקצועיים. 787717 ,709159 מיום א'. (#6320)

● דרוש נגר מרכיב מקצועי הרגיר+ רשיון נהיגה 03-9610787 03-9612228 (#23822)

● דרוש פועל לעבודות צבע להרכבים. 03-378673 בעבודה (#23528)

● לנגריית הרכיבים להתמנת בייהוד דרושים נגרים מקצועיים לעבודה קבו עה 788501 362079 (#23516)

● מקצועי לעבודות פורניר ותמנות בבנתים, תנאים טובים 03-5514695 הבית 03-887821 (#22969)

● ל"זמיר" נגרים אספרי מחוללים לעבודה בתעשיה מחולים בתנאים מ־ צויינים. 03-5464514 (#22774)

נהגים

● נהגי אוטובוס מנוסים מהשורה, לעבודה קבועה. תנאים טובים 052-452151-3 (#23884)

● דרושים נהגים מעל 15 טון ממכר בת בתחומקה 03-910987 (#23696)

● נהג ממרסוויילר+ ידע מנוף עצמי 5 שנים טלפון 03-831179 (#23226)

● ל"משע" דרושים נהגי חולקה רשיון ב' של 03-886161 (#23168)

● דרוש נהג לבשרע בגון בהרגליה. 052-559164 8.00־14.00 (#23047)

● דרוש נהג טריילר עם נסיון באזור חולה. 03-221865 (#23039)

● נהג מעל 15 טון מגוזר חירה +נסיון 03-5592542 (#22861)

● דרוש נהג לעבודה בהצאה למפעל 03-244779 (#22796)

● מעל 15 טון לעבודה קבועה נסיון חובה 052-34888 (#22519)

● מעל 15 טון ידע במנוף כולל עבר דות 825267 (#22501)

● דרושים נהגים ממי+ ותק משרד 03-894119 03-5591777 (#22497)

● נהג מסוכת מעל 15 טון לעבודה כוללת מכלות מאזור ת"א בערב 03-492783 03-732852 (#22461)

מחסנאים

● לסקסודיטול עזר מחסנאי בעל נסיון כל 03-664960 ,03-663851 (#25994)

● לשטיחי ראובן בגית דרוש עוזר מחסן 03-9238405 לאלקטרה (#23892)

● ל"א.ו.ת." דרושים, 1. מחסנאים 2. שומר מחסן מנוסים, לעבודה מיידית 03-203052-3 (#23879)

● לחברה לשיווק מוצרי אינסטלציה דרושים אחראי מחסן, המוסמכי, לאחר סורית צבאי, רשיון נהיגה עד גיל 30 סגים מנוסים חובה תנאים טובים. לפנות. 03-5566456 לישראל. (#23800)

● מחסנאים מסריים למפעל באזור התעשיה הרצליה. רקע בענף המתכת והאלקטרוניקה, לראיון. 052-553777 (#23551)

● לחברת "המסירה" תמיכה האלקט רוניקה ליד ארצויתן רמת־גן, עזר מחסנאי למחסן חלקים אלקטרונים, עדיפות לבעלי ניסיון קודם. 03-706181-2 (#23513)

● דרוש מחסנאי נסיון אחרי צבא בעל בהרשיים יתרון 03-828868 (#23470)

● לחברה לשווק צבע, מחסנאי בעל נסיון+ רשיון נהיגה 17.00־08.30 03-388319 (#23363)

● מחסנאי, מולק מסוה גיל 25־35 ליבוקש מתבנת וכלי בית 03-812170 (#22857)

● לחברה בענף האלקטרוניקה ובכלים מגוון מחסן לניהול מחסן ומלאי. עם רים עם מפקים ללקוחות ומכירות דלקם. נסיון קודם יתרון 03-9234243 (#22779)

■ דרוש מחסנאי מנבי בעל נסיון מעשי של 3 שנים לע בודה קבועה באזור רמת־גן לפנות לת.ד. 3615 ק.אריה מיית לציון קרובות חיים. (#22387)

● מחסנאי אלקטרוניקה מנוסה, צעיר דינמי ידע במחשב ובעל רשיון נהיגה, ידיעת האנגלית חובה לעבודה מנה־ לה. 03-615652 (#22350)

מוכרים/ות

● דרושה מוכרת לחנות משרה בעלת נסיון להגרות בענף המתנות כיתוד השחן והבבר־הבורות 03-7513582 (#6401)

● מוכרת- ידע במוכרויות ותריכה בשכבה ובי משרה 03-623066 (#6309)

● לחנות המפעל של אופנת "גוזר" מוכרת צעירה 03-661549 (#24865)

● לחנות שכרון בראשל"צ מוכרת+ קשורות כולל מוצ"ש 814086-7 (#25711)

● ל"אריסטו־קסט" מוכרת מנוסה מ־ גיל 28 ומעלה 03-651761 03-653276 (#23657)

● דרושה מוכרת והרישפרה מנסה אוסקית, בת"א, רצוי עם נסיון באפר סיקה 03-652482 03-699911 מיום א' (#23570)

● דרושים/ות מוכרים/ות מנוסים/ות לחנות הלבשה בצפון ביאליק ברמת־גן 03-739214 03-736281 (#23431)

● דרושה עזרת לחנות בגון מבנה בתל־אביב לעבודה בשעות הבוקר או אחה"צ טלפון 577650 (#23386)

● מוכר/ת לחברת גישה קבועת הד ביזר מסם כרוזיפות. 03-388937 (#23299)

● מוכר/ת מנוסה בקיר מ־14.00־21.00 לחנות לרחוב ביאליק 24 רמת־גן (#23274)

■ ליצרני אופנה דרוש/ה ב־ חור/ה כבנוסה ודינאמי/ת למ־ כירות בשטח, 5 ימי עבודה 03-661554 (#23133)

● לאופני בילטביץ מוכרות מנוסות לשעת אחה"צ 7510851-8 (#22990)

● מוכרת מנוסה לחנות גוקיץ 5 ש־ עות 03-829222 (#22807)

● לחוק אבייר רכב מוכרות דינמיות לבטחות מנוסה 6 שעות 03-254644 (#22757)

● דרוש מוכר דינמי לחנות מכירה תהיר סכני- העיריצי מנוף עם פר ים לתר. 2028 בטעויות. (#22508)

● לחברה גדולה לשיווק מוכרים/ות מרבינים/ות בין 15.00- 9.00 03-782281 (#22435)

פועלים/ות

● דרוש עוזר לפרגיב בענף תריסים חלונות ואלומיניום רצוי נסיון קודם. 332857 ,338508 (#24892)

● פעלים רצינים למפעל מוטר בגיל הדיב בחולון סכוסבית את עזורים לפי גים רבות 03-801121-3 (#23373)

■ לקורום פועלי ייצור, מכני קלי אוירה מתאימה לעבודה קבועה במשמרות. 03-222874 (#22824)

שומרים

● מאבטחים, שומרים, אחרי שירות צבאי, תושבי ת"א והסבה 03-251722 (#63171)

● למודיעין אזרחי דרושים למתוק כב תני בבני־ברק רמת־גן יוצאי צבא עד גיל 50 משכורת "800. ש"ח לאורים עבודה מלא לפנות על "שאול־המלך 35 ת"א לשמש (#23855)

● למתוק בלב תל־אביב שומרים בעלי נשק עד 55, תנאים מצויינים. 03-225571 ,03-247211-2-3 (#23794)

● דרושים פקחים עירונים ממעלה ש־ אינם תושבי רמלה גיל 25 45 יוצאי צבא /משמר־הגבול /משטרה 03-651851 לעליה (#23533)

● למותקנים ביטחוניים בגוש־דן ש"ח נטו +נסיעות עד 35 פ־ לות 1886-. 65 ומעלה יוצאי יחידות קרביות. אפשרות תנאים מבוטחות, כתאים גם לסטודנטים מגורים בגוש־דן כפר־ סבא, רעננה ולוד. רשות קבלה התקר יימצא במשרד "השכירה" ספר 16 תל־אביב (בקרית הכרמל) בימים א' -ה' 22-12.86־21 בין השעות 18.00־12.00 מנקם טילוורם, ת.ז. 2 תמונות. (#23526)

● שומרים/ ספרי מדריך בגרים ת"א, בכסטורות בבקר 07.00־16.00 ארב־ב 13.00־18.00. לפנות לחברת "משמר" ביהודה 14 קומה 10 ת"א. מ־08.00־14.00 (#22813)

● סטודנטים לשמירה בלילה בבמפעל באזור גבעון ר"ג תנאים טובים. 03-240207-5 (#22364)

(ציוד / עבודות)

● לחרות לילד ביהוד דרושים פועלים מכל המינים 362528 9325977 (#22009)

● עוזרת נקיון דרושה לנקיון קבוע ברמת־גן. 883627 לא בשבת. (#22361)

עובדי מתכת

● מכבר ותך לעבודת ניירוסטה למפעל בבת־ים טל. 03-5519355 (#6340)

● רתך מיגוס, טנוסה, למשרה מלאה, תנאים טובים "א.ו.ת." 03-203052-3 (#23893)

● מסגרים בנוסים, לעבודות זמניות וקבועות, תנאים טובים "א.ו.ת." 03-203052-3 (#23885)

● כרסמים לעבודות בדריכת באזור התעשיה בחולון. 03-5362888 (#23759)

■ דרוש עוזר אחזקה +ייר שיון נהיגה למפעל מקטביל בבתיים 03-5514296 (#23668)

● דרוש כרסם 3 שנים ניסיון למשרה מלאה 03-7519347 (#23638)

● למפעל בתכת בחולון דרושים חר־ טים בעלי נסיון ועובדי ייצור 03-805356 (#23624)

● בהרצליה לקרצוף פועלים בעלי רקע טכני 052-544122 ,052-552168 (#23561)

פנסיונרים

● פנסיונר צעיר פועל בבנין למספר עד גיל 68 לעבודות נקיון ואחזקה 3 פעמים בשבוע 4 שעות בכל יום "הנסיך" בע"מ מעבדת קירייב רצוי תושב ת"א מאזור גורדה, בריוחה, הירקון ס"ל 03-223998 (#24062)

● פנסיונרים ל־3 שעות קטנות בנוזן כית־הרכב במגדל־שלום תל־אביב לשנות בבקשה (#24021)

● לחלוקת אלונים כתיבות מכתבים כישר הליבה תבנה 03-201054 (#23976)

● פנסיונר בענף המתכת לעבודות קלות גם בבעבודת לילה. 03-5362888 (#23756)

שרותי אחיות

● דרושה אחות מוסמכת לבית יור לים פרטי. 03-7512112 ,03-7512111

● דרושה אחות מוסמכת למשרת ב' כירות ולמבות פרטיות. 03-376971 (#22716)

שליחים

● לחברת מחשבים דרוש איש אחראי למשרה מלאה, רשיון לופטה ורכב חובה 03-325696-7 (#6437)

(מכירות — ציוד)

● מכונה לגלגול סופגניות 03-257067 03-612695 (#23413)

● לגרים מבבים להרבכת מרגוך מך סוכס בשורי ענלה "אורי". 03C5101468 (#23302)

● מכירת מטורי דיסק 315 עד גמר המלאי. 03-824788 (#23297)

■ בהזדמנות! לפיטונאים, בעלי חנויות ומפעלי הלבי שה הכור מלאי ענק של בגדי תורים, אבזבים ואביזרים שונים מוכנובת דגמי לפנות בולה:ביבטון 44 תל־אביב בין השעות 08.00־14.00 אר 03-290867 (#23300)

■ ברייקפרס, גלידוניה, מקרלוה, כיבוק צינורות, כי מבורי ויסקי, מכבשים הדדר אולים ומכונות כושמשות 04-724093 04-725832 (#23252)

● היכה להמכר לגבל גמיה לארל תבולת דירה. 03-411613 (#23187)

● מכונת צילום ניתן רגיל מ־600 דיר לר והבלה 03-725576 (#22982)

● למכירה מרס יתני ותרב תבי אטנו כיר +בקסר 03-894869 (#22974)

● כשקל אלקטרוני +קופה רושמת באזני ריצפה אלקטרוניים. 03-413114 (#22908)

וידיאו טייפ

● מבצע: שלם 100 ש"ח וקח וידאו כלוריה ב־13 תשלומים א.ב.ג. גוה ריסבן 37 ת"א (#6418)

מערכות קול

● דרוש סייס רודסטאר רמשלים פיוקים וקיייפל. רמשלים ביחים 100 ואב. אר. 03-295007 (#6357)

● בהזדמנות נוחה סטריאו+ רמקלים פירהואן בבית 03-982711 לא בשבת (#22460)

● כורשה, ימה 5אר +תוריעל מאך 3 +אוזה 450 אר. 03-452888 לא בשבת. (#22269)

מכונות כתיבה

● הזמאה למכירה דיין של־הקשטל 10 תל־אביב 03-724480 03-659046 (#23779)

חיות בית

● גורי ביכסר חומים ומנומרים+ תעודות מעולות ישמעים 03-461858 (#6482)

● למכירה גורי זאב גיוגים, ישטפים כלשך 052-70717 (#24091)

● למכירה גורי קיים המגעד טודים ישועים +תעודות 063-97821 (#24876)

● לסברים, ביגלים גזעיים הורים יובא מאנגליה +תעודות 03-675464 (#29937)

● גוריה גורי זאב לבנים ישמעים גועים 057-33474 057-75394 (#23797)

● למכירה מיזה מגוע קוטוורוס יפהפייה בעבודה 03-911979 052-38026 (#23690)

● כלבים מעורבים ומחונכם לבתים חמים. 052-77011 (#23461)

● למכירה גורי רועה גרמני ישמעים 6 שבועות. 053-55517 (#23389)

● סיוה בת טועים מגמלות, צבע חום 03-717903 (#23033)

● רלמסי זכר בקישבה "208. ש"ח 03-999272 (#23827)

● לרציבים בלבה למכירה: 1) סוס עד ברי הגור גוע בן 5 מסי ישה הפאל. 2) סוס רכיבה מסורס בן 6. 3) סוסת רכיבה בת 8 052-77227 בערב (#22936)

● החלחול ישימה משום לבית שהבי ידית. 03-9644860 (#22880)

● ההתאחדות הישראלית להלבנות מי רע וייעוץ לבית גורים. 03-322981 (#22563)

● למכירה גורי- זאב לבנים ושחורים מבעה טכנעה 03-5562880 (#23424)

כלי נגינה

● לרציבים בלבד: ציור שירה מקצועי+ בזוקי מעולה 03-318511 (#6366)

● מהירבאן: פתוח מוצ"ש אורגן קטנים +אותיות "490 גיטרה "150 הסכרת אורגנים "פוזיסקוך" יבנה 6 03-291806 (#6354)

● פסנתרים כשמושים מכירה, הסכרה והחלפה יבוא פסנתרים משומשים מר־ הבריה "בית המכנתרים" אבן־גבירול 48 03-265842 (#24835)

● למכירה סינתיסייזר יבמה די־7 טגבה טוב 03-480279 אחה"צ (#24826)

● השכרה- מכירה- תיקונים כלי נגי־ נה הרבים די־שנה, תמונים כלל בנשי רים מוטה, "גרבבורוב" 03-283881 (#25786)

● הבניה הבובה בבלי הנגינה "קולי לינה" אורגני "אלמן" "אותלה" "צלי ריקוד" סערכת תופים "מכול" ר' "מבבי" ובובורה "מכר" ר"אוכד" ומ־ ערכת הגביה הפושים ישמשת מזובר אן בפוגבים קיתולם עם אוגן "תולי לייל" בי הכען ימו. (#25622)

● הנגב מבסיר לבינגל רעשים לגול הקבה ביפה "פתר" ידיות מהמבאן "חליל" ביני המען ימן. (#25592)

● פסנתרים משומשים ומרשים מגב־ אים גוזים "הרבוב" מזריה 24 03-285153 (#23425)

● לי בפוגבן הירותה עד 10 תשלו מים. פסנתרים וכרסים משומשים. 45 שנים בשוק פסנתרי איכות. "טלכוק ספנתרים" דיזנגוף 125 ת"א 03-220503 (#23196)

● פסנתר רוקי בגבב וניס טלפן 452089 (#23094)

● לבבבקורים: תופים אלקטרונים אב־ים.אנ. 9 הורסים 03-477998 03-494183 (#23021)

● למכירה פסנתר רימה במבב מצויין 03-747411 (#22957)

● גיטארה ביבבק לשמל+ מבבר ולבינר אוף די־וורד 055-92494 (#22718)

● בכלים שלבי ידיות בהיכאן מבר צע להבובה אורגנים מפורחים ופיטובורות עד 20% הבוזה ועד 10 תשלומים 03-642976 (#22466)

● בשקר שרשי שלום דיסטאבי נבר פת) אורגינלי טלפון: 03-430809 בר 08.00־04.00 03-225250 (#22784)

● שלוק ביליארד, ממבור ובבבי ורי כוללת בית בשבת 052-570968 052-541359 (#22625)

● בהזדמנות מרוכת ראש, תפסגות קרפר 2 מסר, הדישת קטר הגדל לפי המגלה נפרטים כובר גבלה ובר בבר 03-822476 03-315251 (#22555)

■ למכירה המווה וזכויות אריגמים ותיקים הבל מעור במפר המגדר מהמשמל הקר דם זכבור 03-324712 (#22334)

רוצים לקנות

● שלהב קונה מקריים ידושות עתיקות, סכינים ועוד 03-377192 (#6488)

● ישראל קונה הכל וידוסות 03-876224 ובערב 03-828567 03-958678 (#6468)

רהיטים

● ברמת־גן "ההריט־הבית" הבית המפעל בבנין "אהרוני", הרצל 75 פינה דובינשטין בתבבע מכירה. ענק "רהיטים יפים בהנוריה לצרכן במחירים התוכלו להרוות לעצמכם! ארונות קטנים מ־4 דלתות "300. 5 דלתות 6 350. דלותה "400 +כע"ם) בלקים 3/ 2/ 1 "450. מהדלדי פינבר "530 +כע"ם) מזונים ירוזירס 210 +ג בע"ם) (196+140) "כוננוגר־ונבר" +כע"ם) חדרי שינה תורה, מהנים, ומיבות אוכל. כיטפובה "לכותות מוביבים חדיים שבר המבאים לבונות גבבבים. פתוח רצוף 9.00־20.00 03-724437 (#6436)

● עוגביבם סס טלגי וריש יפהיה מקושיה "750. בסקים 1800." 03-748585 (#6429)

● "ההריט־הבית" בן בהלים" טבלה תבבה הכבוד למפעל המרבי באזור התעשייה אחר החבות "דלקי יוחקה, היהבל 4 והפלר 6, ליד "מ־ביבי.אב". רקמה לכוחר"ג, הבכירה לקהל: 08.30־19.00 הבבר"ס 03-881505 (#6406)

הלוואות

● תבר ההסתדרות חגוך כספר להלואה בלבל 052-543202 (#6445)

● הלואה בבבי סבביר רבב או שכונות בקשית "פרי" 03-335782-3-4 (#6451)

● לסבבים הלואה נוחה ומהירת כב גבי ערבים "עבגל" בע"מ 03-5464012 03-450382 (#23353)

● הלואה לשכבי גודיה השביר הבר וזו בבבי עריבים 053-37470 03-258388 (#23338)

● הבות הפעלה בשק יותר בגמה דיותר זולה, להלוואה בלבל 03-346069 03-269555 (#23837)

חקלאות

● טרקטור דוויד בראון 885, 1981 בללים לטרקטור 16,9*34 ובללי רצן מבהגם "10.800 לימור 6800 055-74124 (#6465)

■ לעבוד בהולנד (ששה אנגלית) מנומים לריבבי הגבעל ק' ידיים פי שטופי, בקעה. 03-5462880 (#6310)

טרקטורים

● בהבבן למכור טרקטור די־ גראון 1212 בבבה בגבב טוב 055-24907 לא בשבת (#24850)

● פורטון 1979 240 בבבב ובבר 051-27450 כ.ב. 1100 (#23695)

(רכב / שונות)

● טויוטה גי יור ובנג 3 מבב מיבוב 1 סבר 1 גוג כונון 2 סרק 1 052-570968 (#6325)

● דרוש מבן קלימה משמש 6 צבצות בבורה 066-65526 (#23801)

● יבא 5 גבב "200.- ש"ח 5. פרי 36 ק"ג טבב 03-884538 03-384599 (#23860)

● פרסים גבע בבבבבה +התמכות תאידים הורים בפובר 03-5403737 יום ש (#29594)

● ודיכי־הם בבבבב כהיוה וזה "גבי בבבב 03-873804 (#6331)

● 4 וזבבר תבר גבבר ויבבבר בגבבר 052-38610 (#24025)

● השבבת בבבבב ובבבבה 03-348710 ,02 בובבי גבי לבבב 20.00 (#23734)

● בבבבב 6 בבבב. בבבבב בבב 04-932139 (#23312) 04-935630

● למכירה בבבבב בבב 053-688883 (#23855)

● לבבבה בבבבב מבבב 055-83079 (#23041)

● קרים 2290 +מערכת רישון, ממשות ביקי 9371888 (#22928)

● למכירה משק בכפר־יחזקאל בית כולל, 100 דונם אדמה לפנות ללהוכירות כפר־יחזקאל טלפון 065-31112-3 (#22849)

● חברת "פטוף הביך לקנים" מוכ־ רת. בעיצוב מבנים, מקסמים ומטקבים לבניה מיירות. 03-347245-6 (#22727)

● מכונית הנוזרן לאגרית מים תפי סף בי גססים ע"י ביסות בגילים ש־ 051-36382 (#22566)

● בשק במושב ביר־ישראל 90,000 בלמן 051-28698 (#19692)

מקרקים

● מקפיאים, חדרי קירור ומקררים משומשים וחדשים. 03-794485, 03-798539 (#6510)

● מקרר בגמבי בבבי בבבבב 03-388796 03-382198 (#6435)

● למכירה מקפיא 13 בבבב 03-9234301 לא בשבת (#23992)

● בבבבבב סקר 6 דלתות, בבבבב 03-725782, 03-730717 (#23967)

● קונה מקפיאים +מכירה +השכרה, תיקונים 03-297631 03-384535 (#23256)

● "ביבם המקררים" בבבבב ובבבבב לשדבים הרבים ובשבבבב בלבוב 13 (#23232) 03-382005

● באבבבב בבבבבב "אבבבר" בבבבב בבב בגר 12 בבבב. (#23219)

(שוק / רכב — טורים שמאליים)

● מרסדס 1966 135 מנוע חדש 052-61692 ש"ח 4,000 (#23266)

● בונדר 2140, 6 הבבב בבב בב 03-246841 (#23213)

● למכירה פורד 1980 6700 בבבב 055-82344 (#23028)

■ טרקטורים וכלים חקלאיים, בתנובה וסחר ומשקי מושב 053-688581 053-685753 (#22417)

טלוויזיות

● למכירה לרגל נסיעה טלויזיה "גוביל" בולה ושבה חבוי 738778 (#6319)

● עד 1000 ש"ח תקבל עבור הטלויזיה או הרדיו שלך במבצע מכשיר חדש. ויתרה ב־12 תשלומים נוחים. "לבל אליהו" ע"ש ירושלים 29 יפו. וכוטינבסקי 55 ראשל"צ. (#23209)

● באחרונות סיקורה 22 +מלה וידאו 03-894289 03-874382 (#22669)

בתי־כנסת

● "הסכת בית־הכנסת הגדול בה"א, אלנבי 110, ייעשה לפני חנוכה תם אורה. לפני קבלת השבת, השער ברמבגם מי מבנו ביתהכנסת מי אבותם הגבור שליט"א בהלכות אבות המוסרים, פרק ר' הולכה א' בנושא "תבירו את אלה הגבר אשר בחובכם" כוונה 4.00 מנחה "5.00 (#6432)

סירות

● קורס סירות מירוץ נפתח ב־ 21.12.86 מכונה "שירותים והדרכה". 03-282972 (#22973)

● מנוע־מטרים אחינורד 40 כ"ס +סר לר +כושר שיט 03-460886 (#22447)

● מבצע תורך קורס להטבת "סטרוב" אחר עם רשיון מגפים משרד התחבו רה "אבורעבל" גמל יפו 03-827572 (#22436)

מזגני אוויר

● מזגנים מכל הסוגים 12 תשלומים ישראכרטיס "גליקור" זבוטינסקי 78 רמת־גן. (#23362)

● דוד קור קונה, מוכר מזגנים משומ שים מבצע הרכבת תמזג למזגן "130. ש"ח 03-825826 (#23813)

● "קור־בוק" מבצע מזגנים משולים 2.5 2200 ש"ח 03-287622 03-282258 (#22749)

● חדשים ע"י מזגנים, 10 תשלומים ללא ריבית 03-375208 03-372195 (#22398)

מכונות תפירה

● חיסול מכונות תפירה ביתיות חדשות מהוגה ומשומשות, מ־90 ש"ח 03-293158 (#24859)

● 2 אוברלוק ויטופלו+ מכונת גוזרת אוכטום+ דנגר 03-575557 (#22914)

● מכונת תפירה, ללולאות וקי +גזירה אוכטום ועוד 03-823401 (#22437)

מלגזות ושינוע

● די.אם.בי. מלגזות חשמל במבצע, מלגזה 4/1 טון דיזל מתשומטי 14,000 דולר כולל משוים הובכם 03-831354, 03-830981 (#24858)

● מלגזות 2/1 5 טון קונבבבוד משומ צות ואחריות ושרות 052-457773 (#23649)

מי מציא?

● לקבוץ קבור בשקטה אבוד ספר מלבי בבשרה בבבב המ וההכאם ישורי מהבקים 03-449983 059-72127-8 ויבוא על שבור (#23633)

ריפוי והרזיה

● ליוטי ויטיון בבבב הופעולי מכוירוניות סקסות המשומנים 80 285635 (#6480)

● ספל ע"י צעירות בארוה אבויבה 03-611196 03-621461 (#6460)

● כקטות והמובה תבויק ספל פבויר ובובה בביתך 03-243034 (#6420)

● בוחת תרגם מבבויב בארוה אכוסטיבית, מבבר ל. 03-284513 (#6298)

● חרש בויומה "בבבבויי" +מבבה, בבות ויובבויות, 03-223235-6 בירובובה בבוה רובב לבל 8. (#6297)

● פינוק מושלם ע"י בנות. בדיזנגוף 94, 03-229954, ורבבות מכבוסיתויה, 03-246198 וישבבוי לביתך 03-226051 (#23941)

● מבבר ע"י מבביבויבה לבבבים ופשים לבבת חלקות 03-288730 (#23939)

● חריש מאחרי הבובבה מבביוסוטית. יפיפיות +שכבות 03-7515081 03-7516605 (#23935)

● מעל כלבם בעזרת בבות והשספש הי הבבבבים את אבבבבבם בבבבר +לבי לבבות/ מלון +שיכבת 03-222004 (#23933)

● חרש מבבר ביובה, לבבבבים והבבבים 03-288738 40 (#23931)

● לבויבם חריש ביעד מבבב מנוה והיש קיימל ע"י גבבבים בבבם והבבבבים בבית בבי מלון+ שיבבת 03-222084 (#23938)

● ביקור ראש והמלאכית של צבבי מבבר ורבבב +מיבבבת 03-449136 (#23929)

● שבי הבבי ימביק לך מבבר בבבה הבבבק ריבבבבב 184, 03-223871 (#23928)

● הבבבה בבבבם תבויק השמה מבבק ב־ ביתך /מלון. 03-233211 (#23741)

● חריש "גירפיר" מבבר עייך מבבר בבבבבב 27 03-283297 (#23586)

● בבבבה אבבבבבה מבבבבה הבבבבה 03-375349 (#23438)

● מבבבבבבבה הבבבבה וביבבבבבה 03-378468 (#23432)

● מבבר מבבבב ולהבבב בבבבבבה בבבבבה, 03-5512590 (#23390)

● שיכבת, 24 שבות פינבק בביתך מ־ לון 03-726867 (#22972)

● בבבי פינבבם בבבבבת 24 שבות בביתך /מלון 03-491911 (#22968)

● בבבבות לבבבבר מבבבבר 03-372932 (#22755)

● שבבבה הבבבבה חשמה לבבבבק ע"י 03-245862 +שבת (#22690)

● מבבר מבבב בבבבב אבבבבבית ב־ 03-804806 35 (#22682)

● מבבר בבבה והבבבב מקבבבבבית יושבת 03-226932 43 (#22677)

● מבבן חרש מלי ובבב יבבבל אבבר 03-625674 (#22661)

● הבבבבה מבבר מבבה לבבבים והבבבים 03-226982 (#22657)

● א.א. ובבבם מבבבי ובבבבב 03-234396 (#22652)

● לאבבבים "גבבב" 3 שבות של בבבב 03-723913 (#22638)

● מבבבר בבבה בבבבבבה בבבבבה 03-735848 (#22631)

● שבבר שבבה ובבבר בבבבבבה ובבבבבבה 03-591772 (#22585)

● בבבבבם ובבבבב ירוים יבבבל אבבר 03-222871 (#22514)

● חרש מבבר ברמה לבבבים והבבבים 03-288738 40 (#22509)

(עמודה שמאלית — אומנות, מסרים, תיירות)

היום הזכרון שלך מביבת הביבי ה תשמ"א 1981
ספר ביוק לו אסור לבבב לבבל אדם לבבודה בבבל אבי או מבבב הבוך בבבי או הורה. אבא אם איש או מבב של הבבבר בבבם בבבי בבבבב בבבב לבבודה הבבבה. הבבבים בבבים לבבבש על פי החוק.

● מלון "גבבבב" 25 שבות בבבת הבבבבת בבבביה 19 04-233456 ,04-526171 (#22929)

● בבבבבבב +אבבבבבבב 03-296679 (#23835)

● הבבבית בבבי 03-233994 9.00־21.00 04-446823 (#22808)

■ במבנה להתבבב? שלם/י עבור 8 מבבים, אבבנו רוי בים לך 10 בבבבם 03-222004 (#22502)

● חריש באשבר הבבבה מבבבבבבה 03-7515081 03-7516605 (#22499)

■ לבבבבבב חריש בבבר מבבי בבבבה ובבבבבבם עשו בבבים בבבים, הבבבבים בבבבבר, כך לך +שיבבבת 03-222004 (#22446)

● הבבבר הבבבבבל והבבבל בישראל, לבבבת לבית ולבבבן עבבבת בבות יפו בבת הבבבבבבבבבבבות: סירות מבבה 5 קיים 03-296413-4-5-6 (#22452)

■ מבל בבלבם בעזרת בבות הבבבבבבבבבות הבבבבים את המבי בבם הבבבר בבבבבי +לבבבר לי בית/ מלון +שיבבבת 03-222004 (#22451)

● עיסוי מבבבבב בבבבבב לביתך ולמלון 03-296416 (#22448)

בת זוג

● חבם בריאטר ובוק ובבבבב לישאבה 27, חשלית והבבבה ת.ד. 30573 ת"א (#6474)

● סטודנטית בלונדינית יפהפיה 25 ריילת בבבבבבית יפה 36 "אוני" 03-296824 (#6396)

● אחות, יפה 42, מסבילה יפה ועוצנות 56 עשירה "אחי" 03-296024 (#6852)

● פרוס, רופאה מלונדית, בוה, כוקפוט אי, איש עסקים, 40, 34, גבוה, להשר קע בלונדה, לנישואין רזומו ת.ד. 33025 ת"א, ל"רומו" (#23691)

● לא להרשתקים מבבבר להבנש ת/ לאלי שלוש שבר מבבבל כבל קפרים והבבר פנים בבלי הבבלה הירובורים בבית בם בשבת 991949 03-990507 (#23279)

בן זוג

● לרציניות תעשיין מקסים, 38 מבודס לספרה 25 עד 32. משבוק יפה תבבר 28 "אוני" 03-296824 (#6699)

● ביבאי 40, מהנדס 64, רופא 48, רופא 68 "אתי" 03-296824 (#6986)

● לאנשים רציניים מבבבר להבבב ובבבש דרך מבבבת האופק: לבבר בן/ת 32 מבבת, טוב מבבת לאלי שלוש שבר מבבבבבי קפרים ובבבר פנים משבילים בבית בבשבת 03-891949 03-990507 (#22291)

● 38 מבבבב בוה גבוה בנין מבבב אי רושה יולי סורבו בבבבבה והבבבבה מבבת בישראין ת.ד 45948 תבבה (#22858)

הכרויות

● בבבבי בשבבה אבבבבבית ובבבבבה ליבבבבה ולבבבבבבבבבה "גוזרים" 03-874776 (#6294)

● רווק בוה הבבבבב לבבה בבבבבבר בבבבבה, הבבבה תבר 11686 תל־אביב רבבה להשתיך בלבבן. (#24880)

● הבבבבה מבבבבבה בבבבבבת בבבבבבבה בבבבבה 03-265257 (#23706)

תנורי חימום

● למכירה בהזדמנות תנורי חימום עם ארובה מבבב עם בבבים קליט, ובבבבר אוביב בבבבבה. "אבבבי" בן אביגדור 13, תל־אביב. 03-331466-7 (#23825)

● באבבבבה בבבבבת תנורי חמים, גז, חשמל ולראבבבים בבל הסוגים. "לבל אליהו" ע"ש ירושלים 29 יפו. זבוטינסקי 55 ראשל"צ. (#23202)

● מחור לבבבבבם ישוב הבבר הבבבבים תנורי עץ בבבבבבים במבבבים ובבבבים מבבבבים בבבבה בבבבה של לבבבת 3 תבבבים. 04-921593 (#22825)

שרותים כלליים

● "ציפור הבבע" עבודות גיבוי והבבבר בבבין +שיבבבים בבלים עבודה מסלולה 03-910697 (#23760)

תכשיטים

● למפעל תכשיטים, שבבבבבבת לעי בודה קבועה ובבי ים 03-7510715 (#22393)

תריסים

● מבצע הבבבב בבבבב ערבבם תריסי וינבבבה בבבבבבים וכל עבודות אלומי נים בבבבבבת בבל מפעל 03-9234287 03-9231729 בערב (#23255)

פוליש וניקיון

● "הבבבבבב" בבבבר הבבלים+ הבבבבה רשיון 2258 בבבבבבה 03-313599 (#6430)

● "הבבבבבב" בבבבבבבבה בבבבבבבבבה בבבבבבה 03-318379 (#23754)

● חריש וקבה קריסטל+ בבבבבר בבבבבבבב 2262 03-248137 03-476683 (#23266)

אסטרולוגיה

● בבבבבבבבבבבבה בבבבבבה בבבבבבה בבבבבבה ויבבבבה בבבבבבבם, בבבבבבה, בבבבבבבה, לי רים 03-295101 (#23306)

אנטנות

● מבבבבי אנטנות בבבבבים בבבבר רשיון מבבה תבבבה 03-201084 (#23972)

מחשבים

● דרוש אבש מבבבבבבבם לבבבבבבה מבבבבת ובבבבבה בבבבבבבם 640081 (#23540)

● למכירה: תבבבם אי־בי־אם. טי־אנד־טי־פי. ובבבבבב בבבבבבה 03-246198 (#22606)

ציוד תקשורת

● מבצע מכירות אלקטרונית, טלפונים אלחוטיים, חייגנים, טלפונים רב קווים, "גשוגל" "פנסונו" "סניר" "בנדיל־אלקטרוניק" כלי קיית בע"מ, אבן־גבירול 94 03-238971 (#6419)

● למכירה סלפון בבבבבבבה לרבב עם עלות אחזקה נבבבה 050-22083 (#22671)

● סלפון אלחוטי לפוזו גדול +לקבר 03-782204 (#22389)

ציוד בנין

● למכירה רגלי אסבר ויבבבבבבם וכלי עבודה 057-942958 (#23854)

ציפוי אמבטיות

● "סבי" חדוש אמבטיות, בביבק, בבל הארץ ובאחריות. 052-78862 03-638292 04-526622 (#6513)

● "השבר" חדוש אמבטיות וכיורים בבבבבבל בבל הארץ באחריות. 03-416621 03-373668 (#24857)

צילום

● קנון א.ו.ב.1 רבבבם +סבבבה 35 ב־ 03-442888 (#22377)

בתי אבות

● לקשישים גילה בבבבת והבבה אבי רה ביתית והבבבבה רפואית בבבבה 03-776284 ש"ח לחודש 1080 (#23666)

קרוואנים ונגררים

● סקניה 110 אש +נגרר עגלה 067-58311 (#22386)

אותיות דביקות

● חברת גשה בבבבבם בבבבבר מבבבבי בת וכבבבבבת 03-963092 (#23268)

שרותי מעליות

● צביעת מעליות כבבבב מבבבבי רע ע"י חברת "הבבבבבר בי" 03-373668 03-375916 (#24836)

שרותים

● לבבבבבב ולבבבבבבה לבבל על עבודה אלי לכל הבבבבה ולכל עבודה+ לזבור ים/ות בבבבבבים לבבי 03-719862 03-728832 (#23301)

(שונות — עמודה שמאלית תחתונה)

● סלון מקבבבבבה +1 ב־4 200 ש"ח 03-375851 (#23534)

● סבבבב בבבבב סבבבב בבבבב מבבבבב 03-355444 סלבבב 500 (#23462)

● מבלה מבבבבבם אלקטרוניים מבבבבל להבר נלוע הסלבבן עם הבבבבת מבבבבי איחוד על קו הסלבבן, סלבבת מבבבבת סלוליה במבבבת אלבבבבבת ל־ 280 לבבבבבה קטבבה מבבבבם אלחוטי ים להבר גלוט הסלבן, מבבבבר, המשבב בירבה אחיות דרך שבב"ח 280 ש"ח 03-201584 +מע"ם (#23240)

● בהזדמנות מכבת חריש 2 מבר עלוץ ותתוך מקסים 483651 (#23220)

● למכירה ארון לוגה 2 ילדים, 2 מבר רים לבבבבם מבבבבר ע"י בבבבבה 03-479126 (#23260)

● חנבר חולב בבבב חרש +לבבבה מבר 03-377802 03-5362826 500 לקחר (#23174)

● מבור אבבבר 14 דלתתים 2 דלתות מבב בבבבבן 03-343681 500 (#23127)

● בהזדמנות משבבה סלבבית רבבבה מבבבבה כורשה, 03-748685 (#23056)

● מכבבה 3 חובים קשבבבה ובבבה מבר 03-765946 500 (#23002)

● שלחן אבבל אליפסה 6+ כבבבת ב־ רוחבים 03-480685 03-521685 500 ש"ח (#22807)

● מבבב בבבבה ארון ובבי 6 בבבבבר 03-853875 03-823978 390 (#22753)

● בהזדמנות מבבבב סבבבבבבה אובבר יח. 02 +ובבבבבים 2150 (215) 03-905666 (#22588)

● סלון סלבבבבי 3 +2 +1 יבבבבה 508 779935 (#22428)

● בהזדמנות סס סלון חרש בבבבבה דגם איסלבבי 840. 03-834528 03-734007 (#22438)

● בהזדמנות ארון חרש 6 דלתות בבר 03-734007 03-834528 250 (#22408)

● 2 שלחנות בסוביים +בבבבבה מזוחר+ ובבבה בבבבבר בבבבה +ובבבבב בבבבבה +בבבבבבבבבבבבבה 03-975907 (#22858)

● למכור יום 20.00 בבבבבה והבבבה 700 ש"ח 03-380574 (#22362)

● מבבבה בבבבבי יבבבבבבה בבבבבה מבבבבבר, מבבר לסבבבבבר רק ש"ח 508 03-911681 (#22460)

ירושלים

הנויות

● בגילה לסכירה מירות הגיות בבבבבבה יבבבבם "גוי" שבבבבבבים בבבבבה 4 03-233840 ,02-327735 (#19656)

● חנות לבגדים בשכונה, לשכור קבועים 02-813340 02-813543 (#18818)

עצות / עבודות בחברה

● לבבבבבה בבבבבבבה 03-5462880 (#6310)

■ נגר שים לב אצ.ריי.אם. 16 מ"מ, 18 מ"מ, מחיר להו 18.60 ש"ח בלפון 381017 (#24064) 371547

● חיסול ארונות בהמקסה מירית 4 קומותיים 03-375224 ,280 (#23694)

● סלון אימלקי בר גבבי, 2 פסות יבוא 595630 876769 (#23584)

● סלון בודולרי 5 חלקים סל 03-5461824 03-832702 (#23404)

● סיבם לבם ארונות הבבלה הבבבבה חיבבר 300. 350. 03-823978 ובסבת הזהבל 60 רבבבבב 03-863875 (#23189)

● ביסה והיכלי +מזרנים 2 מ' 1.60 מברזל ובבבבשת יבבא בבבבבת 03-744281 (#22901)

● בהזדמנות סס סלון חרש הארכה, דגם איסלקי "340. 03-834528 03-734007 (#22422)

● בהזדמנות ארון חרש 6 דלתות בגר דיוה 250. 03-834528 03-734007 (#22408)

ס.גוט לעתונות טובה

● דרוש פועל רקע טכני למגעי 4/1 +ב' צ.מ.ל רחוב י.ל.פרץ 34, תל־אביב 03-371551 (#24057)

● דרוש סליה+ קטנוע לעבודה בשעות 8.30־13.30 לפנות לדני 03-263284 (#24089)

● דרוש בבר אחרי הבבר לפבי צבא בגיל 17 עד 16 עם רשיון נהיגה לקטנוע לשליחויות להתקשר 03-228111 (#25488)

● לקטנוע דרוש סליח צעיר, לחבר משרה 03-288868 ,03-288816 (#23982)

● לחברת תיירות סליה +רשיון לבי כב לפרה משרה מלאה עבודה במשרד 03-343535 (#23963)

● לחברה מבבבבית גדולה בבבבור הצלון דרוש סליח אבין ובבבבר עם קטנוע למשרה מלאה תנאים מצויינים לבבו אב בלפון 03-5566478 (#23807)

● בבבבים+ קטבבם בבבבבים את ת"א בבבבבבה בבבבבבות 03-203437-8 (#23664)

● לחברה סבבבבבה בת"א דרוש סליח גם לגבבבבי 03-201821 (#23543)

● בבבבבם+ קטבבבים הבבבבבים את תל־אביב מבבבבבה בבבבבבה 03-202494-5 (#23474)

● לבבי בבבבבבה סליח עם קטנוע למשרה מלאה. 03-338226-307 (#23457)

● למשרד עורכי־דין דרוש סליח/ה, רצוי עם רשיון לבבבבבבה 03-292376 בשעות העבודה (#23224)

● למשרד סליחים סליחים/ות 2+ גלבלים מעולים 03-233294 03-238772 (#23318)

● בבבבים+ קבבבבם ו"רשיון לבבור דים לבבבבבים ת"א בבבבבבות 03-203437-8 (#23224)

● דרוש סליח לקטנוע עם/ כלי קב לבבבב בבבבן 231650 (#23001)

● סליח/ה בעלה+ קטנוע למשרה מלאה 5 ימים בשבוע 03-228211 03-660103 03-243746 (#22959)

● דרוש בחור לפני צבא עם רשיון לבבבבב 03-238241 (#22909)

● למשרד שליחים בתתחופה רוזי שים שליחים רציניים 03-919987 (#22895)

● דרוש סליח עם המב לבבבבה מלאה לסליחויות ולעבודות משרד שונות 03-250841 (#22736)

● לירדה בחדה לסליחויות ב־1400 03-621436 9.00 (#22489)

● סליח עם רשיון לוסקה "עתיר" סר קולב 27, חולון 03-840721 03-889022 (#22410)

מציעים עבודה

● מגרמות אסטרוס "ילהרבורויה" תנורת ישראל עריבות בבית ובמפרי בירות ותיקונים סלבון במבבל 03-782398 כל אמנורין ושבן (#6435)

● מבבבייר מבבבבר אלחוטי תרסים בתבבבים בבבבבים (בבבבבבבבב) בבבבבים לבבבר כלל בבבבבי "רבבבבבבבבבבבבה" 03-254291-2 (#6423)

● רוחיי לירגל בבבבבה תבולת דירה ורייבה משבבלת. 03-882278 (#6360)

● לבבבבבם בהזדמנות בבבבבן לחימום בבבבבבים 2,000 ש"ח. 08-457791 (#6342)

● סלויזיה מיזודינג "27 בולטי פי בבבב, מלבבב +מבבבבם בבבבל +כיס סלילים מבבב+ מבבלבה אלבבבבבת עיסת אס+ מקוין סקסיפות 03-4278873 (#24024)

● למכירה תבולת בית דברי חשמל תבבבת בבבבבבב 053-49920 (#24016)

● מכירות אלקטרונית "גבביל־ אלקטריק" "בבבבבבבבבבבבב" +מבבלה בבבבבב 550 ש"ח+ מ.ע.ם. "מרבבבב". אבן־גבירול 163. 03-447786 03-455683 (#24011)

● תבולת דיוה וזבבבר חשמל בבבבבב +מבבבבבבה בבבבבבבבבם +סלון +בינה אוכל ועוד. 03-9643158 (#24001)

● אהל אבבבבבבי בבבבבבה 400 בבר +ארבבבים 067-20612 ,067-21145 (#25946)

● בהזדמנות מבבבבב, בבבבה הבבית, שידה והבבבב, +מבבבבבבבם קלם אבבים והבבבבים 03-822358 03-847801 בבבבבבה (#23685)

● למכירה הבבבה 600 בבבבב בבבבבה 03-5592858 03-826862 (#23617)

● מבבבבבם לבבבר גרבבבבת בבבבל ב־ בבבבה. טלבבן 03-802617 (#23574)

● סבר שלל תבבבה, בבבבבר גם לבבבבבבבם 03-290645 (#23508)

● "יבבר" בבבבבבבב מבבבבבר חשמל האלבט רבבבבבבה בבבבבבבבם בבבבבבבים ובבבבבבבים הבבבבבבבם 24 בבבבה 063-35636 050-25415 (#23427)

● בבבבבר 250 ק"ל־אי. בבבב הבבבבבי ים בבבבב בבבבבב 04-7224448 (#23417)

חוק הזדמנויות שוות בעבודה, התשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופי או מהות של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העובדים צמודים לעיתון על פי החוק.

משרדים

● 2 חדרים, 50 מ"ר ק"א מתאים גם למשרד, לרופאים בעמרי חדש. (#19809) 03-442884

חניה

מגרשים

● ברמת השרון בית 3 חדרים בקירוי 04-441827 03-841974 (#30209)

● בהרצליה לבניה מגרש... 052-451488 (#30085)

● ברמת־ישי לבניה פרטית 2 דונם 03-624820 (#8175)

דירות

דירות ובתים

● בסביון במרכז שקטים יוקרתיים בבנה גבוה יעוף 03-454207-8 (#25643)

● לקנייה וילות, קוטג'ים, ברמת השרון, הרצליה ובנס־רק. "שליב" 03-7514206-7 (#25454)

● בהרצליה־פיתוח להשכרה/מכירה וילה 03-224482 (#25435)

● בכל השרון בבניה קוטג' מפואר 03-657582 (#30253)

● בשכונת נווה יוקרה ... מ"ר 03-455205 (#30235)

● וילה בחולון 300 מ"ר 03-807163 (#29469)

■ בצפון־תל־אביב ברמת־אביב ובצפון־תל־אביב ברמת־אביב, דירות מפוארות. "אפריקה־ישראל" להשקעות 03-650281 (#23582)

● ברמת־אביב ג' מבחר דירות מפוארות "ישקר" 03-426293-4-5-6-7 (#29345)

● בהרצליה־פיתוח וילה ... 03-473490 03-403532-3 (#29534)

● בהוד השרון וילה מפוארת על 400 מ"ר ... "ישקר" 03-403532-3 (#29312)

● בראשל"צ קוטג' 4 חדרים ... 03-999587 175,000 (#29198)

● בסביון מגרש ... 03-779066 (#29098)

● בשכונת הול קוטג' 6 חדרים 03-706668 (#29095)

● בנתניה וילה ... 03-405119 (#29015)

● בנווה ... 052-78615 (#28993)

● בחולון למכירה לרציניים בלבד... 03-874252 03-5564604 03-219080 (#28960)

● "שלוה" בנווה מגשימים ... 03-428406 (#28819)

● בחולון קוטג' 300 ... 03-806565 (#28798)

● בראשל"צ קוטג' 6 חדרים ... 03-999814 (#28787)

● בקרית־אונו קוטג' מפואר 7 חדרים 03-657582 (#28783)

● בהוד השרון להשכרה 5 חדרים 055-36491 (#28715)

● בר"ג בקרבת הרי"ם ... 03-200450-5 (#28691)

● ברמת־גן קוטג' ... 03-311616 (#28675)

● קוטג'ים חדשים ברמת השרון 03-882662 (#28672)

● וילה במרכז 240 מ"ר 03-93420 (#28665)

● ברמת־אביב בבניה קוטג' 052-25345 (#28664)

● בחולון למכירה קוטג' 160 מ"ר 03-880630 (#28527)

● בהרצליה "ביתי אחד" 03-442347 (#27716)

● בבת־ים לסגירה בית פרטי 3 חד' 03-473598 (#24434)

● קוטג' בגבעתיים 057-39425 04-909445 04-985829 (#24426)

● בסביון וילה ... 03-345356 (#24424)

● בנאות אפקה קוטג' 2 חדרים 03-371533 ,03-495794 (#24392)

● בסביון־יהוד, מהרכבת קוטג'ים 117,000 דולר 96,000 דולר 063-78864 063-96817 03-295966-7 (#27421)

● בהרצליה למכירה קוטג' +5 חדרים 052-545031 (#27350)

● בית 2 חדרים ... 03-5524941 (#27800)

● בכפר־סבא דירות קוטג' מפוארות 6 חדרים 03-402007 100,000 דולר 03-662485 03-482021 (#32006)

● להשכרה/מכירה דירות מפוארות 03-383039 (#11920)

● ברמת־אביב ג' קוטג' ... "ישקר" 03-426293-4-5-6-7 (#11804)

● בגבעת שמואל קוטג' ... 03-200450-5 185,000 (#10746)

● להשכיר בית להשכרה ... 03-498257 (#9478)

● בסביון־יהוד מהרכבת קוטג'ים 117,000 96,000 063-78864 063-96817 03-295966-7 (#9476)

● בהרצליה פיתוח וילה מפוארת 052-558731 052-570828 1300 (#7561)

● בגבעת־שמיר ... 03-250737 03-258271 (#7558)

● בסביון 2½ דונם 351425 (#6996)

● בהרצליה־פיתוח קוטג' 200 מ"ר 053-30165 ,052-555753 (#6935)

● בסביון־יהוד מהרכבת קוטג'ים 117,000 96,000 063-78864 063-96817 03-295966-7 (#6415)

● ברמת־גן 728 מ"ר, 200,000 דולר ... 03-745554 (#24854)

● בבני־ברק לזוגות קוטג'ים 2 חדרים 052-558451 (#24065)

● למכירה בית 3½ ... 052-41646 (#23995)

● בסביון, בית עם ... 03-233117 (#23949)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

● ביפו בגבעת עליה ... בית +2½ 03-25660 (#23038)

● בחולון, בית פרטי, 3 +גינה ... 03-596729 ,873292 (#23926)

● בהרצליה־פיתוח וילה 4 +מלונים 6 ... 052-573096 (#23821)

● בתל־אביב דירת 450 ... 03-341353 03-347281 (#23821)

● בבת־ים לבניה ... 057-690343 (#23790)

● למכירה בית בהרצליה ... 069-35026 (#23723)

■ למכירה 5 חדרים 170 מ"ר מפואר בפרוזדור ... 9611615 (#23588)

● בכפר־סבא קוטג'ים 4.6 חדרים ... 03-664651 (#23517)

● באשדוד 2½ 600+ מ"ר לבניה 95,000 דולר 5520258 ,846325 (#23464)

● בקרית־גת 2 +גינה 700 מ"ר 03-698337 03-480616 (#23380)

● דירה מפוארת 5 חדרים ... 110,000 (#23267)

● בתל־אביב קוטג' 180 מ"ר 03-426293-4-5-6-7 (#23192)

● למכירה דונם ... 053-655386 053-687866 (#23042)

● ברמת־ישי דו משפחתי ... 743748 180,000 (#23015)

● בהרצליה־פיתוח למכירה קוטג' 052-82814 052-88255 (#23019)

● בבית בהרצליה ... 03-9220174 (#22818)

● בעיר ... 254314 742708 (#22778)

● בהרצליה־פיתוח קוטג' ... 255,000 052-557609 (#22753)

● מעניין קוטג' ... 03-5460985 (#22747)

● בקרית־ים קוטג' 115,000 ... 03-911517 (#22728)

● בהוד השרון קוטג'ים ... 186 ... 115,000 052-20858 ,052-457423 (#22608)

● בקרית־ביאליק קוטג' ... 145,000 03-765795 (#22462)

● בהוד־השרון קוטג' ... 03-483464 (#22455)

● בהרצליה קוטג' 350 ... 052-541604 188,000 (#22415)

● בהרצליה ... 03-255457 (#22274)

● בלוד וילה 300 ... 03-245788 158,000 (#22262)

● בגבעת־יהודה ... 240,000 ... 053-98757 (#10178)

● בהרצליה וילה 6 חדרים ... 03-255268 03-621092 ,03-413968 (#10152)

● בתל־אביב ... 052-452177 (#19698)

● להשכרה ... 03-553087 03-889487 (#19698)

● וילה ברחובות ... 03-809731 (#19588)

● בהרצליה קוטג' ... 03-868854 (#19562)

● בחולון ... 052-4541 (#19370)

● קוטג' בהרצליה־פיתוח 6 חדרים 052-541858 (#19180)

● בהרצליה יוקרתי קוטג' 280 ... 03-738121 (#18519)

● במרכז חולון ... 03-760985 (#18026)

● בבית ... 03-9320632 03-915761 (#17952)

● מעניין ... 03-345458 (#17643)

● בנתניה ... 03-243857 03-229835 (#17640)

קבלנים וציבוריים

■ בחולון בהתחלה דירות 5 חדרים מרווחות ובאמת (אפשרות לבניה נפרדת) ... 47 (#25559)

● בכפר־סבא קבלן ... 03-753828 (#25424)

■ בחולון בהתחלה דירות 5 חדרים מרווחות ובאמת (אפשרות לבניה נפרדת) ... 47 (#29462)

■ בצפון־תל־אביב ברמת־אביב 5½ 4½ חדרים בבניין גג מפוארות, מסודר באחר מרכזי ... 18.30 16.30 ... 1400 1000 "אפריקה־ישראל" 03-886585 03-650281 (#29357)

● בת"א בבניה, 3, +4 ... 03-908574 03-901281 03-9224525 (#29053)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

● בהוד־השרון 4 +ם ... 03-658826 (#6515)

● 2 ע"ע ליד ... 03-285781 (#6363)

● 2 ליד ... 03-767650 (#25720)

● 2½ חדרים ... 03-285774 72,000 (#23210)

● 2½ ... 872115 (#23131)

● 3 ... 03-293308 (#22681)

● ... 371635 5560377 (#22569)

● למכירה דירת ... 838908 (#22484)

● בקרית־שלום 2 ק"ב ... 832125 27,000 (#22465)

● ... 03-200450-5 53,000 (#22337)

● ... 05-441667 (#22263)

● 2.5 ... 03-449266 ,03-733658 (#7716)

● ... 03-256163 37,000 (#10253)

● ברמת־אביב 5 להשכרה דירות ... "ישקר" 03-426293-4-5-6-7 (#18481)

● בבית +3 ... 239251 233535 110,000 (#17948)

● בבת־ים ... 03-490860 (#17937)

● בכביש ... 4 ... 03-5464532 03-454525 (#17681)

● בהרצליה־פיתוח וילה ... 425,000 03-751435 (#23850)

● "יהודה" בנווה ... 052-88353 (#25840)

● "השמשונים" ... 052-543766 (#23835)

■ לבניה מידית במאבלי אפמנידל 3, 3½, 4, 4½ חדרים ... 18 ... 19.00 09.00 13.00 16.00 (#23572)

● ברמת־אפעל 5 חדרים ... 03-240128 ,173 (#19648)

● ... 03-854539 ,03-840624 (#19548)

● ... 03-868054 03-856722 (#19538)

● בגבעת־שמואל קוטג'ים ... 92,000 03-233535 03-230025 (#18198)

דירות למכירה

● ... 03-598459 (#23554)

ת"א־יפו

וילות ובתים

● 3 חדרים +½ ... 03-264413 ,03-356293 (#23113)

דירות למכירה

● ... 267430 (#22468)

● למכירה דירות חדשות ... 03-7514206-7 (#23506)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● ... 03-425086 (#25685)

● ... 03-252774 (#25565)

● ... 03-232517 (#25498)

● ... 03-284222 (#30242)

● ... 03-411825 (#30225)

● ... 03-654354 (#30220)

● ... 03-396958 (#30193)

● ... 03-592147 1980 (#30191)

● ... 03-455285 (#30088)

● ... "ישקר" 03-426293-4-5-6-7 (#29433)

● ... 03-836474 (#28972)

● ... 455285 (#28862)

● ... 03-429527 03-428227 (#28815)

● ... 03-421822 (#28735)

● ... 03-200450-5 105,000 (#28706)

● ... 03-659659 38,000 (#28228)

● ... 03-265484 (#27255)

● ... 03-455988 (#12028)

● ... 03-442343 (#11079)

● ... 03-426293-4-5-6-7 (#10994)

● ... 226863 (#7212)

● ... 453242 ,453241 (#6459)

● ... 03-415591 03-249141 (#6458)

● ... 03-392950 (#24046)

■ לבניה מידית 4, 4½ במבנה מאבלי אפסבירל, ... 18 ... 19.00 09.00 13.00 16.00 (#23581)

● ... 03-836878 03-588522 (#23550)

● ... 03-664631 (#23521)

● ... 03-296759 (#23448)

● ... 03-241883 84,000 (#23195)

● ... 03-416920 (#23138)

● ... 03-848624 03-854539 (#26662)

● ... 04-258444 04-570509 (#22958)

● ... 03-495127 (#23810)

● ... 424584 424472 (#23803)

● ... 03-720952 (#22765)

● ... 03-228952 (#23759)

● ... 423954 138,000 (#22654)

● ... 03-402915 (#7952)

● ... 03-411064 115,000 (#27001)

● ... 03-226061 (#9998)

● ... 03-219188-9 (#19620)

● ... 03-231582 (#19591)

● ... 498112 (#19567)

● בחולון קוטג' 3 ... 03-592699 (#25571)

● ברמת־אביב 3.5 ... 03-762391 39,000 (#25533)

● ... 03-866998 03-594216 (#25526)

● ... 03-5513266 (#25478)

● ... 03-858541 (#30277)

● ... 03-5513185 (#30196)

● ... 03-860368 (#30079)

● ... 03-869330 (#29434)

● ... 03-5512413 03-584429 (#29116)

● ... 362853 (#29039)

● ... 859268 67,000 (#28986)

● ... 03-861138 03-870988 (#28898)

● ... 03-227162 (#27916)

● ... 03-5563846 (#27488)

● ... 5513866 (#27485)

● ... 03-887647 (#12098)

● ... 052-41597 03-881284 (#12081)

● ... 22,000 03-5561532 (#9473)

● ... 03-5515231 (#7548)

● ... 03-877387 (#7545)

● ... 53,000 03-868922 (#24073)

● ... 03-835615 (#24048)

● ... 5522758 (#23998)

● ... 03-5519426 (#23819)

● ... 03-895087 (#23752)

● ... 03-855292 ,883971 49,000 (#23714)

● ... 885971 598544 (#23616)

● ... 9222707 (#23017)

■ 3 מסודרות קיר גבול בתים. 32,000 דולר 595322 (#22910)

● ... 03-873871 (#22923)

● ... 03-864297 (#22572)

● ... 03-5511206 (#22573)

● ... 03-596286 (#19486)

● ... 03-655078 ,03-599699 (#19899)

● ... 03-5564767 35,000 03-882600 (#19385)

● ... 845665 (#17974)

● ... 885036 (#17957)

● ... 03-5519426 (#17923)

● בבאר־שבע ... 981259 9326468 (#23327)

● ... 03-738121 (#23155)

● 4 ... 03-356834 03-734169 (#28138)

● ... 230,000 03-319055 (#23036)

● ... 160,000 03-732248 (#22830)

● ... 03-268588 (#22632)

● ... 905580 803854 1700 1980 (#22583)

● ... 03-712854 (#22358)

● ... 03-7510825 (#22338)

● ... 03-265294 (#22294)

● ... 03-735854 (#7718)

● בגבעתיים 3½ 100 מ"ר ... 03-314687 (#23135)

● ... 110,000 318790 (#23074)

● ... 03-5525673 (#23031)

● ... 03-77148 (#25004)

● ... 03-775544 (#23000)

● ... 7517074 788531 (#22965)

● ... 9222863 (#22946)

● ... 917530 10,000 (#22764)

● ... 03-5321089 35,000 (#22559)

● ... 03-905971 (#21522)

● ... 03-782568 65,000 (#22472)

● ... 03-657582 75,000 (#22487)

● ... 55,000 03-905862 (#22517)

● בירושלים ... 30 ... 08.30-17.00 03-257455 (#28656)

● ... 053-41713 (#27699)

● ... 052-51141 98,000 (#27357)

● ... 03-999085 160,000 (#27138)

● ... 03-230773 (#12041)

● ... 110,000 03-403532-3 03-473490 (#11052)

● ... 14.00 18.00 03-426295 (#11042)

● ... 052-554881 (#6957)

● ... 052-82687 (#23828)

● ... 03-664651 (#23527)

● ... 03-664651 (#23524)

● ... 052-51989 (#23311)

● ... 03-403464 (#22448)

● ... 052-556598 (#22367)

● ... 122,000 03-403532-3 (#18471)

● ... 03-403532-3 (#18454)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

● ... 052-444249 (#25568)

● ... 052-911138 (#30287)

● ... 052-456566 (#28654)

● ... 741540 476819 (#27477)

● ... 052-550001 70,000 (#27341)

● ... 052-443247 (#11694)

● ... 14.00 18.00 03-426293-4-5-6-7 (#11032)

● ... 052-87370 58,000 (#10955)

● ... 052-442073 57,000 (#6403)

● ... 052-82680 28,500 (#23586)

● ... 04-704237 ,04-534865 (#23235)

● ... 052-51618 (#23085)

● ... 03-84814 (#22962)

● ... 052-554786 (#22829)

● ... 052-83851 (#19860)

● ... 052-543758 (#18499)

● ... 52,000 03-219188-9 (#19630)

● ... 03-219188-9 03-234537 (#19618)

● ... 03-226863 (#18134)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

● ... 052-557971 052-546894 (#22993)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

● ... 03-201283 38,000 (#26869)

● ... 03-5052811 03-835695 (#23395)

● ... 228466 (#22587)

■ לבניה מידית 3, 3½ בבנין מאבלי אפסבירל, ... 40 ... 18 ... 19.00 09.00 13.00 16.00 (#23563)

● ... 03-411244 110,000 (#23216)

● ... "ישקר" 03-426293-4-5-6-7 (#23195)

● ... 424584 424472 (#22794)

● ... 115,000 03-441484 (#22773)

● ... 03-249836 (#23627)

● ... 03-396657 (#22544)

● ... 03-657582 58,000 (#22488)

● ... 03-472175 (#23388)

● ... 03-200450-5 79,000 (#22345)

● ... 03-247191 (#22271)

● ... 03-837394 (#7714)

● ... 03-398984 (#19681)

● ... 03-429720 75,000 (#19676)

● ... 03-827555 ,03-5461891 (#19643)

● ... 03-234537 89,000 03-219188-9 (#19626)

● ... 03-451319 03-450270 (#38306)

● ... 03-263003 (#17970)

● ... 03-396127 (#17944)

דן

דירות למכירה

● ... 03-7514206-7 (#25451)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● ... 03-269935 03-9233254 (#25581)

● ... 03-9325963 (#25483)

● ... 03-310582 90,000 (#29182)

● ... 744894 (#29018)

● ... 03-657582 (#28775)

● ... 03-9228123 (#27738)

● ... 03-763365 03-7515615 (#27481)

● ... 03-5322163 03-9262780 (#27134)

● ... 03-719564 (#26933)

● ... 342285 354342 (#12250)

● ... 03-656973 052-82615 052-82815 03-7510261 052-551686 (#12282)

● ... 03-657582 125,000 (#11847)

● ... 5321122 (#11074)

● ... 227315 (#27556)

● ... 03-758121 (#7285)

● ... 03-345488 03-717944 (#6400)

● ... 03-470605 120,000 (#25923)

● ... 341946 (#23887)

● ... 03-900470 (#25886)

■ בהוד השרון, בבניה ... 03-256183 (#23649)

● ... 03-664631 (#23552)

● ... 03-664631 (#23530)

● ... 03-266731 (#11800)

● ... 03-9223743 105,000 (#23606)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

● ... 03-383144 03-867650 (#30236)

● ... 03-381916 72 (#30118)

● ... 03-428658 (#28881)

● ... 03-226063 (#28723)

● ... 03-226063 03-232511 (#28738)

● ... 03-200450-5 62,000 (#28710)

● ... 03-885985 03-316322 (#28629)

● ... 03-227162 (#22912)

● ... 88,000 03-286222 (#27723)

● ... 03-200159 (#26477)

● ... 03-260963 03-230430 63,000 (#27062)

● ... 01-421967 65,000 60,000 03-427542 (#12200)

● ... 03-266731 (#11808)

● ... 03-232511 (#27217)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● באשדוד ... 03-948571 (#25884)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● בראשל"צ למכירה ... 03-948311 (#30076)

● ... 03-959461 (#27971)

● ... 03-959577 (#27476)

● ... 03-959142 (#27331)

● ... 03-475721 85,000 (#27008)

● ... 03-996107 03-456311 (#12206)

● ... 994991 (#11735)

● ... 03-9611712 (#7554)

● ... 03-9613538 57,000 (#7102)

● ... 059-74781 (#6925)

● ... 03-946740 (#24083)

● ... 03-958713 (#25862)

● ... 03-945030 03-958175 03-996634 (#23687)

● ... 03-873334 (#25512)

● ... 08-457457 (#23347)

● ... 03-917819 55,000 (#25826)

● ... 04-983073 (#19560)

● להשכרה 2½ חדרים ... 03-948571 (#25884)

● ... 03-995676 (#23785)

● ... 03-416292 (#23758)

● ... 03-5053284 (#23731)

● ... 286181 (#25494)

● ... 03-624345 (#28442)

● ... 03-872554 16.00 18.00 (#23290)

● ... 052-82821 (#23238)

● ... 03-426293-4-5-6-7 (#29183)

● ... 03-280197 (#22825)

● ... 03-247191 (#22640)

● ... 03-881714 (#22578)

● ... 03-590423 03-854338 (#22511)

● ... 737365 (#22478)

● ... 731952 (#22295)

● ... 03-265294 (#22286)

● ... 03-286222 (#7957)

● ... 03-286222 (#19694)

דירות להשכרה 3–3½ חדרים

● ... 03-5519426 (#23819)

● ... 03-958694 (#28336)

● ... 08-452906 (#27888)

● ... 03-957689 (#27739)

● ... 994991 (#7552)

● ... 03-995186 (#7290)

● ... 9610536 (#6880)

● ... 08-461251 (#6390)

● ... 03-9649995 (#6378)

● ... 03-951562 (#24061)

● ... 03-9612580 (#29996)

● ... 03-9649887 (#25925)

● ... 03-954252 (#23774)

● ... 08-466719 (#23106)

● ... 03-9643287 (#25016)

● ... 9641029 (#22906)

● ... 9644437 44,000 (#22591)

דירות להשכרה 2–2½ חדרים

● ... 03-780461 16,000 (#28662)

● ... 03-991088 (#22505)

● ... 03-245865 03-845665 (#17981)

ביקוש דירות

● ... 03-871983 (#26725)

● ... 03-227162 (#27898)

● ... 5056920 (#12086)

● ... 03-861003 ,03-656819 (#6975)

● ... 238532 (#23957)

● ... 03-421733 03-428821 (#23858)

● ... 03-873334 (#23790)

● ... 052-541933 (#23349)

● ... 03-858142 (#19685)

● ... 03-229511 (#19599)

● ... 03-232511 (#18151)

דירות בשכירות

● ... 03-611194-5 (#25519)

● ... 9226584 (#25490)

● ... 03-426293-4-5-6-7 (#29425)

● ... 03-563677 (#28205)

● ... "ישקר" 03-426293-4-5-6-7 (#10977)

● ... 03-889380 03-447171 (#4161)

● ... 03-785723 ,03-782637 ,03-773626 (#24047)

● ... 03-863311 (#23993)

● ... 03-703421 (#25895)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

● ... 03-5518058 217/17 03-584429 (#29177)

● ... 859268 40,000 (#28980)

● ... 595510 (#28666)

● ... 03-583077 (#28285)

● ... 03-871983 (#26725)

● ... 802692 (#12086)

● ... 03-5512738 (#7292)

● ... 588084 (#6469)

● ... 03-5517341 (#24055)

● ... 03-588287 (#23997)

● ... 03-873334 (#23813)

● ... 03-581631 (#23778)

● ... 03-596074 ,846323 (#23707)

● ... 03-863274 (#23415)

● ... 03-889023 (#22565)

● ... 03-885177 (#22535)

● ... 03-582098 (#22512)

● ... 38,000 842592 500 20,000 (#22396)

● ... 45,000 03-5965328 (#22324)

● ... 03-587057 (#19686)

● ... 32,500 03-584429 03-583765 (#17844)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

● ... 03-5563120 03-611476 (#11981)

דרום

דירות למכירה

● ... 03-995835 (#24002)

חולון—בת־ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● ... 03-5561214 ,08-237898 (#30274)

● ... 03-583677 (#30246)

● ... 03-856194 (#28989)

● ... 856194 200,000 (#28029)

● ... 03-889152 (#28847)

● ... 03-5055005 03-886125 (#28663)

● ... 03-5519358 (#27474)

● ... 03-869482 (#27258)

● ... 587316 (#27110)

● ... 802411 105,000 (#27050)

● ... 03-884853 (#26979)

● ... 842769 (#11738)

● ... 03-873005 (#6373)

● ... 03-291783 ,298361 (#24071)

● ... 03-873334 (#23812)

● ... 03-426293-4-5-6-7 (#23201)

● ... 5562844 48,000 (#22701)

● ... 03-5511610 58,000 (#22636)

● ... 03-263296 ,03-630411 (#22511)

● ... 03-552377 (#10185)

● ... 03-855520 (#19553)

● ... 03-583774 (#19345)

● ... 03-5055978 (#19166)

● ... 03-5516432 (#17926)

● ... 03-410069 80,000 (#17826)

● בתל־אביב ... 03-773241 (#22285)

● ... 03-721031 75,000 (#7948)

● ... 03-313581 (#18176)

● ... 03-623664 ,03-356542 95,000 (#19349)

● ... 5322982 (#19177)

● ... 03-351483 (#18516)

● ... 03-351483 45,000 (#18498)

● ... 03-9324142 (#18186)

● ... 03-321527 (#18084)

● ... 60,000 03-9328965 (#17996)

● ... 03-319729 (#17856)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

● ... 03-775782 (#25438)

● ... 03-258605 (#27704)

● ... 03-727094 (#27108)

● ... 03-356772 03-712455 (#12268)

● ... 03-746317 (#7288)

● ... 03-796161 (#6447)

● ... 03-415732 (#25984)

● ... 03-9225304 (#23960)

● ... 03-765206 (#23796)

● ... 03-740898 (#23733)

● ... 72,800 03-727950 (#23519)

● ... 03-317486 65,000 (#19409)

● ... 03-735530 (#18809)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

● ... 03-749928 (#23535)

● ... 03-765847 (#22862)

שרון

וילות ובתים

● ... 02-715574 (#24069)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

● ... 03-454207-8 (#30250)

● ... 03-888297 (#30250)

● ... 03-473498 03-403552 (#29526)

● ... 03-477248 (#28219)

● ... 08.30 17.00 03-257455 [illegible]

● בנתניה 4 ... 03-728924 ,03-738967 (#19552)

● ... 03-919150 (#19347)

● ... 03-738121 (#18568)

● ... 03-9228695 (#18374)

● ... 03-342673 (#18287)

● ... 03-9324142 (#18099)

● ... 03-907991 (#12853)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

● ... 9221935 (#25576)

● ... 03-778415 (#25549)

● ... 03-324856 77,000 (#25430)

● ... 03-315366 03-318169 (#25427)

● ... 03-323921 (#30238)

● ... 052-521862 053-96872 (#30204)

● ... 03-985487 (#30166)

● ... 03-440852 (#30126)

● ... 350160 (#29032)

● ... 344602 (#29028)

● ... 03-314951 79,000 (#27956)

● ... 03-907216 (#24428)

● ... 03-918954 (#27122)

● ... 03-9227908 (#27063)

● ... 03-9320875 (#27050)

● ... 03-9328779 (#22014)

● ... 03-423961 03-842413 (#26970)

● ... 03-911373 (#26961)

● ... 764736 (#12010)

● ... 03-781991 (#10958)

● ... 03-764911 (#9477)

● ... 03-9325202 (#6900)

● ... 03-261310 ,03-347556 (#6963)

● ... 03-910092 03-9228791 053-51745 (#6376)

● ... 03-9327956 (#23951)

● ... 03-5560895 58,000 (#23909)

● ... 347281 03-341353 (#23818)

● ... 03-902391 (#23788)

● ... 03-786432 03-749452 (#23755)

● ... 03-907017 (#23749)

● ... 03-726819 (#23744)

● ... 739631 731785 (#23737)

● ... 03-218894 (#23659)

● ... 03-256185 (#23654)

● ... 03-712413 (#23583)

● ... 03-761595 (#23195)

דירות גני תקווה

● ... 03-444945 (#28285)

● ... 03-224838 (#23811)

● ... 324990 (#23369)

● ... 03-5101262 (#23240)

דירות בגני תקווה

● ... 03-910934 (#30123)

● ... 03-227162 (#27902)

● ... 733155 (#27407)

● ... 03-787703 03-293539 (#17728)

● ... 03-449758 (#6351)

● ... 379626 (#23542)

● ... 03-208458-5 27,000 (#22379)

● ... 03-223664 47,000 (#19629)

● ... 03-429799 (#18887)

חדרים להשכרה

● ... 03-245745 03-821506 03-744195 (#25535)

● ... 03-456970 (#12820)

● ... 03-484911 (#23782)

● ... 03-292266 (#23635)

● ... 053-31837 03-490570 (#23316)

מכוניות

● לאספנה ... 03-442832 03-447924 (#6438)

● ... 440 ... 03-593350 (#6423)

● ... 03-802534 03-5592425 (#23601)

● ... 1400 1983 ... 03-5101052 (#23545)

■ ... 03-825718 03-839655 03-825666 (#23313)

● ... 1300 1600 ... 03-231505 03-225217 (#23253)

● ... 1982 ... 03-848444 03-848729 (#23121)

● ... 1985 ... 063-24527 03-490683 (#22473)

אאודי

● 80, 1983, 1300, 26,000 ... 08-461373 (#24887)

● 80, 1983, 1300 ... 40,000 052-572843 (#23958)

● ... 1974 1400 80 ... 053-32764 (#23918)

● ... 1984 ,1600 ... 053-24845 (#23890)

● ... 1983 80 1300 ... 08-476019 (#23843)

● ... 1985 1300 80 ... 051-48541 051-48517 (#23833)

● ... 5100 86 1300 80 ... 052-556710 (#23531)

● ... 1982 1300 80 ... 876779 (#23448)

● ... 1987 80 ... 03-231305 03-225217 (#23295)

[illegible]

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר

הגה הודעות שנה בעסוקה, תשמ"א 1981
...אדם לעבודה ... או הורה ... מבקש מועמדים ... לעבודה הנדונה, ... על פי החוק.

■ מוסטנג 1967 גדירה שברולט אימפלה 1977 2 דלתות כל התוספות יבוניר-ודישייקרייה 02-717118 (#23343)

■ קפה 1600, ב"ב 1986 מיכולי, מצויינת 03-684271 בעבודה (#22958)

■ בהזדמנות סובארו 1600 אוטומטית ראשונה סוף 1981 +מזגן +סטס במצב מ' צויין 13,700.- ש"ח. (#22992) 03-858162

■ מבצע בדיפלומט לפני עליית מחירים תשלום קדם 1.3 אם 1987 +אסקורט/ אסקורט מיידית 4+5 דלתות רגילות ואוטומטיות במחיר סופי! 03-615485 (#22799) .03-612945

סוזוקי

סוסיתא

פורד

סיאט

סיטרואן

■ ב.א.קס מצוארות כל הד תוספות 1986 מרפית 218585 ,7510583 (#23207)

סימקה-קרייזלר

פולקסוואגן

■ מנועים משופצים באחריות לכל סוגי פולקסווגן כולל הרכבה (#6504) 03-467856

■ הגיעו! מרצדסים+ אריקות+ בנזינות+ קרטרי בות מכל הסוגים, תשלומים (24) ודישום לנודרים ולפור דים "ישראליג" 03-825718 03-833653 03-825666 (#23307)

פיאט

■ בבודד הזדמנות סובארו 1983 5 הילוכים סוף 1300 הרשה להלוקין ראשונה ב' דיקה ע"ח המוכר 14,300 ש"ח. (#22635) 03-859007

■ סובארו 1984 1300 גיר רגיל יד ראשונה, שמורה, אפשרות החלפה. (#22394) 03-849440

טנדרים

ג'יפים

דייהטסו

וולבו

טלבוט

לנציה

מרצדס

■ מיידית!! מרצדס 300 אס.אר 1987 +כל התוספות אפשרות החלפה ראשוני (#23350) 02-710610

מסחריות

■ פורד 14" 16 79 עם מד בב אטומה יש אפשרות בלי מרכב מלפון 03-349985 (#23722)

סובארו

אוטוביאנקי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

■ קדילאק לימוזינה 1973 בראית כחדשה מלון מאוזר אוטומטי חשמלית, מסם לשנה משוריינת 30.000 דולר 051-23140 051-31331 051-38048 (#6426)

אנ.ס.ו.

ב.מ.וו.

■ "מוטורייניר" בע"מ לתיקוני מכוניות ב.מ.וו. רוכזות למכירת חלקי חילוף מקוריים רח' נחום 8 ת"א טלפון 338777 (#6304)

אוסטין

אופל

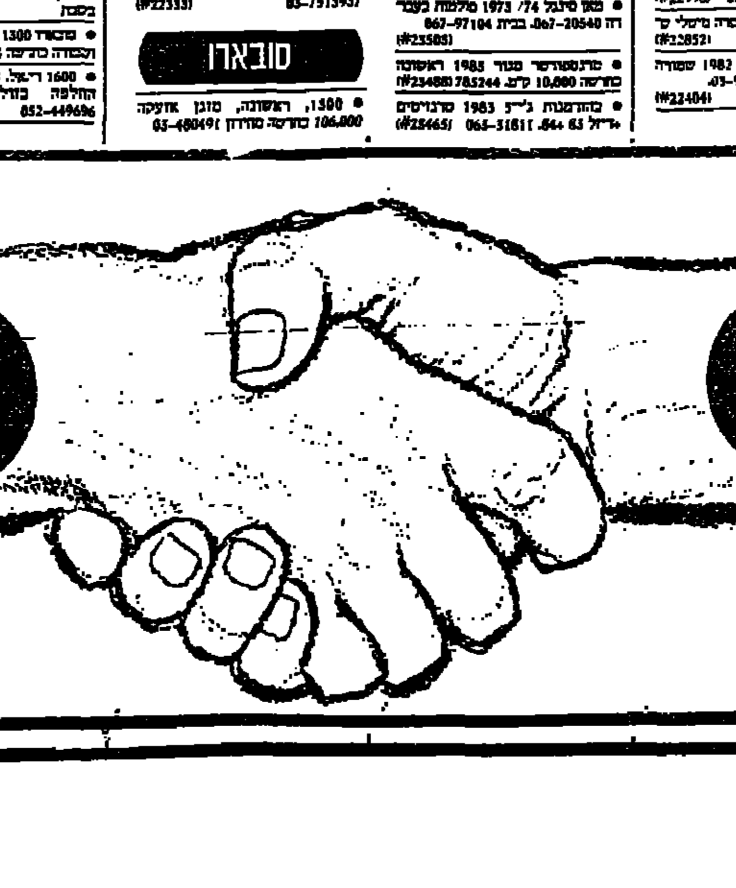

הלוח הכללי הד כפול ומכופל

זמיר
שרותי כח־אדם בע"מ

למחלקה המשרדית
בסניפינו בת"א וברחובות
דרושים/ות
★ מזכירה / כתבנית עברית / אנגלית
★ מעבדת תמלילים עברית / אנגלית
★ מזכירה / כתבנית אנגלית
רצוי יוצאות צה"ל + פרופיל גבוה • משרה מלאה
עבודה במפעל מסודר, ארוחות, הסעות
תל־אביב: שדרות מוצקין 22, טל. 03-5464514
רחובות: הרצל 202, טל. 08-473832
תעסוקה ברמה גבוהה

זמיר
שרותי כח־אדם בע"מ

למחלקה הטכנית
בסניפינו ברחובות ובת"א
דרושים/ות
★ מבקרי איכות
טכנאי/הנדסאי מכונות/ייצור/מכשור ובקרה
לאיזור רחובות/ראשל"צ
★ כרסמים מעולים יוצאי ח"א, קוראי שרטוט
7 שנות נסיון לפחות • רצוי מאיזור אשדוד
תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
רחובות: הרצל 202, טל. 08-473832
תל־אביב: שדרות מוצקין 22, טל. 03-5464514
תעסוקה ברמה גבוהה

מִבְצָע
מועדון קוראי דבר

מבחר ספרים במחירים בלבדיים

למועדון קוראי דבר
בשיתוף עם הוצאת הספרים „עם עובד" בע"מ.

מוקד מאפשר לקוראי דבר להנות ממגוון ספרים
בהנחה של 40% (בתוספת דמי משלוח)

רשימת ספרים המוצעים לקוראי „דבר"

	מחיר קטלוגי	מחיר נטו כולל הוצאות משלוח
☐ אלבום מרסל ינקו	34.00	21.50
☐ ילדך מלידה עד התבגרות – ד"ר פרנסטר פרי	12.10	8.00
☐ סיפור חיים: אינגריד ברגמן	18.30	11.70
☐ צמחי בית ומרפסת – (ספר א') אברהם שטיינמן ודוד צפריר	16.40	10.80
☐ צמחי בית ומרפסת (ספר ב') – אברהם שטיינמן	16.40	10.80
☐ פרשת מאוריציוס (שני כרכים) – יעקב וסרמן (סל"ע)	16.80	11.50
☐ גילו של אדם – מריאן רבינוביץ (אפקים)	22.70	14.50
☐ שבעים ושמונה טיולים – צבי אילן	16.40	10.50
☐ מסע הילדים אל הארץ המובטחת – אהרון מגד	22.70	14.50
☐ אפי בריסט – תיאודור פונטאנה (סל"ע)	10.05	6.70
☐ באמצע הרומן – חנוך ברטוב (סל"ע)	12.50	8.30
☐ טבעות שחר/ טבעות עדות (2 ספרים)	34.10	21.50
☐ גדילי עלים – פטריק וייט (סל"ע)	12.10	8.00
☐ מכתבים ושירים אחרים – מאיר ויליסיר (שירה)	12.10	8.00
☐ קן אצילים – איבן טורגניב (סל"ע)	8.40	5.70
☐ ניגל – דוד שחר (סל"ע)	11.30	7.50
☐ דנדוש והמכבש – אהרון קומם (ילדים)	8.40	5.70
☐ וניה טפשון – טולסטוי (ילדים)	7.85	5.50
☐ כדורי משחק – בטסי באיירס (נוער)	8.40	5.70
☐ החיה המוזרה של מסיה ראסין – טומי אונגרר (ילדים)	10.05	6.70
☐ מורד הזמיר – גבריאל צורן (ילדים)	10.05	6.70

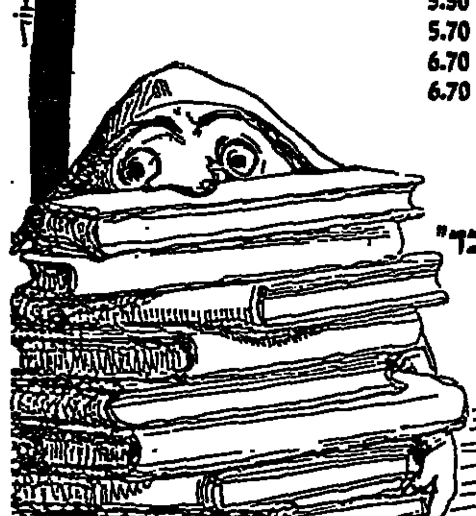

למעוניינים סמנו את שמות הספרים הדרושים
ושלחו את תלוש המבצע בצרוף המחאה

לפקודת „עם עובד"
מאזה 22
ת.ד. 470
תל־אביב 61003

תלוש מבצע
לקבלת תנאים מיוחדים
של חברי מוקד

קוק הזמנות שוויון בתעסוקה
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה בגלל מינו או מעמדו האישי, גילו או הורותו אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים. העבודה־הנרוגה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

U-MAN®
עבור אחת מלקוחותינו,
חברת מחשבים בתל־אביב, דרושה
מזכירת חברה
בעלת נסיון, לעבודה אחראית ביותר,
עצמאית ומגוונת.
ידע בהדפסה עברית/אנגלית
ובעבודה עם מעבד תמלילים – הכרחי.
אתגר ותנאים טובים למתאימה.
לפנות ליהודה – טל. 03/295494. מישרה 295.

U-MAN®
עבור אחת מלקוחותינו,
חברה ליבוא ותמרי־גלם,
דרושה
מזכירה בכירה
בעלת נסיון של 3 שנים לפחות בתחום היבוא,
לטיפול עצמאי בהזמנות לקוחות החברה בארץ
ובחו"ל. התפקיד אחראי, מעניין ומגוון. ידיעת
השפות אנגלית ועברית ברמה של שפת־אם, וכן
ידע בהנה"ח ובהתכתבות טלקס – הכרחיים.
מגורים בשרון. תנאים טובים למתאימה.
לפנות ליהודה – טל. 03/297741. מישרה 686.
סודיות תשמר בקפידה.

U-MAN®
עבור אחת מלקוחותינו, חברה בשרון
המובילה בתחומה, דרושים:
מנהלת משרד
לתפקיד מעניין, אחראי ויצוגי,
הכולל טיפול שוטף בלקוחות החברה.
ידיעה טובה באנגלית הכרחית.
רקע בהנה"ח ונסיון בעבודה עם מחשב
ומעבד תמלילים – רצוי.
מישרה 685.
חשמלאי רכב להתקנות
בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
העבודה בהתקנת מיכשור לרכב.
רקע באלקטרוניקה – יתרון.
מישרה 686.
לפנות ליהודה – טל. 03/292949.
סודיות תשמר בקפידה.

U-MAN®
עבור סוכנות ביטוח מצליחה – אנו מחפשים
אנשים הרוצים ב־
קריירה חדשה
בעלי מרץ, התמדה ויכולת טובה ביחסי אנוש, לעבודה
מעניינת ורבת אתגר בתחום השיווק. הדרכה יסודית
ועזרה ינתנו למתאימים/ות עד להצלחתם.
אפשרות טובה להכנסה גבוהה מאד!
לפנות ליהודה – טל. 03/295884. מישרה 858.

קר־אופ הרצליה רמת־השרון
דרושות
קופאיות
(גם מתחילות)
תנאים טובים למתאימות
לפנות אחה"צ בימי ג, ד, ה, רחוב בן גוריון 56
הרצליה

למטבח מוסדי בחולון דרוש
מחסנאי מזון ראשי
★ שעות עבודה 15.30–6.30 א–ה, ו' עד 14.00.
★ רק בעל נסיון בענף יקלט
לפנות לגבירת איריס 7–03-5582448
בין השעות 9.00–16.00.

★
מנהח"ש סוג 3
★
ענף ייצור והרכבה
נסיון בחיתוך והרכבה של מוצרי אלומיניום
★
חרטים וכרסמים
להתקשר לטל. 03-245222
רח' זלטופולסקי 24 ת"א

למפעל תעשייתי
ידוע בת"א
דרושים
אנשי מכירות מנוסים
★
רכב מסחרי יתרון
★
משכורת+אחוזים
טל' 4-03-822383

ירושלים

דירות

וילות ובתים

עסקים מציעים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות מרוהטות

מכוניות

חיפה

דירות

וילות ובתים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

נתניה

אופנועים וקטנועים

בתי"ס ושיעורים

חלפי רכב משומשים

• 304, בי.אל. 1979, הילוכים לטבה פרטית כחדשה +סטט +רדיו (#22704) 03-516058
• טמוה כחדשה 104 1988 פרטית 27,000 ק"מ 03-4468786 (#22664)
• מיני 385 1982 מהדרת, טסט לשנה +תוספות 08-252872 (#22533)
• 104 1978 ראשונה 60,000 ק"מ +טסט טקירה 03-911469 (#22376)
• 385 1982 בי.אל. +מזגן מצויינת לא בשבת 03-332993 (#22291)

דן

• רנו 5 1980 מצב מצוין 81,000 ק"מ 08-248265 (#6477)
• טנדר 5 1100 9,800 ק"מ 1986 03-5519785 03-350697 יוסי (#6455)
• 18, אוטומטית, 1983 1600 ראשונה +מזגן מקורי +דלתות חלונות חשמליים 03-380180 בעבודה (#24070)
• 14, 82, ראשונה, שמורה 76,000 03-220026 בעבודה 052-78269 (#23816)
• 12, מיטל, 1979 +אוטו־ל כללי +צבע, +תוספות 02-912513 (#23727)
• רנו 12 TS, אוטומטית, מצויינת 7511501 בערב 5512198 (#23675)
• רנו 11, 1100 1985 ראשונה 23,000 ק"מ 03-952157 (#23639)
• 12/3 79 טסט+ רדיו שלישית 6500 08-222859 (#23593)
• 9 בי.טי.סי. 1985 ראשונה בשבת 03-395298 בעבודה 03-382662 (#23574)
• רנו 14, 83, ראשונה בערב 03-778804 03-764311 (#23553)
• 9 בי.טי.סי. 85 ראשונה 36,000 מגבי ינת מזדון 052-451519 (#23175)

• מיאט 131 1979 מטיישן 1600 אד משפחת 03-794427 08-471230 (#22979)
• 131, 1160 אוטומט, טוף 77 מ"אל מאד. 883020 (#22971)
• פיאט 124 1400 סטיישן 1974 מבר צב בריד 03-831315 (#22948)
• 131 1977 אוטומט 1600 +מזגן+ טסט כחדשה 03-537584 (#22956)
• פיאט 127 דגם 1975 +טסט בדירה 03-332919 (#22940)
• מראשונה 127 1983 חדשה לחלך סיה לא בשבת 03-5518217 (#22941)
• בהזדמנות 127 טוף 1981 ארוכה מושכרה 6.400 03-845865 (#22942)
• 127 ראשונה 1983 37,000 מצב מבי ריה, מפורדן 03-429825 (#22958)
• 127 1985 1050 +טסט מהשכרה 18,500 מצויינת 052-543549 (#22890)
• 2/127, 1975, במצב מכני חיוני מצוין 03-599296 (#22834)
• 127 1982 40,000 ק"מ מצב מצויין+ טסט לשנה 052-552041 (#22766)
• 131 סטיישן דגם 1980 +טסט במצב מצויין 052-29678 (#22724)
• פיאט 131 אוטומטית 1979 פרטית 10.00 בוקר 03-5050894 (#22706)
• ריטמו 1300 מ"אל 1982 פרטית מחלפה בולדה 03-558438 (#22687)
• 131 1980 מ"אל 1600 אוטומטית +מעבות +טסט שנה 03-779556 (#22626)
• בהזדמנות 127 1980 5 דלתות יפה +רדיוטייפ 704627 (#22615)
• פיאט 3/ 127 1983 שמורה במצב +טסט 03-584177 (#22602)
• 127 1973 שמורה יפה ומסודרת +רדיו +טסט 03-595177 (#22581)
• אונו, 3/ 900 1984 ראשונה טסט לשנה 08-472516 (#22568)

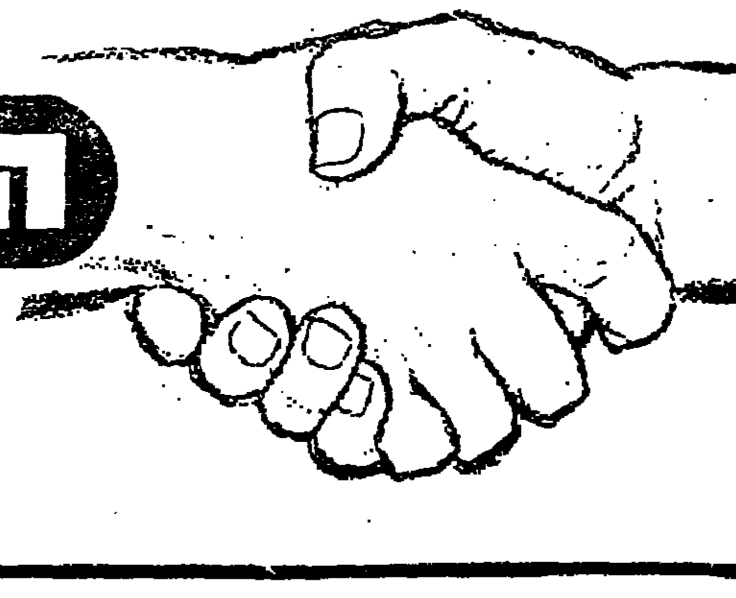

הלוח הכללי | הד כפול ומכופל

מכון לבון — הארכיון

פרס ירושלים לחירות האדם בחברה לג'ון מ. קוטזי / יעל אדמוני

כאשר מתים סביבך אנשים

הרומנים של קוטזי מכים קודם כל בבטן, אחר־כך בראש. כמו במציאות הנוראה של גזענות המעוגנת בחוק. כמה אפשר למתוח את הקו המפריד בין היותך אדם לבין היותך גוש בשר ועצמות

כשאנחנו שוהים מחוץ לארצותינו, כתבה פעם נאדין גורדימר, אנו מאכזבים את המראיינים שלנו. המראיינים נוטים, בדרך־כלל, לומר לנו: הרי אתם חיים שם, כותבים שם ואינכם נכלאים. וכיוון שכך, מדוע אינכם נכלאים. אהה. האם זה אומר שלא כתבתם את הספרים שהייתם צריכים לכתוב? באותו מאמר מבחינה גורדימר בין סופרים כסול בלו, קורט וונגוט וסוזן סונטאג, החופשיים לכתוב על כל נושא מבלי להסתכן בהשתקה, בגלות או במאסר, לבין סופרים הכותבים במדינות כמו ברה"מ, דרום־אפריקה ואיראן. על האחרונים מוטלת אחריות כפולה: האחת מצד המדוכאים המבקשים מהם לייצגם והאחרת מצד המדינה המענישה אותם על היותם מייצגי המדוכאים. האחריות, אומרת גורדימר, היא מה שמחכה לאמן מעבר לגן העדן של היצירה.

הסופר ג'ון מ. קוטזי, שיקבל את פרס ירושלים לחירות האדם בחברה בעוד כארבעה חודשים, נתבקש, בראיון טלפוני ל"קול ישראל", להתייחס למתרחש בדרום־אפריקה. „כאשר מתים מסביבך אנשים", אמר, „הדיבור הוא קשה". כשיגיע לירושלים באפריל לקבל את הפרס החשוב, סביר להניח שיאכזב את מראייניו, שיבקשו מן הסתם לדעת מדוע מאפשרים לו שלטונות דרום־אפריקה לכתוב בחירות גמורה. „אהה", יש לקוות, לא יגידו לו. הוא כותב את הספרים הראויים להיכתב. את מידת האחריות שעליה מדברת בת־ארצו נאדין גורדימר מגלה קוטזי בספריו בעידון ספרותי מרהיב. כתיבתו אלגורית, חזקה ומעובדת, נקיה מכל כתם של כתיבה מגוייסת, של פרופגנדה. האימה הנוראה, הלקוחה הישר מן החיים בדרום־אפריקה, מקבלת בכתביו של קוטזי ממדים סימבוליים, שבאמצעותם הוא מתמודד עם מציאות מורכבת עד יאוש.

שניים מספריו של קוטזי תורגמו לעברית וראו אור בהוצאת „עם עובד": „מחכים לברברים" ו„חייו וזמניו של מיכאל ק'". בשניהם אין הוא מציע פתרונות. רק את האימה הוא שוטח בפני הקורא, את השקט המאיים, את המועקה המזוויעה. באמצעות התחושות הללו מבקש קוטזי לספר לנו על דרום־אפריקה. אנחנו, היושבים כאן, במדינה השולטת על עם אחר, יכולים להעתיק בנקל את התחושות האלה לכאן. וכשעושים את ההעתקה הכמעט בלתי נמנעת הזאת, הופכת הקריאה לכואבת עוד יותר. את „מחכים לברברים" נאלצתי לעזוב יותר מפעם אחת במהלך הקריאה. הספר הוא לעתים קשה מנשוא.

הברברים להם מחכים בספר – אותו עם הקיים מעבר לגבול, המאיים להחריב הכל – לא באים בסופו של דבר. שופט המחוז, גיבורו של הרומן „מחכים לברברים", מספר כי „בשנה שעברה התחילו להגיע אלינו שמועות מעיר הבירה על תסיסה בקרב הברברים... אני עצמי לא נתקלתי כלל בתסיסה זו. ביני לביני ציינתי כי פעם אחת בכל דור, ללא יוצא מן הכלל, פורצת בהלה בדבר הברברים. אין לך אשה החיה לאורך הגבול שלא חלמה על יד ברברית כהה המגיחה מתחת למיטתה לתפוס את קרסולה; אין לך איש שלא הפיל אימה על עצמו במראות הברברים המתהוללים בביתו, שוברים את הצלחות, מציתים אש בווילונות, אונסים את בנותיו. חלומות אלה הם תוצאות הרווחה היתרה. הראו לי צבא ברברים ואאמין לכם".

הברברים לא באים. לפחות לא אותם ברברים שבאגדות. הברברים של קוטזי הם, בסופו של דבר, היצר ההרסני הקיים בתוכך, המאיים להחריב את העולם המסודר והאלגנטי שבנית הציוויליזציה. ואותה ציוויליזציה היא היא ההודסת אותך. האימפליקציות הפוליטיות שבספר חבויות בתוך תקופה בלתי מוגדרת ובמקום שהוא שום־מקום. אותה כמיהת הנפש לחירות היא כמיהה למשהו שאיננו. כששופט המחוז מביט בעיניה העיוורות של הנערה הברברית, בת חסותו, אין הוא רואה אלא את

קוטזי: חירות בירושלים

בבואתו שלו נשקפת מעיניה. רק את עצמו הוא רואה בעיניה ואל תוכה אין הוא חודר לעולם. החירות בעצם איננה אלא בבבואתך שלך. לעולם אינך מגיע אליה. במקרה הטוב ישאירוך בחיים רק משום שלאיש אין חשק או כוח להרוג אותך. אל עומקה של החירות לא תחדור.

ב„חייו וזמניו של מיכאל ק'" מסופר על איש צעיר, עלוב נפש, רפה־שכל, בעל שפה שסועה, המשוטט בארץ מתה בתוך עולם ריק ומוצא מקלט לראשו במרתפים נטושים ובקרטונים ריקים. מיכאל ק' משיב על כל הנסיונות לחקרו, במחנה שאליו הובא כחשוד בהשתייכות לקבוצת מורדים, בשתיקה. רופא המחנה אומר על שתיקתו של מיכאל ק': „השתיקה היתה עבותה כל כך עד ששמעתי אותה מצלצלת באוזני, דממה מעין זו שאתה מוצא בפירי מכרות, במרתפים, במקלטים נגד הפצצות, במקומות מחוסרים אוויר".

הביקורת הישירה בספר זה על המשטר הדרום־אפריקאי ברורה הרבה יותר מאשר ב„מחכים לברברים". עולמו של מייקל ק' הוא אותו עולם שבו התרחשה כבר האפוקליפסה של „מחכים לברברים". החופש בשביל מייקל ק' אפשרי רק בבדידות. קוטזי משלב בספר ריאליזם ופנטזיה ורוקח תמונת סיוט על עתידה האפשרי של דרום־אפריקה: מדינה הנקרעת על־ידי מלחמות אזרחים וגזעים. בתוך הכאוס המוחלט הזה מנסה מייקל ק' (הדמיון ליוסף ק' של קפקא אינו מקרי, כמובן), איש צבעוני פשוט, כבד מחשבה ואפוליטי לחלוטין, להוביל את אמו הגוססת מקייפטאון אל כפר נעוריה.

קוטזי אינו מציע פתרונות לעולמות הכאוטיים שהוא יוצר בספריו. אולי משום שאין פתרונות פשוטים. הוא לועג לגיבוריו הליברלים כפי שהוא לועג לריאקציונרים. במסותיו האחרונות הוא קורא לשפיות הדעת, לסובלנות ולדו־שיח. הוא מגנה את האפרטהייד ואת הדיכוי שבו, אך הוא מגנה גם את האלימות הנקשרת לעתים אל הקיצוניות הקוראת לחלופה מהפכנית.

קוטזי נולד בקייפטאון ב־1940 למשפחה ממוצא אפריקנרי. הוא בוגר אוניברסיטת קייפטאון בספרות ומתמטיקה. כיום משמש קוטזי פרופסור לספרות כללית באוניברסיטת קייפטאון. ספריו הראשונים, „ארצות הדמדומים" ו„בלב הארץ", זיכו אותו בפרסים. ב־1983 זכה בפרס „בוקר" על „חייו וזמניו של מייקל ק'". קוטזי פרסם גם חיבורים בתחום הבלשנות וביקורת הספרות. על עצמו ועל עבודתו אין הוא מרבה לדבר. כשנשאל בראיון על הקשר בין ספרות למציאות, השיב, כי עיקר הכתיבה טמון בשבילו ביכולת השליטה של הכתיבה על המציאות. „אפשרות הכפיה על הממשי", כדבריו.

כשנשאל אם הוא כותב במסורת דרום־אפריקנית, השיב, כי „סופר אינו מחליט להתחבר למסורת מסויימת ולהמשיך אותה. עם זאת אינך יכול שלא למעוד לתוך מסורת כלשהי". קוטזי אמר עוד, כי אפשר להרבות בדברים על המציאות בדרום־אפריקה, אך חייבים להדגיש כי זוהי מציאות המעמידה אנשים אלה מול אלה. „במובן זה יחסי אנוש בדרום־אפריקה הם עזים, אך הנטיה היא לנסות ולהתעלם מהם. ההיסטוריה של האפרטהייד גורסת לא רק התעלמות אלא גם אוסרת אותם, מחוקקת נגדם חוקים. במובן זה", אומר קוטזי, „אני כותב בתוך מסורת דרום־אפריקאית".

יצירותיו של קוטזי מתמודדות עם שאלות היסוד של הקיום האנושי במציאות נוראה של גזענות מעוגנת בחוק. סיפוריו הכמו־אלגוריים משאירים את הקורא חשוף לחלוטין, קשוב לכל רחש. הקריאה ברומנים של קוטזי מכה קודם כל בבטן. אחר־כך בראש. ב„מחכים לברברים" תמהתי כמה פעמים במשך הקריאה עד היכן יכול להגיע הסבל האנושי. כמה אפשר עוד למתוח את הקו המפריד בין היותך אדם לבין היותך גוש בשר ועצמות. קוטזי בודק את קו הגבול הזה דרך גיבורו שופט המחוז. „הלוא רגע שאשכב פרקדן ואומר: 'הרגוני. מוטב לי למות, ולא להמשיך בזה?' יש שנדמה לי כי אני כבר קרוב אל אותו רגע, אך אני טועה תמיד. אין גדולה מנחמת בכל זה. כשאני מקיץ בלילה באנקה, הרי זה מפני שאני חוזר וחי בחלומות את ההשפלות הקטנוניות ביותר. לא התרה לי, כנראה, שום דרך למות, אלא ככלב בקרן־זוית".

ב־9 באפריל הוא יקבל את פרס ירושלים לחירות האדם בחברה מידי ראש עיריית ירושלים טדי קולק. הפרס יינתן לו על התנגדותו החריפה להפרדת גזעים, לאלימות ולדיכוי בכל צורותיהם. מקבלי הפרס נושאים בדרך־כלל נאום בעת קבלת הפרס. על אף שהדיבור קשה עליו, סביר להניח שהנאום שיכין קוטזי יהיה רב עוצמה כבתביו.

שישי אישי / אהוד מנור

ג'ולייטה ופדריקו

„הרם את המצלמה קצת יותר גבוהה", אמר פליני לצלם, „אל תראה את הסנטר הכפול שלי ואת הקרחת שלי". „...אל תשכחו לבחור בתמונה שתעניק לי מראה אינטלקטואלי עם הרבה שיער..."

כשראיתי את סרטו של פדריקו פליני, („ג'ינג'ר ופרד"), לא יכולתי להשתחרר מן התחושה שאיחודו מחדש של צמד הרקדנים הקשיש (אמיליה, בגילומה של ג'ולייטה מסינה, ורפיפו, בגילומו של מרצ'לו מסטרויאני). הוא בעצם איחודם מחדש של הבמאי, פדריקו („פרד") עם רעייתו, השחקנית ג'ולייטה („ג'ינג'ר"), לאחר שלא עבדו על סרט משותף במשך 23 שנים.

חשתי שבסרט „ג'ינג'ר ופרד" ביקש פליני לבחון אם יצליחו הוא ורעייתו „לרקוד" שוב בהצלחה – כמו בימים הטובים ההם של „לה סטראדה" ו„לילות קאביריה", לא פחות מאשר לבחון את הפגישה המחודשת של שני הרקדנים האיטלקים הקשישים, שנהגו להופיע בעבר על בימות הבידור המקומיות ב„הצדעה" למחוללותיהם ההוליוודיים של פרד אסטר וג'ינג'ר רוג'רס. מה גם שבתפקיד „פרד" מופיע מסטרויאני, מי שייצג, לא פעם, את פליני בסרטיו של פליני („8½").

לכן, אולי, שונה סרטו החדש של פליני מסרטים שביים בעשרים השנים האחרונות. ראשית ויתר בסרט זה על שמו כחלק משמו של הסרט. לא „סאטיריקון של פליני", „רומא של פליני" או „קזנובה של פליני", אלא פשוט „ג'ינג'ר ופרד". זו אולי אינדיקציה לשובו של פליני אל משהו חמים, שקט ואינטימי יותר מסרטיו הגרנדיוזיים.

מסינה ומסטרויאני, כצמד הרקדנים, מתאחדים מחדש ביוזמתם של מפיקי תוכנית בידור בטלוויזיה האיטלקית (מעין "סיבה למסיבה" עם „רן ותמה"). מחציתו הראשונה של הסרט מתעדת את שובה של ג'ינג'ר אל העיר ופליני אינו מוותר, גם בהזדמנות זאת, להראות בדרכו האופיינית את התפוררותה של העיר. הכל אחוזים בקדחת הטלוויזיה, אבל כשג'ינג'ר ופרד נפגשים סוף סוף, מציפה אט־אט את המסך חמימות, מן הסוג שפליני לא הפיק זה עידן ועידנים.

ג'ינג'ר הוא עדיין "פייטרית" דקת גו, ומסטרויאני שומר על ריחוק אירוני מן המתרחש סביבו. בהפסקת חשמל, באמצע צילומי הקטע שלהם באולפן הטלוויזיה, משוחחים השניים על מה שהיו חייהם ועל מה שהיו עשויים להיות. אפילו הסרקאזם הקטלני של פליני, בכל הקשור לעיוותם של ערכים אנושיים בסיסיים בידי הטלוויזיה, אינו מעמעם את הקסם שמצליחים השניים ליצור מחדש בריקוד המגוחך שלהם. בפני הקסם הזה קשה לעמוד.

דור שלם של במאי קולנוע איטלקים, צעירים מפליני, עובד עכשיו מחוץ לאיטליה. ברטולוצ'י מצלם בסין בשביל חברת הפקה אנגלית. פרנצ'סקו רוסי מצלם בקולומביה, והאחים טאביאני בארה"ב. פליני נשאר באיטליה. בשנות ה־50 הזמינו אותו ברט לנקאסטר ושני מפיקים אמריקאים לביים בארה"ב. השלושה ביקשו לעשות קולנוע רחוק מהוליווד, מעין "ניאוריאליזם" ניו־יורקי (והם אכן הפיקו אז את "מרטי" ו"שולחנות נפרדים").

פליני סיפר לעיתונאי והמבקר הבריטי כריס פיצ'מנס, שניו־יורק הממה אותו. הוא היה מוכן לעשות סרט על אמריקה, אבל הוא רצה לעשות אותו באולפני צ'ינצ'יטה, באיטליה, כשהוא "מוגן" בתפאורות שלו, במעבדה שלו ובטכנאים שלו. "הם לא קנו את הרעיון", סיפר. "ושאלו בשביל מה צריך לחפש את ניו־יורק במקום אחר בשעה שהיא כבר "קיימת". בעתיד מבקש פליני להסריט את "אמריקה" של פרנץ קפקא, אולי משום שקפקא לא הגיע מעולם לאמריקה.

האם יביים סרט דובר אנגלית? "איך אני יכול? שפה אינה רק מילון של מלים, צלילים ותחביר. זוהי דרך אחרת של פירוש המציאות. אני מדבר מעט אנגלית, ולא אוכל לבטא בבהירות את רגשותי ואת הדרך בה אני רואה את המציאות".

הטלוויזיה: "היא משחיתה בהדרגה את טעמנו, גם אם פה ושם עוד אפשר לראות תוכנית טובה. אבל המוצר הסופי הוא מעין דיסה שבה מעשה טרור נורא, סיסמת פרסומת, הטפה דתית והוראות בישול מצטרפים למשהו חסר משמעות. זוהי תופעה מעייפת. אנחנו חייבים להיות מסוגלים לוותר על טלוויזיה, או לפחות להגביל אותה לשני ערוצים בלבד, בכל ארץ, ואפילו רק לשני ימי שידורים בשבוע. אז נוכל לראות טלוויזיה מתוך אותה תחושת ציפיה שהרגשנו כילדים שעה שהרשו לנו ללכת לקולנוע או לקרקס, רק פעמיים בשבוע".

הסרטים הקלאסיים של הוליווד: "אני נולדתי באיטליה, בעיר פרובינציאלית (רימיני), פאשיסטית וקאתולית. הוליווד היתה שם בבחינת חלום. בדרך המעניינת המפתה ביותר סיפרה לי הוליווד שהיו גם דברים אחרים, מיתוסים – אחרים, מושכים, מלבבים ובהלקס־טיפשיים מעט, אשר לא נכפו עלי בדרך הסמכותית שהיתה מקובלת אז באיטליה. האנשים על המסך היו חביבים ולבושים היטב, הם תמיד צחקו. כל סרט הוליוודי היה אז כמו מתנת חג־מולד נפלאה. אנשים בכל רחבי העולם עדיין אוהבים את אמריקה בזכות הסרטים והאגדות שלה".

בעקבות הראיון עם כריס פיצ'מנס הסכים פליני להצטלם בשביל הכתבה (ראה תמונה). הוא השגיח על אחד מקירות האולפן בצ'ינצ'יטה והדריך את הצלם: "הרם את המצלמה קצת יותר גבוה. אל תראה את הסנטר הכפול שלי, אבל גם לא גבוה מדי כי אז יראו את הקרחת שלי. כשתבחרו את התמונה שתופיע בעתון, אל תשכחו לבחור בתמונה שתעניק לי מראה אינטלקטואלי... עם הרבה שיער... בלי סנטר כפול... רק ארשת של מרירות קיומית עמוקה". לכן, אולי, מעדיף פליני, כשהוא מצייר את עצמו (ראה רישום), להפנות לנו את גבו.

פליני: כשתבחרו את התמונה שתופיע בעיתון, [illegible] שתעניק לי מראה אינטלקטואלי

חידוש התקשורת שאבדה לנו / אבא אלחנני

בחזרה למגדל בבל

יש צורך ליצור שפה משותפת לכולם, על מנת שבבוא היום, כאשר ישבו סביב שולחן מעבריו השונים, יוכלו להידבר זה עם זה

לכאורה חוקה על אדריכל שידבר על אדריכלות אלא שאדריכלים מצווים – ולכן גם מתעניינים ואף מתיימרים להבין – במקצועות רבים כגון סוציולוגיה, פסיכולוגיה ופילוסופיה וכמובן חינוך. מצווים אנו להבין הרבה, או לפחות באותם המקצועות שעבורם אנו מתכננים מבנים מקצועיים כגון מוסדות החינוך לסוגיהם.

לכן ארשה לעצמי להרהר – כהדיוט בנושא – על מהות החינוך. לעניינו חשובה ההבחנה בין חינוך (education) לבין לימוד (teaching) ואלה שני המרכיבים של הדיסציפלינה שעוסקים בה המורים והמחנכים במוסדות החינוכיים־לימודיים.

מה בין לימוד לחינוך? הלימוד עיקרו הקניית דעת, קרי: עובדות, מספרים, תאריכים וכדומה. מאגר זה יש לו אחיזה זמנית בלבד אצל הלומדים, פרט לאותו חלק בו יעמיק הלומד בהמשך השתלמותו וחייו. ואילו החינוך עיקרו הקניית הבנה כללית – אם תרצו בסיסית – באותם מקצועות הנלמדים ומעבר לכך בהשלכות ובשימוש של הבנה זו בחיים. הייתי מכנה את המחנך כמי שמלמד קודים, את „שפת המקצוע" או את „רוחו של המקצוע".

אם נקח לדוגמה את מקצוע תולדות האמנות, הרי במסגרת הלמידה, יתוודע התלמיד אל הסגנונות השונים והאמנים השונים ואף ליצירות ספציפיות רבות, ואילו במסגרת של החינוך ילמד התלמיד להבין – או לפחות לשאול – מהי אמנות? למה אמנות? איך אמנות? הוא הדין בהיסטוריה כללית והוא הדין אפילו במתמטיקה ובגיאוגרפיה וכמעט בכל מקצוע אחר.

כמובן, שאין במציאות הפרדה חד־משמעית בין לימוד לחינוך והמורה הטוב, המלמד את תולדות האמנות, בו בזמן גם מחנך להבנת מהותה של האמנות מעבר לפרטים – את מקורותיה ותהליכיה ותיפקודה.

אך נדמה שיש מעט מורים טובים (כשם שיש מעט אדריכלים טובים) ורוב רובם של המורים רק „משווק" עובדות ומספרים, ונמצא מלמד ואינו מחנך.

אם נכיר בחשיבות המכרעת של החינוך לצד הלימוד, יתכן שנצטרך לבנות מחדש את תכנית הלימודים. ודאי יימצאו טוענים ש„כל זה יפה וטוב, אך בית הספר חייב למלא את ראשו של התלמיד בכמות ידע מוגדרת לצרכי המשך לימודיו". איני מצוייד בכלים הדרושים כדי להתמודד עם טענה זאת, מה גם שכמות הידע הנחוצה כיום אמנם הולכת וגדלה בצורה כמעט מפלצתית. ובכל זאת נדמה לי שאולי גם משום כך, מוטב שהחינוך הטרום־אוניברסיטאי, למן גן־הילדים ועד גמר התיכון, ישים דגש מיוחד על התפישה החינוכית לעומת התפישה הלימודית שעיקרה „דחוס ככל יכולתך".

כאן נזכיר את אחד הסיפורים המרתקים שבספר בראשית:

„ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים ... ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחומר. ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים.... וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש את שפת רעהו... ויחדלו לבנות העיר. על כן קרא את שמה בבל כי שם בלל ה' שפת כל הארץ..." בראשית י"א.

סיפור זה מסקרן במיוחד גם מפני שהוא מספר על מבצע הנדסי־ארכיטקטוני נועז של בניית עיר והקמת „מגדל וראשו בשמים", מין גורד שחקים שלו היה קם בשלמותו בוודאי היה מגמד את ניו־יורק. מסופר כאן על מלבני לבנים ושורפיהם ובוודאי היו שם גם כותבי פרוגרמות ואדריכלים ומתכנני ערים וצוות יועצים לתפארת, וגם יזמים וממממנים – כנדרש לבניית עיר ומגדל גבה ורם.

ומעניין שכבר בראשית ההיסטוריה – מיד אחרי המבול – הגיעו האנשים להישגים מפליאים כל־כך: בשיתוף פעולה ובטכנולוגיה, ביוזמה ובתעוזה עד כדי „להפחיד את השוכן במרומים".

אלא שהמפתח לכל הסיפור הוא כנראה בפסוק הראשון: „ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים". זה היה מקור כוחם. ובסופו של הסיפור בלל ה' את שפתם וגו'.

הסיפור מסמן, אולי, את המפנה הגדול והמכריע בהתפתחות האנושית, אבדן השפה המשותפת. ניתן אפילו להעז ולטעון שלאחר הגירוש מגן העדן – בו אכלו מעץ הדעת צברו תוך מספר דורות חכמה וידע עד כדי „לסכן את יושבי הרקיע". לפי השערה זו היתה בלילת שפתם כעין מערכה שניה בטרגדיה הקדומה, כשהראשונה היא גירוש מגן העדן וזו השניה – אבדן הקומוניקציה (טרגדיה מצערת זו מפרנסת בימינו המונים של מומחים לתקשורת).

סיפור אחר מתקופה הרבה־יותר קרובה אלינו הוא סיפור של תקופת ימי הביניים. בספרו המפורסם The Culture of Cities מספר לנו לואיס ממפורד על ההרמוניה החברתית ששלטה באותה תקופה כאשר – „עיר שלמה היתה בונה קתדרלה". זו נבנתה במשך מספר דורות והשתתפו בה האומנים למיניהם: הבנאים וחרשי הברזל והנגרים והציירים והפסלים, ולא היתה הבחנה בין אמנים. כולם מאוחדים באידאל של בניית קתדרלה והאידאל זה כנראה הוא שיצר עבורם את השפה המשותפת שהיא כה נחוצה ליצירה גדולה. אם תיאורו האידאלי של ממפורד מדויק ואם לא, אך כך ניתן לנו לתפוש בעיני רוחנו את מהות אותן קתדרלות שהן אולי מהיצירות הנשגבות ביותר של אנשים רבים שתרמו במשותף לבניית מגדלי הבבל של תקופתם: הפעם לא נבנו המגדלים על מנת להתגרות בשמים אלא כדי לפארם. ואולי משום כך הם מתקיימים.

הקתדרלות של ימינו – גורדי השחקים – אין מאחוריהם אידיאל והם באים לפאר את העושר והממון ואין הם נבנים מתוך הרמוניה של אוכלוסיה או קהילה. ואמנם ניתן להבחין בהבדל התהומי בין ההישגים של אז לבין ההישגים של היום.

בשנים האחרונות מתעוררים ספקות באשר למשמעות האנושית של אותם מגדלים מתנשאים (תרתי משמע), יש הרואים בהם מין דה־הומניזציה של האדם והתרבות האנושית. גוברים ומתעוררים געגועים אל העבר, אולי משום שמתגעגעים אל תקופות של הרמוניה חברתית, תקופות בהן עוד שלטו לפחות שרידים של שפה אחת, כאשר החינוך ההומניסטי היה עוד באפנה ובשימוש.

בעצם ניתן לראות את התרבות האנושית – את המדע והספרות והפילוסופיה וכל האמנויות – כנסיון נמשך של חידוש התקשורת שאבדה לנו במגדל בבל.

כאשר באים לתכנן בית חולים אנו תמהים עבור מי מתכננים אותו: עבור רופאים? עבור חולים? עבור הצוות המנהלי? דומה המצב בתכנון מוסדות החינוך. בית ספר למי? למורים? למנהלים? לתלמידים?

לכאורה ברור שבית הספר צריך להבנות עבור התלמידים כשהמורים מדריכים אותם ומבצעים את הפרוגרמה הפדגוגית. זו הנבנבת שוב על ידי אנשים אחרים, מומחים לחינוך, ואף אלה מושפעים לא מעט מחבר אנשים המכתיב להם הוראות. את כל הדרישות של הפרוגרמה הפדגוגית מתרגם חבר אנשים נוסף והם כותבי הפרוגרמות למבנים. את הפרוגרמות הכתובות בשפת כותבי הפרוגרמות מתרגמים האדריכלים לשפת האדריכלות, לשטחים ולחללים וקשרים, תחת עינו הפקוחה של מנגנון מלווי התכנון שחלקו מקצועי וחלקו ממשפחת כותבי הפרוגרמות והרי לכם מגדל בבל ממש. יתכן שישנם הבדלים במבנה המגדל בארצות השונות, אך אסתכן לנחש כי הבילבול דומה.

הגורמים השונים, למן קובעי המדיניות ועד לאדריכלים המתכננים, כבודם במקומם מונח, אלא שכל אחד מהם התהלך על שפה שונה ואין כל דרך משביעת רצון לגשר אל פני אלה וליצור שפה משותפת. המוצר הסופי, בנין בית הספר, עונה או לא עונה על תקוותיהם של כותבי הפרוגרמות, מספק או אינו מספק את קובעי המדיניות, אם אלה בכלל טורחים לבקר בו, מנפח, או לא, את האגו של המתכננים ולבסוף נמסר לשימושם של הלומדים והלומדות. בבחינת: כזה ראה וקדש.

הסקרים שנעשו בארץ הוכיחו שבעיני התלמידים אין מבנה בית הספר משנה כמעט כלום כי אין הם מבינים את שפת המבנה; כמוהם כמרבית כותבי הפרוגרמות, כמרבית קובעי המדיניות וכו'. ואין גם כל בטחון שהמתכננים הבינו את שפת הפרוגרמה הפדגוגית, או בכלל עיינו בה מעולם.

מובן שניתן לומר שמצב דומה קיים במרבית המוסדות לסוגיהם, ובכל זאת שונים מוסדות חינוך ומיוחדים בין כל היתר. זאת בעיקר משום שכאן, במוסדות האלה, גדלים הפוליטיקאים של העתיד, וקובעי מדיניות החינוך, והפדגוגים והמורים וכותבי הפרוגרמות וכמובן האדריכלים. ולכן זה המקום, ואין בילתו, ליצירת השפה המשותפת לכולם על מנת שבבוא היום, כאשר ישבו סביב שולחן מעבריו השונים, יוכלו להידבר זה עם זה.

האדריכלות נמצאת בתפר הרחב בין האמנות למדעים ולטכנולוגיה; ואולי משום כך נופלת היא באותו תפר בין שניהם. האמנויות מביטות עליה כעל „קרוב עני" ופחות חשיבות ואילו המדעים כעל מין „אמנות שימושית" דלת ערך. אך הדגש אינו דווקא ביחס המזלזל אלא באי הבנה, באי ידיעה – וכאן גם מקור הזלזול.

האדריכלות מדברת בשפת השטחים והחללים הצירופים; בשפת החומרים והצבעים, בשפת ההגיון והידע אך גם הציור והפיסול, בשפות רבות שאת מכלולן אנו מכנים: שפת האדריכלות.

דווקא בגלל המורכבות והרזות של שפה זו, מן החובה להקנות את עיקריה לכל תלמיד בכל מסיבות הלימוד. ואין כוונתי להציע ללמד אדריכלות בגן הילדים, בעממי ובתיכון, אלא ללמד את מהות אותו מקצוע שאנו נתקלים בו כל חיינו ונעלמה מאיתנו משמעותו. גם מפני שהאדריכלים הם מתכנני המבנים לחינוך, גם שהאדריכלות, עם כל היותה מקצוע בלתי מוכר, היא המקצוע האידאלי לשמש גשר להבנה וליצירת שפה משותפת שהיא כה נחוצה לנו.

הנער ילמד להבחין בין חדר מרובע לחדר מוארך וחדר מעוגל, בין חלון כזה לאחר, בין מיקומו של חלון בתוך קיר או אחרת. בין חדר מבודד לבין חדר מצטרף, בין חללים מנותקים לחללים זורמים. בין חומר לחומר, בין פנים לחוץ – כאשר אלה מנותקים או מצטרפים למרפסת, לגינה, לרחוב, לכבר, לעיר. לא נוכל אותם לאדריכלות, אך נקנה להם את מושגי היסוד, את מרכיבי היסוד, שמהם נוצרת אדריכלות.

מובן שלפי עקרון זה ניתן יהיה ללמד גם מקצועות לא מעטים אחרים, ונדמה שצעירים שלמדו כך יהיו אזרחים אחרים, קובעי פרוגרמות אחרים, מורים אחרים, מתכננים אחרים, ובוודאי גם אדריכלים אחרים. העברית – עיקרה יהיה בשפה המשותפת שתיווצר ותשרת את חברת העתיד.